

PETRE POPA

**STATELE UNIUNII
EUROPENE
SINTEZE ISTORICE**

PITEȘTI
2009

Prof. univ. dr. Petre POPA s-a născut la 16 august 1935, în comuna Măciuca, județul Vâlcea. Este absolvent al Școlii Medii Tehnice de Comerț din Craiova (1953) și al Facultății de Istorie, Universitatea din București (1958). Cursuri postuniversitare (1968) și doctorat în istorie, Academia de Științe Social-Politice, București (1974). *Stabilit la Pitești din 1961*. Activitate didactică în mai multe instituții de învățământ gimnazial, liceal și superior din Argeș sau Vâlcea. Funcții publice: director, Casa de Cultură, Topoloveni (1959-1961) și Biblioteca Regională Argeș (1961-1964); viceprimar al municipiului Pitești (1968-1979); președinte, Comitetul Județean pentru Cultură Argeș (1979-1990); decan fondator, Facultatea de Istorie, Filosofie, Jurnalism, Universitatea din Pitești (2002-2004). Călătorii în state din Europa și Asia. Intensă activitate publicistică și de cercetare. Peste 10 000 de pagini tipărite. **VOLUME IMPORTANTE:** *Istoria Municipiului Pitești* (1988, în colaborare); *Istoriografie universală I, II* (1998, 2001, 2005); *China. Sensuri istorice* (2000); *Ion Ionescu de la Brad. Enciclopedist român* (2000); *Istoria administrației în România* (2000, 2001, 2002); *Permanențe istoriografice românești* (2000, 2002); *Administrație sistemică universală* (2005, 2006, 2007); *Evoluții istorice moderne universale I, II* (2006, 2007); *Europa. Destin continental* (2006, 2007); *Pitești 620. Memento* (2008, în colaborare). Inițiator, coordonator științific, studiu introductiv: *Plaiuri argeșene. Album* (1982); *Argeș. Cartea eroilor* (1984); *Memorialul Mateiaș* (1984, 1988, 2009); *Medalioane universitare* (2002); *Enciclopedia Argeșului și Muscelului* (2008~). Monografiile Liceului *Alexandru Odobescu* (1994) și Universității din Pitești (2004). Culegeri antume: *Studii istorice* (2000); *Studii culturale* (2003); *Studii politice* (2004). Numeroase lucrări metodice, articole, interviuri, reuniuni științifice naționale și internaționale. **BIOBLOGRAFIE** (2005, Dana Stana, Doru Stan). Fonduri personalizate de carte, documente, manuscrise, dactilोगrame: Biblioteca Județeană *Dinicu Golescu* Argeș, Biblioteca Universității din Pitești, Muzeul Județean Argeș, Biblioteca Publică Măciuca, Vâlcea. Diverse aprecieri publice (**Prof. Gabriel TUDOSE**).

Adeþilor construcþiei *Comunitãþii*
Continentale contemporane,
dar þi *eurosepticilor*, omagiile
noastre istorice.

PETRE POPA. *STATELE UNIUNII EUROPENE.*
SINTEZE ISTORICE

Documentariþti: Dan Gabriel **POPA**
Cristina Mirela **POPA**

Coperta I: Europa Federală (2009)

Coperta IV: Microportret

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

POPA, PETRE

Statele Uniunii Europene. Sinteze
istorice/Petre Popa

Bibliogr.

Index

ISBN:

**PETRE POPA. *STATELE UNIUNII EUROPENE.*
*SINTEZE ISTORICE***

Redactor responsabil: Gabriel **TUDOSE**

Tehnoredactare: Cristina **TUDOSE**

Lectori: Dana **STANA**, Doru Gabriel **STAN**

Apărut: Pitești, 2009

PETRE POPA

**STATELE UNIUNII
EUROPENE
SINTEZE ISTORICE**

PITEȘTI

2009

Volume elaborate de Petre POPA:

- ? **Municipiul Pitești pe noi coordonate** (în colaborare), Tipografia „Argeș”, Pitești, 1969 (64 p.);
 - ? **Plaiuri argeșene. Album. Studiu introductiv**, Editura Sport-Turism, București, 1982 (242 p.);
 - ? **Președintele României Socialiste Nicolae Ceaușescu și Argeșul. Album**, Tipografia Pitești, 1983 (76 p.);
 - ? **Pitești 600. Memento**, Editura „Museum”, Tipografia „Argeș”, Pitești, 1983 (196 p.);
 - ? **Argeș. Cartea eroilor** (Coordonator științific și **Studiu introductiv**), Tipografia Pitești, 1984 (334 p.);
 - ? **Mausoleul de la Văle Mare Mateiaș-Câmpulung Muscel**, Tipografia „Argeș”, Pitești, 1984 (90 p.); Ediția a II-a, 1988 (84 p.);
 - ? **Pitești. Ghid de oraș** (în colaborare), Editura Sport-Turism, București, 1985 (144 p.);
 - ? **Pitești. Pagini de istorie** (în colaborare), Editura „Museum”, Tipografia „Argeș”, Pitești, 1986 (336 p.);
 - ? **Istoria Municipiului Pitești** (în colaborare), Editura Academiei Române, București, 1988 (360 p.);
 - ? **Pitești. Microalbum** (în colaborare), Editura Sport-Turism, București, 1988 (48 p.);
 - ? **Liceul „Alexandru Odobescu” Pitești 75 [de ani]. 1919-1994**, Imprimeria S.C. „Leu Grup” S.R.L. Pitești, Pitești, 1994 (192 p.);
 - ? **Istoriografie universală (I)**, Editura „Cultura”, Pitești, 1998 (170 p.);
 - ? **Istoria economiei naționale a României (I)**, Editura Universității din Pitești, Pitești, 1999; Ediția a II-a, 2001; Ediția a III-a, 2003 (120 p.);
 - ? **Istoria sistemelor administrative (I)**, Editura Universității din Pitești, 1999; Ediția a II-a, 2000 (128 p.);
 - ? **Tradiția și actualitatea în istoriografia românească**, Editura „Cultura”, Pitești, 2000 (202 p.);
 - ? **Istoria administrației în România**, Editura Universității din Pitești, Pitești, 2000; Ediția a II-a, 2001; Ediția a III-a, 2002 (164 p.);
 - ? **China. Sensuri istorice**, Editura „Paralela 45”, Pitești, 2000 (232 p.);
 - ? **Ion Ionescu de la Brad. Enciclopedist român**, Editura Enciclopedică, București, 2000 (372 p.);
 - ? **Studii istorice** (Culegere antumă), Editura Universității din Pitești, Pitești, 2000 (344 p.);
 - ? **Permanențe istoriografice românești**, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2000; Ediția a II-a, 2002 (316 p.);
 - ? **Istoria sistemelor administrative (II)**, Editura Universității din Pitești, 2001; Ediția a II-a, 2003 (90 p.);
 - ? **Istoriografie universală premodernă**, Editura „Tipnaste”, Pitești, 2001 (250 p.);
 - ? **Medaliaoane universitare. Dicționar** (Coordonator), Editura Universității din Pitești, Pitești, 2002 (260 p.);
 - ? **Studii culturale** (Culegere antumă), Editura Universității din Pitești, Pitești, 2003 (440 p.);
 - ? **Pagini de istorie modernă universală**, Facultatea de Istorie, Filosofie, Jurnalism, Universitatea din Pitești, Pitești, 2003 (356 p.);
 - ? **Monografia Universității din Pitești**, Editura Universității din Pitești, Pitești, 2004 (414 p.);
 - ? **Studii politice** (Culegere antumă), Editura Universității din Pitești, Pitești, 2004 (622 p.);
 - ? **Administrație sistemică universală**, Editura „Tipnaste”, Pitești, 2005; Ediția a II-a, 2006; Ediția a III-a, 2007 (236 p.);
 - ? **Istoriografie universală modernă și contemporană**, Editor, Facultatea de Istorie, Filosofie, Jurnalism, Universitatea din Pitești, Pitești, 2005 (254 p.);
 - ? **Evoluții istorice moderne universale (1618-1848)**, Editor, Facultatea de Științe Socio-Umane, Universitatea din Pitești, Pitești, 2006 (146 p.); Ediția a II-a, 2007 (162 p.);
 - ? **Redimensionări istorice naționale și continentale (1848-1918)**, Editor, Facultatea de Științe Socio-Umane, Universitatea din Pitești, Pitești, 2006 (160 p.); Ediția a II-a, 2007 (205 p.);
 - ? **Europa. Destin continental**, Editor, Facultatea de Științe Socio-Umane, Universitatea din Pitești, Pitești, 2006 (96 p.); Ediția a II-a, 2007 (166 p.);
 - ? **Pitești. Tradiție și contemporaneitate** (în colaborare), Editura „Tiparg”, Pitești, 2008 (260 p.); www.bjargeș.ro, Biblioteca Județeană „Dinicu Golescu” Argeș, Pitești;
 - ? **Pitești 620. Memento**, Editura „Paralela 45”, Pitești, 2008 (456 p.);
 - ? **Complexul Memorial de Război Mateiaș, Văle Mare Pravăț, Câmpulung, Argeș**, Editura „Tipnaste”, Pitești, 2009 (158p.).
-

INTRODUCERE

La finalul anului 2009, Europa, unul dintre cele mai importante continente de pe *Mapamond*, cuprinde 47 de state, entități naționale clasice, respectiv, regate, republici, federații. Ultimul (2008) este Kosovo, desprins, unilateral, din Serbia, nerecunoscut de România. Dintre acestea, 27 sunt integrate Uniunii Europene: șase regate (Belgia, Danemarca, Marea Britanie și Irlanda de Nord, Olanda/Țările de Jos, Spania, Suedia), un mare ducat (Luxemburg), precum și 20 de republici (Austria, Bulgaria, Cehia, Cipru, Estonia, Finlanda, Franța, Germania, Grecia, Italia, Irlanda/de Sud, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Portugalia, România, Slovacia, Slovenia, Ungaria). Se află în tratative, pentru o posibilă integrare continentală, republicile: Turcia, Croația, Albania, Muntenegru, Bosnia-Herțegovina, Macedonia.

În ceea ce privește *dinamica* inițierii noilor structuri, ori aderarea ulterioară, precizăm că șase țări, Regatul Belgiei, Republica Federală Germania (între 1945-1990, de Vest), Republica Franceză, Republica Italiană, Marele Ducat Luxemburg, Regatul Olandei/Țările de Jos, sunt considerate fondatoare ale actualei *Uniuni Europene (UE)*. Pentru început, au format, la Paris, 18 aprilie 1951, Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (*CECO*). Paralel apare *NATO* (1949), emblemă din 1953.

Apoi, aceleași șase state întemeiau (25 martie 1957), prin **Tratatul de la Roma**, funcțional din 1 ianuarie 1958, Comunitatea Economică Europeană (*CEE*), cunoscută, frecvent, sub genericul *Piața Comună*, având sediul la Bruxelles, precum și *Euratom*. Treptat, s-au raliat Comunității Economice Europene (*CEE*), devenită, ulterior, *Uniunea Europeană (UE)*, ceea ce numim: *Vălul I*, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Regatul Danemarcei, Republica Irlanda de Sud (1 ianuarie 1973); *Vălul II*, Republica Elenă/Grecia (1 ianuarie 1981, cu drepturi depline din 1985-1986); *Vălul III*, Regatul Spaniei și Republica Portugalia (1 ianuarie 1986); *Vălul IV*, Republica Austria, Regatul Suediei și Republica Finlanda (1 ianuarie 1995); *Vălul V*, republicile Cehia, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia, Ungaria (1 mai 2004); *Vălul V extins*, republicile Bulgaria și România (1 ianuarie 2007).

Prin **Tratatul de la Maastricht** (9-10 decembrie 1991), s-a decis ca Piața Comună/ Comunitatea Economică Europeană (*CEE*) să devină, inclusiv ca sens politic, *Uniunea Europeană/ UE*, având, atunci, 12 state: Belgia, Danemarca, Franța, Germania, Grecia, Irlanda de Sud, Italia, Luxemburg, Olanda/Țările de Jos, Portugalia, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Spania.

Documentul, parafat la 7 februarie 1992, după ratificarea de către toate parlamentele țărilor respective, are, uneori, titulatura **Tratatul de la Amsterdam**. Intenția adoptării, în 2003-2006, a unei **Constituții** a Uniunii Europene nu s-a finalizat, existând rezerve din partea mai multor state (Franța, Olanda). În schimb, **Tratatul de Reformă**, lansat la Lisabona (18 octombrie 2007), definitivat după acceptul forurilor legislative interne (13 decembrie 2007), a relansat conceptul federalizării.

Concomitent cu potențialul economic, teritorial și demografic, ori cu sistemele politic, administrativ sau juridic, relevante în etapele *preaderării* la noua *construcție* europeană, entitățile amintite mai sus au intrat, în spațiul continental, cu ample și valoroase *rezonanțe istorice*, proprii națiunilor amintite. Sunt domenii suficient de sensibile, mai ales atunci când vorbim de *amalgamarea* prevăzută expres în **Acquis**-ul european, prin libera circulație a mărfurilor, persoanelor, serviciilor și capitalului. Asupra acestor specificități ne propunem o sumară introspecție, regăsită în cele 27 de studii care urmează. Succesiunea statelor ține cont de titulatura, grafiera și alfabetul folosite în România.

Descriția consacrată fiecărei țări se raportează, ca principiu, la tradiția și rolul exercitat în istoria continentală. Așa, de exemplu, fără să minimalizăm importanța națiunilor actuale, spațiul acordat Greciei, acolo unde s-au pus bazele civilizației *clasice* europene, iar *tipologia* guvernărilor a fost complexă și diversificată, este dublu comparativ cu Estonia.

Support distinct relevă ampla prezentare a primei continentalizări de factură imperială (27 î.Hr.-476), având ca nucleu antic actuala Italie, idee relansată, medieval, de Otto I cel Mare (936-973) și Carol *Quintul* (1516/1519-1556), modern, de Napoleon I (1804-1814/1815) sau contemporan de Adolf Hitler (1933-1945). Ca urmare, paginile rezervate *Peninsulei* depășesc, aleatoriu, pe cele dedicate Danemarcei.

Cu deosebire după 1973 (modificarea **Constituției**), s-a adus în prim-plan *modelul* societății suedeze. Aspectul ne-a determinat să insistăm asupra caracteristicilor istoriei acestui stat, reevaluând, în sinteză, *dinamica* segmentelor *cardinale*. Totodată, *vocea* Suediei se aude uneori discordant, în actualele instituții europene, față de *tonul* oficialităților. Motivăm, astfel,

de ce capitolul referitor la Suedia este mult mai extins, comparativ cu textul aferent Slovaciei.

În 2004 au aderat la *UE* câteva state mici ale *Bătrânului Continent*, așa cum sunt Cipru, Malta, Slovenia, ori cele din spațiul Mării Baltice, insuficient cunoscute cotidian. Prin sintezele *asezonate* țărilor amintite, dorim să completăm informațiile referitoare la istoria și cultura acestora, ori la preocupările recente, integrate, ca sens general, *Clubului Occidentului*.

Deși ilustrarea evoluției popoarelor este dominantă, nuanțăm, selectiv, colaborarea interstatală anterioară deceniilor contemporane. *Focalizarea* vremelnică a strategiilor s-a datorat, însă, alianțelor temporare, confruntărilor militare, luptei pentru supremație, implementării tendințelor hegemonice. Motivații diferențiate au degajat, printre altele: Războiul european de 30 de ani (1618-1648); Al Doilea Război Nordic (1700-1721); Campaniile militare pariziene postrevoluționare (1792-1815); Războiul franco-prusian (1870-1871); conflagrațiile mondiale din 1914-1918, respectiv, 1939-1945.

Construcția Uniunii Europene (*UE*) presupune, apriori, voința fiecărei națiuni și a tuturor membrilor comunitari pentru abandonarea forței, promovarea diplomației active, întrajutorare, realizarea direcționărilor proprii suprapuse interesului continental, colaborare externă unitară, atingerea parametrilor considerați benefici democrației autentice.

Din atare unghi de vedere, luându-se în calcul, bineînțeles, contextul istoric, spațiul geografic, cauzele imediate, dar și alte particularități, federalizarea Statelor Unite ale Americii (*SUA*) poate fi considerată un *arhetip*. Inițiativa a nouă dintre cele 13 colonii britanice, participante la Războiul Independenței (1775-1783), s-a definitivat (1959) după aproximativ 170 de ani de la alegerea primului președinte (30 aprilie 1789). Astăzi, existența transatlantică a 50 de *zone provinciale*, puternice, prospere, autonome, reprezintă o motivație complementară pentru ceea ce presupune perspectiva extinderii Uniunii Europene (*UE*).

Încercări continentale asemănătoare regăsim, totodată, în America de Sud (1819-1830), în lumea islamică, *antamată* prin Liga Țărilor Arabe (înființată la 22 martie 1945), ori la interferența Europei cu Asia, unde, timp de 68 de ani (1922-1990), a existat Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, integrând 15 *stata lități* distincte.

Preocupările noastre în atare domeniu tematic datează de mai multă vreme. Bunăoară, numai în ultimii ani s-au finalizat și tipărit, ca autor, volumele: **Istoria sistemelor administrative** (1999, 2000); **Administrație sistemică universală** (2005, 2006, 2007); **Evoluții istorice moderne universale. 1618-1848** (2006, 2007); **Redimensionări istorice naționale și**

continentale. 1848-1918 (2006, 2007), **Europa. Destin continental** (2006, 2007).

Actuala lucrare s-a conturat, inițial, sub manieră didactică, pentru modulele masterale la Universitatea din Pitești (2006-2008). Definitivarea textului pentru tipografie va suprapune: pregătirea și desfășurarea alegerilor europarlamentare (4-7 iunie 2009); constituirea noului for legislativ continental (14-16 iulie 2009); reorganizarea instituțională continentală conform **Tratatului de la Lisabona** (funcțional începând cu 1 decembrie 2009); mandatarea, prin *summit*-ul de la Bruxelles (19 noiembrie 2009), în premieră, pentru doi ani și jumătate, a președintelui și a *ministrului de externe* la nivelul Consiliului *UE*; nominalizarea noilor *comisari* (2009-2014); împlinirea a două decenii de la dărâmarea *Zidului Berlinului* și prăbușirea sistemului comunist în Europa (1989-2009).

Experiența profesională, interpretarea comparatistă a fenomenologiei universale, observațiile directe, formulate pe timpul misiunilor oficiale și documentărilor în mai multe state ale *UE* (Austria, Belgia, Bulgaria, Cehia, Franța, Germania, Italia, Olanda/Țările de Jos, Slovacia, Slovenia, Ungaria), ori în Azerbaidjan, China, Croația, Elveția, Gruzia/Georgia, Liechtenstein, Pakistan, Rusia, Serbia, Turcia, Ucraina, Vatican, ne-a consolidat opinia că viitorul poate aparține comunităților continentale, bine conturate, superioare, ca valoare și difuzie, exprimării izolaționiste naționale.

Cele 27 de sinteze istorice, evaluate în continuare, având imprimate, după titlu, harta și stema satului prezentat, sunt, pentru analiștii domeniului, o prezumtivă *introducere în temă*, iar bibliografia selectivă, cu trimiteri exclusiv la *surse reale*, constituie mijlocul prin care documentarea și interpretarea realităților se pot extinde permanent, fiind raportate inclusiv la opiniile individuale.

Aducem mulțumiri colaboratorilor înscriși în *Caseta tehnică*, mai ales redactorului responsabil, tânărul profesor de istorie, Gabriel Tudose, fostul nostru student la Universitatea din Pitești, facultățile de Științe Economice și Administrative, respectiv, Științe Socio-Umane, pasionat, printre altele, de tradiția sau contemporaneitatea Finlandei, integrată în Uniunea Europeană (*UE*) începând cu 1 ianuarie 1995.

Așteptăm, cu mult interes, opiniile cititorilor.

Pitești, 10 decembrie 2009

Prof. univ. dr. **Petre POPA**

1. AUSTRIA

Istoria Europei, tradițională sau contemporană, nu se poate aduce în discuție fără a releva existența și rolul universal al Austriei. Receptată ca o entitate distinctă a *Lumii germane*, Austria a dominat multă vreme acest spațiu geo-economic, iar atunci când contextul internațional i-a favorizat detașarea față de tendințele hegemonice ale *Imperiului Prusian*, evoluția proprie se va realiza continuu și convinsător.

După 1 ianuarie 1995, Austria a aderat la Uniunea Europeană (UE), *Văzul IV*, împreună cu Finlanda și Suedia, plasându-se, ca succesiune, în noua structură continentală, pe locul 13. *Republik Österreich* se integra sensurilor viitorului, având, așadar, o redevabilă experiență statală. Însușește, după cel de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), teritorial, 83 849 de km², locuți, astăzi, de peste 7 500 000 de cetățeni. Potențialul economic, tradițiile diplomatice și spirituale rămân de excepție.

Totodată, avansarea spre actualele realități cvasigeneralizate se recomandă prin poziționarea strategică în Europa Centrală, tipologie federativă, respectiv, nouă landuri, vecinătăți atât cu importante țări ale lumii, Germania (N), Italia (S), fondatoare ale Pieței Comune (1957), dar și cu Slovenia (S), Ungaria (E), Slovacia (E), Cehia (N), intrate relativ recent în Uniunea Europeană (2004), ori cu Elveția (V) și Liechtenstein (V), care nu au aderat, încă, până în 2009, la atare construcție continentală.

Austria ocupă, la nivelul *Mapamondului*, locurile 86 ca demografie și 112 ca suprafață. Denumirea tradițională a Austriei, *Ostarrichi* (*Österreich*), se regăsește într-un document scris, datat 996, teritoriul aparținând, atunci, familiei nobiliare Badenberg. În 1156, Viena era declarată reședință oficială autonomă a Casei princiare amintite. Acordarea, pentru *Ostarrichi*, a statutului distinct, de nuanță medievală, interpretată, uneori, ca independență, este un gest monarhic al împăratului romano-german Frederic I Barbarossa (1152-1190), încoronat la 1155, din Dinastia de Hohenstaufen, aflată la conducerea spațialităților central-europene în perioada 1138-1208.

Dovezile existenței umane pe locurile ce reprezintă, acum, Austria, rămân imemorabile. Astfel, *Preistoria* este probată prin numeroase descoperiri arheologice, plasând acest spațiu în ampla arie a *Antropogenezei* europene. Piese existente în muzeele importante din Capitală, supranumită, din 1971, *Marea Vienă*, susțin, indubitabil, timpurile invocate.

Dacă ne referim la *Protoistorie*, este convingător aspectul că în Austria de astăzi se regăsește cunoscuta cultură materială *Hallstatt*, civilizație emblematică a primei perioade a fierului occidental (1000~500 î.Hr.). Eponimia derivă de la localitatea Hallstatt, din Austria Superioară, unde s-au făcut importante cercetări și descoperiri arheologice, recunoscute ca prevalente pentru caracterizarea etapei de mai sus.

În secolul IV î.Hr., actualul teritoriu austriac era locuit de *celți (gali)*, puternicii *meta lurgiști* ai progresului european, iar după aproape un mileniu, în veacul VI, întinse zone aferente Austriei de mai târziu sunt dominate de triburile germane. Între aceste repere se interferează stăpânirea italică a *Cetății Eterne*, care, în final, era dislocată, romanizarea nefiind concludentă. De aceea, Austria rămâne *germanică* și nu *neolatină*, cu toate că, de la Dunăre la Alpi, s-au aflat cunoscutele provincii imperiale romane Raetia, Noricum, Pannonia.

Una dintre importantele dinastii ale Europei medievale este, fără îndoială, cea de *Habsburg*, având filiațiune *masculină* neîntreruptă, de la Albrecht II (1438-1439), până la Carol VI (1711-1740). Anterior acestora, în secolul XIII, regele german Rudolf I (1273-1291), primul monarh aureolat cu cognomenul de *Habsburg*, plasat, însă, ca autoritate supremă, într-o succesiune *mozaic* (1198-1437), a cucerit arealul adus în discuție, autonom, așadar, din 1156.

De reținut aspectul că, în lista monarhică a secolelor XII-XV, apar, totuși, conducători germani proveniți din Austria, așa cum au fost, de exemplu, Albrecht I de Austria (1298-1308), sau coregentul Frederic cel Frumos de Austria (1347-1387), ceea ce demonstrează ascendența

principatului în coordonarea politicilor feudale. Totodată, Viena devine, incontestabil, Capitală ce polariza interese europene majore.

În 1453, Austria primește titlul de *arhiducat* al Casei de Habsburg. Era etapa când turcii ocupau Constantinopolul, iar ultima rezistență a romanității bizantine se prăbușea. Evenimentul *repoziționează* statele din Europa Occidentală, fenomen constatat, pentru început, până în secolul XVII. Astfel, după ce, anterior, Austria alipise Styria (1192), Tirolul (1363), Carinthia, Crajna și, parțial, Vorarlberg (1375), iar, din 1477, Burgundia și Țările de Jos intră, de asemenea, sub autoritate vieneză, habsburgii, folosind inclusiv benefice alianțe matrimoniale, diplomatice, militare sau religioase, își *arogă* nuanțate responsabilități continentale, cum au fost, de exemplu, cele de pe timpul Războiului de 30 de ani (1618-1648).

Totuși, prin **Tratatul de la Pirinei**, 7 noiembrie 1659, *Casa de Austria* pierde supremația europeană în favoarea Franței. Este vorba de finalul prelungitului Război franco-spaniol (19 mai 1635-7 noiembrie 1659), când trupele habsburgice, stăpâne peninsular încă din vremea lui Carol I (1516), întemeietorul dinastiei de Habsburg în Spania, devenit, apoi, împărat al *Sfântului Imperiu Roman-German* (1519-1556), sub numele de Carol V (*Quintul*), sunt învinse.

Precizăm faptul că, prin voință testamentară, Carol V (*Quintul*) partajase vastul imperiu „în care Soarele nu apune niciodată”, între fratele său, Ferdinand I de Habsburg (1519-1564), proclamat succesor al titlului suprem, monarh al Europei Centrale vieneze, respectiv, fiul său, Filip II (1556-1598), acestuia acordându-i-se Peninsula Iberică și *teritoriile de peste mări*, cu deosebire cele *transatlantice*.

În perioada 1529-1683, stăpânirile Casei de Austria s-au aflat, insistent, sub presiunile militare otomane. Dacă la 7 octombrie 1571, flota sultanală era învinsă la Lepanto (Golful Corinth, din Marea Mediterană), succesul decisiv fiind al *Armandei* spaniole, comandant, Don Juan de Austria, aliat cu Veneția și Statul Papal, pe uscat, *padișahul* va ajunge, treptat, dar sigur, până în fața Vienei.

Astfel, între 27 septembrie-14 octombrie 1529, are loc *primul asediu turcesc* asupra Capitalei Austriei, după ocuparea Belgradului (1521) și a Ungariei (1526). Sultanul Soliman *Magnificul* (1520-1566) obține, prin **Tratatul de la Istanbul** (23 iulie 1533), plata unui *tribut* din partea habsburgilor. Peste aproape un secol și jumătate, 17 iulie-12 septembrie 1683, turcii efectuează *al doilea asediu* asupra Vienei. Armata sultanului Mehmed IV (1648-1687), condusă de marele vizir Kara Mustafa, a fost, atunci, învinsă, prin strategia folosită de hatmanul polonez Jan Sobieski (1674-1693) și Carol de Lorena.

Ca urmare, inițind ofensiva răsăriteană, declanșată de împăratul Leopold I (1657-1705), habsburgii ocupă, succesiv, Ungaria, Transilvania, Bucovina, Polonia, iar spre Sud, zone adiacente, până la Marea Mediterană, consolidându-se, totodată, dominația în Italia de Nord. Bunăoară, la 21 iulie 1718, prin **Tratatul de Pace de la Passarowitz**, este confirmată cea mai mare întindere teritorială continentală și de *influențe colaterale* pentru Imperiul Habsburgic, obținând dreptul de a face comerț inclusiv cu Imperiul Otoman. Modernitatea se dovedea, pentru început, favorabilă succeselor vieneze în Centrul și Sud-Estul Europei.

Participarea Austriei la împărțirea Poloniei îi va aduce, în 1772, alipirea Galiției, ajungându-se, astfel, în vecinătatea Imperiului Țarist, iar în 1775, prin **Tratatul de la Constantinopol**, obține, de la turci, Bucovina.

Dinastia de Habsburg cunoaște, în secolul XVIII, concomitent cu politica externă ofensivă, începutul *disoluției cutumelor* monarhiei tradiționale, dar și confruntările cu alte structuri teritoriale germane. Primul aspect plasează, în *avanpost*, ceea ce juridic se numește **Pragmatica Sancțiune**, respectiv, succesiunea la tronul lui Carol VI (1711-1740), favorabilă inclusiv *filiațiunii feminine*, condiționând, expres, păstrarea indivizibilității teritoriilor *paternale*. Așa va ajunge, la conducerea Imperiului Habsburgic, Maria Tereza (1740-1780), învingând militar (1740-1748) alți pretendenți ai timpului. Tot la acest punct înscriem **Edictul de Toleranță** (1781), dat de Iosif II (1780-1790) în favoarea protestanților și evreilor, ceea ce a însemnat abdicarea de la principiile acordării privilegiilor, constant, numai catolicilor (*papistașilor*).

În ceea ce privește al doilea aspect, vizibilă devine concurența zonală, apoi europeană, cu principatul de Brandenburg (Prusia), proclamat regat în 1701, mare putere începând cu domnia lui Frederic II (1740-1786), capitală, Berlin. Ca dovadă, la 5 decembrie 1757, armata austriacă este înfrântă de cea prusiană în bătălia de la Leuthen, dar, în replică, ruso-austrieicii ocupă Berlinul (28 septembrie 1760). Disputele se vor perpetua până spre mijlocul secolului XIX, când Austria va fi învinsă, decisiv, de Prusia, ajunsă, apoi, imperiu.

Deosebit de dificile sunt conflictele cu Franța, reluate pe timpul lui Napoleon I. *Bourbonii*, dislocați de la conducerea *Hexagonului* prin *Revoluția din 1789*, au găsit sprijin moral, diplomatic, material și militar la Casa Imperială din Viena. De aceea, Austria a făcut parte din cele șapte coaliții europene (1795, 1798, 1805, 1806, 1809, 1812, 1815) contra Parisului, dar este înfrântă, inițial, în Nordul Italiei, apoi, în Cehia, dar și la Viena. După ce Napoleon I ocupă întreaga *Lume teutonă*, desființează *Sfântul Imperiu Romano-German* (1806), existent încă din 962, fondator,

Otto I cel Mare (936-973), iar împăratul Francisc II (1792-1806) devine exclusiv conducătorul Austriei, Francisc I (1806-1835). Atunci când, în 1804, Napoleon I se proclamă, la Paris, *Împărat al francezilor*, Francisc I se autointitula, la Viena, *Împărat al Austrieilor*. Cu toate că Napoleon I se va căsători cu fiica lui Francisc I, Maria Louisa, având împreună un fiu, Napoleon II, declarat, la naștere, *regele Romei* (nu va domni niciodată), relațiile franco-habsburgice s-au menținut, permanent, încordate.

Prin *Congresul european de la Viena* (1814-1815), statele care participaseră la confruntările cu Franța napoleoniană au obținut importante avantaje. Așa, de exemplu, Austria a preluat, în Italia, vechile posesiuni nordice, dar și Veneția, păstra trupe la granița franceză, se consolida în centrul Europei, iar la Paris, semnează **Actul** de constituire a *Sfintei Alianțe* (26 septembrie 1815). Totuși, timpurile *habsburgilor glorioși* dovedeau, în plină modernitate, suficiente carențe și neliniști. Semnalul unor modificări esențiale a fost dat de *Revoluția de la 1848*, victorioasă la Viena, împăratul Ferdinand I (1835-1848) refugiindu-se în Tirol.

Noul conducător dinastic, Franz Joseph I (1848-1916), a implicat Imperiul vienez în mai multe alianțe și conflicte militare, paralel cu adoptarea unor *reforme* interne, precum instituirea, în 1851, a Parlamentului bicameral (*Reichsrat*), sau relansarea relațiilor cu Prusia (**Reculada de la Olmütz**), 29 noiembrie 1850, când s-a acceptat restabilirea *Confederației germane*, inactivă după 1806.

Peste puțin timp, la 28 aprilie 1859, Austria imperială va intra în războiul nord-italian. Pierde, în favoarea Franței, conform **Armistițiului de la Villafranca** (11 iulie 1859), Lombardia, păstrând, temporar, Veneția (până la 3 octombrie 1866). Apoi, în etapa 1 februarie-30 octombrie 1864, se implică activ în războiul Prusiei cu Danemarca, obținând, în final, de la cea din urmă, ducatul Holstein. *Lovitura de grație* o primește Austria, însă, datorită războiului purtat direct cu Prusia (15 iunie-26 iulie 1866), încheiat prin **Tratatul de Pace de la Praga** (23 august 1866). Era anulată tradiționala Confederație germană, dominată, multă vreme, de Viena. La *cârma Confederației germane de Nord*, înființată atunci, s-a instalat, autoritar, Prusia.

Disoluția imperială a continuat în anul următor. Astfel, la 17 februarie 1867, se constituie *monarhia dualistă Austro-Ungară*, existentă până în 1918, care oficializa conducerea, în *parteneriat* cu Budapesta, mai ales a zonelor din Europa de Sud-Est. Deși nu a participat militar la războiul franco-prusian (1870-1871), terminat cu victoria Berlinului, Viena *recepta* cu îngrijorare constituirea *Imperiului German Modern* (18 ianuarie 1871, Wilhelm I fiind încoronat chiar la Paris). Peste doi ani, în 1873, formează,

împreună cu această nouă putere continentală, dar și cu țarul Rusiei, Aleksandru II (1855-1881), *Alianța celor Trei Împărați*. În urma conflictului ruso-turc din 1877, Viena obține, datorită *Congresului de Pace de la Berlin* (1 iunie-1 iulie 1878), administrația Bosniei și Herțegovinei, anexate ulterior (1908). Între timp, va structura, prin **Tratatul secret de la Viena** (7 octombrie 1879), *Puterile Centrale*, împreună cu Germania, grupare denumită, de la 20 mai 1882, prin aderarea Italiei, *Tripla Alianță*.

Primul Război Mondial (1914-1918) are ca pretext atentatul reușit de la Sarajevo, 28 iunie 1914, victime devenind principele Franz Ferdinand, moștenitorul tronului Austro-Ungariei, și soția sa, Sophia. Ca represalii, în ziua de 28 iulie 1914, armata *Imperiului dualist* a atacat Serbia, regăsind-o, apoi, pe toată durata conflagrației, prioritar, pe Frontul de Est, contra Imperiului Țarist, dar și în Balcani.

Tripla Alianță fiind învinsă de *Antanta*, Austria capitulează, acceptând **Armistițiul de la Villa Giusti** (3 noiembrie 1918), iar la 12 noiembrie 1918, în Viena, proclamându-se *republica*, ultimul împărat, Carol I/IV de Habsburg (1916-1918), renunță la tron. Deși acesta lansase manifestul federalizării, intitulat **Către popoarele mele credincioase**, națiunile din imperiu au format, prin înțelegerile convenite în etapa 21-31 octombrie 1918, ceea ce documentele numesc *Statele succesoriale*.

Republica Austria a semnat, ca statalitate recunoscută internațional, **Tratatul de la Saint-Germain-en-Laye**, 10 septembrie 1919, cu puterile învingătoare în *Războiul cel Mare*. Deși interzisă ca idee, mișcarea pronazistă din Austria a acceptat, 12 martie 1938, formarea *Anschluss*, respectiv, integrarea în spațialitatea berlineză, ceea ce contravenea flagrant prevederilor din **Tratatele Sistemului Paris-Versailles** (1919-1920). Alipirea teritorială la Germania fascistă, condusă (1933-1945) de cancelarul Adolf Hitler (1889-1945), era autentificată printr-un *referendum național*, aprilie 1938, pentru anexare optând, după cifrele timpului, peste 99% din cei prezenți la consultarea populară.

Înfrângerea celui de *Al Treilea Reich*, în ultimul război mondial (1939-1945), a determinat desființarea *Anschluss* din 1938 și ocuparea Austriei de *Aliați*, țara fiind împărțită, inclusiv Capitala, în *patru sectoare administrative*. Situația se va menține, practic, până la 15 mai 1955, când a avut loc retragerea definitivă a unităților militare sovietice. Noul for legislativ, Adunarea Națională a Republicii Austria, va declara *neutralitatea permanentă*, 25 octombrie 1955. În același an, Austria este admisă în Organizația Națiunilor Unite (*ONU*), ca stat cu drepturi depline.

Cea mai înaltă funcție din conducerea țării este *președintele*, ales, prin sufragiu general, pentru șase ani. Perioada postbelică a însemnat

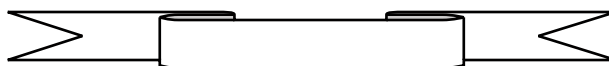
importante succese economice, relansarea culturală, stabilirea la Viena a sediilor unor importante foruri europene și mondiale, dezvoltarea orașelor Graz, Salzburg, Linz, Innsbruck, a altor centre urbane, dar și a zonelor rurale, cu deosebire în planul infrastructurii, turismului, industriei, agriculturii, comerțului, sporturilor de performanță sau de agrement.

După cum s-a precizat încă de la început, Austria aderă, oficial, la Uniunea Europeană (UE), începând cu 1 ianuarie 1995. Are, în Consiliul de Miniștri al Uniunii, ca pondere, zece voturi, a acreditat, pentru Consiliul Economic și Social, for continental de specialitate, 12 experți, iar la Comitetul Regiunilor, de asemenea, 12 reprezentanți.

Moneda tradițională vieneză a fost *șilingul*, dar, în 2002, pe baza **Planului Werner**, s-a convertit în *Euro* (13,7:1). Drapelul național, bicolor orizontal, folosește nuanțele roșu și alb. La 1 ianuarie 2007, după primirea în *Federație* a Bulgariei și a României, Viena avea 18 europarlamentari, precum și un comisar în *executivul* continental, respectiv, Comisia Europeană (Benita Ferrero-Waldner, *Relații externe și politică europeană de vecinătate*). Austria a exercitat, colegial, președinția Consiliului Uniunii Europene în semestrul II din 1998, dar și în semestrul I din 2006, urmată, pentru celelalte șase luni, de Finlanda. Va reveni în semestrul I din 2019, după Bulgaria, și va fi succedată, iulie-decembrie 2019, de România.

Apartenența la UE conferă Austriei posibilitatea să gestioneze cu mai mult succes efectele crizei financiare universale, dar și influențele colaterale **Tratatului de Reformă**, adoptat la *summit*-ul de la Lisabona (13 decembrie 2007), privind perspectivele comunitare. Totodată, rezultatele alegerilor europarlamentare din 7 iunie 2009 reprezintă modalitatea pragmatică de a ilustra gradul *optimismului civic*, existent după un deceniu și jumătate de la aderare. Este reprezentată, la Strasbourg (2009-2014), de 17 deputați.

Pe plan continental și mondial, Republica Austria rămâne un *factor de echilibru*, implicându-se, cu suficientă nuanțare, în conflictele *deschise*, ori în cele *înghețate*, ceea ce îi menține prestigiul său tradițional. Președinte (2007): Heinz Fischer. Ziua Națională: 26 Octombrie.

2. BELGIA

Belgia este unul dintre statele fondatoare ale Uniunii Europene, aflându-se în *Grupul celor șase (G6)* care au semnat, inițial, **Tratatul de la Roma** (25 martie 1957), prin care s-a constituit, oficial, *Comunitatea Economică Europeană (CEE)*, numită, frecvent, *Piața Comună*. Anterior (18 aprilie 1951), se *parafăse*, la Paris, *Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (CECO)*, Belgia devenind, așadar, un important *actor* continental, alături de Franța, Germania Federală (atunci, de Vest), Italia, Luxemburg, Olanda. Primele tratative pentru *Piața Comună*, agreată de Belgia, datează încă din martie 1956.

Deosebit de semnificativ, pentru prestigiul postbelic al Regatului Belgiei, a fost stabilirea sediului central al *Pactului Atlanticului de Nord (NATO)*, al *Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (CECO)*, al *Comunității Economice Europene (CEE – Piața Comună)*, ulterior, cel al *Comunității Europene a Energiei Atomice (Euratom, Tratat funcțional, 1 ianuarie 1957)*, la Bruxelles. De altfel, aici s-a constituit, prin **Tratatul de la 2 martie 1965**, ceea ce denumim *Comunitățile Europene*, respectiv, administrația unificată pentru *CECO, CEE, Euratom*.

Reședința oficială de astăzi a Regatului Belgiei, Bruxelles, în esență, una dintre Capitalele Uniunii Europene (*UE*), alături de Strasbourg, este,

totodată, centrul cunoscutei provincii Brabant, stăpânită, deseori, în Evul Mediu, ori la începutul modernității, de Franța. Orașul propriu-zis, aflat în mijlocul teritoriului țării, pe un canal navigabil, are aproximativ 250 000 de locuitori. Împreună, însă, cu principalele suburbii, Anderlecht, Etterbeek, Ixelles, Molenbeek-Saint Jean, Saint Gilles, Schaerbeek, Uccle și Forest, însumează peste 1 200 000 de cetățeni.

Atestat documentar în secolul XI, orașul Bruxelles a devenit Capitala Belgiei în 1830. Printre monumentele istorice reprezentative, construite între aceste două *repere* temporale, se află: Catedrala Sainte Gudule (secolul XIII), Porte de Hal (XIV), Primăria (XV), Palatul Regal (XVIII), Galeria de Artă (XIX). Peste ceva timp, în 1958, s-a amenajat, la Bruxelles, *Parcul Expoziției Mondiale*.

Inițial, modest centru de schimb și al unor țesătorii feudale, este, în 2009, după Anvers, al doilea mare conglomerat industrial al Belgiei, port fluvial și maritim, metropolă europeană comercială, financiară și a învățământului universitar, *placă turnantă* pentru Continent. Limbi oficiale: germana, flamanda (olandeza), valona (franceza).

Evoluția generală a orașului Bruxelles (Brussel) se suprapune, în cea mai mare măsură, cu istoria tradițională și contemporană a statului, notificat, oficial, prin denumirea, în limba franceză, *Royaume de Belgique*, respectiv, *Koninkrijk België*, în terminologia flamandă.

Cercetările arheologice *coboară* vârsta Belgiei, cu certitudine, în *Antichitatea* clasică, precedată, bineînțeles, de urme ale *Preistoriei* și *Protoistoriei*. Primele structuri administrative, atestate pe acest teritoriu, erau integrate celor 60 de triburi celtice (pentru greci), sau galice (pentru romani). Se aflau, cert, în *democrația militară* specifică ramurii *belgilor*, identificați, prevalent, între Olanda, Germania, Luxemburg, Franța, Marea Nordului, arie însumând, astăzi, aproximativ, 30 513 km². Probabil că, în 219 î.Hr., atunci când generalul Hannibal (247-183 î.Hr.), celebrul conducător al Cartaginei africane, a traversat zonele septentrionale italiene, nu a suportat și presiunile belgilor.

De precizat că, anterior veacului III î.Hr., luptători *belgi* și *volci* au ajuns pe teritoriul actual al Franței, stabilindu-se, aproximativ, în perimetrul viitoarelor centre urbane Nîmes și Toulouse.

În secolul I î.Hr., stăpânirea romană republicană se impunea, militar, asupra entităților amintite. Ca dovadă, pentru 51 î.Hr., provincia *Gallia Belgica* era nominalizată și integrată guvernării autoritare a *grupului nordic*, organizat, nemijlocit, de generalul Iulius Caesar (100-44 î.Hr.). Atare statut de teritorialitate identificăm, totodată, în *Gallia Cisalpină* și *Gallia*

Narbonensis, existente geografic după 58 î.Hr., suprapuse, majoritar, actualului stat francez.

În asemenea context, *Gallia Belgica* a cunoscut administrația euro-afro-asiatică a *Cetății Eterne*, precum și un intens proces de romanizare, pe o durată de aproape cinci secole, timp în care vor pătrunde, însă, dinspre Sud-Est, populații tribale germanice, anulându-se, astfel, într-o oarecare măsură, mai ales, *adstratul* lingvistic latin. Prin urmare, veacurile III-IV d.Hr. aduc aici supremația triburilor formate, prioritar, din *franci* și *saxoni*, stabiliți *peren* în fosta provincie romană *Gallia Belgica*.

După anul 400, actualul teritoriu belgian este inclus în Statul Franc, respectiv, Regatul Merovingienilor, ulterior, în Imperiul Occidental creat de Carol cel Mare (768-814), intrând, astfel, în structurile europene medievale divizate, ca delimitare zonală, în *comitate*. Ulterior destrămării monarhiei carolingiene, prin **Jurămintele de la Strasbourg** (14 februarie 842), arealul belgian era partajat între Franța, condusă de Carol cel Pleșuv (840-877), care ocupa *Flandra* de astăzi, și Germania lui Ludovic (843-876), devenit stăpân al *Lotharingiei*. Urmează, în august 843, **Tratatul de la Verdun**. Noile teritorii vor face parte din *Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană*, întemeiat de Otto I cel Mare (936-973), considerat *Primul Reich*. Reprezenta o prelungire, în Evul Mediu, a tendințelor de continentalizare, inaugurate de Italia antică.

Comparativ cu alte zone, comitatul Flandra și ducatul Brabant au cunoscut, în secolele XI-XIII, o evoluție economică superioară, datorată, mai ales, *breslelor* meșteșugărești și *ghildelor* comerciale. Acestea se remarcă prin producția de postav, organizarea târgurilor periodice, medierea unor active schimburi comerciale, înființarea orașelor, organizarea comunelor urbane.

Astfel, în provincia actuală Flandra de Vest s-a delimitat, încă de atunci, vatra orașului Bruges, din partea occidentală a țării, ulterior, port pe Canalul Gand-Ostende, unde s-au dezvoltat atelierile ce realizau renumite *dantele* și produse de *marochinărie*, mai ales încălțăminte. Erau ridicate Biserica *Notre Dame* (secolele XIII-XV), Primăria (XIV-XV), Palatul de Justiție (XVI). Remarcăm faptul că aici s-a elaborat, în veacul XIV, **Itinerarul de la Bruges**, unde sunt înscrise anumite detalii referitoare la traseele parcurse de unii pelerini germani în Țara Românească, ajunși, prezumtiv, și în perimetrul actual al municipiului Pitești.

De asemenea, au intrat în circuitul economic al timpului comunele urbane Gand, Anvers, Arras, Ypres, remarcându-se *apetența* locuitorilor față de ceea ce presupunea activitatea benefică premodernă, având factură *investițională* și *pecuniară*.

În 1460, s-a înființat, la Anvers, prima *Bursă comercială* din Europa. Experiența inedită a acestor vremuri, când în Occident se lansa *competiția publică a valorilor*, prin *licitarea* și *supralicitarea* produselor meșteșugărești, ori a capitalurilor incipiente, a favorizat evoluția industriei belgiene. Continuau să existe, totodată, preocupările agrare, mai ales în comitatele Namur și Limburg.

Datorită potențialului economic, vecinătății, peste Canalul Mâneei, cu Anglia, precum și bogățiilor naturale, în 1385, comitatul Flandra a fost ocupat de ducii Burgundiei, provincie din NE Franței, având reședința la Dijon. Sub aceeași stăpânire a ajuns și ducatul belgian Brabant (secolul XV), atunci când Burgundia, pe timpul domniei ducelui Carol *Temerarul* (1433-1477), a cunoscut apogeul *egocentrismului* față de tendințele dominante ale regelui francez Ludovic XI (1461-1483).

Ca urmare, însă, a prevederilor **Tratatului de la Arras** (1482), așezare urbană aflată, acum, pe teritoriul Belgiei, toate zonele burgunde din afara Franței, inclusiv Flandra și Brabant, au intrat în patrimoniul ramurei spaniole a Casei de Habsburg, condusă de împăratul Frederic III (1440-1493), împreună cu ducatul Luxemburg, ceea ce a favorizat inclusiv consolidarea catolicismului fundamentalist.

Pe timpul stăpânirii habsburgilor hispanici (1482-1713), comunele urbane și rurale belgiene au continuat să înregistreze progrese de factură capitalistă, mult superioare tendințelor conservatoare ale *dominatorilor*. De altfel, în 1572, *răscoala națională* a teritoriilor ce formau *Țările de Jos Spaniole* a favorizat detașarea primelor șapte provincii nordice, adepți ai *calvinismului*, de sub tutela iberico-vineză, dar și a Statului Papal, obținând, peste aproximativ un deceniu, în 1581, independența. Se formează, așadar, *Țările de Jos*, denumire folosită astăzi pentru Olanda.

Evenimentele de la sfârșitul secolului XVI au determinat reorganizarea, de către habsburgii spanioli, a arealului belgian în *Uniunea de la Arras*, păstrând, ca oficială, religia romano-catolică. Situația a fost menținută și după **Tratatul Westfalic**, 24 octombrie 1648, încheiat la sfârșitul Războiului de 30 de ani (1618-1648), când s-au stabilit, de altfel, granițele *Uniunii de la Arras* (Belgia) cu statele vecine.

Apoi, datorită prevederilor **Tratatului de Pace de la Utrecht**, (13 aprilie 1713), care finalizează Războiul de succesiune la tronul Spaniei (1701-1713), începând cu 1714, Belgia este preluată, nemijlocit, de Casa de Habsburg a Austriei, împărat, Carol IV (1711-1740). Realitățile europene ale veacului XVIII nu au modificat, substanțial, *statutul* de dependență al Belgiei față de Viena.

Situația se va schimba, însă, radical, pe timpul *Convenției* pariziene *thermidoriene*. Astfel, la 1 octombrie 1795, Franța a anexat Belgia, urmare directă a victoriei militare de la Fleurus, împotriva Austriei. Noul statut se consolida în contextul guvernării *Consulatului* (1799-1804) și al domniei lui Napoleon I (1804-1814/1815). *Stăpânul Europei* va crea, distinct, *Regatul Belgia*. De altfel, prin **Pacea de la Lunéville** (9 februarie 1801), Imperiul Habsburgic a reconfirmat intrarea totală a Belgiei în sfera intereselor majore ale Franței.

Așadar, Belgia a cunoscut, până în 1815, aplicarea sistemului reformator, prevalent pentru domeniul legislativ, emanat de la Paris, ceea ce i-a conferit, la începutul secolului XIX, calitatea de *actor* continental. Deseori, împăratul Napoleon I s-a arătat convins de atașamentul belgienilor față de *Noua Franță*, mai ales că tronul regal de la Bruxelles a fost ocupat de membrii familiei sale. Totodată, în campania din Rusia (1812), ori în alte împrejurări, cu deosebire militare, efectivele franceze au fost completate prin includerea unor puternice detașamente *belgiene*. De asemenea, ultima lui bătălie, datată 18 iunie 1815, s-a angajat chiar pe teritoriul Belgiei, la Waterloo, localitate devenită celebră, aflată în provincia Brabant, teritorialitate tradițională, din apropierea Capitalei. Confruntarea decisivă este ilustrată, astăzi, într-un amplu complex evocator.

După *căderea* regimului european napoleonian, conform deciziilor *Congresului de la Viena* (1814/1815), Belgia, împreună cu Olanda și Luxemburg, formau, prin fuziune, *Regatul Unit al Țărilor de Jos*. Spiritul *modernist* incisiv, specific etapei imediat următoare, a determinat, la 25 august 1830, *declanșarea revoluției* contra acestei structuri *tristatale*, îndreptată, cu deosebire, împotriva Olandei. Forul reprezentativ, *Congresul belgian*, întrunit la Bruxelles, 18 noiembrie 1830, a proclamat *independența națională*, acceptată continental.

Peste numai două zile, la 20 noiembrie 1830, era adoptată **Legea fundamentală**, Belgia devenind *monarhie constituțională*. Primul rege încoronat a fost Leopold I de Saxa-Coburg (1831-1865). Încă din debutul domniei sale (1831), s-a hotărât *neutralitatea perpetuă* a țării, ceea ce se va respecta, însă, numai până la *Războiul cel Mare* (1914-1918). Ca dovadă, în urma unei **Declarații** ultimative, total nejustificate, armata germană a copleșit cea mai mare parte a teritoriului național belgian (noaptea de 3/4 august 1914), luptele de apărare de la Liège (4-7 august 1914) fiind pierdute. Capitala este ocupată la 20 august 1914. Dinamismul acestei acțiuni militare, asupra unui stat neutru, a determinat cunoscuta sintagmă *Soarta Belgiei*, folosită, deseori, peiorativ.

Atracția *Puterilor Centrale*, Germania și Austro-Ungaria, față de Belgia, s-a exprimat atât convențional, invocând perioadele anterioare, cât, mai ales, în funcție de scopurile imediate, urmărindu-se diminuarea beneficiilor Franței și Angliei, dobândite prin colaborarea cu puternica economie capitalistă a acestui stat, prevalent în industria minieră și siderurgică, ori ca putere colonială africană.

De altfel, în 1885, regelui Belgiei, Leopold II (1865-1909), îi revine, cu titlu personal, conform hotărârilor *Conferinței Africii* de la Berlin (1884-1885), cea mai importantă parte din Congo, însumând o suprafață de 80 de ori mai mare decât a țării sale. Oficial, Congo (Zair) a devenit colonie a statului belgian în 1908, monarhia primind importante compensații.

După Primul Război Mondial, prin **Tratatul de Pace de la Versailles** (1919), Belgia, considerată în tabăra învingătorilor, a obținut regiunile Eupen și Malmédy, urmând, totodată, să administreze colonia Rwanda-Burundi. Își va redobândi, de asemenea, statutul de neutralitate. În perioada interbelică, România era numită, deseori, *Belgia Orientului*.

Pe timpul celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), rege al Belgiei a fost Leopold III (1934-1951), care va abdică (începutul deceniului șase al secolului trecut) în favoarea fiului său, Boudouin. În ziua de 10 mai 1940, Belgia, deși *neutră*, era invadată, ipostază asemănătoare Primului Război Mondial, de trupele Germaniei, orașul Bruxelles fiind ocupat la 17 mai 1940. *Soarta Belgiei se repeta obsedant!* Situația s-a menținut până la 3 septembrie 1944. Eliberarea era datorată victoriilor *Aliaților* de pe Frontul de Vest, dezvoltate concomitent cu o relevantă rezistență națională. La 30 iunie 1960, Congo Belgian și-a proclamat independența, devenind ulterior, 27 august 1971, Republica Zair. Pentru Rwanda-Burundi, independența datează din 1962.

Statutul european al Belgiei nu s-a modificat prin **Tratatul de Pace de la Paris** (10 februarie 1947). În același an, aderă la *Uniunea Vămală Benelux*, împreună cu Olanda și Luxemburg. Din 26 iunie 1945, Belgia este membru fondator al Organizației Națiunilor Unite (*ONU*). De asemenea, devine membru fondator al *NATO* (1949) și al *CEE* (1957), sediile celor din urmă, așa cum s-a consemnat încă de la început, aflându-se la Bruxelles. Comandamentul Militar Central al *NATO* este, acum, în localitatea belgiană Mons, centrul administrativ al provinciei Hainaut.

Cea mai importantă **Constituție** a Belgiei s-a adoptat la 1 decembrie 1971, legiferându-se, în continuare: *monarhia tradițională*, cabinetul numit de rege, parlamentul bicameral pe patru ani (Senatul și Camera Reprezentanților), Curtea Supremă de Justiție, pluripartidismul. Sărbătoarea Națională a Belgiei este 21 Iulie, iar drapelul, raport 15:13, are trei culori,

așezate vertical, negru, galben, roșu. Teritorial, există nouă provincii, iar lingvistic se vorbesc, oficial, franceza și flamanda.

În Parlamentul de la Strasbourg, Belgia este reprezentată (2009-2014) de 22 de eurodeputați. A exercitat președinția *Pieței Comune* și a *Uniunii Europene* în semestrul I din 1958, 1961, 1964, 1967, 1970, 1973, 1982, 1987 și în semestrul II din 1977, 1993, 2001. Avea, după 1 ianuarie 2007 (aderarea Bulgariei și a României), un comisar european (Louis Michel, *Dezvoltare și ajutor comunitar*), 12 voturi în Consiliul European de Miniștri, 12 membri în Comitetul Economic și Social, 12 experți în Comitetul Regiunilor, un judecător la Curtea de Justiție. Participarea la vot este obligatorie.

În *concertul european*, Belgia *interpretează* nu numai *partituri* istorice, industriale, financiare, agricole, diplomatice, militare, ci și tradiții culturale de excepție. Dintre acestea se remarcă, mai ales, *Școala flamandă de pictură*. Marii maeștri, precum: Jean van Eyck (1390-1441), născut la Bruges, integrat renașcentiștilor, Pieter Brueghel cel Bătrân (1525-1569), numit și *Brueghel al Țăranilor*, Pieter Brueghel cel Tânăr (1564-1638), etichetat ca fiind *Brueghel al Infernului*, Jean Brueghel (1568-1625), *listat* prin sintagma *Brueghel de Catifea*, apoi, Peter Paul Rubens (1577-1640), creator a peste 2 000 de lucrări executate în stil baroc *romanist*, exersat, mai ales, la Anvers, sau continuatorii acestora, moderniștii și contemporaneiștii Leonard Delafrance (secolul XVIII), Valerius de Saedeller (1867-1941), Henri de Braekeller, constituie, cu adevărat, o veritabilă *panoplie* continentală.

Adăugăm la asemenea *zestre* spirituală autohtonă, *livrată* Europei, multiplele creații literare, tradițiile populare *Saga*, vechea arhitectură, deosebit de rafinată, dar și cea novatoare, așa cum sunt originalul edificiu *Euratom* și impunătoarea *Casă Schuman (Casa Berlaymont)* din Bruxelles, muzeele, universitățile, recordurile sportive, *aureolate*, de exemplu, prin legendarul ciclist Edy Merx, câștigător multiplu al competițiilor *Turul Franței, Turul Italiei, Turul Spaniei*, ampla deschidere a intelectualilor belgieni spre informare și documentare, inclusiv cu *mediile* aferente din România contemporană.

În ultimul timp, s-a valorificat, pentru spiritualitatea europeană, special, opera scriitorului simbolist belgian, de limbă franceză, Maurice Maeterlinck (1862-1949). Renumite sunt atât piesele sale de teatru, axate pe tema iubirii, a fericirii și a morții, cu atmosferă de mister, neliniște și bizar, intitulate **Prințesa Maleine, Orbii, Oaspetele nepofit, Pasărea albastră, Pelleas și Melisande**, volumele de versuri **Sere calde, Douăsprezece**

cântece, dar și eseurile filosofice, științifice etc. Este laureat al *Premiului Nobel* din 1911, titlu conferit de Casa Regală a Suediei.

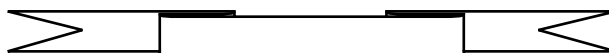
De remarcat faptul că savantul român Emil Racoviță (1868-1947) a participat la expediția antarctică a navei *Belgica*, din 1897-1899, ceea ce relevă o fațetă originală a interferențelor culturale dintre cele două state. În urma acestei *temerități*, Emil Racoviță, ca profesor la Universitatea din Cluj, a întemeiat, în 1920, primul *Institut de Speologie* din lume.

La începutul Mileniului III, Belgia însumează 30 513 km², are circa 9 800 000 de locuitori, două mari teritorialități, Flandra (de Est, cu sediul administrativ la Gand; de Vest, *epicentrul* la Bruges), respectiv, Vallonia (Belgia, propriu-zis), capitală Bruxelles, recunoscută ca reședință oficială de toți cetățenii. Reținem faptul că Vallonia se consideră regiune autonomă de limbă franceză, integrată, însă, statului federal belgian, definit, ca atare, în 1994, oficializat, constituțional, în 2006. Rege (1993): Albert II.

Belgia actuală reprezintă, fără îndoială, un adevărat *arhetip* național, de mare atracție internațională, inclusiv pentru noile state care au aderat, după 2000, la Uniunea Europeană. De altfel, în 2001 (semestrul II), administrația de la Bruxelles a condus, efectiv, Consiliul de Miniștri al Europei, ceea ce se va repeta în 2010, preluând *mandatul colegial*, de șase luni, de la Spania, oferindu-l, apoi, la 1 ianuarie 2011, Ungariei. Vor forma, împreună, *troica operațională*. Periodic, la Bruxelles, este convocată Adunarea Consiliului European, liderii celor 27 de state ale Uniunii adoptând hotărâri cardinale privind sensurile *armonizării*, prioritar, politice și economice.

Oficial, politicienii belgieni, Paul Henri Spaak (1899-1972) și Jean Rey (1902-1983), sunt considerați *Părinți fondatori ai Uniunii Europene*, împreună cu alte zece personalități din Franța, Germania, Italia, Olanda, Luxemburg. România îi onorează, de la 9 mai 2006, prin busturi amplasate în București. Ziua Națională: 21 Iulie, **Jurământul lui Leopold I** (1831).

Dacă altădată, simbolic ori real, *toate drumurile duceau la Roma*, astăzi, acestea converg spre Bruxelles, urmărindu-se, ca etapă, trei obiective: aplicarea **Tratului de Reformă de la Lisabona** din 2007; diminuarea efectelor crizei mondiale; succesul alegerilor europarlamentare (4-7 iunie 2009). Aici s-a decis (19 noiembrie 2009), aplicarea noului **tratată**, începând de la 1 decembrie 2009, și alegerea primului președinte al Consiliului *UE*, în persoana demnitarului belgian Herman Van Rompuy .

3. BULGARIA

Aflată, după cel de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), sub *influența* nemijlocită a Uniunii Sovietice, Bulgaria se *pliază* cu succes provocărilor ulterioare anului 1990, ceea ce îi permite să adopte un *nou statut* intern și extern. Devine, la 1 ianuarie 2007, alături de România, *membru* al Uniunii Europene (țara cu numărul 26 în succesiunea aderării la *structurile* continentale actuale).

Tradițional, Bulgaria face parte din *geografia* sud-est europeană, suprapunându-se, totodată, lumii balcanice. Descoperiri arheologice atestă *Preistoria și Protoistoria*, cu deosebire existența *tracilor*, purtători ai valențelor *civilizației bronzului*, temporalizate în Mileniul II î.Hr. S-a remarcat așezarea numită Mesembria (Masambria), din Golful Burgas, întemeiată în 520 î.Hr. de grecii din Calcedon, prin colaborare cu cei din Megara și Byzantion, astăzi, localitatea Nesebăr.

Timp de mai multe secole (I î.Hr.-VI d.Hr.), pe acest areal sporesc *influența și stăpânirea romană* de factură occidentală, apoi orientală. Ca dovadă, provinciile italice Moesia și Thracia sunt *suprapuse*, în mare măsură, pentru etapa anterioară divizării *Marii Puteri a Antichității* din 395, Bulgariei actuale. Treptat, începe să se exprime *ocupația* Imperiului Bizantin, prelungită până la venirea *slavilor*, care s-au stabilit, masiv, la

Miazăzi de Dunăre, începând cu veacul VII. Reprezintă ceea ce denumim, frecvent, *ramura slavilor de Sud*, care i-au copleșit pe autohtoni.

Fenomenul, în primul rând lingvistic, dar și de altă natură, va transforma populația nord-balcanică din entitate romano-bizantină, într-o *realitate slavă*. Prin 680, vechii *bulgari*, de origine turcică (*protobulgarii*), conduși de Asparuh (644-701), ajung, din zonele Mării Azov, în teritoriile invocate. Sunt asimilați, însă, tot de slavii sudici, organizați deja în *Uniunea celor șapte triburi*, entitate *federată* Imperiului Roman de Răsărit. De aceea, relațiile cu Bizanțul nu se diluează. Ca dovadă, în 681, împăratul Constantin IV *Pogonatul* (668-685) a recunoscut *Primul Țarat Bulgar*, existent până în 1018, având reședința, succesiv, la Aboba-Pliska (681-893) și la Preslav (813-1018). Ulterior, unul dintre primii *lideri* bulgari medievali, țarul Boris (852-889), trece, împreună cu locuitorii majoritari, la *ortodoxismul constantinopolitan*, folosind limba slavă de atunci (*slava veche*), promovată, mai ales, din inițiativa învățaților Metodiu și Chiril (*Apostolii slavilor*).

Important pentru feudalitatea sfârșitului Mileniului I este Simeon cel Mare (893-927), proclamat, în 919, *împărat al bulgarilor și romeiilor* (bizantini de pe teritoriul administrat). Replica puterii de la Constantinopol survine în aprilie 971, când țaratul este obligat să accepte *autoritatea militară bizantină*, împărat, Ioan I Tzimiskes (969-976), partea estică a Bulgariei și Dobrogea fiind transformate în *thema/provincia Paristrion*.

Dorința desprinderii politice și teritoriale a bulgarilor față de *Cea de a Doua Romă*, cum era caracterizat Constantinopolul, cu deosebire pe vremea împăratului bizantin Basileios II/ Vasile II (976-1025), nu are succes. Acesta a finalizat ocuparea zonelor învecinate, constituind, în centrul și vestul pământurilor stăpânite de liderul slavilor locali, Samuil, *themele* Bulgaria, Sirmium și Dalmația, victoria decisivă obținându-se la Ohrida (1018). Se înregistrează, astfel, *desființarea Primului Țarat Bulgar* (681-1018). Oficial, după secolul IX, administrația ecleziastică medievală a folosit *alfabetul glagolitic*, inspirat din scrierea grecească.

Timp de 167 de ani (1018-1185), se menține, pentru *thema* Bulgaria, *statu-quo*, respectiv, *integrarea bizantină*. Datorită contextului istoric favorabil, concretizat prin începutul decăderii Imperiului de la Constantinopol, supus presiunilor catolice occidentale prin *Cruciade*, dar și din partea turcilor, frații Asan și Petru declanșează, în 1185, *răscoala bulgarilor și românilor sud-dunăreni*, constituind cel de *Al Doilea Țarat Bulgar* (1187-1396), având capitala la Târnovo. Este recunoscut de Constantinopol în 1201. Importantă rămâne, pentru perioada imediat următoare, domnia prelungită a lui Ioan Asan II (1218-1241), când Bulgaria

a fost, cu adevărat, *putere balcanică*. Religios, acceptă relații inclusiv cu *Cea de-a Treia Romă* (Moscova).

Spre finalul secolului XIV, teritoriul devine un *obiectiv strategic al ofensivei turcilor*. Succesiv, între 1371-1396, sunt ocupate majoritatea țărilor existente, orașul Sofia ajungând *posesiune otomană* în 1382. Ca structură administrativă, Bulgaria era transformată în *pașalâc*, situație menținută până la 1878. Cu toate că, de-a lungul timpului, locuitorii au încercat eliberarea prin răscoale prelungite (1686, 1688, 1737), realizând, uneori, alianțe cu domnii românilor, cu despoții sârbilor, sau cu armatele Rusiei, dominația otomană s-a consolidat constant, prelungit și persuasiv, inclusiv *islamizarea* forțată. Ortodoxismul rămâne, însă, prioritar.

Doctrina modernă statală se exprima prin ceea ce istoriografia autohtonă denumește *Renașterea bulgară*. Așa, de exemplu, în 1762, a apărut opera *Istoria slavo-bulgară*, scrisă de Paisie din Hilandar (1722-1789), autor emblematic al acestei perioade. În 1773-1774, voluntari bulgari se alătură militarilor ruși pe timpul războiului contra Turciei (1768-1774), finalizat cu succesul țarinei Ecaterina cea Mare (1762-1796), consemnat prin **Tratatul de Pace de la Kuciuk-Kainargi** (10 iulie 1774).

Prevederile referitoare la Bulgaria nefiind concludente, *Imperiul Pravoslavnic* obține, totuși, dreptul de a interveni în favoarea supușilor creștini-ortodocși din teritoriile otomane. Detașamente de bulgari au participat și la *Războiul ruso-turc* din 1828-1829, urmat de **Tratatul de Pace de la Adrianopol** (2/14 septembrie 1829), astăzi, Edirne. Precizăm faptul că, la 3 aprilie 1860, *Biserica Ortodoxă* de la Sofia se desparte de Patriarhia Greacă din Constantinopol, formând *Exarhatul Bulgar*, fapt recunoscut de *Înalta Poartă* în ziua de 28 februarie 1870.

Opoziția națională față de Imperiul Otoman se acutizează datorită adoptării **Planului de la Oboriște** (13 aprilie 1876), urmat de *Răscoala celor 21 de zile* (2 mai-23 mai 1876), *contracarată* prin intervenția operativă a turcilor. În cele mai multe cazuri, inițiativele privind căile obținerii independenței Bulgariei s-au elaborat, de militanții secolului XIX, la București.

Etapa aprilie 1877-ianuarie 1878, suprapune un nou război ruso-turc, timp în care Bulgaria intră sub administrație militară țaristă, menținută până la 3 iulie 1879. Datorită **Tratatului de la San Stefano** (astăzi, Yeşilköy), din 3 martie 1878, favorabil, în primul rând, Rusiei, Bulgaria devine *principat autonom*, supus, în continuare, Turciei. În același an, decizia semnatarilor **Tratatului de la Berlin** (1/13 iulie 1878), stabilea două teritorialități: *Bulgaria de Nord*, inclusiv districtul Sofia, rămânea *principat* (cnezat) sub suveranitate otomană; *Bulgaria de Sud* (*Rumelia Orientală*),

era transformată în *provincie autonomă*, condusă de un guvern creștin, dar anexată Turciei.

În *Bulgaria de Nord*, având capitala la Sofia (concret, din 29 aprilie 1879), se adoptă **Constituția de la Târnovo**, promulgare datată 28 aprilie 1879, și este înscăunat, având titlu de cneaz, principele german Alexandru Battenberg (1879-1886). Ulterior, la 18 septembrie 1885, Rumelia Orientală s-a unit cu *Bulgaria de Nord*. Pentru perioada 1887-1918, după detronarea lui Alexandru Battenberg (21 august 1886), conducător devine principele german Ferdinand de Saxa-Coburg, care se va creștina ortodox sub numele de *Boris* (februarie 1896). În 1879, a existat inițiativa unei federații cu Statul român, idee neacceptată de București (1880).

La 5 octombrie 1908, Bulgaria își proclamă *independența* totală față de Imperiul Otoman, recunoscută, oficial, prin decizia sultanului Abdul Hamid II (1876-1909), din 19 aprilie 1909. Devine, apoi, *fermentul* Alianței Balcanice împotriva Turciei, realizează înțelegeri bilaterale cu Serbia și Grecia (*Reconcilierii istorice*), participă la *Primul Război Balcanic* (18 octombrie 1912-26 martie 1913), obținând, datorită **Tratatului de Pace de la Londra** (30 mai 1913), Tracia Răsăriteană, inclusiv orașul Adrianopol.

Considerată prea puternică, Bulgaria ajunge *ținta* foștilor săi aliați, Serbia, Grecia, Muntenegru, apoi, a României și a Turciei, declanșându-se, astfel, cel de *Al Doilea Război Balcanic* (29 iulie-10 august 1913). Acceptând înfrângerea, prin **Tratatul de Pace de la București** (10 august 1913), Bulgaria ceda Serbiei și Greciei o mare parte din Macedonia, iar România prelua *Cadrilaterul* (Sudul Dobrogei, județele Durostor și Caliacra). Peste câteva săptămâni, la 29 septembrie 1913, Turciei îi revine Tracia Orientală (**Tratatul bilateral de la Constantinopol**).

Bulgaria a participat la Primul Război Mondial (1914-1918) de partea *Puterilor Centrale*. Conform **Tratatului secret** din 6 septembrie 1915, forțele sale intră, efectiv, în acțiune, la 14 octombrie 1915, **Declarația** fiind înaintată Serbiei (ostilități începute din 11 octombrie 1915). Direcția de atac a bulgarilor s-a menținut, prioritar, spre Belgrad și Niș (ocupat la 5 noiembrie 1915). Aliații *Antantei*, aflați în război cu Bulgaria, succesiv, datorită notificărilor din 16-20 octombrie 1915, nu reușesc, pentru început, să anuleze ofensiva Sofiei.

De asemenea, în zilele de 27-28 august 1916, se constituie *Grupul de armate germano-bulgaro-turc*, comandat de generalul August von Mackensen, programând atacarea României. Sunt câștigate: bătălia de la Turtucaia/Tutrakan (1-6 septembrie 1916); lupta pentru Constanța (22 octombrie 1916); forțarea Dunării la Zimnicea (23 noiembrie 1916). Toate erau favorabile *Centralilor*. Joncțiunea *Grupului de armate* amintit, cu cel

condus de generalul Erich von Falkenhayn (1861-1922), pe Valea Argeșului (26 noiembrie 1916), va determina înfrângerea armatei române în *Bătălia Neajlovului* (29 noiembrie-3 decembrie 1916) și cedarea orașului București (6 decembrie 1916).

Eforturile militare ale Bulgariei, în 1917-1918, au vizat *păstrarea* teritoriilor balcanice, ocupate anterior, ceea ce nu se va putea realiza, întrucât presiunea *Antantei* devine tot mai insistentă, cu deosebire după intrarea Statelor Unite ale Americii în această grupare militară (6 aprilie 1917). Considerată *învingătoare* după capitulare, Bulgaria semnează **Tratatul de Pace la Neuilly-sur-Seine** (27 noiembrie 1919). Pierde Tracia Occidentală în favoarea Greciei, predă flota către învingători, fiind obligată, totodată, la plata unor consistente reparații (despăgubiri) de război.

În perioada interbelică, *scena politică* bulgară este dominată de *promovarea* conceptelor revizioniste, cu deosebire pe timpul guvernelor conduse de Aleksandăr Ţankov (1923-1931) și Kimon Gheorghiev, sprijinit de *Liga ofițerilor*. Prin lovitura de stat din 19 mai 1934, realizată în colaborare cu gruparea politică de dreapta *Zveno*, existentă din 1928, se instaurează *dictatura militară-fascistă*. Totuși, Bulgaria a semnat, la Salonic (31 iulie 1938), **Acordul cu Înțelegerea Balcanică**, declarând că nu va folosi forța militară în relațiile cu partenerii. Pactul s-a prelungit, cu șapte ani, la *Conferința Înțelegerii Balcanice* de la Belgrad (2-4 februarie 1940).

Contextul internațional, favorabil Bulgariei, determină **Tratatul de Frontieră** cu statul român, Craiova, 7 septembrie 1940, când *Cadrilaterul* (Sudul Dobrogei) îi revine, după 27 de ani (1913). Apoi, la 1 martie 1941, aderă la **Pactul Tripartit**, denunțând neutralitatea afișată anterior. Atacă (19 aprilie 1941) Iugoslavia și Grecia. Spre finalul anului (13 decembrie 1941), declară război Statelor Unite ale Americii. La 27 decembrie 1941, i se transmite, cu efect retroactiv (13 decembrie 1941), **Declarația de război** a Angliei. În 1941, sunt instalate, pe teritoriul Bulgariei, trupe germane.

Reactivarea *problemei bulgare* are loc în 1944. Astfel, la 10 iunie 1944, Sofia este bombardată de aviația anglo-americană, iar la 7 septembrie 1944, trupe sovietice pătrund în teritoriile sud-dunărene, ceea ce permite *Joncțiunea de la Negotin*, a avanposturilor *Armatei Roșii* cu Armata Populară de Eliberare a Iugoslaviei (20 octombrie 1944). Soarta Bulgariei (75% influență sovietică, 25% influență occidentală) s-a decis la *Conferințele Internaționale* de la Moscova și Ialta (1945).

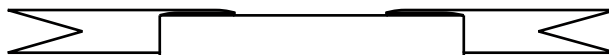
Dintre reperele istorice postbelice se detașează: *transformarea* regatului Bulgaria în *republică* (15 septembrie 1946); instituirea funcției de *președinte al țării*, primul (1946-1949), Gheorghi Dimitrov (1882-1949); semnarea **Tratatului de Pace cu Puterile Aliate și Asociate** (Paris,

10 februarie 1947); aderarea, ca membru fondator, la Consiliul de Ajutor Economic Reciproc (*CAER*), 25 ianuarie 1949; statuarea, după 560 de ani, a funcției de *patriarh al* Bisericii Ortodoxe Bulgare; alegerea, ca *prim-secretar* al Partidului Comunist Bulgar, a lui Todor Jivkov, menținut, inclusiv în funcții de stat, până în 1989; intrarea, ca *membru fondator*, în **Tratatul de la Varșovia** (14 mai 1955); primirea în *ONU* (14 decembrie 1955); trecerea la dezvoltarea generală prin programe și planuri cincinale; integrarea în diferite structuri comerciale internaționale; colaborarea prevalentă, în plan politic, diplomatic, militar și economic cu Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (*URSS*); promovarea de relații externe active spre unele capitale occidentale și din Extremul Orient; redefinirea conlucrării permanente a statelor balcanice; îmbogățirea spiritualității naționale, având ca suport intelectual Universitatea de la Sofia, existentă încă din 1888; diminuarea apartenenței locuitorilor de alte etnii la islamism.

Apropierea Bulgariei de actualele Comunități Europene s-a realizat datorită *detașării* față de sistemul politic comunist, promovat, concomitent cu mai multe state din zona geografică apropiată Federației Ruse, timp de peste 45 de ani. *Aderarea* la Uniunea Europeană (*UE*), preconizată, inițial, pentru 2004, când a intrat în Pactul Atlanticului de Nord (*NATO*), are loc prin *Vălul V extins*, începând cu 1 ianuarie 2007. Intenția datează din 1994. Împreună cu vecinul natural nordic, de peste Dunăre, România, a semnat **Tratatul de Aderare** la Luxemburg, 25 aprilie 2005, folosind titulatura oficială de *Republica Bulgaria*, renunțându-se, așadar, la posibila *restaurație monarhică* prin Simeon II de Saxa-Coburg, prim-ministru, mai mulți ani, după evenimentele pașnice din 1989.

În 2007-2009 dispune de *zece voturi* ponderale în Consiliul de Miniștri al Uniunii Europene, ocupă un post de *comisar* în forul executiv (Meglena Kuneva, *Protecția consumatorilor*), are 18 *europarlamentari* (din mai 2007), un judecător la Curtea de Justiție, câte 12 membri în Consiliul Economic și Social, respectiv, la Comitetul Regiunilor. Pentru semestrul II din 2018, va deține președinția Consiliului de Miniștri, continuând mandatul exercitat de Estonia (ianuarie-iunie 2018).

Aplicarea **Tratatului de la Lisabona** (13 decembrie 2007), diminuarea efectelor crizei financiare mondiale, participarea cetățenilor la *euroalegerile* din 7 iunie 2009, când a desemnat 17 deputați pentru Parlamentul de la Strasbourg, reprezintă provocări de mare actualitate în Bulgaria actuală. Președinte (2007): Gheorghii Pârvanov. Ziua Națională: 3 Martie.

4. CEHIA

Ca formă de stat, Cehia este, în 2009, *republică parlamentară*, președintele fiind ales, în sesiunea comună a celor două Camere, pentru cinci ani, cu posibilitatea repetării, o singură dată, a mandatului. De-a lungul timpurilor, Cehia, asemănător altor state din Europa Centrală și de Sud-Est, a exprimat diverse repere istorice, unele ajungând momente de referință pentru universalitate.

În actualele *baze de date* ale Uniunii Europene, unde Cehia era acceptată, oficial, la 1 mai 2004, prin *Văzul V*, împreună cu Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia, Ungaria, se *postează*, invocând succesiunea temporală a aderării, pe poziția 16, adăugând noii configurații continentale 78 800 km² și aproximativ 9 800 000 de locuitori. Reședința Cehiei rămâne Praga, supranumită *Orașul de Aur*.

Supportul geografic tradițional al Cehiei are, ca nucleu, Podișul Boemiei, înconjurat de lanțurile munților Sudeți, Metalici, Pădurea Boemiei și Sumava, care, împreună cu Moravia colinară sau de câmpie, traversată de cursul de apă eponim, dar și de Elba, conferă acestui areal o diversitate favorabilă existenței așezărilor durabile, unde locuitorii au preocupări de înaltă eficiență.

Preistoria și *Protoistoria* sunt demonstrate prin valoroase descoperiri arheologice, iar debutul *Antichității* a fost marcat (secolul IV î.Hr.) de existența triburilor celtice, dominate, la începutul Mileniului I, de cele germanice. Se interferează, după veacul V, cu structurile puternice formate din *slavii apuseni*. În 623, este amintit primul stat de factură medievală al acestora, suprapus Cehiei de astăzi, condus de Samo, destrămat, însă, după numai 36 de ani (659).

Un reper cu multiple ramificații istorice este noul stat feudal din secolul IX (830), respectiv, *Imperiul Marii Moravii (Marele Cnezat al Moraviei)*, aferent geografic inclusiv Cehiei, prăbușit, la 906, sub presiunea maghiarilor. În continuare, rolul cardinal revine *Principatului și Episcopatului Praga*, teritoriu delimitat spre finalul veacului IX. Va constitui *epicentrul* viitorului regat Cehia, având exprimare distinctă, pe scena Europei, începând, mai ales, cu cea de a doua jumătate a secolului XII, pe timpul *dinastiei autohtone Premysl*, dislocată, apoi, în 1306.

Simbolul medievisticii timpurii este considerat conducătorul aborigen Václav (921-935), când slavii de apus au trecut la *creștinism*. Primul titlu de rege se va acorda, însă, prin **Bula de Aur** a regelui german Frederic II de Hohenstaufen (1212-1250), împărat al *Sfântului Imperiu* din 1220, conferită lui Premysl I Otakar (1197-1230), declarat ereditar.

Noua teritorialitate, cu deosebire orașul Praga, intră, succesiv, pentru multă vreme, sub stăpânirea Casei de Luxemburg (1310-1437), Casei de Jaggielo (1471-1526), Casei de Habsburg (1526-1918). Un adevărat *record al dezvoltării* se înregistrează, cu deosebire, pe timpul monarhului Carol IV (1346-1378), provenit din Dinastia de Luxemburg, rege al Italiei, împărat al *Sfântului Imperiu*, având capitala la Viena. În 1348, s-a înființat *Universitatea* din Praga, fiind, așadar, una dintre cele mai vechi din Europa.

Pentru toată perioada medievală, Cehia se va exprima, prevalent, prin Boemia, regiune privilegiată a Marilor Puteri, datorită existenței bogățiilor naturale, dar și comunităților prospere. În prima jumătate a secolului XV (1419-1436), aici au loc *Războaiele Husite*, amplă revoltă contra nobilimii, catolicismului și a stăpânirii străine. Tot din Cehia a pornit Războiul de 30 de ani (1618-1648), momentul de început fiind catalogat *defenestrarea din Hrad* (23 mai 1618). Funcționarii Imperiului Habsburgic, aflat la cârma *Sfântului Imperiu Romano-German*, erau aruncați pe ferestrele Cetății din Praga.

Prin *Pacea Westfalică* (24 octombrie 1648), Cehia este confirmată *domeniu ereditar* al dinastiei de Habsburg, aspect contestat vehement, de-a lungul timpului, mai ales la Revoluția din 1848. Atare statut s-a menținut inclusiv după formarea *Imperiului Austro-Ungar* (5/17 februarie 1867), dar

și pe timpul Primului Război Mondial (1914-1918), încetând la 28 octombrie 1918, când, la Praga, s-a proclamat, *Republica*. Se încheia, astfel, dominația seculară a Vienei.

Pentru perioada interbelică, datorită unirii cu Slovacia (30 octombrie 1918), a existat statul federal *Republica Cehoslovacia* (Cehia și Slovacia), condus, ca președinte (1918-1935), de unul dintre cei mai cunoscuți oameni politici ai Europei, Thomáš Garrigue Masaryk (1850-1937). Lider al Partidului Popular Ceh, filosof, critic literar, sociolog, acesta a inițiat organizarea unităților militare naționale din anii Primului Război Mondial pe teritoriile Angliei, Franței, Italiei, Rusiei. În 1919, **Tratatul de Pace de la Saint-Germain-en-Laye**, semnat la 10 septembrie, recunoștea, internațional, Cehoslovacia.

Peste două decenii, Germania fascistă ocupă, însă, Regiunea Sudetă (30 000 km² și 3 000 000 de locuitori). Realitatea s-a acceptat, *cu seninătate*, de puterile occidentale, Franța, Anglia, Italia, prin **Acordul de la München** (29/30 septembrie 1938). Apoi, la 15 martie 1939, Cehia este ocupată, total, de armatele hitleriste, formându-se, pe teritoriul tradițional, *Protectoratul Cehiei și Moraviei*. Destrămarea Cehoslovaciei a presupus, concomitent, acordarea formală a independenței Slovaciei (14 martie 1939), condusă de un guvern clerical fascist. Pe timpul celui de Al Doilea Război Mondial, *Executivul* de la Praga se va afla, în exil, la Londra (1940-1945), împreună cu Eduard Beneš (1884-1948), președinte al Cehoslovaciei (1935-1938; 1938-1945; 1945-1948). Total ignorat la adoptarea **Acordului de la München**, amintit mai sus, Eduard Beneš este considerat unul dintre fondatorii *Micii Înțelegeri* (1921), fiind, concomitent, atât ministrul de externe (1918-1935), cât și prim-ministrul Cehoslovaciei (1921-1922).

Rezistența națională, din perioada celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), promovată, cu succes, în interior și în exterior, contra Germaniei, va determina amplele demonstrații din 1945. Coroborarea acestora cu înaintarea *Armatei Roșii* pe teritoriul Cehoslovaciei favorizează constituirea, în Slovacia, la Kosice (4 aprilie 1945), a unui guvern de coaliție, dominat, însă, de reprezentanții comuniștilor cehi.

În ziua de 9 mai 1945, Praga a fost eliberată, prin ofensiva Armatei Sovietice, de sub administrația militară germană. **Acordul de la München** (29/30 septembrie 1938) devenea *caduc*, iar președintele, Eduard Beneš, refugiat la Londra, intra în Capitală.

Confruntările politice pentru adjudecarea puterii au dat câștig de cauză forțelor de stânga. La 14 iunie 1948, s-a proclamat *Republica Populară Cehoslovacia*, derulându-se, ulterior, pe baza influenței URSS, un adevărat *arsenal* de măsuri social-economice *etatiste*, acceptate, cu multe

rezerve, de locuitori, mai ales de cei din Praga, dar și de personalitățile excluse de la guvernare.

După două decenii, la 5 ianuarie 1968, se lansează un amplu **Program reformator**, conținutul documentului purtând pecetea lui Alexander Dubček (1921-1992), lider comunist slovac, adept al înnoirii sistemului socialist, aplicat, fără eficiența scontată, după 1948. Demersul politic, susținut popular, ajunge la apogeu în august 1968. Denumită de istorici *Primăvara de la Praga*, inițiativa cehoslovacă nu a fost bine primită de sistemul socialist, mai ales de Moscova, ceea ce atrage, la 20 august 1968, intervenția militară a statelor care formau, atunci, **Tratatul de la Varșovia**, exceptând România, condusă de Nicolae Ceaușescu (1918-1989).

Cu toate că liniștea a fost reinstaurată, pe fond, criza sistemului s-a adâncit. Începând cu 1 ianuarie 1969, Cehoslovacia devine *stat federal*, compus din republicile socialiste Cehia și Slovacia, având drepturi egale în exprimare națională.

Evenimentele europene de la sfârșitul deceniului nouă al secolului XX, care au condus la căderea *Cortinei de Fier* și a structurilor de factură socialist-comunistă, favorizează, prevalent, inițiative cehoslovace. Ca dovadă, la Praga, are loc *Revoluția de Catifea*, regimul politic anterior cedând puterea, prin consens conjunctural, noilor forțe democratice. Președinția statului este preluată de scriitorul disident Václav Havel (n. 1936), fiind adoptată (20 aprilie 1990) denumirea de *Republica Federativă Cehă și Slovacă*, renunțându-se, astfel, la titulatura de *Republica Socialistă Cehoslovacia* (1960). În iunie 1991, părăsesc teritoriul, după 46 de ani, ultimele unități militare sovietice, iar la 1 iulie 1991, s-a semnat, la Praga, documentul oficial privind desființarea **Tratatului de la Varșovia** (Cehoslovacia, membru fondator, 1955).

Federația se reformează, în 1992, datorită detașării Slovaciei. De aceea, la 1 ianuarie 1993, este proclamată *Republica Cehă*, Václav Havel devenind, prin sufragiul forului decizional, președinte, reales și în 1998. Conduce statul ceh, așadar, constituțional, două mandate. Parlamentul, bicameral, este format din Adunare și Senat, *Camera Superioară* (Senatul) având *legislatură* de șase ani.

De-a lungul secolelor, Cehia a făcut parte din diverse alianțe strategice sau diplomatice, raportate la interesele proprii, dar și la cerințele continentale. Dintre organismele contemporane, pe lângă instituțiile precizate mai sus, amintim: *CAER* (1949, membru fondator), *ONU* (1955), instituțiile mondiale pentru agricultură, sănătate, știință, cultură. Provocările de la sfârșitul secolului XX aduc Cehia în *NATO* (aderare publică, 29 ianuarie 1999; oficială, 12 martie 1999), împreună cu Polonia și Ungaria.

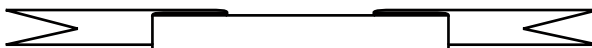
Era prima extindere a *NATO* spre Est, inițiativă adoptată în iunie-iulie 1997 la Reuniunea de la Madrid.

Totodată, Cehia a primit recomandare (16 iulie 1997) privind începerea negocierilor pentru intrarea în Uniunea Europeană (*UE*), completându-se, așadar, certa nominalizare ca posibil stat membru *NATO*. **Acordul de Asociere** a Cehiei și Slovaciei la Piața Comună (*CEE*) data, deja, din 16 decembrie 1991. S-a favorizat, vizibil, readaptarea economiei, vieții publice, preocupărilor sociale, ori exprimărilor spirituale, la sensurile începutului Mileniului III. Așa, de exemplu, pluripartidismul și accesul spre guvernare al formațiunilor politice mai mici devin realități frecvente. Bunăoară, în urma alegerilor din 19-20 iunie 1998, s-a constituit un cabinet ceh minoritar, provenit din Partidul Social Democrat.

Asemenea exerciții sau succesiuni de *executiv* nu au disociat Cehia de conceptul integrării în *Uniunea Europeană*. Finalitatea invocată, de la 1 mai 2004, a fost precedată de decizia *cancelariilor* continentale, adoptată cu aproape un an și jumătate mai înainte (Copenhaga, 13 decembrie 2002). Urmează **Tratatul cu Uniunea Europeană**, semnat, 16 aprilie 2003, la Atena, alături de celelalte nouă țări amintite anterior.

După extinderea *UE* la 27 de state (2007), Cehia exprimă 12 voturi ponderale în Consiliul de Miniștri, are un comisar în forul executiv continental (Vladimir Špidla, *Ocuparea forței de muncă, probleme sociale și egalitatea de șanse*), 24 de europarlamentari, un judecător la Curtea de Justiție, 12 membri în Comitetul Economic și Social, 12 experți în Comitetul Regiunilor. Exerți conducerea Consiliului de Miniștri în primul semestru din 2009. La 18 iunie 2009, sub președinție cehă, *summit*-ul de vară al Consiliului European, întrunit la Bruxelles, a susținut, unanim, continuitatea mandatului prezidențial pentru Comisia Europeană a portughezului José Manuel Barroso în etapa 2009-2014. Ca urmare a alegerilor din 5-6 iunie 2009, Cehia a trimis, în noul parlament de la Strasbourg, 22 de eurodeputați.

Prin obținerea garanției șefilor de stat și de guvern, întruniți la *summit*-ul de toamnă (Bruxelles, 29-30 octombrie 2009), cu privire la rezolvarea diferendului retrocedării proprietăților etnicilor germani expulzați din Cehoslovacia după 1945, președintele țării a semnat (3 noiembrie 2009), **Tratatul de Reformă de la Lisabona** (2007). Cehia devenea, astfel, ultimul stat din *UE* care accepta noua *ordine* continentală, întronată la 1 decembrie 2009. Președinte (2007): Vaclav Klaus. Ziua Națională: 28 Octombrie.

5. CIPRU

La 1 mai 2004, prin *Vălul V, Kypriaké Demokratia*, în limba greacă, respectiv, *Kıbrıs Cumhuriyeti*, în limba turcă, a devenit *membru* cu drepturi depline al Uniunii Europene, împreună cu alte nouă țări din geografia centrală, de Sud-Est și Nord-Est a Continentului (Cehia, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia, Ungaria). Demersurile concrete, în acest sens, datează încă din 1990, fiind o inițiativă a guvernului cipriot grec. Precizăm că Insula Cipru, însumând 9 251 de km², locuïți de aproximativ 700 000 de persoane, este divizată, formal, în *două teritorialități*, greacă și turcă, existând, pe lângă *Republica Cipru*, recunoscută internațional, *Republica Turcă din Cipru de Nord*, proclamată unilateral, dar acceptată numai de Istanbul.

Ca așezare naturală, Insula Cipru se încadrează Bazinului Răsăritean al Mării Mediterane, având o *importanță strategică* specială, întrucât poate juca un rol covârșitor în circulația terestră, navală, dar mai ales aeriană, între Europa, Asia și Africa, între mările Egee, Mediterană și Roșie, cu deschidere spre Grecia, Turcia, Irak, Iran, Arabia Saudită, Siria, Liban, Israel. Totodată, face *jonțiunea* între ortodoxism și islamism, ca religii fundamentale ale lumii. Este republică prezidențială.

Denumirea latină *Cipru* provine, probabil, de la una dintre atracțiile antice romane ale subsolului insular, bogat în minereu metalifer de cupru

(*cuprum*), având culoare roșatică, suficient de maleabil pentru prelucrarea primară, specifică acelor timpuri străvechi.

Descoperirile arheologice probează, indubitabil, urme de civilizație legendară începând cu Mileniul X î.Hr., ceea ce consolidează ideea că această parte a lumii, dominată de *semințiile* egeene și mediteraneene, se încadrează structurilor aborigene esențiale din spațiul euro-afro-asiatic.

Locuită, tradițional, de neamuri ale *elenilor*, insula devine, împreună cu alte vecinătăți, *provincie romană* în 58 î.Hr., pe timpul Republicii Italice (509-27 î.Hr.). Era încadrată grupului celor 14 structuri *senatoriale pretoriene*, de grad inferior, comparativ cu zonele *senatoriale consulare*, aflate în fruntea ierarhiei administrației *Cetății Eterne*. Reținem faptul că Imperiul Roman (27 î.Hr.-476) a operat frecvent și cu provincii *senatoriale procuratoriene*, plasate, ca verigă statală, constant, între cele consulare și cele pretoriene.

Pe măsura consolidării Marii Puteri occidentale în perimetrul Mediteranei, insula este *detașată*, ca entitate senatorială *pretoriană*, din contextul zonal inițial. Ca dovadă, era notificată, separat, sub denumirea *Cyprus*, la poziția 20 a listei generale, cuprinzând, pe vremea maximalității imperiale romane, 101 provincii, după Galatia, ce ocupa, aproximativ, o bună parte din actualul teritoriu al Turciei.

Uneori, prin unificare administrativă, Cyprus și Cilicia, aflată în apropiere asiatică, au format, împreună, o singură provincie romană, înscrisă la numărul 13, fiind precedată, la cifra 12, de Cirenaica (74 î.Hr.), iar la 11, de Insula Creta (67 î.Hr.). Atracția antică a Insulei Cipru s-a translatat până în contemporaneitate, datorându-se atât *reliefului distinct*, format din două lanțuri muntoase, Kirenia, spre Nord, și Troodos, spre Sud, intermediare de Câmpia Mesoreea (Mesaoria), dar, cu totul deosebit, pentru *zăcămintele* de fier, sulf, *cupru*, azbest, gips, crom, pirite, sare.

Modernitatea a transformat Cipru într-un *producător* de energie electrică, benzine, uleiuri, textile, ciment, cherestea, grâu, pește, citrice, devenind, totodată, atractiv *spațiu de desfășurare* pentru comerțul occidental, dar și *piață de capitală*. Cele mai intense *activități* se derulează în orașele Nikosia (capitală), Famagusta, Karavostási, Limasol, Larnaka (porturi), pe traseele turistice rutiere, ori prin prestațiile flotei aeriene, întrucât Cipru dispune de o lungime extrem de redusă a căilor ferate (circa 35 de km). Se suprapune, prin acest ultim reper, cu Islanda, lipsită, total, de rețea feroviară.

Asemenea dimensiuni economice naționale completează *tabloul* diversificat al preocupărilor umane din Uniunea Europeană actuală. Caracteristicile etapei ulterioare aderării ilustrează menținerea *disensiunilor*

etnice între greci (76%) și turci (20%), la care se adaugă armeni (*maroniți*), împreună cu alte comunități lingvistice.

Pe lângă valorile covârșitoare ale elenilor și romanilor, amintite mai sus, în Cipru se regăsesc multiple dovezi materiale antice provenite de la egipteni, hitiți, fenicieni, asirieni, perși, macedoneni, dar și medievale, aduse de bizantini, arabi, turci, anglo-saxoni, italieni. Toate interferențele transformă insula într-un *spațiu etnocultural* de importanță majoră pentru evaluarea civilizației mondiale, depășindu-se, cu mult, ponderea suprafeței sau a demografiei Ciprului în quantumul general al *Mapamondului*.

Bunăoară, Cipru a fost *themă* (provincie) distinctă a Imperiului Bizantin (395-1453) și s-a adaptat sistemului legislativ elaborat de împăratul Iustinian I (527-565). După 16 iulie 1054, când s-au delimitat, prin *Marea Schismă*, creștinismul catolic și creștinismul ortodox, grecii și armenii din Cipru au optat pentru *ascultarea* de Patriarhia Orientală de la Constantinopol (*ADoua Romă*).

Pericolul otoman, tot mai insistent militar și incisiv ideologic pentru Europa, a determinat, în principal, declanșarea *cruciadelor*. Cea de a treia expediție occidentală (1189-1193) s-a finalizat cu ocuparea Insulei Cipru (1191-1193) de trupele nobiliare engleze, conduse de legendarul rege britanic Richard I *Inimă de Leu* (1189-1199). După această *cruciadă*, a intrat, însă, sub *stăpânirea* regelui Franței, care a oferit-o familiei nobiliare de Lusignan, originară din Poitou. Instituie *prima monarhie ereditară* din Cipru, prin Gui de Lusignan (1129-1194), devenit, inițial, rege al Ierusalimului (1186-1192), ulterior, rege în Cipru (1192-1194). Va fi urmat, printre alții, de Pierre II de Lusignan (1354-1382), rege al Insulei Cipru timp de peste un deceniu (1369-1382).

Monarhia franceză din Cipru s-a confruntat, în 1373, cu ofensiva victorioasă a Republicii italice Genova, apreciată forță navală medievală. Noua stăpânire genoveză era concretizată prin două modalități: obținerea unui *tribut*, achitat, periodic, de Casa Regală, respectiv, înființarea mai multor *factorii comerciale* autonome, statut asemănător celor existente la Marea Neagră (Caffa, Sudak, Chilia).

Competiția pentru Mediterana Orientală a continuat și după ocuparea totală a Imperiului Bizantin de armatele otomane (1453). Așa, de exemplu, în perioada 1489-1571, Insula Cipru intră sub stăpânirea *dogilor* Republicii Veneția (astăzi, în regiunea Veneto, Italia), care a *dislocat* Genova. Ambele puteri maritime și comerciale europene vor stimula evoluția economică locală, tranzacțiile calculându-se prin intermediul monedei tradiționale, *pound* (lira cipriotă), divizată în 26 de *shillings*. Aspectul financiar trădează, totuși, influența engleză, dominantă, multe secole, în comerțul mondial.

O altă etapă din evoluția Insulei Cipru aparține *stăpânirii Semilunii*. Astfel, pe timpul confruntărilor militare navale din 1570-1571, cea mai importantă devenind, pentru istorie, Lepanto, astăzi, așezarea urbană Navpaktos, din Grecia, Golful Corinth, când *armada* Veneției, Statului Papal și a Spaniei, condusă de Don Juan de Austria, a învins flota otomană comandată de Ali Pașa (7 octombrie 1571), sultanul Selim II (1556-1574) a *anexat* Insula Cipru.

Urmările s-au regăsit, prevalent, în plan economic, *diminuându-se*, considerabil, *colaborarea* cu Occidentul, precum și în *segmentul demografic*, prin fixarea, pe insulă, a comunității otomane. Era declanșat, totodată, cu timpul, *conflictul greco-turc*, manifestat, uneori, sub *formulă* militară, prelungit până în etapa postbelică. De asemenea, anumite stări tensionale au îmbrăcat *haină religioasă*, credința ortodoxă rezistând, însă, cu succes, ingerințelor musulmane ale noilor stăpâni. Din acest ultim unghi de vedere, se poate stabili o anumită *similitudine* între realitățile proprii Moldovei, Munteniei, Bulgariei și cele ale Insulei Cipru.

După mai bine de trei secole (1571-1878), Insula Cipru a trecut de la *Semilună* sub *administrație britanică*. Evidențiem aspectul că marile confruntări războinice, din timpurile invocate, când imperialii turci au cunoscut ceea ce românul Dimitrie Cantemir (1673-1723) denumea **Historia incrementorum atque decrementorum Aulae Othomanicae**, nu au afectat, substanțial, statutul provincial sultanal al acestui teritoriu. Ca dovadă, Insula Cipru a fost exclusă din negocierea nenumăratelor tratate ale veacurilor XVI-XIX, încheiate între Marile Puteri europene sau asiatice.

Conflictul ruso-turc din 1877-1878, care a re-poziționat lumea balcanică, aducea, însă, în prim-plan, inclusiv Insula Cipru. Din dorința de a conserva, ca principiu, *tradiționalitatea* Mediteranei Orientale, diplomația *Înaltei Porți*, intuind tendințele dominante ale Imperiului Țarist, a încheiat **Tratatul secret cu Anglia** (Constantinopol, 4 iunie 1878), referitor la acest teritoriu strategic.

Moneda de schimb a devenit *activarea* atitudinii antiruse a Londrei, neutră pe timpul războiului din 1877-1878, în cadrul lucrărilor *Congresului de Pace* de la Berlin (1 iunie-1 iulie 1878), for continental chemat să se opună extinderii influenței *pravoslavnicilor* în Asia Mijlocie. Apetența occidentală a Turciei își dovedise eficiența, cu deosebire, în anii Războiului Crimeii (1853-1856), Franța, Anglia și Sardinia favorizând, atunci, victoria Imperiului Otoman, învins, fără drept de apel, însă, prin amintitul conflict balcanic din 1877-1878.

De aceea, sultanul Abdul Hamid II (1876-1909) a *oferit* Marii Britanii, respectiv, reginei Victoria (1837-1901), temporar, *drepturile* sale

de administrare asupra Insulei Cipru, hotărârea fiind înscrisă în documentele *Congresului European de la Berlin* (1/13 iulie 1878), mediate de cancelarul german Otto von Bismarck (1815-1898).

În 1914, când Turcia s-a raliat *Puterilor Centrale*, Anglia a *anexat*, efectiv, Insula Cipru. Devenea *bază militară britanică*, implicată direct în ajutorul furnizat statelor din Liga Țărilor Arabe, ocupate de Istanbul, să se revolte, ori să-și proclame libertatea națională. La finalul primei conflagrații mondiale (1918), se menține *statu-quo*.

În 1925, *Casa Regală Windsor*, prin George V (1910-1936), atribuie Insulei Cipru calitatea de *colonie*, având guvernator propriu. Ca aspect general, stăpânirea britanică a stimulat dezvoltarea economică și culturală, menținând *ortodoxismul* sau alte componente ale spiritualității, provenite, cu deosebire, din lumea elenă. Așa, de exemplu, în 1882, s-a înființat, la Nikosia, *Muzeul Național*, este extinsă continuu rețeaua instituțiilor școlare, sunt delimitate cele șase *districte* (Famagusta, Kirénia, Larnaka, Limasol, Nikosia, Pafos), conservându-se, ca mijloc de comunicare, greaca și turca, paralel cu limba engleză.

La începutul deceniului patru al secolului XX (1931), în Cipru s-a definit, organizațional și programatic, *politica proelenă*, așa-numita opțiune *Enosis*, respectiv, *unirea cu Grecia*. Apoi, pe timpul celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), insula va avea calitatea unei virtuale *baze de atac*, mai ales în plan naval, dar și aerian, a Marii Britanii, împotriva statelor *Axei*, urmărindu-se, cu precădere, neutralizarea potențialului maritim al Italiei și Germaniei.

Prin **Tratatul de Pace de la Paris**, convenit definitiv și semnat la 10 februarie 1947, Cipru rămâne, în continuare, *colonie engleză*. Peste un an (1948), regele George VI (1936-1952) și Cabinetul lui Clement Richard Attlee (iulie 1945-octombrie 1951) au avansat un **Proiect de Constituție**, care, printre altele, condamna mișcarea *Enosis*, amintită mai sus. Textul propus de Londra a fost, însă, respins. Cu toate acestea, metropola acordă, în 1951 și 1953, noi atribute ce confereau Insulei Cipru un *statut colonial special*, favorabil dezvoltării generale.

Acțiunile autohtone, urmărind eliberarea și definirea statală, s-au acutizat după declanșarea amplelor inițiative internaționale care vizau destrămarea Imperiului Colonial Britanic. Contextul a atras criza militară din 1955, în sensul că Organizația Națională a Luptătorilor Ciprioți (*EOKA*), inspirată de Theodoros Georgios Grivas (1898-1974), va opta pentru obținerea independenței prin forța armelor. Anglia a etichetat *EOKA* folosind formula de *mișcare teroristă*.

Precizăm că liderul amintit era militar profesionist, contribuind la victoria în Războiul Civil din Grecia prin intermediul *gherilei*. În 1953, a discutat cu doi reprezentanți ciprioți, respectiv, arhiepiscopul Makarios III și Papagos, planul unei posibile revolte împotriva Londrei, favorabil unirii cu Grecia (*Enosis*), dar fără succes. Cu toate acestea, Theodoros Grivas inițiază Organizația Națională a Luptătorilor Ciprioți (*EOKA*), lansând violențele ce au durat cinci ani. Ulterior, după acordarea independenței Insulei Cipru de Anglia (1960), rămâne consecvent mișcării *Enosis*, preia conducerea Gărzii Naționale a Ciprioților Greci, acționând împotriva satelor turcești din insulă. Dezavuat public, se reîntoarce în Grecia, revine în 1971, dar *gherila* pentru *Enosis* nu mai era de actualitate la Nikosia și Atena. Urmărit ca terorist, Theodoros Grivas moare într-o ascunzătoare.

Noua fizionomie a Mediteranei postbelice (1945-1958) a determinat încheierea **Tratatului de la Zürich** (Elveția), 19 februarie 1959, dintre Regatul Unit, Grecia și Turcia, discutându-se principiile posibilei independențe pentru Insula Cipru. Apoi, la 1 iulie 1960, s-a convenit **Tratatul Trilateral de la Londra**, semnat tot de Anglia, Grecia, Turcia, fără participare oficială cipriotă, fiind prezentate, concret, cerințele îndeplinirii solicitărilor naționale avansate din viitoarea capitală Nikosia.

Statutul de *independență* este comunicat la 16 august 1960. Era dublat prin stabilirea *forme de stat republicane*. Decizia a aparținut, prevalent, reginei Elisabeta II (1952~), precum și executivului londonez, condus de sir Winston Leonard Spencer Churchill (1874-1965), renumit lider al administrației centrale britanice (inițial, mai 1940-iulie 1945; ulterior, octombrie 1951-aprilie 1955). Asemenea finalitate se *plia* conceptelor cuprinse în **Declarația cu privire la acordarea independenței țărilor și popoarelor coloniale**, adoptată de Adunarea Generală a *ONU* (14 decembrie 1960), exprimând valabilitate permanentă.

După desfășurarea alegerilor și constituirea Parlamentului, este proclamată *Republica Independentă Cipru* (1 octombrie 1960) și se aprobă prima **Constituție** (1960). Înscrie caracterul unitar al statului, dublat de drepturile egale garantate tuturor locuitorilor. Erau excluse, sub orice expresie, ideile mișcării *Enosis*, ce promovau posibila apartenență la Grecia.

Întâiul *președinte* al Republicii Cipru, cu mai multe mandate succesive (1960-1977), având și calitatea de șef al guvernului, a fost arhiepiscopul Makarios III (1913-1977). Născut Mihail Christodoulos Mouskos, devenise conducător apreciat al Bisericii Ortodoxe din insulă în 1950. Exercițiul început, oficial, în august 1960, este prelungit, ca președinte și prim-ministru, în 1968 și 1973.

Inițial, Makarios III, *hirotonisit* în Biserica Ortodoxă (1946), a susținut *Enosis*, unirea cu Grecia, prin desființarea statutului de colonie engleză a Insulei Ciprului. În martie 1956, cunoaște *deportarea*, impusă de autoritățile britanice, întrucât era suspectat ca adept al Organizației Naționale a Luptătorilor Ciprioți (*EOKA*), declarată formațiune teroristă paramilitară. Ca urmare, între 1956-1958, Makarios III se retrage în insulele Seychelles, iar după acceptarea soluției londoneze a independenței, prezentată la Zürich (19 februarie 1959), a renunțat la *Enosis*, fiind ales, în decembrie 1959, președinte al republicii. Investiția s-a realizat în august 1960. Va suporta, ulterior, lovitura de stat a *Coloneilor greci* (iulie 1974), acțiune *concertată* de la Atena, promotor, șeful statului elen, generalul Gizikis, neutralizată printr-o vehementă atitudine internațională. Timp de cinci luni, guvernul cipriot și președintele Makarios III s-au aflat în exil (iulie-noiembrie 1974). La revenirea în țară, nu reușesc să-i convingă pe separatiștii din Republica Turcă a Ciprului de Nord (Stat Federat, recunoscut, așadar, numai de Ankara), să renunțe la acțiunile lor secesioniste. Makarios III va deceda în 1977, în urma unui atac de cord. Rămâne un adevărat *simbol* al poporului său.

Republica Cipru este membru al *ONU* din 1960, aderă (1961) la *Commonwealth*, coordonare londoneză, existând, pentru ultimul aspect, un **Proiect** din 1959, anterior, deci, acordării oficiale a independenței, acceptat inclusiv de arhiepiscopul Makarios III (16 august 1960).

După 1963, Insula Cipru se confruntă cu prelungite *neînțelegeri* etnice, alimentate de comunitățile greacă și turcă, situația deteriorându-se, cu precădere, la insistențele personalităților cu convingeri mahomedane. Pentru menținerea păcii, *ONU*, prin **Decizia Consiliului de Securitate**, aduce, în 1964, trupe speciale, amplasate, mai ales, la interferența geografică a celor două demo grafii.

Denumirea oficială a acestei *misiunii* este *Forțele Organizației Națiunilor Unite de Menținere a Păcii în Cipru (UNFICYP)*. Structura militară avea ca obiectiv, prioritar, respectarea **Constituției** din 1960, a altor legi și a ordinii civice, ori contracararea luptelor interne. Adâncirea conflictuală a cunoscut *virulențe*, începând, prevalent, din iulie 1974, atunci când lovitura de stat a *Coloneilor greci*, moment invocat mai sus, a declarat unirea Insulei Cipru cu Grecia (*Enosis*). În replică, Turcia debarcă pe teritoriul republicii independente Cipru importante efective militare, ocupând, aproximativ 1/3 din suprafața locuită, cu deosebire, de musulmani, proclamând, unilateral, amintita *Republică Federată Turcă*, din partea de Nord. După atare moment, *Misiunea ONU*, urmărind consolidarea

echilibrului, s-a repliat, în sensul păstrării exclusiv a neutralității *fâșiei* dintre Cipru de Nord și Cipru de Sud, fără să inflameze, militar, situația.

Adunarea Generală a *ONU*, prin **Rezoluția de la Geneva** (2 noiembrie 1974), nu a acceptat această divizare, declarându-se favorabilă respectării suveranității, independenței, integrității și nealinierii Republicii. Totodată, forul mondial s-a pronunțat pentru *retragerea* de pe insulă a militarilor străini, turci sau greci, *conservarea* sistemului constituțional convenit prin **Tratatul Trilateral de la Londra** (Anglia, Grecia, Turcia, 16 august 1960), aprobat de ambele etnii, intrate, ulterior, în conflict.

Același document al *ONU* reabilita forma unică republicană prezidențială. Șeful statului urma să fie propus de comunitatea majoritară greacă (76%), iar vicepreședintele, de comunitatea turcă (20%), dintre locuitorii lor, ambii pe o durată de cinci ani, regulă devenită funcțională conform deciziilor Parlamentului de la Nikosia. Cu toate acestea, la 15 noiembrie 1983, *Republica Federată Turcă a Ciprului de Nord* existentă, formal, din iulie 1974, s-a proclamat *independentă*, fiind recunoscută, *factic*, după cum s-a precizat, numai de Ankara.

Pentru gestionarea conflictului, *Misiunea ONU* a stabilit, între cele două comunități din Cipru, *zona tampon*, invocată mai sus, numită, frecvent, *Linia Verde*, expresia provenind de la culoarea cartografică folosită de un general britanic la delimitarea teritorialităților amintite. În diplomație este cunoscută sub codul *Linia Attila*.

Conform **Constituției**, puterea executivă din Insula Cipru revine unui *Consiliu de Miniștri*, numit pe cinci ani, condus de președinte (grec). Încă din 1963, demisionarii turci din guvern au format, paralel, un *Consiliu Executiv*, coordonat de vicepreședintele țării (turc).

În 2009, Cipru are Parlament unicameral (*Camera Reprezentanților*), constituit din 35-40 de deputați, cu mandat obținut prin sufragiul direct al cetățenilor greci, pentru cinci ani. Încă din 1970, turcii au constituit, separat, *Adunarea Legislativă* (15-20 de deputați). Dintre *liderii* marcanți ai etniei islamice s-au detașat, în 1960, Fazil Kachuk, apoi, în 1973, Rauf R. Denктаș, ambii îndeplinind funcția de vicepreședinte al republicii.

Guvernul cipriot grec a semnat, în 1987, **Acordul de Asociere cu Comunitatea Economică Europeană (CEE)**, numită, frecvent, *Piața Comună*. Peste trei ani, în 1990, a depus, oficial, **Cererea de Aderare** la această structură, precum și la *Euratom*, președinția *CEE* fiind exercitată, în acel semestru, de Italia. Se încerca, astfel, *salvarea*, de către etnia elenă, a unității naționale cipriote.

Pentru mandatul 1988-1993, președinte al Republicii Cipru a fost Georgios Vassiliou (n. 1931), independent politic, susținut de Partidul

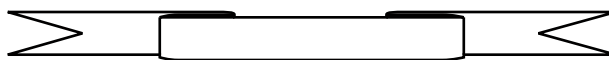
Progresist al Clasei Muncitoare, procomunist. Intenția reunificării insulare, prin *Mișcarea Democrată Liberă*, înființată în 1993, nu a reușit.

La 3 aprilie 1998, puterea executivă oficială din Insula Cipru a inițiat aderarea la Uniunea Europeană. De remarcat aspectul că liderii locali turci au respins propunerea avansată de președintele în funcțiune al țării, grecul Glafcos Clerides, pentru a face parte din *Comisia Mixtă de Negocieri* cu forurile occidentale. Pe baza **Agendei 2000**, insula a primit *acordul* Comisiei Europene în vederea evaluării calităților pentru intrarea în Uniune. Cu toate acestea, din cele **31 de Capitole**, care constituie **Acquis-ul** european, evoluția statală rămânea monitorizată, aproape patru ani, privind performanțele specifice unui număr de **29 de Capitole**, unele suficient de controversate, pline de asperități autohtone și conotații externe.

Ameliorarea multiplelor aspecte aflate în dezbatere a permis Parlamentului de la Strasbourg (9 aprilie 2003) să aprobe avansarea spre acceptarea documentelor finale. Relevant este faptul că acest moment, decisiv pentru *continentalizare*, respectiv, semnarea **Tratatului**, a avut loc pe timpul președinției semestriale a Greciei.

După extinderea din 2007, aderarea Bulgariei și a României, Cipru a avut în Parlamentul European *șase locuri*. Totodată, dispune de *patru voturi* în Consiliul de Miniștri, un post de *comisar* în *executivul* continental (Markos Kyprianou, *Sănătate*), un *judcător* la Curtea de Justiție, *șase membri* în Comitetul Economic și Social, *șase experți* în Comitetul Regiunilor. A ratificat, parlamentar, **Tratatul de Reformă de la Lisabona** (2007).

În semestrul al doilea din 2012, guvernul cipriot va exercita, pentru prima oară, *președinția* Consiliului de Miniștri al *UE*, preluând responsabilitatea de la Danemarca, fiind urmat de Irlanda. Speră să depășească efectele crizei mondiale. Alegerile din 6 iunie 2009 (prezență obligatorie) au favorizat succesul scontat: nominalizarea, pentru 2009-2014, a celor șase deputați trimiși în Parlamentul de la Strasbourg. Președinte (2007): Tasso Papadopoulos. Ziua Națională: 1 Octombrie.

6. DANEMARCA

Stat de sorginte germană, Danemarca aderă, efectiv, la Comunitatea Economică Europeană (*CEE, Piața Comună*) începând cu 1 ianuarie 1973, concomitent cu Irlanda (de Sud) și Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (*Vălu I*). Suprafața asociată *CEE* era de 43 069 de km², iar demografia însuma 5 130 000 de cetățeni (96,5% danezi, restul, germani și suedezi). Continentalizarea se baza pe interesante tradiții.

Aflați în Europa de Nord-Vest, *vikingii* de altădată formează, acum, împreună cu Suedia și Norvegia, așa-numitul *Ținut Scandinav*. Înconjurat de ape, teritoriul Danemarcei are o singură vecinătate terestră, aceea cu Germania, fiind împărțit, relativ recent, în cinci regiuni (naturale), 15 districte administrative și 98 de comune.

Cea mai veche așezare urbană, de astăzi, a Danemarcei este localitatea Ribe, atestată în jurul anului 700 d.Hr. Statul danez medieval s-a întemeiat în secolul X, fondatorul regatului fiind considerat Gorm cel Bătrân (900~940). Locuitorii sunt creștinați, oficial, de regele Harald I, începând tot cu veacul X (960). Apoi, pe timpul monarhului Canut cel Mare (1019-1035), *vikingii* au ocupat, temporar, Norvegia, Irlanda, Anglia și Scoția, Danemarca ajungând, astfel, mare putere a Europei.

Un asemenea statut continental se va consolida în secolul XIV, când regina Margareta a Danemarcei (1353-1412), numită și *Semiramida Nordului*, reușește să constituie: Uniunea cu Norvegia (1380), Uniunea cu Islanda (1397), Uniunea cu Suedia (1397) și, temporar, Uniunea cu Finlanda. Se statornicea, pentru mai mult timp, istoricește, *Uniunea de la Kalmar* (port suedez la Marea Baltică). Prima dintre acestea, integrarea cu Norvegia, se va prelungi până în 1814, cea cu Suedia, numai până în 1523, iar cea cu Islanda este anulată în 1918. **Documentul de la Kalmar** (10 iulie 1397) a fost semnat de șapte suedezi, șase danezi și trei norvegieni, scopul strategic fiind diminuarea influenței germane. S-a destrămat, așadar, începând cu 1523, pe timpul regelui danez Cristian II.

Actuala reședință regală, Copenhaga, a devenit Capitală în 1443, continuând rolul jucat, anterior, de orașul Roskilde. Se va dezvolta, mai ales, în vremea domniei monarhului Cristian I (1448-1381), fondatorul *Dinastiei Oldenburg*. A fost suveran, inclusiv pentru Norvegia (1450-1481) și Suedia (1457-1464). Din centrul politic și administrativ al Danemarcei sunt coordonate, totodată, teritoriile dependente: Groenlanda (cea mai mare insulă a Pământului, 2 200 000 de km²) și Insulele Feroe. Parlamentul danez (*Folketing*) cuprinde, permanent, doi reprezentanți ai Groenlandei. Faptul este înscris, expres, în **Constituția** din 5 iunie 1953, care a instituit actualul Parlament unicameral, dizolvând *bicameralitatea* existentă din 5 iunie 1849.

Ca spiritualitate autohtonă, catolicismul fundamental din Danemarca s-a adaptat cerințelor *Reförmei religioase* a secolului XVI. Pentru etapa 1397-1523, Copenhaga a fost cel mai puternic pilon al *Uniunii de la Kalmar*, inițiată, așadar, în 1397, de regina Margareta, nominalizată mai sus. Rolul dominator al statului danez, asupra Mării Baltice și Scandinaviei, va fi preluat, treptat, de Suedia, mai ales după disocierea acesteia de *Uniunea de la Kalmar* (1523), inițiativa aparținând regelui Gustav I Wasa (1523-1560).

Practic, din 1570, în urma **Păcii de la Stetin**, semnată cu *Hansa germană*, și până la 13 iulie 1645, **Pacea de la Brömsebro**, convenită cu Suedia, Danemarca a fost *polul* de interes al Europei de Nord, având multiple nuanțări intercontinentale.

În debutul secolului XIX, devine aliat al Franței lui Napoleon Bonaparte, ceea ce face ca, pe fundalul conflictului militar dintre Paris și Londra, reședința oficială regală, orașul Copenhaga, să fie distrus de armatele monarhiei britanice (1807).

Așa cum s-a precizat anterior, în 1814, *Uniunea de la Kalmar* a continuat să se dizolve, favorizându-se, prevalent, detașarea Norvegiei. În acest an, **Tratatul de Pace de la Kiel** (14 ianuarie 1814), implicând și Anglia, a prevăzut cedarea, de către Danemarca, pentru Suedia, a teritoriilor

norvegiene. Conducerea Danemarcei se exercita, în continuare, de dinastia tradițională Oldenburg.

La 5 iunie 1849, statul danez devenea monarhie constituțională, fondator, regele Frederic VII (1848-1863). S-a înființat, inițial, Parlamentul (*Rigsdag*), constituit din Senat (*Landsting*) și Camera Deputaților (*Folketing*), ales pe patru ani. Noul for legislativ înlocuia *Adunarea consultativă pe stări*, înființată prin **Decretul** din 28 mai 1831, inițiator, regele Frederic VI (1808-1836).

O etapă importantă din istoria Danemarcei este suprapusă confruntărilor militare moderne cu Prusia și Austria, de la mijlocul secolului XIX. Prima, derulată cu Prusia, în etapa 6 aprilie 1848-2 iulie 1850, a avut ca obiectiv stăpânirea asupra ducatelor Schleswig și Holstein, administrate, atunci, de la Copenhaga. Datorită **Tratatului de Pace de la Berlin** (2 iulie 1850), favorabil Danemarcei, trupele prusiene erau obligate să se retragă pe aliniamentele anterioare.

Cel de al doilea conflict (1 februarie-30 octombrie 1864), implicând și armata Austriei, s-a referit, prioritar, la aceleași teritorii. Prin lupta de la Düppel, pierdută de Danemarca (18 aprilie 1864), se contura, practic, prevederea esențială a **Tratatului de Pace de la Viena** (30 octombrie 1864), conform căruia provinciile daneze, ducatele Schleswig și Holstein, dar și regiunea Lauenburg, reveneau, oficial, Prusiei, respectiv, Imperiului Habsburgic.

Asemenea evenimente au determinat importante modificări constituționale. Astfel, în iulie 1867, era introdus serviciul militar obligatoriu, se accepta principiul pluripartidismului, exprimat, inițial, prin: *Partidul Național Liberal* (1840), *Partidul Conservator* (1849), *Partidul Vénstre* (lumea satelor, 1870), *Partidul Social Democrat* (1876). Sunt adoptate mai multe decrete cu caracter popular, inclusiv **Reforma agrară** (1913), iar în 1915, se acordă drept de vot femeilor.

Noua Casă Regală de Glücksburg, reprezentată, în această etapă, mai ales, de regele Frederic VIII (1912-1947), a legiferat responsabilitatea guvernului față de Parlament, ceea ce însemna consolidarea practicilor democratice în viața politică și administrativă daneză.

Pe timpul Primului Război Mondial (1914-1918), Danemarca a rămas neutră. În 1920, conform prevederilor din **Tratatul de Pace de la Versailles**, pentru regiunea Schleswig are loc un *plebiscit* (10 februarie-14 martie 1920). Ca urmare, partea de Nord a *landului* (pierdut, totalitar, la 1864, după cum s-a spus, în favoarea Prusiei), s-a retrocedat Danemarcei (10 iulie 1920). Sudul va rămâne, în continuare, Germaniei. Tot în 1920, Danemarca a intrat în *Liga (Societatea) Națiunilor* de la Geneva.

Cel de Al Doilea Război Mondial (1939-1945) a transformat Regatul Danez într-un teritoriu *captiv*, fiind ocupat de Germania hitleristă (1940-1945). Guvernarea proprie era desființată în 1943. *Aliații*, prin **Tratatul de Pace de la Paris** (10 februarie 1947), i-au reconfirmat Danemarcei independența tradițională. Peste puține zile (2 aprilie 1947), este încoronat regele Frederic IX Glücksburg.

În actualitate, economia daneză participă activ la viața Europei, dezvoltându-se industria, transporturile, comerțul, ponderea locuitorilor ocupați în agricultură ajungând la numai 7,8%. În Peninsula Iutlanda sunt descoperite importante zăcăminte de gaze naturale. Preocupările piscicole plasează Danemarca pe locul doi din Europa, iar îmbunătățirea structurii solului favorizează, dintre toate plantele cerealiere, cultivarea grâului. După Copenhaga, cel mai important centru urban este considerat orașul Arhus.

La 11 septembrie 1945, Danemarca aderă la *ONU*, iar în aprilie 1948, acceptă *Planul Marshall*, inițiat de Statele Unite ale Americii. Devine, apoi, membru fondator al *NATO*, Washington, 4 aprilie 1949. După 3 august 2009, îi revine funcția coordonatoare de secretar general al Alianței, continuând Olanda.

Așa cum s-a precizat, la 5 iunie 1953, este adoptată o nouă **Constituție**, Parlamentul unicameral (*Folketing*) fiind format, atunci, din 179 de deputați. Acesta aprobă ca Danemarca să fie stat permanent al *Asociației Europene a Liberului Schimb (AELS)*, având ca suport **Tratatul** intrat în vigoare la 1 iulie 1960.

Apropierea de *Comunitatea Economică Europeană (CEE)* devine tot mai vizibilă și oportună. De aceea, la 22 ianuarie 1971, Danemarca a semnat, în capitala Belgiei, Bruxelles, **Tratatul cu Piața Comună (CEE)**, iar la 1 ianuarie 1973, fapt invocat mai sus, devenea, efectiv, membru cu drepturi depline al acestei structuri continentale. Se plasa, ca succesiune, pe locul opt, după statele fondatoare: Franța, Germania de Vest, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg și *coechipierele Vălului I*; Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, respectiv, Irlanda (de Sud).

Copenhaga a exercitat, ca premieră, președinția *CEE* în semestrul II din 1973, calitate identică fiind întâlnită în: 1978 (semestrul I); 1982 (semestrul II); 1987 (semestrul II); 1993 (semestrul I); 2002 (semestrul II). Urmează să revină, la conducerea *UE*, în semestrul I din 2012.

Un loc aparte îl ocupă, de-a lungul acestor președinții, data de 22 iunie 1993, întrucât, prin *Summit*-ul Consiliului European de la Copenhaga, s-au convenit condițiile aderării la *Uniunea Continentală* a țărilor din Europa de Est și Sud-Est, după înlăturarea *Cortinei de Fier*.

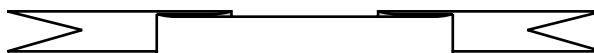
Pe lângă experiența istorică seculară, ori potențialul economic modern, Danemarca a *livrat* structurilor europene și alte *prestații* originale. Așa, de exemplu, Regatul Danez constituia, anterior aderării (1973), o *structură funcțională nordică* în domeniul valabilității *pașapoartelor unice*, iar în 1978, Parlamentul unicameral (*Folketing*) desființează pedeapsa cu moartea. Totodată, Danemarca afișa tradiția comunității sale științifice, existentă încă din secolul XV, *Kobenhavns Universitet*, Copenhaga (1479). De remarcat și aspectul inițierii unor *demersuri europene zonale*, aferente altor preocupări cetățenești, respectiv, consensul cu Finlanda, Suedia, Islanda și Norvegia, pentru a aplica o strategie convergentă în direcția combaterii alcoolismului.

La începutul acestui mileniu, Danemarca manifestă anumite rezerve față de uniformizarea, de exemplu, a sistemului monetar european. Ca dovadă, în septembrie 2000, Copenhaga, printr-un vot popular, nu s-a *raliat* conceptului *Euro*, optând pentru conservarea monedei tradiționale, *Krone* (coroana), divizată în 100 de *Ore*.

În structurile occidentale, după aderarea Bulgariei și a României (2007), Danemarca avea, la Strasbourg, un număr de 14 europarlamentari, șapte voturi în Consiliul de Miniștri, un comisar în Executivul European (Mariann Fischer Boel, *Agricultură și dezvoltare rurală*), un judecător la Curtea de Justiție, nouă membri în Comitetul Economic și Social, același număr în Comitetul Regiunilor, dar și alte reprezentări raportate, proporțional, la numărul de locuitori.

Panoplia însemnelor naționale din cele 27 de state ale *Uniunii Europene*, expuse la toate reuniunile internaționale, cuprinde inclusiv steagul bicolor al Danemarcei, proporție aparte, 37:28, având câmpul roșu, pe care este desenată o cruce în nuanța alb, cu brațul drept mai lung, sugerând eroismul, pacea, credința catolică tradițională. Regină (1972): Margareta II. Ziua Națională: 16 Aprilie.

Deși Europa avansează spre totala continentalizare, de factură federală, Danemarca își menține personalitatea distinctă, conexată, mai ales, provocărilor imediate. Printre acestea se înscriu: aplicarea prevederilor **Tratatului de Reformă de la Lisabona** (13 decembrie 2007); diminuarea efectelor crizei financiare mondiale; implicarea celor 13 deputați proprii, aleși pentru Parlamentul de la Strasbourg (7 iunie 2009), în adoptarea unor proiecte de maximă eficiență.

7. ESTONIA

La 14 ianuarie 1991, în consens cu Letonia și Lituania, fosta Republică Sovietică Socialistă, Estonia, *listată* la numărul 15, ultimul, în cadrul ierarhiei interne a Confederației, a decis părăsirea vechilor structuri, redobândind statutul de reală independență. Peste aproape 14 ani de la eveniment, Estonia era primită în Uniunea Europeană (1 mai 2004).

Paralel cu multitudinea considerentelor strategice, luate în calcul de *protagoniștii* continentalizării la acceptarea *integrării* Estoniei, mica *republică baltică*, însumând, aproximativ, 45 000 de km² și 1 550 000 de locuitori, relevă tradiții istorice deosebite, care au ca punct de plecare propria climă și geografie. Primele urme de locuire aparțin, arheologic, Mileniului VIII î.Hr, completate, veridic, ulterior.

Situată la extremitatea de Nord-Vest a Câmpiei Est-Europene, pe litoralul Mării Baltice, Estonia, numită și *Țara celor 1 500 de insule*, are, ca anotimp special, *primăvara târzie*, prelungită, uneori, până în luna iunie, când înfloresc merii. Capitala, orașul Tallin (Revel), se găsește spre limita de Nord-Vest a teritoriului național. Estonia măsoară, de la Est la Vest, 350 de km, iar de la Nord la Sud, 240 de km, lungimea căilor ferate fiind, în total, de 404 km.

Cea mai importantă instituție de învățământ superior este Universitatea din orașul Tartu, înființată în secolul XVII, are 11 facultăți și peste 7 000 de studenți. Printre cadrele didactice renumite, care au lucrat la Tartu, se află și istoricul Evgheni (Eugen) Tarlé, de origine francez, remarcabil analist, autor al lucrărilor **Napoleon** (1933) și **Războiul Crimeii** (1952), cunoscute în Occident, reprezentând o adevărată *punte științifică* de legătură între mediile intelectuale europene, despărțite, vremelnice, de *Cortina de Fier*.

Tradițional, locuitorii Estoniei au făcut parte din marea *familie* a triburilor germane de nord, aflându-se, de cele mai multe ori, sub influența *scandinavilor*. Totodată, litoralul baltic a devenit atractiv pentru formațiunile incipiente polone și ruse. În secolele I-II, *premedieviștii teutonici*, care controlau teritoriul cuprins între Rin, Dunăre, Oder și Scandinavia de Sud, au început să se diferențieze zonal sau etnic, luptătorii din Nord fiind cunoscuți sub numele de *suioni, gauți, sveari, goeți*. Deseori, au realizat expediții spre alte spații geografice, intrând, astfel, în conflict cu mai multe *seminții* puternice ale timpului, inclusiv cu Imperiul Bizantin, sau cu statele slavilor de la Novgorod și Kiev.

După constituirea, în Suedia de astăzi, a primelor structuri prefeudale (500-900 d.Hr.) în Suedia de astăzi, locuitorii *sveari* au obținut o anumită superioritate regională. Ca urmare, pe timpul lui Erik IX cel Sfânt/*Legislatorul* (1150-1160), *svearii* și *goeții* ajung pe litoralul Estoniei, continuând să înainteze până în Finlanda actuală. A fost ocupat, temporar, orașul eston Iuriev, întemeiat în 1030 de Iaroslav cel Înțelept (1019-1054), conducător al Cnezatului slav de la Kiev. Treptat, se infiltrează în zonă *catolicismul pontifical*, iar la 1346, cavalerii teutoni au cumpărat, efectiv, partea de Nord a Estoniei, devansând, astfel, intențiile *Cetății Papale*.

În veacurile XIII-XIV, Estonia s-a aflat, preponderent, sub stăpânirea Danemarcei, consolidată, mai ales, prin domniile regilor Waldemar II (1202-1241) și Waldemar IV (1340-1375). Datorită fiscalității excesive, în 1343-1345, estonienii s-au răscolat împotriva monarhiei străine, consumându-se, atunci, ceea ce istoricii numesc *Noaptea Sfântului Jürgen*. Dependentă de Danemarca, Estonia va avea tangență cu *Uniunea de la Kalmar*, creată în 1397 de regina Margareta (1353-1412), numită *Semiramida Nordului*, împreună cu Suedia (până în 1523) și Norvegia (1814). Totodată, în secolele XVI-VIII, sunt vădite interesele Poloniei pentru Estonia, iar în 1561, unele spații sudice erau ocupate de Suedia.

Ca mare putere, Danemarca își va consolida superioritatea baltică, inclusiv asupra Estoniei, în urma victoriei contra *Hansei germane* din 1559, urmată de **Pacea de la Stettin** (1570). Concomitent, în Estonia se

răspândesc conceptele *Reformei religioase*, inițiată de Martin Luther (1483-1546), lansate prin **Tezele de la Wittenberg** (31 octombrie 1517).

Datorită tendințelor expansioniste ale Imperiului Țarist, având ca obiectiv ocuparea *litoralului baltic*, în etapa 1614-1617, pe vremea domniei lui Mihail Romanov (1613-1645), se derulează războiul ruso-suedez, finalizat cu **Pacea de la Stolbovo** (27 februarie 1617), prin care Suedia a preluat inclusiv o parte din Estonia de Nord. În urma Războiului de 30 de ani (1618-1648), încheiat prin **Tratatul Westfalic** (24 octombrie 1648), supremația baltică a Danemarcei era total compromisă, în Estonia consolidându-se, pe mai departe, puterea Suediei.

Astfel, prin **Pacea de la Oliva** (3 mai 1660), care a încheiat *Primul Război Nordic* (1655-1660), Suedia, aliată cu principatul german Brandenburg, confruntându-se, atunci, cu Polonia, Rusia, Danemarca, Austria și Prusia, obținând succesul împotriva aliaților, păstrează Estonia și dobândește, totodată, insula Oesel, împreună cu o bună parte din Letonia.

Stăpânirea Suediei asupra Estoniei s-a încheiat în urma celui de *Al Doilea Război Nordic* (1700-1721), întrucât Rusia, victorioasă, țar, Petru I cel Mare (1682-1725), a *dislocat* guvernarea regelui suedez Carol XII (5 aprilie 1697-11 decembrie 1718), iar prin **Tratatul de la Nystad** (30 august 1721), Imperiului Romanovilor i se recunoștea *supremația baltică*. Precizăm faptul că, pe timpul acestui conflict, la 16 mai 1703, Rusia fundează orașul Petersburg, devenit celebră Capitală imperială (1712), având Universitate proprie din 1819. Aspectul multiplică ascendența slavonă în spațialitatea nordică a Europei de Răsărit, extinsă ulterior și în alte zone continentale.

Așadar, Estonia, împreună cu orașele întemeiate de germani, Revel (Tallin) și Narva, intră, prin **Pacea de la Nystad** (denumirea suedeză a localității Uusikaupunki, din Finlanda), în perimetrul Imperiului Țarist, exprimând un valoros *patrimoniu* urban. Ca dovadă, la Narva se găseau, printre altele, Biserica în stil gotic (secolele XIV-XV), Primăria (veacul XVII), alte monumente de artă, construite sub influența catolică occidentală.

Receptiv la modernitate, țarul Petru I cel Mare a inițiat reorganizarea statului, accesibil evoluției vieții politice, economice și religioase a Estoniei. Aceasta devine provincie imperială (*gubernie*) autonomă, condusă de un guvernator, obține locuri în Senatul de la Petersburg, se *pliază* sistemului *rangurilor* publice, desființează vămile interne, acceptă creștinismul ortodox, practicat de *coloniști*, iar în orașele tradiționale, inclusiv pe litoral, sunt înființate mai multe manufacturi și ateliere navale, stimulându-se comerțul. În 1775, prin *Reforma guberniilor*, a sporit rolul nobilimii estoniene în administrația internă provincială.

Spre sfârșitul secolului XVIII, sub influența Revoluției moderne din Franța (1789), în Estonia, precum și în alte zone țariste, a avut loc o răscoală țărănească, anulată ca urmare a intervenției militare oficiale. Ordinea era instituită prin *dispozițiile* Comitetului de Miniștri al Rusiei, înființat la 8 septembrie 1802, devenit for suprem executiv imperial. Militari din Estonia au participat atât la războiul ruso-suedez, din februarie 1808-septembrie 1809, cât și la ocuparea Finlandei, victoria aparținând armatei țariste, concomitent, la luptele împotriva Franței napoleoniene. Stăpânirea Rusiei *pravoslavnice* în Estonia nu s-a adus în discuția Congresului european de la Viena (septembrie 1814-iunie 1815).

După înfrângerea Imperiului Țarist în Războiul Crimeii (1853-1856), Aleksandru II (1855-1881) a elaborat **Rescriptul cu privire la elaborarea proiectelor de reformă agrară**, completându-se, astfel, **Ucazul** din 1833, care interzisesse vânzarea țăranilor șerbi în piețele publice. Ambele documente au determinat, în Estonia, pregătirea **Reformei agrare**, legiferată la 19 februarie 1861. Iobăgia fiind desființată, se facilitează, așadar, extensia relațiilor capitaliste în economie.

Pe timpul Primului Război Mondial (1914-1918), Estonia a cunoscut amplificarea mișcării naționale contrare sistemului dominator și mobilizării generale, decretată la 30 iulie 1914. Efective militare proprii, integrate Armatei Imperiale Ruse, luptă eroic în *Bătălia de la Tannenberg* (Grünwald), 26-30 august 1914, mulți ostași estonieni aflându-se printre cei 100 000 de prizonieri capturați de Armata Imperială Germană. Apoi, la 20 septembrie 1915, s-a început ofensiva rusă în sectorul nordic estonian, continuată de-a lungul anului 1916.

În zilele de 16-17 martie 1917, pe fundalul evenimentelor conexe Revoluției Ruse, marinarii estonieni din cadrul *Flotei Baltice* au participat la răscoala antițaristă, îndreptată, concomitent, împotriva continuării războiului. Este înființat un *Soviet de deputați* ai muncitorilor, soldaților și marinarilor. De altfel, la 14 septembrie 1917, Rusia devine, oficial, *Republică*, stat condus de un *Directorat*, lider, Aleksandr Fiodorovici Kerenski (1881-1970), prim-ministru al Guvernului Provizoriu (iulie-septembrie 1917).

După preluarea puterii în Rusia de către *Consiliul Comisarilor Poporului*, for al administrației de stat, aflat sub controlul *bolșevicilor*, conduși de Vladimir Ilici Lenin (1870-1924), urmată de apariția **Declarației drepturilor popoarelor din Imperiu** (15 noiembrie 1917) și începerea, separat de celelalte componente ale *Antantei*, a tratativelor de pace de la Brest-Litovsk, cu Puterile Centrale (22 noiembrie 1917), starea de spirit a

patrioților din Estonia s-a amplificat, în sensul dorinței obținerii independenței naționale.

Asemenea atitudine a fost stimulată, în septembrie 1917, de ofensiva germană, contra Rusiei, declanșată, în cea mai mare parte, pe teritoriile baltice, reluată, apoi, în februarie 1918, ca acțiune antisovietică. Totuși, *Armata Roșie* a oprit înaintarea trupelor străine prin luptele din etapa 23 februarie-24 aprilie 1918, desfășurate parțial în Estonia, cu deosebire la Revel (Tallin) și Narva. De aceea, semnarea **Păcii de la Brest-Litovsk** (3 martie 1918), prin care Rusia își *declina* participarea, în continuare, alături de *Antanta*, la Primul Război Mondial, găsește Estonia, oficial, integrată în noile structuri sovietice.

Momentul invocat nu a clarificat însă, pe deplin, situația statală a Estoniei, întrucât, anterior, la 24 februarie 1918, aceasta se proclamase independentă față de Rusia, având susținere tradițională occidentală. Ca dovadă, la 4 martie 1918, armata germană a ocupat întreaga țară. Spre sfârșitul anului amintit, la 29 noiembrie 1918, forțele *proruse* au înființat, la Revel (Tallin), totuși, Republica Sovietică Estonă.

Peste puțin timp (7 decembrie 1918), Republica Sovietică Federativă Socialistă Rusă (*RSFSR*), continuatoare, ca principiu, a fostului Imperiu Țarist, a recunoscut, *oficial*, existența Republicii Sovietice Estone. Presiunea militară externă a determinat, însă, desființarea, în februarie 1919, a acestei structuri, Estonia devenind *republică independentă democratică*, apropiată conceptelor vest-continentale. În consecință, la 2 februarie 1920, se va semna **Tratatul de Pace** dintre Estonia suverană și guvernul de la Moscova (Capitală din 1918).

Tot în 1920, s-a adoptat, în Estonia, **Constituția** de factură modernă. Ulterior, începând cu 22 septembrie 1922, Estonia a devenit membru al *Ligii (Societății) Națiunilor*, cu sediul la Geneva, *ameliorând*, diplomatic, relațiile cu Uniunea Sovietică, prin acceptarea **Tratatului bilateral de neagresiune**, (4 mai 1932).

Instaurarea hitlerismului în Germania va avea ca *repercusiune*, printre multe altele, lovitura de stat de la Tallin (12 martie 1934), instaurându-se, atunci, un regim politic autoritar al agrarianului Konstantin Paetas. Acesta semnează, la rândul său, **Tratatul de neagresiune** cu Berlinul (7 iunie 1939), ceea ce va *inflama*, în anul imediat următor, tensiunile nordice. Ca dovadă, la 3 august 1940, puterea sovietică, pe baza **Pactului de la Moscova** cu Germania (23 august 1939), numit, frecvent, **Pactul Ribbentrop-Molotov**, se *reinstalează* pe teritoriul Estoniei, proclamată Republică Unională (6 august 1940). Era invocată oportunitatea existenței zonei strategice de la Marea Baltică, prin care să se asigure

apărarea împotriva altor puteri europene. Acțiunea nu a fost acceptată niciodată de statele occidentale. În atare context, având ca suport **Convenția militară** ruso-estoniană, convenită în 1939 (după **Acordul de la Munchen**, 29/30 septembrie 1938, dezmembrarea Cehoslovaciei), pe teritoriul Estoniei erau aduși 25 000 de militari sovietici.

Înțelegerile internaționale din timpul celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), ori cele imediat următoare, au dat *câștig de cauză* menținerii Estoniei în componența teritorială a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. Ritmul *integrării* a devenit suficient de *alert*: anularea opoziției naționale, *dislocări* demografice, politizarea instituțională, promovarea investițiilor controlate de stat, oficializarea limbii ruse. În perioada iulie 1940-iunie 1941, circa 10 000 de estonieni au fost deportați în Siberia. Ocupată de trupele germane prin ofensiva spre Răsărit, Estonia a reintrat sub stăpânire sovietică după luptele din iulie-octombrie 1944, când succesele militare erau favorabile *Aliaților*.

Sistemul totalitar se manifestă persuasiv. Conform informațiilor furnizate prin Agenția de Presă *Novosti*, din Moscova, Partidul Comunist al Estoniei avea, în 1986, un număr de 110 000 de membri. Aceștia asigurau, în primul rând, conducerea statului, considerat *suveran*, datorită **Constituției** proprii, emanată din cea a Uniunii Sovietice. Asemănător celorlalte republici unionale, Estonia avea *Soviet Suprem, Tribunal, Guvern, Imm, Sigiliu, Drapel, Stemă, Capitală*. Beneficia de *facilitatea* stabilirii unor relații bilaterale cu alte state ale Lumii, fiind posibilă, ca principiu, pronunțarea legislativă inclusiv pentru ieșirea din Confederația Sovietică, existentă, oficial, de la 30 decembrie 1922.

Sursa amintită preciza că, în 1986, din locuitori, 65% erau estonieni, 28% ruși, 3% ucrainieni, 2% bieloruși, 2% alte etnii, mulți rezidând în cele 33 de orașe, fiind ocupați în industriile electronică, electrotehnică, ușoară, alimentară, de prelucrare a lemnului. Ca producție și consum de energie electrică pe locuitor, Estonia ocupa, în 1986, locul întâi, comparativ cu celelalte republici unionale. În general, statisticile oficiale sovietice *relevă* nivelul superior al veniturilor populației din republicile baltice.

În 1987-1990, s-a cristalizat opoziția națională, condusă de *Frontul Popular*, situația politică a Estoniei fiind, totuși, relativ calmă, până în 1990. După modelul Lituaniei, o amplă întrunire cetățenească a solicitat, atunci, discuții cu Moscova, pentru acordarea independenței, abrogându-se monopolul partidului unic, iar acțiunea anexionistă (1940), suprapusă celui de Al Doilea Război Mondial, era declarată ilegală. În mai 1990, s-a reactivat **Constituția** din 1920. Deși liderul sovietic, Mihail Gorbaciov

(născut la 2 martie 1931), a intenționat folosirea forței militare în vederea păstrării Estoniei, practic, nu s-a aplicat un asemenea **Proiect** politic.

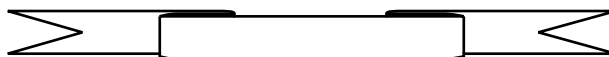
Noua conducere a țării a refuzat apartenența la Comunitatea Statelor Independente (*CSI*), coordonată de Moscova, dar a acceptat, temporar, menținerea trupelor sovietice în locațiile strategice, până în 1994. Guvernul din Tallin stabilea condiții de excepție, greu de îndeplinit, pentru acordarea cetățeniei *etnicilor* care nu erau originari din Estonia.

La 17 septembrie 1991, Estonia a fost primită în *ONU*, iar pe baza **Declarației Comune** cu Letonia și Lituania, din 18 februarie 1999, semnată la Tallin (Revel), exprima disponibilitatea aderării la *NATO*. În plan administrativ, după ce a părăsit Uniunea Sovietică, Republica Estonia s-a inspirat, predilect, din experiența Finlandei. Bunăoară, pentru parlamentul propriu, a stabilit *pragul electoral* de 5% din totalul voturilor exprimate de cei prezenți la urne. Dorința de aderare la *UE* s-a promovat, mai ales, după 1999, pe timpul guvernării de *Centru-Dreapta*, prim-ministru, Martin Laar.

Așadar, destrămarea sistemului ideologic, politic și economic, de nuanță comunistă, al Uniunii Sovietice, a permis Estoniei părăsirea, în 1991, a *statutului* anterior și adoptarea deciziei de *reorientare* spre structurile occidentale. După cum s-a precizat încă de la început, prin *Válul V* al extinderii Uniunii Europene, Estonia, împreună cu Cehia, Cipru, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia, Ungaria, toate republici, se *realiază* continentalizării la 1 mai 2004.

În 2004-2009, este reprezentată de șase *eurodeputați* în Parlamentul de la Strasbourg, dispune de patru voturi în Consiliul de Miniștri, are un comisar european în forul executiv (Siim Kallas, vicepreședinte, *Probleme administrative, audit și antifraudă*), un judecător la Curtea de Justiție, câte șapte membri în Comitetul Economic și Social, respectiv, Comitetul Regiunilor. Estonia va deține președinția colegială a Uniunii Europene în primul semestru din 2018, continuând mandatul Regatului Marii Britanii și Irlandei de Nord. Președinte (2007): Toomas Hendrik Ilves. Ziua Națională se celebrează la 24 Februarie.

Guvernul Estoniei a scris **Tratatul de Reformă**, parafat la Lisabona (13 decembrie 2007), este relmente îngrijorat de efectele crizei financiare mondiale, iar alegerea, la 6 iunie 2009, a celor șase noi eurodeputați (2009-2014) a rămas exclusiv o preocupare națională.

8. FINLANDA

Important stat al Europei de Nord, Finlanda (*Țara celor 1 000 de lacuri*) are, totuși, deschidere naturală amplă spre *Marea Baltică*. Demografia actuală surprinde, după etnia finlandeză, ca imediată succesiune, populația de *origine suedeză*. Inițial, Finlanda a fost locuită de triburi *ugro-finice*, originare de pe Volga și din Munții Urali, care au asimilat autohtonii *laponi*. După 1155, Finlanda era ocupată, treptat, de suedezi, aflați într-un conflict prelungit cu statul rus, ceea ce favorizează, însă, introducerea creștinismului.

Determinantă a fost, pentru început, expediția militară suedeză inițiată de Erik IX cel Sfânt/*Legislatorul* (1150-1160), în urma căreia sunt anexate zonele adiacente golfulor Botnic și Finic. Pentru a motiva demersul său, regele amintit încredințează administrația teritoriilor finlandeze episcopului catolic Henry. Stăpânirea, deseori contestată de autohtoni, atrage *competiția* cnezatului rus ortodox Novgorod. Ca urmare, Suedia organizează *a doua cruciadă* (1238), consolidând episcopatul de la Turku, reședință oficială a liderului spiritual Thomas. Deși înfrântă de oștile ruse în luptele de pe Neva (1240), Suedia ocupă provinciile finlandeze Haima și Uusimma, stabilind, astfel, un adevărat *cap de pod* strategic. Asemenea acțiuni militare și religioase nu rămân fără consecințe.

Ca dovadă, în 1284, Finlanda devine *ducat al Suediei*, iar din 1581, *Mare Ducat*. Tot în secolul XVI, sunt promovate conceptele *Reformei religioase*. Pe timpul stăpânirii suedeze, în Finlanda se impun, ca oficiale, administrația și limba *coloniștilor*. De asemenea, reprezentanții nobiliari din ducat sunt atrași spre viața politică a Suediei, precum în 1362, când au participat la alegerea unui nou rege. Temporar, ca provincie suedeză, Finlanda a făcut parte din *Uniunea statelor nordice de la Kalmar* (1397-1523), gestionată de Danemarca.

Ostașii finlandezi sunt integrați unităților suedeze angajate pe frontul polonez (secolul XVI), precum și în Războiul de 30 de ani (1618-1648). Paralel cu acțiunile militare, este *demarată* urbanizarea, se conturează rețeaua rutieră, iar la Turku erau înființate universitatea, tipografia, instituțiile publice. Primul (1655-1660) și cel de Al Doilea Război Nordic (1700-1721) au provocat mari neajunsuri Finlandei, iar participarea luptătorilor în armata Suediei, condusă de Carol XII (1697-1718), învins de Imperiul Țarist, determină scăderea numărului de locuitori.

Prin **Pacea de la Nystad** (30 august 1721), numele suedez al așezării locale Uusikaupunki, Sud-Estul Finlandei este ocupat, pentru întâia oară, de Rusia lui Petru I cel Mare (1682-1725). Situația se va prelungi până la 17 septembrie 1809, când, în contextul aprigelor confruntări pentru supremație zonală, Finlanda ajungea, în totalitate, *Mare Ducat al Imperiului Țarist*, conform prevederilor **Păcii de la Frederikshamn (Hamina)**, defavorabilă, încă o dată, Suediei. În același an, Rusia ocupa și Arhipelagul Aaland, iar țarul Aleksandru I (1801-1825) își aroga titlul de *Mare duce* al Finlandei. Avea autonomie, senat, guvernator, unități comunale proprii.

Ocuparea Finlandei de Imperiul Țarist, prin *dislocarea* Suediei, a influențat transformarea Rusiei, dintr-un stat medieval, într-o putere europeană modernă. De altfel, în primăvara anului 1808, țarul Aleksandru I emisese deja **Declarația pentru anexarea definitivă a Finlandei**, opoziția militară fiind înfrântă prin confruntarea de la Oulu.

Deciziile *Dietei Consultative* de la Porvoo (1809) mențineau vechile privilegii economice și sociale. Apoi, dependența Finlandei de Rusia a fost confirmată, internațional, prin **Tratatul cu Turcia** (1812) și *Congresul european de la Viena* (1815).

Pe timpul țarului Nicolae I (1825-1855), *Marele Ducat* al Finlandei a beneficiat de anumite înlesniri prin **Programul de reformă** (1835). Anterior, în 1828, Universitatea din Turku se transferase în orașul Helsingfors (Helsinki), proclamat Capitală încă de la 8 aprilie 1812. Aici au fost construite: palatul imperial, sediul guvernatorului (rus) și al dietei (finlandeze), banca, poșta, alte sedii de instituții publice, arhitecți fiind

germanii Karl Ludwig Engel și Johann Ehrentrön. Noul centru urban se denumea, uneori, *Micul Sankt Petersburg*.

Prin **Programul reformativ** amintit, era consolidat rolul consiliului de guvernământ, care păstra *stările finlandeze*, comerțul se liberaliza, armata rămânea demobilizată, iar consistența unității imperiale devenea principiu esențial. Intermedierea ministrului secretar de stat pentru Finlanda, din cabinetul țarist, precum și a guvernatorului, a favorizat: **Legea industriei** (1835), **Legea comerțului** (1837), **Reforma financiară și monetară** (1840). Banca Finlandei a fost autorizată să acorde credite în ruble (se înlocuia coroana suedeză). Administrația oficială introducea, obligatoriu, limba finlandeză, inclusiv în Școala de Cadeți de la Helsinki. Deși funcționa cenzura, spiritualitatea cu sens național se amplifică.

În 1863-1864, s-a întrunit *Dieta finlandeză*, recunoscută de țarul Aleksandru II (1855-1881). Va aproba **Statutul Dietei** (convocare din trei în trei ani, ratificare, 1869) și **Constituția** (rămasă în proiect). Se vor adopta noi reforme, acceptate prin politica liberală a țarului amintit mai sus: moneda finlandeză (1860, etalon aur din 1878, *markka*), legea religioasă, legea penală, pluripartidismul.

Noul țar, Aleksandru III (1881-1894), promovează, consecvent, *rusificarea* Finlandei, ceea ce va continua și țarul Nicolae II (1894-1917). În replică, oficialii de la Helsinki lansează **Manifestul din Februarie 1899**, dezvoltând ideea conform căreia statul lor este separat de Imperiul Țarist. Atitudinea patrioților finlandezi s-a distanțat, totodată, de politica vamală unică și de efectuarea încorporărilor militare. În 1905, pe timpul unei greve generale, era înființată *Garda Națională*.

Din 1906, *Cabinetul* rus a aprobat transformarea dietei finlandeze într-un parlament unicameral (*Eduskunta*), deputații (200) fiind aleși prin sufragiu universal și egal, femeile având (*noutate europeană!*) drepturi politice. După trei ani (1909), noul for se militariza, în componența acestuia fiind numai ofițeri finlandezi din armata imperială, iar comunicarea oficială revenea la limba rusă. În 1914, majoritatea locuitorilor doreau apropierea militară de Germania.

Independența Finlandei s-a proclamat la 6 decembrie 1917 (ulterior, *Zi Națională*), fiind o consecință a demersului autohton și a aplicării principiilor autonomiei, până la despărțirea de stat, înscrise în **Programul revoluției bolșevice** din 25 octombrie/7 noiembrie 1917. Liderul politic, Vladimir Ilici Lenin (1870-1924), a sosit la Sankt Petersburg, venind chiar din Finlanda. Simbolic, se perpetua ideea că orașul imperial, datând din 1703, fusese edificat prin contribuția prizonierilor finlandezi, capturați din armata suedeză. Capitală era, așadar, din 1712. Ca formă de stat, Finlanda

devine *republică* (17 iulie 1919). Succesul era datorat unor decizii de natură strategică, esențializate prin ceea ce s-a numit *Ofensiva Tampere*, împotriva trupelor rusești aflate în Finlanda independentă.

Pentru etapa interbelică, personalitatea care a impus Finlanda în plan european, apărând suveranitatea și unitatea statală, a fost mareșalul Carl Gustaf Emil Mannerheim (1867-1951), comandantul armatei naționale din războaiele contra Uniunii Sovietice (1939-1940, 1941-1944), președinte al țării (4 august 1944-9 martie 1946). **Memoriile** sale sunt traduse în limba română și publicate de Editura Militară, București (2003).

Conform **Constituției** din 17 iulie 1919, Finlanda este *republică prezidențială*, șeful statului fiind ales, pentru *patru ani*, prin votul direct al celor 300 de (mari) *electori* (după model american!).

Resentimentele față de ocupația rusă s-au reactivat în 1939-1940, 1941-1944, *când URSS* a dorit să anexeze Finlanda, având ca pretext atacarea Poloniei de armata fascistă (1 septembrie 1939), dar și prevederile cuprinse în **Tratatul Ribbentrop-Molotov** (Moscova, 23 august 1939). De altfel, încă din secolul XIX, profesorul finlandez, Adolf Arwidsson, cultivase aceeași ideologie, generalizând limba autohtonă sub chemarea: „*Suedezi nu putem fi, ruși nu dorim să devenim, să rămânem, deci, finlandezi!*”. Asemenea principii au constituit o adevărată **Chemare**, lansată în confruntările militare cu *Armata Roșie*, denumite *Războiul de iarnă* (1939-1940), apoi, în *Operațiunea Karelia* (1941-1944), urmată de **Armistițiul** impus prin ofensiva generală sovietică din 1944-1945.

După finalizarea conflagrației mondiale (9 mai 1945), prin **Pacea de la Paris**, semnată la 10 februarie 1947, Finlanda își consolidează independența statală și integritatea teritorială, iar în 1955, devine membru al *ONU*, concomitent cu alte țări europene, inclusiv România.

Puterea legislativă a Finlandei actuale este exercitată de președinte și de parlamentul unicameral (*Eduskunta*), ales, prin vot direct, pentru *patru ani*, având 200 de deputați, iar cea executivă de președinte și de un *Consiliu de Stat*, ai cărui membri sunt numiți după rezultatele electorale.

Reședința oficială a Finlandei rămâne orașul *Helsinki* (1812), cu *statut* urban din 1550, acordat de regele Suediei, Gustav I Wasa (1523-1560). Inițial, Capitala s-a aflat, după cum s-a spus, la Turku, având universitate, înființată, în 1640, de guvernatorul suedez Per Brahe. Totodată, Helsinki (*Helsingfors*) este *centru universitar* din 1828, urmat de noile instituții de la Turku (1920) și Tampere (1925). A găzduit numeroase reuniuni internaționale (*Summit*), inclusiv pentru găsirea unor soluții în vederea reducerii înarmărilor strategice pe timpul *Războiului Rece* (1973,

1975). Cel mai vechi oraș al Finlandei, Turku, a fost declarat centru urban la 1200, iar alte 14 așezări obțineau aceeași calitate în veacul XVIII.

Finlanda (*Suamen Tasavalta/Republiken Finland*) a solicitat intrarea în UE la 18 martie 1992, negocierile purtându-se prin *troica* formată împreună cu *Austria* și *Suedia*.

Pentru aderarea la *Comunitatea Europeană*, guvernul Finlandei a organizat un *referendum* național (situație mai puțin întâlnită), datat, 16 octombrie 1994, rezultatul fiind favorabil tendinței aflate, deja, prin inițiativele forurilor republicane (56,9% din votanți au fost *pentru*). Apoi, prin ceea ce numim *Vălul IV*, Finlanda devine, efectiv, membru al UE, începând, oficial, de la *1 ianuarie 1995*, alături de Austria și Suedia, ridicând, atunci, numărul statelor favorabile noii *construcții* continentale la 15. Primele șase sunt considerate fondatoare

După aderările ulterioare (2004, 2007), Finlanda este reprezentată, în structurile unionale europene, prin șapte voturi exprimate în Consiliul de Miniștri, un comisar în forul executiv (Olli Rhen, *Extindere*), 14 locuri în Parlamentul de la Strasbourg, un judecător la Curtea de Justiție, câte nouă membri în Comitetul Economic și Social, respectiv, Comitetul Regiunilor. A deținut președinția UE în semestrele II din 1999 și 2006, când România a fost invitată, cu toate capitolele, pentru semnarea **Tratatului de Aderare**.

Moneda națională a Finlandei, *markka*, divizată în 100 de *penni*, este convertită în *Euro*, curs de revenire, 5,9:1. Guvernul de la Helsinki va prelua conducerea Consiliului Uniunii Europene după 2019.

Împreună cu importanța geo-politică, Finlanda, așezată la interferența marilor interese Nord-Estice dintre Occident și Federația Rusă, propulsează anumite detalii semnificative pentru contemporaneitate. Bunăoară, la intrarea în UE (1995), pe o suprafață de 337 009 km², trăiau aproximativ 4 600 000 de cetățeni, comparativ cu 1750, când suprafața *Marelui Ducat*, aflat în Imperiul Țarist, era de circa 300 000 de km², iar numărul locuitorilor de numai 420 000.

De-a lungul timpului, finlandezii au participat la prelungite confruntări militare, declanșate atât de Suedia, ori de Imperiul Țarist, dar și prin decizia Parlamentului național (*Eduskunta*). Așa cum s-a precizat, monarhia Suediei i-a implicat în *Primul Război Nordic* (1655-1660), **Pacea de la Oliva** (3 mai 1660) confirmând victoria împotriva oștirilor aliate ale Poloniei, Rusiei, Danemarcei, Austriei, Prusiei. În schimb, cel de Al Doilea Război Nordic (1700-1721), amintit mai sus, le furnizează eșecul pe câmpul de bătălie și trecerea sub o altă *comandă supremă*. Noul *stăpân* îi va obliga să lupte, integrați armatei lui Petru I cel Mare, contra Persiei (1724), iar la începutul secolului XIX, contra Franței (1812).

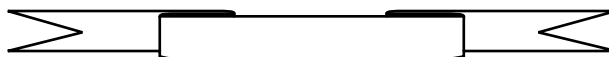
Rămânând în același domeniu, prevalente sunt: constituirea unei armate naționale (1878); participarea la Primul Război Mondial (1914-1918) de partea *Antantei*, până în 1917, ca entitate subordonată, însă, Imperiului Țarist; apărarea suveranității pe vremea celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), etapă în care Finlanda pregătește, din nou, condițiile oportune exprimării independenței statale.

Apoi, după aderarea la *UE*, mai mulți militari finlandezi sunt prezenți în diferite *teatre de operațiuni*, dorind să stimuleze echilibrul etnic și religios, democrația, respectarea drepturilor omului, conlucrarea internațională.

Totodată, Finlanda exprimă, la nivel continental, importante tradiții autohtone. Spre edificare amintim, selectiv, inițiativele enciclopedistului Gabriel Porthan (1730-1804), considerat *părintele istoriei Finlandei*, care înființează Societatea literară *Aurora*, tipărește primul **ziar național**, dezvoltă activitatea teatrală, promovează cultura populară, valorifică celebrele *rune*, specifice acestei spiritualități. La rândul său, în 1835, Elio Lönnrot realizează *ediția princeps* a cunoscutei epoei **Kalevaala**, sporind valențele europene ale neamului său.

Așadar, apetența pentru valoare, menținută, în Finlanda, la standarde superioare față de alte țări, are ca suport idei ale modernității, translatate, cu succes, în actualitatea europeană. Ca urmare, în 2009, instituțiile de la Helsinki gestionează cu succese notabile efectele crizei financiare mondiale, folosesc benefic avantajele integrării economice, revaluează, constant, vecinătatea naturală cu Federația Rusă, relațiile acesteia cu celelalte mari puteri ale contemporaneității, inclusiv problematica amplasării obiectivelor militare strategice.

Poporul finlandez este realmente interesat de evoluția evenimentelor de pe Mapamond, cu deosebire în viziunea ratificării **Tratatului de Reformă a Uniunii Europene de la Lisabona** (13 decembrie 2007) și a rezultatelor alegerilor pentru Parlamentul continental din 7 iunie 2009, în urma cărora a trimis la Strasbourg, pentru 2009-2014, un număr de 13 deputați. Președinte (2007): Tarja Halonen. Ziua Națională, amintită anterior: 6 Decembrie.

9. FRANȚA

Denumită *Hexagonul* Europei, Franța este unul dintre cele mai importante state ale Lumii. Pentru perioada postbelică, Parisul a relansat ideea și a inițiat acțiunile pragmatice privind constituirea unor comunități continentale, folosind, preponderent, *calea diplomatiei active*. Abandonând conceptul confruntărilor militare, care pot *reverbera* urmări imprevizibile pentru mondialitate, reușește să redevină un *actor de primă mărime* al contemporaneității. Este republică prezidențială.

Într-o scrisoare adresată liderului rezistenței franceze din vremea celui de *Al Doilea Război Mondial* (1939-1945), generalul Charles de Gaulle (1890-1970), colaboratorul său, Jean Monnet (1888-1979) aprecia: „*Statele europene sunt prea mici pentru a-și asigura prosperitatea... Este nevoie de o singură entitate, având regimuri democratice*”. Se lansa, așadar, proiectul viitoarei Uniuni federale (*UE*).

Complexitatea istoriei Franței coboară în fazele primare ale *Antropogenezei* europene, parcurge, cu ajutorul neamurilor italice, *Antichitatea clasică*, se lansează, de timpuriu, în *Medievistică* și *Modernitate*. Locuitorii tradiționali sunt *galii* (limba latină) sau *celții* (limba greacă), veniți în acest spațiu geografic prin mai multe *valuri*. Așa, de

exemplu, *cea de-a doua migrație celtică* este temporalizată în 600 î.Hr., iar stabilirea lor pe actualul teritoriu al Franței conduce la constituirea unei civilizații proprii, atractivă pentru Republica Romană.

După redobândirea, apoi, regândirea stăruinței feudale, francezii rămân, definitiv, o *entitate neolatină*, ceea ce denotă rezistența și victoria în fața presiunilor germanice. *Francii medievali* erau obligați, prin urmare, să se *plieze* valorilor găsite pe vechile teritorii galice, cândva romane.

Poporul francez a fost, tradițional, monarhic, iar, contemporan, republican. Cea mai cunoscută dinastie a locurilor este, prevalent, *Casa de Bourbon* (1589~1848), aflată pe tron, cu întreruperi, 237 de ani, exprimând o densitate indubitabilă a faptelor, comparativ cu ceea ce au însemnat *famiile Merovingiană* (481-751), *Carolingiană* (751-987), *Capetiană* (987-1328), sau cea de *Válois* (1328-1589).

Reținem faptul că urmașii lui Carol cel Mare (768-814), rege al francilor și împărat al Occidentului, au depus **Jurămintele de la Strasbourg** (14 februarie 842), semnând **Tratatul de la Verdun** (august 843), care individualizează statul francez în plan european, alături de Germania și Italia. Regele acestor momente a fost Carol I cel Pleșuv (840-877), din 875, *lider al Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană*.

Un rol important în evoluția statală medievală a lumii franceze a revenit *religiozității*. Încă de la 25 decembrie 496, regele Clovis (481-511) se *creștina* (catolic) în localitatea Reims, una dintre primele reședințe oficiale aparținând *Hexagonului* actual.

Tot Franța a exersat activitatea unui parlament, denumit *Statele (Stările) Generale*, convocat de regele Filip IV cel Frumos (1285-1314) în 1302, adoptând, însă, decizii nobiliare, contrare monarhismului autoritar, ceea ce determină ignorarea acestei puteri legislative incipiente. Ca dovadă, Ludovic XIV (1643-1715) va declara: „*Statul sunt eu*” !

Casele regale franceze au folosit, deseori, influența bisericii pentru rezolvarea problemelor spinoase ale timpului. Un *arhetip* clasic este, fără îndoială, aducerea în fruntea administrației centrale a cardinalului Armand Richelieu (1585-1642), episcop de Luçon, devenit ministru și colaborator al regelui Ludovic XIII (1610-1643), dornic să-și consolideze prevalența continentală într-o etapă când *Modernitatea* afirmă progresul.

Atașamentul față de monarhie se diluează pe măsură ce societatea franceză avansează spre *luminismul* secolului XVIII și acceptă *realitățile capitaliste*, superioare structurilor medievale. Cea mai concludentă dovadă o reprezintă *Revoluția de la 1789*, unică în lume prin program, amploare, mod de organizare, forțe participante, derulare, urmări imediate naționale, sensuri europene și mondiale.

Evoluția umanității a fost marcată, decisiv, de conținutul progresist al ideilor din **Declarația drepturilor omului și cetățeanului**, 26 august 1789, document axat pe conceptele luministului francez Jean Jacques Rousseau. Franța rămâne, așadar, *patria luminismului*, exprimat, inițial, de Voltaire (1694-1778), Montesquieu (1689-1755), Jean Jacques Rousseau (1712-1778), răspândit, apoi, în toată Franța.

Semnificație distinctă pentru istoria Franței, la interferența secolelor XVIII-XIX, au cele trei Convenții guvernamentale postrevoluționare: *Girondină* (1792-1793); *Iacobină* (1793-1794); *Thermidoriană* (1794-1795). Sunt urmate de inițiativele *Directoratului* (1795-1799), *Consulatului* (1799-1804), dar, în mod distinct, de domnia împăratului Napoleon I (1804-1814/1815), cel ce a dorit să formeze, folosind armele, un Continent european unic.

Se intra, după evenimentul crucial invocat, într-un timp special pentru istoria Parisului, respectiv, veacul XIX. Franța redevenea, succesiv, de două ori, *imperiu* (1804-1814/1815; 1852-1870), o dată, *regat* (1814/1815-1848), de două ori, *republică* (1848-1852; 1870~). Ultima formă de stat, cea republicană, se menține și astăzi, când se exprimă *Republica V*. Importanță europeană prezintă *Republica III*, aflată în continuarea domniei împăratului Napoleon III (1852-1870), titulatură prelungită până în 1940, când Franța era ocupată de armata hitleristă.

Tot *Revoluția franceză din 1789* a impus, în universalitate, **La Marseillaise**, precum și un reper calendaristic având conotații distincte, respectiv, *14 Iulie*. Data este considerată etalon pentru modalitatea de a renunța la trecut, ceea ce s-a realizat, simbolic, prin dărâmarea închisorii Bastilia, construită între 1370-1382, sugerând detașarea definitivă față de nobilismul retrograd și conservator.

Legea Parlamentului Francez, din 6 iulie 1880, privind oficializarea acestor simboluri, **Imnul și Sărbătoarea Națională**, amintite mai sus, conferă perenitate unor evenimente petrecute cu peste 200 de ani în urmă pe străzile Parisului, reverberate, convingător, de provocările viitorului.

Realizând un redutabil salt peste deceniile care au presupus eșecul din Războiul cu Prusia (1870-1871), constituirea *Antantei* (alianță cu Anglia și Imperiul Țarist), implicarea victorioasă în cele două conflagrații mondiale (1914-1918; 1939-1945), constituirea sistemului colonial, *cantonăm* în istoria recentă a Franței.

După exercitarea calităților de personalitate prestigioasă pe timpul Rezistenței antifasciste, generalul Charles de Gaulle (1890-1970), inițiatorul guvernării din exil (1940-1944), devine șef al statului francez la 8 ianuarie 1959, fondând *Republica V*. În succesiune, asemenea formă de stat existase,

cu intermitențe, din 1792, respectiv: *Republica I* (septembrie 1792-mai 1804); *Republica II* (februarie 1848-decembrie 1852); *Republica III* (septembrie 1870-iulie 1940); *Republica IV* (octombrie 1946-decembrie 1958). Primele s-au interferat cu monarhia.

Încă de pe timpul *Republicii IV*, președintele Vincent Auriol (ianuarie 1947-ianuarie 1954) a promovat curajoase idei novatoare, bazate pe diplomatie politică și economică, favorabile *continentalizării* sub formula *Mica Europă*. Astfel, în 1950, Franța, învingătoare contra nazismului la 9 mai 1945, a avansat Germaniei Federale propunerea de a constitui *Comunitatea Economică a Cărbunelui și Oțelului (CECO)*.

Receptivitatea exprimată de Guvernul Federal de la Bonn, Capitală a Germaniei de Vest (1945-1990), deschidea *perspectiva stingerii conflictului* secular dintre Franța și Germania pentru supremația asupra Occidentului, ori a teritoriilor coloniale, *mărul discordiei* fiind, cu deosebire, provinciile Alsacia și Lorena, ori regiunea Saar.

La 18 aprilie 1951, în *Sala Oglinilor* din Palatul Orsay, șase state occidentale, Franța, Germania Federală, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg, au parafat **Tratatul Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului**, valabil pe 50 de ani. Începea, astfel, anevoiosul demers al *integrării europene*, condiționat, după cum aprecia ministrul parizian de Externe, Robert Schuman (1886-1963), prin „*reconcilierea durabilă între Franța și Germania*”. Parisul, *orașul lumină*, obținea *întâieta tea!*

Prima structură continentală din *Mica Europă* postbelică, având, fundamental, caracter economic, a conturat posibilitatea gestionării franco-germane a resurselor miniere și a produselor metalurgice, provenite din teritoriile aflate, mai ales, la granițele celor două *Mari Puteri*. Erau semnate, de pe poziții diferite, ale **Tratatului de Pace de la Paris** (10 februarie 1947), favorabil, atunci, numai *Hexagonului*.

Așadar, în 1951, se *antamau* alte soluții, care să asigure contextul dezvoltării generale a statelor din Occident, secătuite, considerabil, după conflagrația încheiată în urmă cu numai șase ani. Esența *CECO* devenea, fără îndoială, *substituirea* bogățiilor subterane germane, afectate mai puțin de marile distrugerii materiale localizate, prioritar, la suprafață.

Pasul următor a fost constituirea *Pieței Comune*, respectiv, *Comunitatea Economică Europeană (CEE)*, prin semnarea **Tratatului de la Roma** (25 martie 1957). Franța devenea, la puțin timp după declanșarea *Fenomenului Orsay (CECO)*, un factor esențial privind doctrina și diplomația economică a Europei. Președinte era, la Paris, René Coty (ianuarie 1954-ianuarie 1959).

Ca urmare, singurul său mandat, inaugurat la începutul anului 1954, consolida Europa de Vest, prin intrarea în vigoare a **Tratatului Pieței Comune de la Roma**, funcțional din 1 ianuarie 1958. În același context, Parisul se pronunță favorabil pentru oficializarea, prin documentul amintit mai sus, a celei de a treia comunități, denumită *Euratom*, structurată, așadar, concomitent cu *Piața Comună (CEE)*. Fondatoare rămân tot țările (șase) notificate în 1954: Franța, Germania de Vest, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg, considerate *decizionarii* continentului.

Paralel cu inițierea *orchestrării* acestor perspective economice și de securitate europeană, menite să asigure prosperitatea socială occidentală, opozante folosirii energiei nucleare în scopuri războinice, Franța a devenit *membru fondator* al *ONU*. Întrunirea celor 50 de delegații în Statele Unite ale Americii, la San Francisco (25 aprilie-26 iunie 1945), se finalizează prin semnarea **Cartei Organizației Națiunilor Unite** (24 octombrie 1945).

Parisul obține calitatea de *membru permanent* al Consiliului de Securitate, cu *drept de veto* în problemele controversate ale *Mapamondului*, alături de Statele Unite ale Americii, Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Republica Populară Chineză. Interesele majore ale Franței erau gestionate, în 1945, prin Guvernul Provizoriu (august 1944-octombrie 1946), condus de generalul Charles de Gaulle, revenit din exil.

Pentru etapa 1948-1954, *Hexagonul* a fost *portdrapelul* țărilor interesate de consolidarea climatului pacifist mondial, promovând conceptul Uniunii Europene Occidentale (*UEO*). Organizația s-a definit, principial, în 1948, ca viitoare *instituție* politică și militară. Documentele primare erau semnate în Belgia, la Bruxelles (1949), apoi, în Capitala Franței (1954), fiind denumite, convențional, **Acordurile de la Paris**. Fondatoare ale *UEO* sunt: Franța, Republica Federală Germania, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Olanda, Belgia. De remarcat atașamentul Angliei, ca noutate, la structurile europene ale vremii.

Sub egida *UEO* s-au acceptat (3 aprilie 1948) acțiunile preconizate de Statele Unite ale Americii prin **Planul Marshall**, integrat **Doctrinei Truman** din 1947, semnându-se totodată (5 mai 1949), la Londra, **Actul fundamental al Consiliului Europei**, primul organism consultativ interguvernamental, având, în prezent, sediul în orașul francez Strasbourg.

Dorința convergenței dezvoltării Occidentului european, într-un ritm convenabil dinamicii statelor din zonă, s-a promovat constant de Franța. Nemulțumit de eficiența acțiunilor comunitare anterioare, președintele din perioada 1981-1995, François Mitterrand (1916-1996), compara Europa, în cadrul *Reuniunii de la Haga* (7 februarie 1984), cu un „*santier abandonat*”.

Aluzia a vizat, printre altele, amestecul american pe *Vechiul Continent*, insuficienta clarificare a rolului *NATO* în lumea contemporană, existent de la 4 aprilie 1949 (Franța, stat fondator, președinte semnatar, Vincent Auriol), ritmul lent de aderare la comunitățile europene a altor state.

În plus, Franța era nemulțumită de faptul că, pentru adoptarea deciziilor strategice, se preconiza, atunci, *majoritatea calificată*, în locul *unanimității*, ceea ce a determinat *retragerea temporară* a Parisului din forurile Pieței Comune (*CEE*), ulterior din *NATO*, provocându-se, formal, *criza scaunului gol*. Conflictul se va rezolva printr-un compromis politic, în sensul că hotărârile esențiale nu se vor putea lua decât prin *votul unanim* al statelor membre, celelalte având posibilitatea să fie acceptate inclusiv prin acordul majorității.

Franța devine *inițiatorul* sporirii rolului statelor mici și mijlocii în proiectarea destinului Europei. Propunerea, lansată prin **Tratatul de la Nisa** (2003), va favoriza aderarea ulterioară a zece țări, din Centrul, Nordul și Sud-Estul Europei (*Vălul V*). Obțin calitatea oficială de membru al *UE*, începând cu 1 mai 2004, republicile: Cehia, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia, Ungaria.

De asemenea, Franța, prin fostul președinte din etapa 1974-1981, Valery Giscard d'Estaing (n.1926), a prezentat, în iulie 2003, **Proiectul Constituției Europene**, rămas, sub această formulă, pentru istoria *Uniunii*. Era respins inclusiv de cetățenii *Hexagonului*, invitați la *Referendum*, în 2005, iar prevederile documentului sunt revizuite fundamental la *summit*-ul de la Lisabona, întrunit spre sfârșitul anului 2007. Totuși, francezii au agreat sistemul monetar: 6,5 franci pentru un *Euro*.

În ceea ce privește contribuția Franței la conducerea Comunității Europene, aceasta se concretizează, după extinderea din 2007, prin: 29 de voturi în Consiliul de Miniștri, număr egal cu ponderea Angliei, Italiei, Germaniei; 78 de locuri în Parlamentul European (locul 2-3, după Germania, 99, și Marea Britanie, 78); un comisar în forul executiv continental (Jacques Barrot, vicepreședinte, *Transporturi*); un judecător la Curtea de Justiție; câte 24 de experți în Consiliul Economic și Social, ori în Comitetul Regiunilor, cifre identice cu Germania, Italia, Regatul Unit.

Demnitarii parizieni au asigurat *președinția* Consiliului de Miniștri, devenit, după 1992, *Consiliul Uniunii Europene*, în semestrul I din: 1959, 1962, 1965, 1968, 1971, 1979, 1984, 1995, dar și în semestrul II din: 1974, 1989, 2000, 2008. Anterior, Jean Monnet a condus *CECO* între 1952-1954, iar René Mayer, în etapa 1955-1957.

Timp de nouă ani (1958-1967), Franța coordonează, succesiv, prin Louis Armand, Etienne Hirsch, Pierre Chatene, *Euratom*. Ulterior,

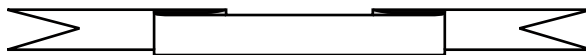
François-Xavier Ortoli (1972-1977) și Jacques Delors (1985-1995) au asigurat conducerea *Comisiei Europene* (Guvernul/*Executivul* continental).

La rândul său, Robert Schuman a fost președinte al *Adunării Parlamentare Comune*, reprezentând *CECO*, *CEE*, *Euratom*, în 1958-1960, având sediul la Bruxelles. Înalta responsabilitate de președinte al Parlamentului European, locații oficiale, Strasbourg (Franța) și Bruxelles (Belgia), revenea *creștin-democratului* Alain Poher (1966-1969), *socialistului* Georges Spénale (1975-1977), *liberalului* Simone Veil (1979-1982), *popularilor europeni* (anterior, *creștin-democrați*) Pierre Pflimlin (1984-1987) și Nicole Fontaine (1999-2002).

În perioada tratatelor pentru aderarea la Uniunea Europeană, România a primit un sprijin excepțional din partea Franței, Parisul fiind, așadar, *avocatul* Bucureștiului. Succesul se înregistrează la 1 ianuarie 2007 (*Văzul Vextins*), numărul membrilor ajungând, atunci, la 27.

Etapile actuale demonstrează, cu certitudine, sporirea continuă a rolului Franței în redimensionarea componentelor Uniunii Europene, ori în planul relațiilor internaționale. Ca dovadă, așa cum s-a precizat, Parisul a exercitat președinția Consiliului European, în semestrul II din 2008, când a gestionat medierea conflictului militar dintre Federația Rusă și Georgia (Gruzia), izbucnit în august 2008, dar și alte evenimente de interes major pentru contemporaneitate. În alegerile parlamentare europene, din 6 iunie 2009, i-au revenit 72 de deputați. Criza financiară, limitarea resurselor naturale, încălzirea globală sunt provocări de amplitudine pentru succesorii celor ce au gândit și realizat, în Franța deceniului 1950-1960, primele structuri occidentale.

Dintre aceștia se detașează, fără îndoială, cei doi *părinți fondatori* ai Uniunii: Jean Monnet (1888-1979), diplomat, expediționar, om de afaceri, nominalizat anterior ca inițiator (1945) al **Proiectului pentru reconstrucția Europei**; Robert Schuman (1886-1963), om politic, finanțist, ministru de Externe, premier, amintit mai sus, cel care, la 9 mai 1950 (în prezent, *Ziua Europei*), a expus, oficial, demersul concret privind înființarea *CECO* (Paris, 18 aprilie 1951). Ambii sunt onorați, la București, prin busturi, dezvelite la 9 mai 2006, alături de alte zece personalități ale timpurilor noastre. Președinte (2007): Nicolas Sarkozy. Ziua Națională: 14 Iulie, amintind căderea Bastiliei (1789). La aceeași dată, în 2009, se întrunea, la Strasbourg, noul Parlament continental (736 de eurodeputați), for ce va lucra până în 2014, prin 20 de comisii specializate.

10. GERMANIA

În prezent, Germania, reunită după 1989, este una dintre marile țări ale Europei, însumând 356 151 de km² și peste 79 800 000 de locuitori, având un redutabil potențial economic, demografic, geografic, politic, spiritual. Partea de Vest a acceptat, în 1951 și 1957, proiectele primelor structuri continentale postbelice, consens realizat, predilect, cu Franța.

Comparativ cu alte state occidentale, precum Italia, lumea germană nu a excelat în ceea ce numim *Antichitatea clasică*, trecerea, de la societatea gentilico-tribală, la medievală, realizându-se, cu succes, prin intermediul celebrelor *mărci* teritoriale.

La interferență de religiozități, între secolele I î.Hr.-IV d.Hr., cele mai multe spații prefeudale din Germania de astăzi au devenit, totuși, posesiuni ale Imperiului Roman. Stăpânirea *Cetății Eterne* nu a presupus, însă, *latinizarea* locuitorilor din timpurile invocate, aceștia continuând să-și conserve tradițiile componente ale etniilor lor.

Amplul areal suprapus *Statului Carolingian*, începând cu domnia regelui Pepin cel Scurt (751-768), continuând cu Imperiul lui Carol cel Mare (768-814) și administrația monarhului Ludovic I cel Pios (814-840), a integrat o bună parte din *Lumea germană*, aspect datorat supunerii diverselor stăpâniri ale conducătorilor militari sau civili locali. Apoi, la 14

februarie 842, prin **Jurămintele de la Strasbourg**, moment urmat, în august 843, de **Tratatul de la Verdun**, partea de la Est de Rin a revenit lui Ludovic *Germanicul* (843-876), ceea ce a însemnat, practic, lansarea europeană a unei puternice statalități, concomitent cu diluarea primelor structuri de factură imperială postromane.

Europa Centrală se va unifica, pentru 37 de ani, în timpul domniei lui Otto I cel Mare de Saxonia (936-973), încoronat conducător al *Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană* (2 februarie 962). Obține, așadar, binecuvântarea *Statului Papal*, creat (756) printr-o donație generoasă oferită de regele Pepin cel Scurt, nominalizat mai sus. De altfel, pentru istoria generală a Germaniei, Otto I cel Mare a fundamentat *Primul Reich* (imperiu bogat, fericit), cu nuanțări continentale. Urmașii acestuia au încercat să refacă fostul Imperiu Roman al antichității, cu deosebire Otto III (996-1002), încoronat, de asemenea, în *Cetatea Eternă* la 998, proiectul său numindu-se **Renovatio Imperii Romanorum**.

Ca succesiune și conlucrare cu Statul Papal se va remarca, ulterior, regele Henric II cel Sfânt (1002-1024), devenit împărat în 1014, care încheia *Dinastia de Saxonia*, prima *Casă princiară* de natură germană distinctă a Evului Mediu. Este urmată de *Dinastia de Franconia* (1024-1125), toți componenții acesteia fiind înnoțiați inclusiv cu titlul de *Împărat al Sfântului Imperiu*. Alte familii puternice au stăpânit 360 de vaste domenii feudale numite: Renania, Bavaria, Turingia, Schleswig, Holstein, Silezia, Prusia, Westfalia, Austria, Danemarca și multe altele.

Rivalitatea dintre *Marele Pontif* și conducătorii militari germani, cauzată de prevalența *investiturii* în funcțiile supreme, dar și în cele nobiliare princiare, s-a acutizat pe timpul regelui Henric IV (1056-1106) și al papei Grigore VII (1073-1085). Diplomația va învinge, aspectul concretizându-se, spre folosul Europei, prin **Concordatul de la Worms** (23 septembrie 1122). Înțelegerea statua un *compromis* între cei doi *competitori*, în sensul instituirii dublei investituri, separat, *laică*, respectiv, *eclesiastică*, fiecare având un ocrotitor pentru domeniul gestionat administrativ, politic sau militar. În sensul conlucrării economice, se va înființa *Hansa germană* (1161), asociație a negustorilor, cu ample influențe, mai ales, pentru Europa de Nord-Vest.

Tradițional, germanii sunt, prin excelență, religioși. Cu toate acestea, medievistica europeană a cunoscut *Reforma* catolicismului fundamental, care s-a declanșat chiar în interiorul acestui habitat, având urmări imprevizibile, de factură universală. Astfel, în 1517, acceptând, ca suport teoretic, cele 95 de **teze** ale prelatului doctrinar Martin Luther (1483-1546), aflate la Wittenberg, atât unii slujitori ai Bisericii papale, cât și mulți

practicanți catolici, au realizat *frontul antipontifical*, dogmatic și pragmatic, opoziția fiind consolidată inclusiv prin confruntări militare. Victoria revine protestanților, departajați, ulterior, în: *lutherani, calvini, hughenoți, anglicani, baptiști, metodiști* etc.

O altă încercare de a limita puterea europeană a *Sfântului Imperiu German* a fost Războiul de 30 de ani (1618-1648), declanșat, după cum s-a precizat anterior, în Hradul din Praga. Documentele adoptate la *Pacea Westfalică* (24 octombrie 1648), convenite prin **Tratatul de la Osnabruck și Münster** (30 ianuarie 1648), diminuau teritoriul germanic cu zonele aferente Principatului Alsacia, episcopatelor Metz și Verdun, cedate Franței, iar Țările de Jos obțin independența de sub Spania catolică. În debutul Războiului de 30 de ani (1618) s-a constituit *Principatul Prusia*, prin unificarea ducatului eponim, desprins, la 1525, din administrația *Ordinului teutonilor*, cu marca Brandenburg. Peste câteva decenii, Prusia devenea regat, condus de Dinastia Hohenzollern.

Ca urmare, după *Pacea Westfalică* (1648), supremația în Lumea germană revine acestui nou principat, având, ca viitor suport strategic, zona Brandenburg, reședință la Berlin (oraș din 1230, membru al *Hansei*), formând, împreună, așadar, nucleul puternicului stat german modern. Proclamat *regat* la 18 ianuarie 1701, Prusia va impune, prin forță, o *nouă conduită* a relațiilor interne și externe, cu deosebire prin domnia autoritară a monarhului Frederic II cel Mare (1740-1786). Treptat, sunt ocupate zone din Suedia, Silezia, Austria, Franța, ceea ce se confirmă prin **Tratatul de la Hubertusburg** (15 februarie 1763), care finaliza Războiul de 7 ani (1756-1763), suprapus, uneori, confruntărilor militare intergermane.

Implicându-se în disputa militară privind succesiunea la tronul Austriei (1740-1748), Prusia ocupă Silezia. Ulterior, după prima *partajare* a Poloniei, împreună cu Austria și Rusia (**Convenția de la Petersburg**, 25 iulie 1772), dar și în urma celorlalte două (23 ianuarie 1793, respectiv, 24 octombrie 1795), prevala, tot mai vizibil, asupra Bavariei, Saxoniei, Renaniei, sau a altor importante principate germane.

Alăturându-se puterilor europene, Prusia a participat la coalițiile militare contra Revoluției moderne din Franța (1789), se arată binevoitoare față de familia regală și de grupările nobiliare dislocate prin aplicarea **Programelor Convențiilor Republicane** (1792-1804), suportă ocupația armatelor împăratului Napoleon I după victoria acestuia de la Jena (1806). Berlinul devine locul instituirii *blocadei continentale* contra Angliei, dar și centrul *Confederației Rinului*, numărul principatelor fiind redus la 38. Apoi, orașul Leipzig intra în istorie pentru înfrângerea *Hexagonului* prin ceea ce numim, frecvent, *Bătălia națiunilor moderne* (16-19 octombrie 1813).

Datorită participării la adoptarea deciziilor finale ale *Congresului european de la Viena* (9 iunie 1815), Prusia își redobândește teritoriile ocupate anterior de Franța, formând, împreună cu Imperiul Habsburgic și Rusia, *Sfânta Alianță* (Paris, 26 septembrie 1815). Tot în 1815, Prusia, sub conducerea regelui Frederic Wilhelm III (1797-1840), era integrată *Confederației de Nord*, prevalând față de Austria, cu deosebire după 1834, când s-a constituit *Uniunea Vămală* a statelor de origine germană.

În 1864, beneficiind de consensul militar *ad hoc* cu Viena, Berlinul angajează *Războiul ducatelor*, împotriva Danemarcei, **Tratatul de la Viena** aducându-i landurile Schleswig și Holstein. Peste doi ani (1866), urmărind supremația în Europa Centrală și de Nord, Prusia atacă *fostul partener* din 1864, Austria, pe care o învinge în bătălia de la Sadova (Cehia), pacea semnându-se la Praga (23 august 1866), făcând parte, atunci, din teritoriile habsburgice.

Tendința continentală a Prusiei se va exprima, inițial, prin conducerea *Confederației Germane de Nord*, guvernată după **Constituția** adoptată în iulie 1867. Regele Prusiei, Wilhelm I (1861-1871), încoronat, apoi, împărat al Germaniei unificate (1871-1888), devenea primul președinte al *Confederației de Nord*, iar Otto von Bismarck (1815-1898), întâiul cancelar al acesteia.

Următorul demers al Prusiei, pentru reala supremație europeană, este Războiul cu Franța (1870-1871), în urma căruia, printr-o victorie concludentă la Sedan (1-2 septembrie 1870), împotriva lui Napoleon III (1852-1870), obține avantaje maxime, conform prevederilor **Păcii de la Frankfurt pe Mein** (10 mai 1871). Două au conotații continentale: transformarea Prusiei în Imperiul German (*Al Doilea Reich*), respectiv, dislocarea *Hexagonului* din Alsacia și Lorena. Ca entitate distinctă, Prusia va exista până în 1947. Era desființată, formal, datorită hotărârii Comisiei Aliate de Control.

Imperiul German, constituit în 1871, avea *structurare federală*, subordonând 25 de principate (*landuri*). Multe proveneau din *Confederația Germană de Sud*, aflată sub influența Franței, opozante față de tendința unificatoare sub egida Berlinului. Noua formă de stat intră în conflict deschis cu exprimările catolicismului din teritoriile amintite, fenomen denumit *Kulturkampf*, doctrina devenind oficială prin **Legile din Mai** (1873). Alsacia și Lorena aparțineau întregului imperiu.

Tendința continuării extensiei imperiale, dincolo de granițele Europei, a fost una dintre cauzele *părășirii scenei politice* de cancelarul Otto von Bismarck (18 martie 1890), presiunea exercitându-se, insistent, din

partea împăratului Wilhelm II (1888-1918), reprezentând, ca și predecesorul său, *Dinastia de Hohenzollern*.

Remarcăm faptul că Germania a cunoscut, în secolul XIX, paralel cu evenimentele enunțate, incisive mișcări sociale, cum au fost cele de la 1848-1849. Interesant este aspectul că revoluționarii au susținut, prin *Parlamentul de la Frankfurt*, realizarea *unificării* principatelor germane sub *Casa tradițională a Prusiei*, dar regele Frederic Wilhelm IV (1840-1861) a refuzat coroana „venită din nord”, aluzie la inițiatorii aparținând categoriilor sociale inferioare.

Existența Imperiului German modern (*Al Doilea Reich*) se va încheia în 1919, după înfrângerea *Puterilor Centrale* prin superioritatea finală a *Antantei*, pe timpul Primului Război Mondial (1914-1918). Capitulara s-a consumat la 11 noiembrie 1918, în pădurea Compiègne, din Franța, iar **Tratatul de Pace** cu puterile învingătoare era semnat la Versailles (28 iunie 1919). Germania pierdea *landurile speciale* Alsacia și Lorena în favoarea Franței, iar zonele Eupen și Malmédy sunt cedate Belgiei. Totodată, Poznań și Prusia Orientală reveneau Poloniei, portul Gdansk (Danzig) se declara *oraș liber*, regiunea Saar intra, pentru 15 ani, sub administrația Ligii Națiunilor, teritoriul Klaipeda (Memel) se gestiona de învingători, perimetrul Schleswig, Silezia Superioară, Prusia Orientală de Sud urmând să fie tranzacționate prin **plebiscite**. Berlinul pierdea toate coloniile. Se interzicea *Anschluss*-ul (unirea dintre Germania și Austria).

Primul document fundamental din perioada interbelică a statului este **Constituția de la Weimer**, adoptată la 31 iulie 1919, care a prevăzut, ca formă de stat, *Republica Germană*, păstrând *federalizarea* tradițională. Etapa amintită a favorizat, însă, mișcarea revizionistă față de prevederile **Tratatului de Pace de la Versailles** (28 iunie 1919), principala revendicare *cantonând* în plan teritorial, urmărindu-se redobândirea pierderilor în favoarea Franței, Belgiei, Poloniei, Austriei.

Regimul fascist al cancelarului Adolf Hitler (1889-1945), denumit, pentru istorie, *Cel de al Treilea Reich* (1933-1945), a promovat forța și dictatul în politica externă. După mai multe anexiuni, pe seama Austriei (*Anschluss*) și a Cehoslovaciei (regiunea sudetă), Germania a atacat, la 1 septembrie 1939, Polonia, apoi, succesiv, Franța, Belgia, Anglia, Uniunea Sovietică, beneficiind, inițial, de colaborarea cu Italia, Japonia, Bulgaria, Ungaria, România. Este considerat, așadar, principalul inițiator al celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945).

Învinsă și divizată de *Aliați*, Germania Federală de Vest (*RFG*, Capitală, Bonn), țară democrată occidentală, a fost controlată de Anglia, Franța, Statele Unite ale Americii, iar partea de Est, devenită Republica

Democrată Germană (*RDG*, Capitală, Berlin), intra sub ocupație militară sovietică, instaurându-se regimul politic inspirat de Moscova.

După șase ani, *RFG* a aderat, ca *stat fondator*, la *CECO* (Paris, 18 aprilie 1951), apoi, la Piața Comună (*CEE*) și *Euratom* (Roma, 25 martie 1957), arătând multiple disponibilități pentru integrarea continentală. Ca dovadă, la 22 ianuarie 1963, *RFG* a semnat, cu Franța, **Tratatul de la Elysse**, ceea ce presupunea *stingerea* rivalităților teritoriale sau militare tradiționale dintre Berlin și Paris.

Totodată, *RFG* a adoptat importante decizii privind refacerea economiei postbelice, asigurarea pluripartidismului, parlamentarismului și colaborării cu alte state puternice ale lumii. Așa, de exemplu, Guvernul de la Bonn (reședință oficială din 23 mai 1949) a acceptat, în 1949, ajutorul american prin **Planul Marshall**, concretizat începând cu data de 26 ianuarie 1950, dar și alte credite necesare, mai ales, reabilitării infrastructurii. Politicile generale bine proporționate au favorizat creșterea standardelor publice sau particulare, retragerea trupelor occidentale (26 mai 1952), stabilirea de relații diplomatice cu numeroase țări de pe Glob. Precizăm faptul că, de la 1 ianuarie 1947, zonele de Vest, administrate de Anglia și Statele Unite ale Americii, au format, împreună, *Bizonia*, beneficiind de importante facilități ale Alianților occidentali.

La 9 mai 1955, *RFG* redobândește totala suveranitate și intră în *NATO*, strategie promovată, constant, de cancelarul Konrad Adenauer (1876-1967), aflat în această funcție de la 15 septembrie 1949, până la 15 octombrie 1963. Este considerat unul dintre părinții *fondatori* ai comunităților europene actuale.

În ceea ce privește *RDG*, originea statului se află în **Deciziile Conferinței de la Potsdam** (17 iulie-2 august 1945). Proclamarea oficială a Germaniei de Răsărit s-a făcut la 7 octombrie 1949, iar administrația militară sovietică încetează prin **Convenția de la Berlin** (11 noiembrie 1949). Trupe ale Uniunii Sovietice rămân, însă, pe teritoriul *RDG*, până la mijlocul anului 1990.

Din 30 octombrie 1950, *RDG* intră în *CAER*, iar la 14 mai 1955, aderă la **Tratatul de la Varșovia**. Funcția de Înalt Comisar Sovietic pentru *RDG* s-a desființat ca urmare a semnării **Tratatului de Stat de la Moscova** (20 septembrie 1955). Ulterior, la 13 august 1961, istoricește, se termina de construit *Zidul Berlinului*, care, practic, despărțea cele două națiuni, având aceeași origine.

Reunificarea Germaniei survine în 1990, după dărâmarea *Zidului Berlinului* (9 noiembrie 1989). Revoluțiile de la sfârșitul acestui an au dus la prăbușirea sistemului comunist propriu Europei de Sud-Est. Forma statală a

Germaniei reunificate era adaptată cerințelor și criteriilor promovate de la Bonn. Reședință oficială a țării va redeveni, însă, orașul Berlin.

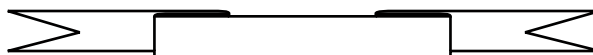
Fondator al comunităților continentale, Germania (inițial, de Vest) a condus Consiliul de Miniștri, devenit Consiliul Uniunii Europene, în semestrul I din 1974, 1983, 1988, 1999, 2007, precum și în semestrul II din 1958, 1961, 1964, 1967, 1970, 1978, 1994.

La 24-25 martie 2007, în Capitala Germaniei s-au sărbătorit cinci decenii de *funcționare* a **Tratatelor Italice** din 1957 (*CEE/Piața Comună și Euratom*), adoptându-se **Dedarația de la Berlin**, care dezvoltă ideile păcii și prosperității europene. Cancelar federal: Angela Merkel. Invitat special, Ban Kyi Mun, președintele *ONU*.

După 1 ianuarie 2007, aderarea Bulgariei și a României, *RFG* are: 99 de eurodeputați, 29 de voturi ponderale în Consiliul de Miniștri, câte 24 de experți în Comitetul Economic și Social, respectiv, Comitetul Regiunilor, un comisar în forul executiv (Günter Verheugen, vicepreședinte, *Întreprinderi și Industrie*), un judecător la Curtea de Justiție. Înaintea reunificării din 1990, *RFG* a deținut președinția Parlamentului European prin Walter Behrendt (1971-1973), ulterior, prin Egon A. Klepsch (1992-1994) și Klaus Hansch (1994-1997), ambii reprezentând Partidul Popular European.

RFG a acceptat sistemul monetar al Uniunii, 1,9 *mărci*:1 *Euro*. În 2007-2009, demersurile comunitare au urmărit, prioritar: realizarea și aplicarea **Tratatului de Reformă de la Lisabona** (2007); consolidarea relațiilor cu Franța, Anglia, Statele Unite ale Americii, Federația Rusă; evitarea efectelor crizei financiare mondiale. În continuare: 99 de deputați pentru legislativul de la Strasbourg (2009-2014). Președinte (2004; 2009): Horst Köhler. Ziua Națională: 3 Octombrie.

La 9 mai 2006, cu prilejul *Zilei Europei*, în București au fost dezvelite 12 busturi dedicate părinților fondatori ai *UE*. Printre aceștia se găsesc doi reprezentanți ai Germaniei: creștin-democratul Konrad Adenauer (1876-1967), amintit anterior, om politic, ministru de Externe, cancelar emblematic al perioadei inițierii comunităților continentale, și Walter Hallstein (1901-1982), președinte fondator (1958-1967) al Comisiei *CEE*, astăzi, Comisia Europeană, for executiv continental.

11. GRECIA

Ilustrarea, în sinteză, a evoluției statelor Uniunii Europene, presupune, *sine qua non*, referiri mai ample dedicate istoriei Greciei, a cărei tradiție rămâne un suport incontestabil pentru spiritualitatea mondială. Anumite experiențe umane de atunci, cum sunt olimpiadele, inițiate în 776 î.Hr., s-au transferat, prin diverse modalități, până în actualitate.

Principiul devine interesant, întrucât comunitățile elene s-au constituit într-un spațiu geografic deosebit de favorabil, localizat în bazinul Mării Mediterane, acolo unde Europa, Africa și Asia se apropie, unele de altele, cel mai mult. Încă din timpurile vechi, erau delimitate două importante structuri teritoriale: *Grecia Continentală*, divizată în zonele nordică, mediană, sudică, și *Grecia Insulară*.

Prima exprimare distinctă a acestora se conturează în secolele XVI-XIII î.Hr., când civilizația *cretană* relevă valențe superioare, comparativ cu celelalte areale mediteraneene. Statul *cretan* era condus după principiile *despotismului* oriental, *regele* fiind considerat stăpân al pământului și al locuitorilor. Reprezenta principalul personaj politic, militar, judecătoresc și religios. Sediul administrației cretane s-a aflat în celebrul Palat de la Cnossos, considerat nucleul instituțional al monarhiei *minoice*.

Ca succesiune temporală, amintim, apoi, civilizația *miceniană*, dominantă pentru etapa 1600-1200 î.Hr. În aceste decenii, au apărut și s-au dezvoltat mai multe *orașe-state*, formate dintr-o așezare urbană și un *hinterland* ce gravita, cu deosebire din punct de vedere economic, în jurul nucleului dezvoltat mai pregnant. Așa, de exemplu, în arealul Argolidei, epicentru devenise localitatea Micene, care, printr-o evoluție puternică, și-a impus, timp de aproximativ patru secole, superioritatea comparativ cu celelalte spații geo-istorice grecești. Orașele-state erau conduse de *regi* și de *șefi militari*, iar autoritatea lor asigura o competență dinamică, proprie perioadei de început a societății antice.

Marile demografii clasice elene se diferențiază, însă, în veacurile VIII-VII î.Hr., după ce cunoscuseră așa-numita *Epocă homerică* (secolele XII-IX î.Hr.). De-a lungul acesteia, sunt consemnate, inițial, puternice *familii* și *gini*. Ca o particularitate a lumii grecești, din etapa de tranziție spre *stat*, este existența *fratriilor*, coordonate de persoane superioare prin poziția lor economică și militară.

Sunt cunoscute, de asemenea, mai multe *uniuni tribale*, așezate pe teritorii bine delimitate administrativ. Aveau în frunte *basileul*, ce asigura *armonizarea* tuturor sectoarelor, inclusiv activitatea religioasă. Documentele acelor timpuri amintesc, totodată, *Sfătu*, format din reprezentanții *triburilor*, precum și *demosul*, sau *Adunarea poporului*. De aici rezultă existența unui număr de *potenți* ce impuneau normele conduitei la nivelul teritoriului, obligațiile familiale ori ale grupurilor de locuitori, purtând *girul* factorilor de decizie amintiți.

La sfârșitul *Epocii homerice* (secolul IX î.Hr.), specificul *Lumii elene* se concretiza prin stabilitatea demografică din 15 principale zone provinciale: Ahaiia, Arcadia, Argolida, Attica, Beoția, Caria, Corinth, Elida, Etolia, Focida, Laconia, Locrida, Megara, Messenia, Thesalia. Reședința oficială a fiecăreia era într-un centru urban (*polis*), de unde se exercita coordonarea generală, având *autonomie* deplină.

Începând cu veacul VIII î.Hr., se evidențiază, pe multiple planuri, cele mai renumite *orașe-state*, suprapuse provinciilor amintite mai sus. Este perioada când grecii au înființat primele *colonii* și au preluat scrierea feniciană, din care și-au constituit propriul *alfabet*, având 24 de litere, *consoane* și *vocale*. Totodată, sunt elaborate **legile scrise**, precum și jurisdicția, devenite obligatorii pentru aprecierea faptelor *diurne*, ori comportamentul cetățenilor maturi.

Ca urmare, sporește importanța *demosului*, în defavoarea *aristocrației* tradiționale, atât în *metropole*, cât și în *colonii*. Orașele-state Milet, Megara, Corinth au implementat, pentru secolul VII î.Hr., anumite

noutăți pe plan politic și administrativ, instituind *tirania*. Conducătorul (*tiranul*) era ales de *popor* conform principiilor prevăzute în **legile scrise**. Acțiunile noilor forme de guvernare s-au concretizat, temporar, în îmbunătățirea statutului țăranilor și meseriașilor.

Un rol important pentru creșterea prestigiului orașelor-state grecești l-au avut *templele*. De remarcat aspectul privind conducerea acestora prin intermediul asociațiilor religioase, cunoscutele *amficionii*, în interiorul cărora funcționau *consilii*.

De-a lungul *clasicismului antic grec*, cele mai multe *polisuri* au devenit centre de referință în domeniile economic, social, cultural, militar. Dintre acestea s-au detașat Sparta și Atena, care au angajat, în spațiul geohistoric elen, lupta pentru supremație, rezultând, după cum vom vedea, două noi tipologii de administrație antică, având reverberații ulterioare.

Orașul-stat **Sparta** s-a întemeiat în secolul IX î.Hr. pe teritoriul Laconiei. Activitatea inițială de guvernare și-a stabilit prioritățile în raport cu structura socială specifică acestui *polis*. Astfel, la baza *piramidei* s-au aflat *perieci*, oamenii liberi, proprietari și furnizori de bunuri materiale, agricole sau meșteșugărești. Locuiau în afara urbei, aveau posibilitatea să cumpere și să vândă pământul.

Altă categorie au reprezentat-o *hiloții*, asemănători sclavilor, care aparțineau numai statului, putând fi închiriați proprietarilor funciari. La vârful structurii erau *spartanii*, grup de militari privilegiați, având ca preocupare esențială pregătirea fizică și morală pentru confruntările militare. Ei nu produceau, în schimb apărau și consumau ceea ce realizau celelalte categorii sociale.

Conducerea Spartei a avut ca fundament prevederile **Constituției lui Licurg**, datând din secolele IX-VIII î.Hr., îmbunătățită în consens cu evoluția generală a marelui oraș. Pe baza acesteia, guvernarea era asigurată de doi *regi*, selectați dintre componenții a două familii aristocrate, cunoscute și apreciate în interiorul principalelor categorii sociale. Pe vreme de război, *regii* aveau puteri depline, discreționare, privind inclusiv condamnare la moarte a supușilor.

Cel de-al doilea organism al statului spartan se numea *Gerusia* sau *Sfătul*. Era format din 28 de membri, în vârstă de peste 60 de ani, aleși pe viață de adunarea poporului (*demos*). Aparțineau aristocrației cu mare influență în viața *polisului*. Principalele atribuții ale *Gerusiei* constau în: propunerea legilor, împărțirea loturilor de pământ pentru spartani (pe care aceștia le lucrau folosind *hiloți*), adoptarea deciziei de a declanșa război, hotărârea privind încheierea păcii, controlul activității regilor.

Importanță deosebită aveau *cei cinci efori*. La începutul existenței orașului-stat, aceștia reprezentau *demosul*. Treptat, stabilirea lor, realizată de *Adunare*, se va face din rândurile aristocrației pe timp de un an. Responsabilitățile de bază ale *eforilor* contau în domeniile controlului și supravegherii activității persoanelor sau forurilor publice, având posibilitatea, în asemenea condiții, să supervizeze preocupările *regilor*.

Anumite îndatoriri pentru derularea normală a vieții statale revenea *Adunării poporului (Appela)*, constituită din toți spartanii bărbați în vârstă de peste 30 de ani. Numărul lor a ajuns, uneori, la circa 9 000 de luptători aristocrați. *Appela* se convoca periodic de regi. Prezidau lucrările *adunării*, în timpul cărora se puteau accepta, ori respinge, propunerile avansate de participanți.

De cele mai multe ori, în *Apella* se discutau hotărârile dezbătute de *Gerusia (Sfat)*, aprobarea făcându-se, în majoritatea cazurilor, fără modificări esențiale. Rezultă aspectul că structura societății și practica administrativă spartană nu confereau *Adunării (Appela)* un rol primordial, prerogativele acestui for fiind limitate.

Instituția pe care s-a bazat activitatea *statului* a fost *armata*, recunoscută în antichitate pentru rolul său privind definirea caracterului și specificul *polisului* Sparta, atât pe plan intern, cât și extern. Autorii acelor timpuri așează semnul egalității între *armată, spartani, aristocrație*.

Structura militară spartană asigura: educația copiilor și a tinerilor, succesul demografic și al ordinii civice, victoriile de pe câmpurile de luptă. Toți băieții sănătoși erau păstrați în viață, rămânând în familie timp de șapte ani. Apoi, până la 20 de ani, intrau sub îngrijirea statului, formându-se ca militari printr-o viață *cazonă*, foarte aspră, cu adevărat *spartană*. Deveneau puternici și neînfricați, simulând permanent acțiuni cu specific războinic. Purtau aceeași haină iarna sau vara, țineau post negru, la ordinul comandanților puteau să fie biciuiți fără să protesteze, formându-și personalitatea în raport direct cu disciplina oportună vieții ori atitudinii lor civice viitoare.

Între 20 și 60 de ani, toți locuitorii bărbați, respectiv, *spartanii*, activau în armată, neavând voie să se căsătorească până la împlinirea vârstei de trei decenii. Trăiau în cazărmi, obțineau aprobări speciale de la superiori pentru perioadele când se aflau cu familiile, serveau masa împreună, indiferent de origine, venituri sau grad militar, efectuau zilnic, în toate anotimpurile, exerciții fizice, sugerând diferite confruntări cu posibili dușmani ai *Cetății*.

Prin folosirea *armatei* ca modul social-politic al comunității, statul spartan a asigurat dezvoltarea economică și culturală conform scopului

prestabilit, acela de a-și impune *supremația* în lumea elenă prin *forță*. Ca urmare, sistemul complementar, practicat multă vreme de spartani, a rămas în istorie ca apanaj al unui stat aristocratic, organizat pe baze militare.

În ceea ce privește **Atena**, izvoarele arheologice și literare demonstrează că aici statalitatea s-a făcut remarcată începând, mai ales, cu secolul VIII î.Hr. Zona teritorială elenă care gravita spre noul *polis* a fost Attica. După înlăturarea regalității, Atena va cunoaște, în secolele VII-VI î.Hr., atributele proprii marilor *orașe-state* de factură *democrată*.

Sistemul tradițional atenian se deosebea radical de cel spartan, pornind de la structura politică și socială concretă. În provincia elenă Attica existau preocupări umane mult mai *elastice*, aspect de maximă importanță pentru exercitarea benefică a guvernării.

Categoria ce s-a impus a fost *demosul (poporul)*, reprezentând *oamenii liberi*, respectiv: *geomorii* (țărani); *demiurgii* (meșteșugarii) organizați în *ergasterii* (asociații profesionale); negustorii și corăbierii (*armatorii*). Toți aceștia aveau proprietate, exercitau diverse drepturi și obligații, inclusiv economice și culturale. Alături se aflau *metecii*, considerați tot oameni liberi, dar străini de *Cetate*. Nu se bucurau de posibilitatea exprimării în plan politic. Sclavii Atenei, comparativ cu cei din Sparta, contribuiau direct la prosperitatea generală a așezării.

Poziția cea mai avantajoasă pe eșichierul social au ocupat-o, timp îndelungat *eupatrizii* (aristocrația privilegiată ateniană), posedând importante suprafețe de teren, precum și alte bunuri cu valoare deosebită. În exercițiul cotidian, *eupatrizii* au deținut, inițial, multiple avantaje. Astfel, prin renunțarea la monarhie, a sporit, până spre sfârșitul secolului VIII î.Hr., rolul lor politic. Ca dovadă, puterea supremă în stat aparținea *celor nouă arhonți*, aleși anual din rândurile aristocrației ateniene. Unul devenea *prim arhonte*, având preeminență decizională.

Instituționalitatea marelui *polis* a cuprins, de asemenea, *Areopagul (Sfătul)*, întrunirile fiind organizate pe colina zeului Ares din Atena. Era un for al *eupatrizilor*, stabila *arhonții*, judeca procesele deosebite, controla funcționarea sistemului democrat pe toate nivelurile sale, de la micile localități sătești, până în reședința oficială a statului.

Adunarea ateniană, numită, la început, *Agora*, se menținea prin unitatea *demosului*. Totuși, aristocrația a încercat să impună *interesele de grup*, acțiune contracarată, însă, prin solicitarea expresă a poporului privind elaborarea *legilor scrise*.

Ca urmare, în 621 î.Hr., arhontele Dracon a emis un set de **legiuiri** având mare însemnătate pentru conturarea specificității ateniene. Prevederile acestora limitau vizibil abuzurile *eupatrizilor*, apărau

proprietatea *demosului*, încrimiau inclusiv pedeapsa cu moartea în cazul delictelor, indiferent de poziția social-politică a celor vinovați. Datorită conținutului lor deosebit de exigent, sensul asemănător al altor prevederi viitoare va intra în istorie sub genericul *măsuri draconice*. Inițiativa legislativă din 621 î.Hr. a reprezentat un garant important al oficializării, la Atena, a acțiunilor publice derulate și controlate, prioritar, prin reprezentanții *oamenilor liberi*.

Perseverând în sensul creșterii importanței *demosului*, prim-arhonteles Solon (640-558 î.Hr.) a elaborat în 594 î.Hr. alte *reforțe*. Ca urmare, structurile cunoscute anterior au beneficiat de noi motivații, cum au fost: consolidarea proprietăților mici și mijlocii, unificarea sistemului de măsuri și greutate, emiterea primelor *monede* din argint.

Populația liberă era împărțită, prin **Legile lui Solon**, în patru categorii după avere, abandonându-se, astfel, divizarea în raport de tradiționalitatea gentilico-familială. Ca etalon se lua în calcul *medimnul de cereale*. Un *medimn* echivala cu 51,72 litri de produse. Au rezultat: *pentacosimedimnii*, grupare formată din cei mai mari producători de bunuri materiale, însumând valoarea a 500 de *medimni*; *cavalerii*, 300 de *medimni*; *zeugiții*, 200 de *medimni*; *theții*, sub 200 de *medimni*. Nu sunt evidențiați *metecii* (străinii) și sclavii. Totuși, pentru a extinde *plaja* contribuabililor, Solon a acordat unele facilități cetățenești *metecilor*, care puteau practica diferite meserii.

Această nouă înfățișare a societății ateniene, nuanțată după cuantumul veniturilor, se repercuta și în alte domenii. Prin urmare, *arhonții* proveneau, în exclusivitate, din rândurile *pentacosimedimnilor*, iar funcționarii publici dintre componenții primelor trei categorii. *Theții*, în totalitate, deși erau excluși de la conducerea instituțiilor locale ori centrale, făceau parte din *demos*, puteau participa la dezbateri, aveau drept de vot, dar nu puteau să devină persoane publice.

Reformele lui Solon au păstrat *Arhontatul* și *Areopagul*, atribuțiile lor scăzând, însă, în mod vizibil, pe măsură ce *eupatrizii* erau tot mai mult marginalizați. În schimb, s-au amplificat rolul și importanța *Adunării demosului*, numită, atunci, *Ecclesia*. Ca dovadă, aceasta avea inițiativă legislativă și posibilitatea de a aproba sau respinge proiectele de legi propuse de celelalte foruri ale *polisului*. Tot *Ecclesia* alegea *arhonții* și funcționarii ce ajutau la guvernare.

În peisajul public al Atenei au apărut două noi instituții: *Sfătuț celor 400*, prescurtat *Bulé*, constituit din cei mai respectați locuitori ai *Cetății*, având misiunea de a pregăti documentele pentru *adunare*, precum și

Tribunalul poporului, cunoscut sub titulatura de *Heliia*, format din 6 000 de membri, selectați prin tragere la sorți.

Comparativ cu lumea *spartană*, la Atena s-au definit, așadar, bazele sistemului *plurivalent* specific *statului democrației antice*, considerat o expresie fundamentală a societății clasice elene. În ceea ce privește **Legile lui Solon**, din 594 î.Hr., semnificația postumă a textelor este demonstrată, indubitabil, prin înscrierea în marile enciclopedii juridice ale *Mapamondului*, având denumirea de **Constituția Censitorie**, sau **Constituția Timocratică**. Principiile respectării proprietății, drepturilor și îndatoririlor cetățenilor sunt ridicate la rang de norme morale, obligatorii pentru toate categoriile *orașului-stat* Atena.

Perfecționarea sistemului de conducere atenian, având factură democrată, adaptată timpului, s-a realizat, în bună măsură, prin **Reformele lui Clistene** (509 î.Hr.). Conținutul documentelor viza, mai ales, asigurarea statutului de egalitate între locuitori. Noul legiuitor a stabilit ca *teritorializarea* domiciliului cetățenilor să devină principiul departajării lor, înlocuindu-se, așadar, criteriul referitor la proprietate. În consecință, au fost constituite *zece triburi zonale*, divizate, la rândul lor, în câte *zece deme*. Cele din urmă erau conduse de un *demarh*, ales al comunității, preocupările acestuia fiind de natură politică, administrativă, juridică. O *demă* avea două-trei sate, în fruntea cărora se afla, de regulă, cel mai reprezentativ locuitor, considerat *notabil*.

Noua configurație favoriza participarea tuturor cetățenilor, indiferent de avere, la conducerea structurilor locale ori centrale. Democrația ateniană s-a aflat, atunci, într-o ipostază dintre cele mai favorabile, coordonatele teoretice transformându-se în aspecte pragmatice, optimizante pentru viața cotidiană a renumitului *oraș-stat* al lumii vechi.

Tot prin **Reformele lui Clistene**, ca expresie a democratismului atenian, numărul membrilor din *Sfăt (Bulê)* a crescut de la 400, la 500 de persoane, componenții fiind aleși pe baza tragerii la sorți. În *Adunarea poporului (Ecclesia)*, considerat cel mai reprezentativ for de conducere democrată, intrau toți bărbații de peste 20 de ani, atribuțiile instituției sporind considerabil conform acestor reglementări.

Un aspect deosebit pentru guvernarea Atenei îl reprezintă constituirea *Colegiului celor zece strategî*, format din câte un reprezentant al celor zece triburi. Avea îndatoriri de ordin militar. Oportunitatea organizării grupului de specialiști în materie s-a impus datorită, mai ales, declanșării luptei pentru supremația elenă dintre Sparta aristocrată și Atena democrată.

Legile din 509 î.Hr. au introdus, ca pedeapsă inedită în lumea greacă, sistemul *ostracismului*, termen derivat de la cuvântul *ostrakon* (ciob

de lut). Membrii *demosului* aveau dreptul să scrie, pe un asemenea original *buletin de vot*, numele persoanelor considerate primejdioase pentru existența regimului conducerii ateniene. Dacă majoritatea își exprima dorința *ostracizării* cetățenilor supuși discuției, aceștia erau exilați din renumitul *polis* pe o durată de zece ani.

Apogeul democratismului antic elen s-a înregistrat prin **Reformele lui Pericle** (490-429 î.Hr.), mare *strateg* atenian pentru etapa 445-429 î.Hr. Dovada o reprezintă, în primul rând, extensia considerabilă a rolului *Ecclesiei*, formată, după cum s-a spus, din toți cetățenii care împliniseră 20 de ani. Lucrările *Adunării* se desfășurau în sesiuni semi-permanente, din zece în zece zile. Problematika asupra căreia se decidea era deosebit de complexă, pornind de la nuanțele frecvente, cum ar fi, spre exemplu, aprovizionarea cu grâu, până la cele esențiale, axate pe condițiile păcii sau războiului. Exerțarea votului de participanții la activitățile celui mai reprezentativ for al *demosului* se efectua *deschis*, prin ridicarea mâinii, ori *secret*, folosindu-se urne și pietricele colorate.

Pericle a atribuit *Consiliului celor 500 (Bulê)*, mai ales, îndatoriri cu privire la gospodărire, impozitare, evidența locuitorilor, înregistrarea averilor. De asemenea, aspectele juridice au fost mai bine precizate. *Helia ia* (Tribunalul Poporului), având, așadar, 6 000 de membri, se transformă în instanță supremă a cetății democratice Atena, subordonând, pe *verticală* instituțiile specializate teritoriale.

Conducerea efectivă a statului și responsabilitatea nemijlocită pentru asemenea acțiuni se transferau *Colegiului celor zece strategii*. S-a acceptat, în *Adunarea demosului*, principiul ca alegerea lor să se efectueze dintre oamenii prosperi, deoarece funcțiile nu erau plătite. Totodată, strângerea veniturilor, precum și păstrarea tezaurului deveneau atribute ale strategiilor, folosirea corectă a sumelor garantându-se prin posibilitățile materiale posedate personal de membrii colegiului.

Cea mai înaltă magistratură din statul democrat atenian o reprezenta, în secolul V î.Hr., *marele strateg*, rolul *Areopagului* și al *arhonților* scăzând, prin urmare, considerabil. Având această demnitate, întâiul *strateg*, Pericle, a coordonat personal transformarea Atenei într-un *megalopolis*, devenit cel mai important centru cultural, religios, urban și militar al perioadei intrate în istoria universală ca fiind *Epoca de aur a Eladei*. Atena avea, în secolul V î.Hr., peste 230 000 de locuitori, democratismul exprimându-se pe toate planurile.

Sistemele practicate în Sparta (aristocrat) și la Atena (democrat) au avut o mare influență în toată Grecia. Ca dovadă, celelalte *orașe-state*, raportându-se la interesele proprii, vor urma unul dintre modelele amintite,

luând naștere *uniunile de polisuri*. Considerate *ligi*, acestea erau coordonate prin legislația, armata și finanțele celor mai puternice așezări urbane.

Bunăoară, la începutul secolului V î.Hr., Atena a devenit *pol de interes*, cu deosebire pentru zonele insulare egeene, formând *Liga de la Delos*, unde, inițial, toate entitățile aliante erau egale. Cu timpul, însă, Atena a preluat *hegemonia*, concretizată, distinct, prin gestionarea *tezaurului* de un casier al principalului *actor*, precum și comanda unică a armatelor, asigurată de primul strateg.

Paralel, Sparta a constituit, la mijlocul secolului VI î.Hr., *Liga Peloponezia cã*, în care au intrat *orașele-state*, puternic dezvoltate, Megara și Corinth. S-a extins, astfel, sistemul aristocrat, perfecționat continuu de oligarhia spartană, bazat pe forță și armată.

Confruntările militare directe dintre cele două modalități de a concepe și a organiza instituțiile vieții publice se vor repercuta, spre sfârșitul secolului V î.Hr., în declinul vizibil atât al Atenei, cât și al Spartei. Concomitent cu acest fenomen, s-a erodat specificitatea principalelor sisteme *manageriale* din Grecia anticã.

Locuitorii Eladei au amplificat inițiativa Feniciei, constituind numeroase *colonii*, mai ales pe țărmurile maritime. În primele decenii după înființare, acestea erau administrate de *metropole*, implementându-se modul de viață al marilor *orașe-state*. Cu timpul, *coloniile* și-au creat propria filosofie de conducere, adaptată, selectiv, condițiilor naturale, economice, demografice sau de vecinătate cu alte etnii. Ca succesiune de *habitat*, vor parcurge forme consemnate documentar prin: *emporii* (factorie comercială temporară); *apoikia* (așezare fără limite precise); *colonie* (localitate cu specific prevalent urban și areal bine determinat).

Conform celor scrise de Herodot (484-425 î.Hr.) în **Istorie**, asemenea zone erau conduse de un *oikistes* (fondator), sau de un urmaș al acestuia, ajutat de *preot*. Principalele scopuri ale demersurilor generale vizau, ca și în metropole, atribuții precum: ridicarea zidurilor exterioare, amenajarea rețelei stradale și de aducțiune a apei potabile, împărțirea loturilor pentru construirea locuințelor, executarea lucrărilor agricole pe teritoriile rurale adiacente (*chóra*), constituirea tezaurului, edificarea templelor și a altor clădiri publice, stabilirea unor raporturi pașnice cu autohtonii, plata oferită pentru apărarea așezării.

În scopul coordonării unitare a activității, au apărut *magistrații*, autonomi față de metropole. Coloniile Atenei, sau ale *polisurilor* din *Liga de la Delos*, aveau foruri proprii: *Adunarea (Ecclesia)*; *Consiliul*, format din *probuli*; un *președinte* (numit uneori *rege*), care emitea *decrete*; *Colegiul dregătorilor*, aleși anual în funcții onorifice. Marile colonii strategice, cum

au fost cele din Asia Mică sau din Italia de Sud, beneficiau de serviciile comandanților militari și *juraților*.

Principial, coloniștii își păstrau originea marilor triburi din care proveneau, ceea ce înlesnea conlucrarea acestora cu așezările special constituite. De asemenea, gruparea lor în funcție de preocupări reprezenta una dintre căile percepției globale a impozitelor, atribut distinct al *casierilor* și al *economilor*, amintiți, cu mult respect, de marele gânditor antic Aristotel (384-322 î.Hr.). Atât în metropole, cât și în colonii, *Lumea elenă* a promovat, ca sens al civilizației universale, *Cultul Omului*, conexas, perpetuu, celor consacrate *Muncii, Patriei, Cetății*. Temporal, celebritatea *polis*-urilor Sparta, Atena, Corinth, Megara, a fost urmată de decăderea lor treptată, aspect cauzat, în principal, de *Războaiele Medice* (500-449 î.Hr.), purtate cu Imperiul Persan pentru Mediterana de Est, precum și de luptele *fratricide* vizând superioritatea internă, condensate, simbolic, în *Războiul Peloponezic* (431-404 î.Hr.).

În consecință, Grecia a suportat stăpânirea și integrarea în Imperiul Macedonean (335-323 î.Hr.), *apogeul* surclasării venind, ulterior, în 146 î.Hr., de la Vest, când ajunge provincie romană. Cele două civilizații *și-au dat mâna peste elenismul tranzitoriu* (323-146 î.Hr.), atunci când regii dinastiei autohtone a *Antigonizilor* au reușit să relanseze, temporar, gloria de altădată a coordonatelor geo-istorice balcanice.

Totuși, *civilizația elenistică* a trăit, o vreme, având ca suport esențial cuceririle estice realizate de împăratul Alexandru Macedon (336-323 î.Hr.) în dauna Imperiului Persan, răzbușând, astfel, în fața istoriei, ceea ce *polis*-urile clasice nu reușiseră. După cucerirea Atenei de *Cetatea Eternă* (146 î.Hr.) *elenismul a murit frumos!* Este considerat *liantul* dintre Orientul antic, Grecia clasică și Italia peninsulară.

Ciclicitatea succesiunii statale, prin spirala avansării spre *medievistică*, implică, apoi, decăderea *Imperiului Roman de Apus* (476), în favoarea existenței *confratelui* de la Constantinopol. Ca urmare, din veacul IV (395), până în secolul XV (1453), Grecia a fost integrată *Imperiului Bizantin* (Roman de Răsărit), căruia îi va *împrumuta* limba elenă, oficială atât la *Curte*, dar și în alte spații intercontinentale, *euro-afrasiatice*, administrate, unitar, de la Constantinopol.

Prevalent pentru Europa de Sud, unde se află Grecia, *roata istoriei* a adus, în prim-plan, cu deosebire după mijlocul secolului XV (1458), puterea Imperiului Otoman. Timp de 371 de ani (1458-1829), Republica Elenă de astăzi s-a aflat sub stăpânirea *Înaltei Porți*, având calitatea de *provincie sultanală*. Islamizarea a fost, totuși, lentă, creștinismul ortodox s-a menținut și consolidat, radiind, prin Patriarhia Orientală de la

Constantinopol/Istanbul, spre alte biserici apropiate doctrinar, sau pragmatic, susținând idealurile naționale.

Din atare unghi de vedere, *teologia creștin-ortodoxă greacă* se va confrunta cu influențele slavă (după veacul VII), catolică occidentală prin *Cruciade* (secolele XI-XIII) și *mahomedană* (secolele XV-XIX), *spectru* tratat cu multă responsabilitate, diplomație și inteligență, fiecare credință urmând, în final, traiectorii regăsite în contemporaneitate.

Independența Greciei moderne, de sub tutela otomană, s-a cucerit prin răscoale succesive, determinând atitudini controversate din partea statelor europene importante ale veacurilor XV-XIX. Acțiunile acestora au *cantonat*, deseori, în ceea ce istoria numește *Statutul Strâmtorilor* (Bosfor și Dardanele). Noua calitate, respectiv, revenirea la independența de sine stătătoare, este concretizată prin **Tratatul de Pace de la Adrianopole** (2/14 septembrie 1829), atunci când Rusia și Turcia mediază desprinderea Greciei din sfera domitoare a sultanului. Aceeași opinie o vor avea Anglia, Franța, Sardinia, parțial, Austria și Prusia.

Peste puțini ani, la 8 august 1832, Grecia s-a proclamat regat, iar Atena devenea *reședință* oficială (1834). Era relansat, astfel, în modernitate, apoi, în contemporaneitate și în actualitate, unul dintre orașele *etalon* ale democrației antice, analizate mai sus.

Secolul XIX a însemnat, fără îndoială, etapa de reconstrucție internă a Greciei, acțiune dublată de o politică externă activă, conexasă, mai ales, tendințelor nord-mediteraneene. Implicată în *Războaiele Balcanice* (1912-1913), Grecia reliefează, constant, *tarele* menținut în relațiile cu Turcia, ori cu Bulgaria și Serbia, incluzând, la acest capitol, tranșant, Macedonia.

În *Primul Război Mondial* (1914-1918), după unele incertitudini, Grecia se alătură *Triplei Înțelegeri* (1917). Ca urmare, primește, pe teritoriul național, pentru întâia oară în Europa, militari americani (1917), deveniți, de atunci, o permanență notabilă. Pentru istoria acestei conflagrații, toate scrierile prezintă, mai ales, prelungitele confruntări navale cu *Tripla Alianță/Puterile Centrale*, derulate în ultima parte a evenimentului invocat, succesul fiind de partea *Antantei*.

Totuși, pentru Grecia, *Războiul cel Mare* nu a luat sfârșit prin semnarea documentelor **Tratatului de la Sèvres** (10 august 1920), integrat *Sistemului de Păci Paris-Versailles* (1919-1920). Vechea rivalitate cu Turcia (republică din 1923), se inflamează, iar confruntarea directă nu se poate evita (1919-1923). După lupte aprige, succesul aparține Guvernului de la Ankara, noua Capitală a președintelui Mustafa Kemal Atatürk (1881-1938), pe jumătate grec (era născut la Salonic), atașat, însă, *Semilunei*, până la victoria finală. Pacea, convenită la Lausanne (24 iulie 1923), rămâne,

până acum, favorabilă Turciei, care a obținut importante facilități teritoriale, comparativ cu prevederile stabilite, inițial, la Sèvres (1920).

Perioada interbelică a apropiat Grecia de țările democratice occidentale. Apoi, în vremea celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), statele fasciste și mișcarea extremistă internă impun dislocarea națională. Capitulara în fața *Axei* survine la 23 aprilie 1941, iar Guvernul se retrage spre Vest. **Tratatul de Pace de la Paris** (10 februarie 1947), readuce Atenei, eliberată din 13 octombrie 1944 de *Aliați*, sistemul autentic al valorilor contemporane.

Ca dovadă, în 1952, Grecia aderă, ca stat independent, la structurile *NATO*, iar în 1962, s-a raliat tendințelor Comunității Economice Europene (*Piața Comună*), având, atunci, statut de *asociat*. În 1981, definitiv, prin *Văzul II* (1 ianuarie 1986), dobândește calitatea de membru cu drepturi depline. Pe plan intern, s-a confruntat cu diverse tensiuni, existând tendința, din partea forțelor de stânga, susținute din exterior, de a prelua puterea.

În etapa 1967-1974, Atena va suporta presiunile grupării *Coloneilor greci*, suprapuse *Crizei Cipriote*. Este vorba de regimul guvernamental, instaurat în Capitală printr-o lovitură de stat (20 aprilie 1967), conducători fiind coloneii Ghiorghios Papadopoulos (n. 1919) și Stylianos Pattakos. Introducând **Legea marțială**, practicau arestările și torturile, motivând pericolul politic din partea comuniștilor. În decembrie 1967, Constantin II (rege din 1964) a eșuat în încercarea de a înlătura *regimul coloneilor*, iar, ca urmare, monarhul a plecat în exil. Devenind prim-ministru (1967), Ghiorghios Papadopoulos s-a declarat regent (1972), apoi, președinte al Greciei (noiembrie 1973).

Datorită unor revolte populare ateniene, demisionează în favoarea generalului Gizikis, *mentorul* loviturii de stat din Cipru, amintit anterior, regimul său conducând, temporar, începând din iulie 1974, cinci luni, administrația locală. În acest timp, Turcia a ocupat, însă, partea de Nord a insulei, formând, acolo, unilateral, un stat republican turc *federat*, recunoscut numai de Ankara.

La 23 iulie 1974, armata Greciei a oferit puterea *grupărilor civile* constituționale. Judecați în august 1975, generalii Ghiorghios Papadopoulos și Stylianos Pattakos au fost condamnați la moarte, pedeapsă comutată, ulterior, prin închisoarea pe viață.

Alegerile din 1989 aduc, în Grecia, victoria Partidului *Noua Democrație*, lider, Konstantin Mitsotakis, care continuă, cu succes, integrarea în coordonatele continentale, benefice, prioritar, pentru economia națională și relațiile externe.

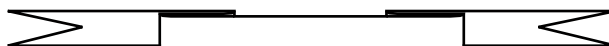
Litigiul tradițional cu musulmanii a fost, ani de-a rândul, suportul unui potențial conflict militar, având ca pretext delimitarea *Platoului Continental al Mării Egee*. Dimensiunile cauzei s-au *temperat*, însă, prin primirea Republicii Cipru în Uniunea Europeană (1 mai 2004) și începerea tratatelor pentru aderarea Turciei.

Democrația republicană a Greciei are suport constituțional. Așa, de exemplu, președintele țării este ales de Parlament pentru *cinci ani*, existând, periodic, acțiuni electorale locale și generale. A aderat la *Spațiul Schengen* în 2000, iar acceptarea sistemului monetar se decide la 1 ianuarie 2001, curs de convertire, 340,7 drachme: un *Euro*.

Prezența Greciei în conducerea *Comunităților* devine tot mai activă. Bunăoară, după aderarea Bulgariei și a României (2007), în Parlamentul de la Strasbourg are 24 de *eurodeputați*, iar în Consiliul Economic și Social, precum și în Comitetul Regiunilor, câte 12 experți. Pondere, în Consiliul de Miniștri, 12 voturi, un judecător la Curtea de Justiție, un comisar în *Guvernul Europei* (Stavros Dimas, *Mediu*). A exercitat președinția Pieței Comune (*CEE*)/Uniunii Europene în semestrul II din 1983 și 1988, apoi, în semestrul I din 1994 și 2003, ceea ce se va repeta în 2014.

Prin adaptarea Greciei la cerințele actualelor structuri continentale, se asigură, principal, pacea în zonele sud-balcanice, este limitată contradicția privind denumirea statului Macedonia, din fosta Federație Iugoslavă, sporește confluența Europei spre Asia și Africa, iar comerțul occidental cunoaște noi piețe de desfacere. În același timp, investitorii eleni sunt întâlniți, frecvent, în afaceri strategice, acționând pentru limitarea efectelor crizei financiare mondiale. La 4 octombrie 2009, electoratul a optat pentru un guvern al opoziției politice, urmărindu-se redresarea economică și instaurarea climatului social tolerant.

Deși confruntată, de-a lungul mileniilor, cu nuanțate ipostaze istorice, Grecia duce, pe mai departe, spiritul *olimpismului* în relațiile internaționale, consolidând *puntea de legătură* a Mediteranei cu lumea civilizată. Este membru fondator *ONU* (1945) și a aderat la *NATO*, inițial, în 1952. Se arată interesată de aplicarea **Tratatului de Reformă a Uniunii Europene de la Lisabona** (2007), dar și de *rata* participării civice la alegerile continentale din 7 iunie 2009 (prezență obligatorie), în urma cărora a trimis, la Strasbourg, 22 de deputați. Președinte (2007): Karolos Papoulias. Ziua Națională: 25 Martie.

12. IRLANDA (DE SUD)

Lumea anglo-saxonă interferează, secular, Irlanda, structurată, astăzi, în *Irlanda de Sud*, stat independent, membru al Uniunii Europene (UE), respectiv, *Irlanda de Nord*, făcând parte din Marea Britanie. Ca urmare, titulatura oficială a Angliei a devenit *Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord*.

În ceea ce privește Irlanda (de Sud), stat republican, statisticile oficiale continentale îi apreciază evoluția economică postbelică, mai ales progresele înregistrate după 1973, când a aderat la Piața Comună (*Vălul I*), superioare multor state tradiționale din Europa contemporană. Ca particularitate geografică, Irlanda este înconjurată, prevalent, de întinderile nesfârșite ale Oceanului Atlantic. Are 70 283 de km² și aproximativ 3 000 000 de locuitori. Capitală este orașul Dublin (1922).

Către finalul Mileniului I, pământurile irlandeze au devenit atractive pentru normanzii (*vikingii*) norvegieni și danezi. La 23 aprilie 1014, regele Irlandei, Brian Boru (1002-1014), eliberează, însă, localitatea Dublin. De precizat aspectul că *doctrina creștină* s-a implementat, în aceste teritorii, începând din veacul IV, iar *protestantismul* cunoaște tendințe prozelitiste, cu precădere prin inițiativele misionarilor secolului XVI.

Destinul medieval al Irlandei, cu deosebire pentru spațiile sudice, a fost condiționat de atitudinea Londrei față de zonele considerate *provinciale*.

Astfel, în 1171, regele englez Henric II (1154-1189) se proclamă suveran al acestor regiuni, ceea ce declanșează lupta de eliberare, prelungită până spre contemporaneitate. Acțiunea este sprijinită inclusiv de scoțieni, conduși de Eduard Bruce, ajuns, temporar, rege al Irlandei (1316-1318). Din 1494-1495, **Poyning's Law** subordonează parlamentul irlandez forurilor engleze. Apoi, pentru etapa 1559-1603, s-au remarcat liderii locali Shane O'Neill, Hugh O'Neill, Hugh O'Donnel, conducători ai *clanurilor*, abolite în 1605.

Ulterior, Revoluția modernă din Anglia (1642-1649) a *obturat* răscoala inițiată la 23 octombrie 1641, contracarată prin intervenția militară, din 1649-1652, ordonată de Oliver Cromwell (1599-1658), lord protector englez (1653-1658). Totuși, în 1782, Irlanda se proclamă autonomă. La 1 ianuarie 1801, este oficializat **bill**-ul privind integrarea în *Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei*, rege, George III (1760-1820).

Marile evenimente ale secolelor XVIII-XIX, precum și cele din primele decenii ale secolului XX, care au presupus prezență britanică, uneori hotărâtoare, includ, frecvent, populația irlandeză. Așa, de exemplu, expansiunea colonială engleză (asiatică, africană sau americană), confruntările militare cu Franța postrevoluționară și napoleoniană (1798-1814/1815), implicarea în *Războiul Crimeii* (1853-1856), preluarea Canalului de Suez (1875), participarea la Primul Război Mondial (1914-1918), devenite succese incontestabile ale Casei Regale de la Londra, s-au bazat, constant, pe eforturile materiale și umane irlandeze.

Ca o recunoaștere a importanței unor asemenea contribuții, dar și sub presiunea revoltelor populare, Anglia a oferit Irlandei (de Sud), la 6 decembrie 1921, prin **Acorul de la Londra**, statutul de *dominion britanic*. Autonomia o redobândise pe baza **bill**-ului Camerei Comunelor din 25 mai 1914. Noua realitate diminuea dependența față de guvernarea centrală, permitea instituirea unui executiv propriu, organizarea de alegeri, alte înlesniri. Șef al statului rămânea monarhul englez. De la 23 decembrie 1920, șase comitate irlandeze formaseră Irlanda de Nord (*Ulster*), consecventă unității cu Marea Britanie, rege, George V (1910-1936).

Pe fundalul inițiativelor naționale, Coroana britanică a acceptat, la 29 decembrie 1937, ca Irlanda (de Sud) să devină *Statul suveran Eire*. Desfășurarea celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945) a amânat aplicarea, *de facto*, a noii calități. Pentru 1947-1949, oficialitățile de la Dublin au menținut țara lor în *Commonwealth* (Comunitatea Britanică de Națiuni), formată, mai ales, cu sens simbolic, din zone aflate, tradițional, în spațiul geografic și economic gestionat de Londra metropolitană.

Evenimentul solemn, preconizat în 1937, se va desfășura la 21 decembrie 1948, ceea ce a presupus, cu deosebire, inaugurarea aplicării

Constituției Irlandei, adoptată încă de la 29 decembrie 1937, dar și formarea structurilor specifice puterii republicane independente. Potrivit **Legii fundamentale**, *președintele* Irlandei (de Sud) se alege, prin vot direct, pe timp de șapte ani, *Parlamentul* (bicameral) are un mandat electoral de cinci ani, iar *Executivul* (Guvernul) este numit de șeful statului (16 portofolii). Se propune de partidul majoritar în Camera Reprezentanților, excluzându-se, din această *ecuație*, Senatul. Primul președinte postbelic, Sean Tomas O'Ceallaigh (1945-1959), acceptă, în 1948, **Planul Marshall**. Îi urmează Eamon de Valera (1959-1974), pe timpul căruia Irlanda (de Sud) aderă la Piața Comună (*CEE*).

Ca stat independent, Irlanda (de Sud) gestionează, selectiv, bogățiile solului și subsolului, valorificate, benefic, pe piața liberă, concurențială. Astfel, în 1977, a deschis, la un curs excelent de revenire în plan financiar, cea mai mare *mină de plumb* din Europa, reducând la minimum, prin tehnologii avansate, efectele negative asupra lucrătorilor sau experților atrași spre această activitate.

În Irlanda (de Sud), integrarea europeană nu a diminuat, însă, disputele dintre catolici și protestanți, intervenții *pacifiste* inițiind inclusiv unii președinți ai Statelor Unite ale Americii sau ai *ONU* (*Eire*, stat membru din 14 decembrie 1955). Ca influență politică și cetățenească internă, cel mai bine cotate rămâne Partidul Republican *Fianna Fail* (*Soldații Destinului*).

Așadar, prin *Văzul I*, din 1973, Irlanda (de Sud) a fost admisă, împreună cu Anglia și Danemarca, în Piața Comună (*CEE*), având credibilitate, în primul rând, datorită **Acordului de Liber Schimb** cu Marea Britanie (1966). Ulterior aderării la structurile continentale, Irlanda (de Sud) promovează, în continuare, bunele relații cu Londra, actualizate prin **Declarația din Downing Street** (1994), adaptată, permanent, realităților timpului.

Capitala Dublin s-a dovedit suficient de pragmatică în ceea ce privește acceptarea, fără rezerve, a monedei unice europene (**Planul Werner**). Renunțând la folosirea diurnă și în afaceri a *etalonului* național, obține o *paritate* de excepție, comparativ cu toate celelalte state din *UE*, respectiv, 0,7 lire (*pound*): un *Euro*.

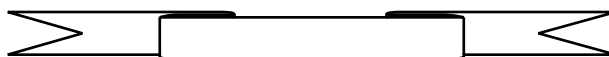
Înainte alegerilor europene din iunie 2009, Irlanda (de Sud) este reprezentată în Parlamentul de la Strasbourg prin 13 deputați, număr egal cu cel al Lituaniei, având, totodată, câte nouă experți în Consiliul Economic și Social, precum și în Comitetul Regiunilor, șapte voturi ponderale în Consiliul de Miniștri, un comisar (Charlie McCreevy, *Piața internă și servicii*), un judecător la Curtea de Justiție.

Președinția CEE/UE a revenit Irlandei (de Sud), pentru ultimele decenii ale Mileniului II, în: semestrul I din 1975 și 1990, ori în semestrul II din 1979, 1984, 1996. Există, apoi, mandatul semestrului I din 2004, demnitate continuată de Olanda. Va reveni în semestrul I din 2013, fiind precedată de Cipru și urmată de Lituania.

Irlanda (de Sud) face parte, putem spune, din avangarda europeană a continentalizării. Multe din *deschiderile* spre universalitate le realizează prin portul Dublin, reședință oficială, așadar, din ianuarie 1922. Cucerit și stăpânit, inițial, de normanzi (840-1014), apoi, de Marea Britanie (1170-1921), până la acordarea statutului de *dominion*, orașul Dublin are: Catedrală din secolele XI-XIII, Colegiul *Trinity* (1591), Universitate Națională, Academie de Științe și Arte, Grădină Zoologică (1830), muzee, industrie alimentară, textilă, chimică și de sticlărie, puternice șantiere navale.

Asemenea patrimoniu completează diversitatea economică și culturală a Europei. De cele mai multe ori, *vocea* Irlandei (de Sud) a subscris marilor decizii contemporane. Atitudinea discordantă vizează, constant, *retorica* pentru conservarea identității proprii, reflex subsumat obiectivelor seculare. Așa se explică, probabil, opoziția vehementă față de **Proiectul Constituției Europene**, ori neratificarea operativă a **Documentelor de la Lisabona** (2007). Inițial, ultimele au fost respinse de *votul popular* (2008), repetat, de această dată cu succes, la 3 octombrie 2009. Este singurul stat din UE care folosește aprobarea deciziilor continentale importante prin *referendum*.

Totuși, rațiunea actualilor lideri irlandezi se va adapta, convingător, timpurilor comunitare viitoare, onorând, cu demnitate, culorile verde, alb, portocaliu, unite în drapelul autohton. Traversarea dificultăților crizei financiare mondiale și interesul cetățenilor față de alegerile europarlamentare din 5 iunie 2009 sunt priorități esențiale (12 deputați la Strasbourg pentru 2009-2014). Președinte (2007): Mary McAleese. Ziua Națională: 17 Martie (Sfântul Patrick).

13. ITALIA

În evoluția Europei contemporane spre federalizare, un loc distinct revine Italiei, stat fondator al tuturor structurilor comunitare postbelice. Pentru spațiul geografic peninsular, experiența referitoare la acest domeniu este, însă, milenară. Timp de secole, Italia a reprezentat nucleul celei mai puternice construcții continentale, având extensii redutabile în Africa și Asia. De aceea, se poate realiza o anumită similitudine între tradiționalitatea Imperiului Roman, cu nuanțate rezonanțe ulterioare, și Uniunea Europeană. Epicentrul era, atunci, în orașul de pe Tibru.

Dovezi indubitabile fixează anul 753 î.Hr. pentru a consemna întemeierea *Cetății Eterne*. Inițial, s-au unit grupările *gentilico-tribale* formate din *latini* și *sabini*, care ocupau înălțimile Palatin, respectiv, Capitoliu și Quirinal. La acestea s-au adăugat, apoi, cele numite Caelius, Aventin, Esquilian și Viminalis, formând, împreună, *Septimontium*. În etapa imediat următoare, vor intra în Roma colinele Vatican și Ianicul.

Perioada prestatală romană a etalat, din punct de vedere european, câteva particularități. Astfel, cea mai răspândită *verigă primară* a fost organizarea de tip *patriarhal*, unde *ta tâl* (*pa ter*) avea rolul principal în *gință* (*gens*). Sunt atestate 300 de ginți care formau *Populus romanus*. Următoarea treaptă a devenit *curia*, constituită din zece ginți. La rândul lor, zece curii alcătuiau un *trib*. De bază au fost cele ale *latinilor* (aflate în zona Latium), *sabinilor* și *etruscilor*, din totalul de 35 de triburi fundamentale.

Cu timpul, în prim-planul comunităților au trecut *fămiile*, conduse de *pater*, din care au prins contur *patricienii*, categorie înnobilită cu titlul de *cetățean*. Existau, de asemenea, *plebeii*, persoane stabilite la Roma după întemeierea orașului (753 î.Hr.). Autoritățile vremii le confereau dreptul la proprietate, plăteau impozite și efectuau servicii militare. Întrucât erau, însă, lipsiți de drepturi politice și civile, *plebeii* nu făceau parte din *Populus romanus*. Alături de aceste două categorii primordiale se găseau *clienții* (*clientes*), acceptați de ginți pentru a-i ajuta pe patricieni în diferite activități obștești ori private (nu aveau proprietăți importante), precum și *sclavii*, grupări aflate în afara vieții publice.

Prima formă de guvernare statală romană a fost *Regatul* (753-509 î.Hr.). Sunt cunoscute șapte personalități legendare care au domnit în renumita *Cetate* a Italiei antice: Romulus (753-717 î.Hr.), Numa Pompilius (717-673 î.Hr.), Tullus Hostilius (662-641 î.Hr.), Ancus Moncius (639-616 î.Hr.), Tarquinius Priscus (616-579 î.Hr.), Servius Tullius (578-535 î.Hr.), Tarquinius Superbus (535-509 î.Hr.). Conduceau cu ajutorul *funcționarilor* specializați în problematica diferitelor compartimente administrative.

Regele era *generalisim* (comandant militar), mare preot și judecător suprem. Pe vremea primilor monarhi, s-au inițiat, la Roma, ample acțiuni privind: construirea edificiilor publice și particulare; fixarea centrului orașului; delimitarea zonelor locuite, prioritar, de anumite triburi; modalitatea stabilirii și perceperii impozitelor; obligativitatea serviciului militar etc. Pentru elaborarea deciziilor, regele roman conlucra cu *Senatul*, format din cei 300 de șefi ai unor cunoscute ginți tradiționale, aborigene. Forul suprem a devenit, însă, *Comitia curiata* (*Adunarea poporului*), care alegea monarhul, declara război și încheia pace, adopta alte hotărâri de însemnătate maximă. Era formată din luptătorii tuturor *curiilor* ce reprezentau *poporul roman* înarmat.

După tradiție, regele Servius Tullius (578-535 î.Hr.) a elaborat o primă *reformă* generală, pe baza căreia *plebeii*, deveniți importanți agenți economici, intrau în rândurile *cetățenilor* romani. Ca urmare, locuitorii Romei se divizau după avere în *cinci* categorii *censitare*, fiecare dintre ele având obligația să asigure mai multe *centurii* (sute) de luptători și contribuabili. Datorită rigorilor reformei, s-au constituit 193 de centurii cu obligații fiscale și militare exact stabilite.

Întrunirea lor se făcea lunar în *Comitii centuriate*, renunțându-se, așadar, la vechile *adunări curiate*. Diminuându-se importanța și rolul *patricienilor*, aceștia l-au înlăturat de la putere pe reformator. Urmașul său a introdus, după model grecesc, *tirană*, nemulțumind, astfel, principalele

categorii sociale și grupări politice, ceea ce i-a atras detronarea în 509 î.Hr. Ca urmare, s-a instaurat *Republica* romană.

Noua formă de stat a operat cu alte modalități administrative, reglementate, mai ales, prin **Legile celor 12 table** (451-449 î.Hr.), gravate în *Forul roman* pe plăci de aramă. Pe timpul republicii, poporul roman era guvernat de *magistrați*, aleși pe timp nelimitat. La începutul acestei structuri, puterea supremă, civilă și militară, a fost exercitată prin doi asemenea demnitari, cunoscuți sub titulatura de *consuli* (*consules*). Mandatul lor, acordat de *poporul roman*, dura atunci numai un an. Erau selecționați dintre patricienii influenți, vârstă minimă, 30 de ani.

Consulii guvernau și administrau statul, comandau armata, convocau și conduceau lucrările Senatului sau ale *comitiilor centuriate*, organisme păstrate de pe timpul regalității, iar în plan juridic, reprezentau ultima instanță pentru cauze deosebite. Ca însemne ale puterii, *consulii* purtau togă cu marginile roșii, fiind însoțiți, în timpul deplasărilor, de 12 *lictori*, care duceau pe umeri *fascii*, adică, un mănunchi de nuiele și o secure. Durata exercițiului lor se numea *magistratură*. La sfârșitul perioadei, faptele li se puteau analiza, mai ales cele considerate abuzive, pentru acestea răspunzând în fața instanțelor de judecată.

Pe timpul unor evenimente deosebite, la conducerea Republicii romane se numea, în locul celor doi consuli, un magistrat cu atribuții extraordinare, numit *dictator*, având puteri nelimitate pentru șase luni. Menirea lui principală devenea *armonizarea* tuturor pârghiilor statului în scopul depășirii *disconfortului* social-politic, militar, administrativ, ori de altă factură, pe plan intern sau extern. Potrivit uzanțelor, dictatorul era ajutat, pentru realizarea demersurilor sale, de *magister equitum* (comandantul cavaleriei).

Instituția supremă legislativă a Republicii romane a devenit *Senatul* (*Auctoritas*), numit și *Consiliu de guvernare*, format din 300 patricieni, cu vârsta de peste 30 de ani. Erau aleși pe viață și adoptau cele mai importante hotărâri privind problematica deosebit de complexă a statului, cu deosebire în domeniile economic și militar.

Dintre atribuțiile majore ale *Senatului* republican se detașau: controlul activității tuturor magistraților; elaborarea bugetului; fixarea și repartizarea impozitelor; stabilirea cheltuielilor publice; recrutarea și întreținerea armatei; implicarea în chestiuni religioase; guvernarea generală a Romei sau a zonelor cucerite. La acestea se adăugau diferite responsabilități politice sau juridice, precum: încheierea tratatelor de pace; decizii în afaceri contencioase; autentificarea granițelor externe.

Comparativ cu perioada anterioară, *Comitiile centuriate* dețineau un segment limitat al puterii, mai ales de factură militară, influența lor scăzând în favoarea *Senatului*. Ca noutate absolută se înscrie apariția adunărilor pe triburi plebeene, numite *Comitiile tribute*, care alegeau magistrații (înalții funcționari) ai acestei categorii, respectiv, *tribunii*. În atare mod, *potestas* (poporul) se găsea angajat în ampla conducere a statului.

Activitatea administrativă cotidiană, exercitată la diferite niveluri și responsabilități, revenea mai multor categorii de magistrați sau funcționari de stat, subordonați *Senatului*. Dintre aceștia se detașau *pretorii*, de regulă doi, cărora li se încredințau atribuții judecătorești, atât în cazul delictelor private, cât și al celor împotriva statului, cum au fost trădarea, sustragerea de fonduri, mituirea, omuciderea. Cu timpul, sunt organizate instanțe judecătorești *graduale*, iar procedura penală a devenit tot mai complexă. În consecință, au apărut *jurisții* și *avocații*.

O altă categorie a magistraților a fost cea constituită din *censores* (censori). Pe durata Republicii, existau două persoane investite cu asemenea înaltă funcție de stat, alese, inițial, pe cinci ani, prin opțiunea consulilor, apoi, pentru un an și jumătate. Îndatoririle *ensorilor* erau multiple și de mare importanță, referindu-se la: determinarea evoluției numărului de cetățeni romani, a averilor și a veniturilor acestora; stabilirea listelor de senatori și a cavalerilor; împărțirea poporului în *triburi*, *curii* și *centurii*, executarea edificiilor publice din Roma și din provincii; încasarea impozitelor; urmărirea modulului în care se constituia *tezaurul* statului; supravegherea vieții particulare a cetățenilor; înscrierea pe table publice a pedepselor pentru infracțiunile contra onoarei și a bunelor moravuri; dezvoltarea învățământului și multe altele.

Censorii conclucrau îndeaproape, mai ales, cu cei doi *questores* (chestori), numărul acestora din urmă ajungând, treptat, la 40. Principalele lor îndatoriri constau în asigurarea pazei tezaurului și organizarea acțiunilor pentru încasarea impozitelor din tot teritoriul stăpânit de Republică. Un loc important l-au avut *edili*, ale căror atribuții deveniseră, predilect, îngrijirea *urbelor* și protejarea edificiilor publice sau particulare.

De-a lungul perioadei republicane (509-27 î.Hr.), locuitorii se împărțeau în: *romani*, *latini*, *italici*, *provinciali*. Orașele proprii, ori cele considerate *aliate*, erau conduse conform principiilor romane, în sensul administrării, în mare măsură, după modelul *Cetății Eterne*. Aveau: doi magistrați supremi, doi edili, un consiliu, Adunarea poporului. Deși îndeplineau anumite obligații față de *metropolă*, așezările *prietene* se bucurau de *autonomie* locală, respectau tradițiile, păstrau poliția, adoptau hotărâri comunitare. Teritoriile cucerite și aliate nu puteau să declare, însă,

război sau pace, își *etichetau* prietenii ori dușmanii după dorințele exprimate ale Romei, iar cei care locuiau în asemenea zone se bucurau de foarte puține avantaje.

După statutul politic, economic, militar și juridic prestabilit, *orașele* romane erau de mai multe categorii, sistemul conducerii acestora diferențindu-se sensibil. Astfel, un număr important deveneau *municipiae optimo jure*, cetățenii aveau drepturi depline, iar factorii diriguitori își exercitau funcțiile în mod autonom față de Roma. Altele primeau calitatea de *municipiae sine suffragio*, aspect ce presupune că, din punct de vedere *piramidal*, se subordonau renumitei așezări urbane, iar locuitorii din asemenea orașe primeau numai anumite facilități civile.

Existau, de asemenea, *civitates foederatae* (cetăți aliate), independente administrativ, dar subordonate politic autorității centrale, precum și *civitates stipendiariae* (cetăți supuse), conduse direct de un magistrat roman delegat în zonele respective.

Unele *urbe* dețineau calitatea de *coloniae*, erau organizate după exemplul marelui oraș, erau locuite exclusiv de cetățeni romani, iar altele, prin excepție, deveneau *metropolis*, găzduind principalele instituții ale provinciilor, fiind considerate reședințe oficiale ale acestora.

Este întâlnită, totodată, *praefectura* (prefectura), formată din mai multe orașe mici, adiacente ca distanță și profil productiv, treburile publice locale și activitatea judecătorească girându-se de un *prefect* trimis, periodic, din Capitală.

Lumea *satelor* se administra, mai ales, în raport de: poziția geografică, potențialul economic, rolul militar. În preajma fortificațiilor (*castrelor*) se găseau *canabae* și *pagus*, populate cu coloniști, alături de autohtoni. Tot în structurile habitatului rural intrau entitățile numite: *vicus* (sate), *territoria* (ținut), *vilae rusticae* (adevărate ferme). Magistratii celor mai apropiate orașe exercitau, prin diverși funcționari, coordonarea nemijlocită a așezărilor amintite.

Marile zone cucerite se transformau în *provinciae* (provincii), presupunând un regim raportat la: atitudinea față de învingători; resurse naturale; poziție strategică; demografie. De aici rezultă că primirea *cetățeniei* romane se făcea după criterii bine definite. Autoritatea statală o reprezentau specialiștii italici, aflați sub conducerea unor foști consuli (*proconsules*), sau foști pretori (*propraetores*), având, constant, împuterniciri depline în plan teritorial. *Provinciaele* plăteau tribut (bani sau produse), taxe de import-export, aveau obligația să întrețină funcționarii romani. Impozitele erau colectate de *publicani*, arendași autentici ai unei asemenea activități, foarte profitabilă, folosind, deseori, cămătăria.

Amintim și *coloniile romane* cu caracter agricol-militar, din interiorul teritoriilor ocupate, unde întreaga suprafață de pământ intra, de cele mai multe ori, în *Ager publicus*, devenind, astfel, proprietatea statului. Pentru apărarea intereselor Romei se aduceau coloniști, care primeau loturi fertile în schimbul intensificării procesului de transplantare a civilizației puternicilor alogeni. Pădurile, minele și zăcămintele de sare erau administrate direct de forurile centrale.

Pentru conducerea unitară a spațialității dependente de *Marea Cetate*, s-a oficializat folosirea limbii latine, iar în relațiile economico-financiare, a *denarului* de argint. Obligațiile fiscale stabilite *barbarilor* se diferențiau după modul în care neamurile supuse conlucrau cu noii stăpâni, armata romană fiind întotdeauna pregătită să intervină pentru a impune, prin forță, restabilirea administrației civile ori militare.

Din această etapă istorică republicană (509-27 î.Hr.) datează și organizarea rețelei rutiere de transport, ceea ce a înlesnit difuzarea modului de viață roman pe un areal tot mai vast. Renumite sunt, până astăzi: *Via Appia* (spre Sud); *Via Flaminia* (spre Est); *Via Aurelia* (spre Nord). De aici expresia atât de cunoscută: *Toate drumurile duc la Roma!*

Cea de-a treia perioadă a existenței statului antic analizat este *Imperiul* (27 î.Hr. - 476 d.Hr.), când realitățile europene și intercontinentale au relevat noi exprimări, întâlnite, selectiv, în etapele ulterioare.

Încă din secolul II î.Hr., scena politică și principalele pârghii financiare romane erau dominate, prin poziția lor privilegiată, de *nobilitas* (nobili), categorie socială asemănătoare *patricienilor*, îmbogățiți, mai ales în urma acaparării a mari proprietăți funciare provinciale, sau a exploatării intensive a muncii sclavilor.

O bună parte din *plebei* reușea să dețină, de asemenea, un important potențial economic. Intrarea lor în *Senat* era, însă, permanent obstrucționată de *nobilitas*, deoarece ocupau toate magistraturile statului. Un rol tot mai însemnat încep să-l exercite *cavalerii*, din rândurile cărora făceau parte *pubicanii* și *negustorii* bogați, suportul lor fiind capitalul cămătăresc și comercial. Cu timpul, *cavalerii* au devenit principalii parteneri pentru *nobilitas* în conducerea celor mai importante domenii publice.

În 88 î.Hr., s-a acordat cetățenie romană majorității locuitorilor liberi din Italia, iar *Federația* de neamuri a fost declarată stat *unitar*. Totuși, decăderea republicii romane a continuat, datorându-se, în principal, amplelor mișcări social-politice interne, atacurilor virulente din afara granițelor, folosirii, pentru o vreme, a magistraturilor excepționale.

La interferența celor două forme de stat, republica și imperiul, s-au promovat preceptele dictatoriale impuse de consulul Cornelius Sylla

(82 î.Hr.-79 î.Hr.). Acesta, printr-o **Constituție**, a mărit numărul componenților din *Senat* la 600 de persoane, instituție căreia îi conferea puteri mult sporite în dauna *Adunării poporului*, a consulilor și a tribunilor. Totodată, *cavalerii* erau excluși din comisiile permanente de judecată, iar sistemul practicat până atunci, de strângere a impozitelor prin *publicani*, se anula, numindu-se, pentru asemenea activitate, funcționari ai statului. A sporit, adoptând măsuri complementare, rolul *mercenarilor* în armată. Puterea șefului statului, instituită contrar uzanțelor pe timp nelimitat, reflecta, deja, calități monarhice.

Următorul pas în deteriorarea echilibrului din structura republicană romană a devenit instaurarea *Triumviratelor*, abandonându-se, astfel, sistemul de conducere supremă prin doi consuli aleși anual. Prima alianță a *celor trei bărbați* s-a constituit în 60 î.Hr., avându-l ca *protagonist* pe Iulius Caesar (101-44 î.Hr.). A instaurat, după 48 î.Hr., *dictatura* personală pe viață. Ca dovadă, toate magistraturile importante din ierarhia statului îi reveneau acestuia, respectiv, funcțiile de consul, tribun al poporului, censor, mare preot. Ulterior s-au adăugat titlurile onorifice de *Imperator* (comandant al armatei) și *Părinte al patriei*.

Principala reformă elaborată pe timpul său a vizat componența *Senatului*, format, acum, din 900 de membri, mulți fiind provinciali, militari, ori alți apropiați ai primului om din stat. Decizia a dus la scăderea rolului nobilimii tradiționale, care va organiza complotul din 15 martie 44 î.Hr., când Iulius Caesar a fost asasinat.

Al doilea *Triumvirat*, constituit în 43 î.Hr., l-a propulsat în prim-plan pe Octavianus. Obținând victoria în războiul civil, rămâne singur la guvernare, devenind, apoi, *Princeps* (cel dintâi dintre cetățeni), moment care marchează sfârșitul definitiv al administrației de factură republicană și trecerea, fără echivoc, la cea imperială (27 î.Hr.).

Pentru coordonarea cât mai eficientă a *noului model*, *Senatul* i-a acordat titlul onorific de *Augustus*, adică, *măritul*, apoi, calitatea de *Princeps*, ceea ce îi consfințea dreptul exercitării autoritare a puterii supreme. Totodată, devenea: *Imperator* (comandant al armatei), consul, tribun al poporului ales pe timp nelimitat, censor, mare preot. Roma avea, atunci, 800 000 de locuitori, iar Italia, peste 7 500 000 de coabitanti.

În raport cu atributele complexe pe care le deținea, Octavianus Augustus (28 î.Hr.-14 d. Hr.) a conceput într-un alt chip concretețea modalităților de conducere statală, restructurate, în mare măsură, comparativ cu etapele precedente, dar valabile mai multe secole de atunci înainte. Ca urmare, majoritatea împăraților au *gospodărit* amplul areal de sorginte peninsulară, ori teritoriile cucerite, păstrând, în mod formal, instituțiile și

magistraturile republicane, cărora le-au adăugat altele noi, menite să întărească puterea centrală și prerogativele diversificate asupra Europei de Vest, Africii de Nord, Asiei Mici, zonelor balcanice.

În vârful *piramidei* guvernamentale s-a aflat, întotdeauna, *împăratul*, considerat generalisim, pontif suveran, principe al Senatului, deseori și censor. Urma *Senatul*, format, în majoritatea deceniilor invocate, din apropiați ai șefului statului. Administra numai provinciile din interiorul imperiului, numite, așadar, *senatoriale*, unde nu se găseau unități militare. Celelalte zone, aflate la frontiere, deveneau provincii *imperiale*, fiind conduse de guvernatori nominalizați de principe, aici rezidând diverse legiuni sau cohorte ostășești.

De regulă, *Adunarea poporului* a avut, pe vremea imperiului, atribuții reduse, limitându-se la votarea legilor înaintate de Senat și aprobarea membrilor acestuia, propuși de monarh. Erau folosite, în subordonarea diferitelor compartimente: consulatul, tribunatul, instituțiile censoriale și pretoriale, influența lor diminuându-se, însă, tot mai vizibil.

Sistemul continental roman s-a amplificat și birocratizat prin apariția unor noi organisme. Cel mai important a devenit *Consilium principis* (Consiliul principelui), superior Senatului. Pe timpul domniei lui Octavianus Augustus, avea 15 componenți, numiți pentru o lună, ulterior, 20 de membri, selectați dintre senatori pentru un an. Hotărârile adoptate se executau operativ prin intermediul mai multor *scrinia* (birouri). În vederea sporirii rolului unui asemenea adevărat *Consiliu particular* al împăratului, apar două sectoare: judiciar (*Auditorium*), respectiv, politic-administrativ (*Consilium*).

De asemenea, a fost constituită *Garda pretoriană*, care asigura paza împăratului și a însoțitorilor săi, având, totodată, atribuții militare speciale. Uneori, *foto liul* imperial s-a ocupat cu ajutorul pretorienilor, grupați în nouă *cohorte* de pedestrași și trei *centurii* de călăreți.

Înalții funcționari ai statului, numiți de împărat pe timp nelimitat, asigurau înfăptuirea deciziilor, decretelor și a legilor organice. Un rol deosebit în atare *angrenaj* revenea *prefecților*, cel mai important fiind *Prefectul pretoriului* (comandantul gărzii pretorienilor), stabilit personal de împărat dintre *cavaleri*. Ocupa, privilegiat, poziția a doua în guvernarea centrală, după principe.

Capitala italică, Roma, beneficia, la începutul perioadei invocate, de spiritul gospodăresc al mai multor *prefecți*, după cum urmează: *prefectus urbis*, conducea nemijlocit poliția și cohortele orășenești; *prefectus vigilum*, asigura paza pe timpul nopții; *prefectus annonae*, se ocupa de aprovizionare și de combaterea speculei; *prefectus frudandi*, realiza distribuția grâului;

prefectus aerari, care înlocuia *chestorul*, având ca responsabilitate principală păstrarea și mărirea tezaurului.

La nivelul provinciilor, *gubernatorul* imperial (*Legati Augusti*) conducea viața civilă și unitățile militare dislocate sau înființate în teritoriu, asigura pregătirea și întreținerea acestora, achita solda, completa efectivele, stabilea bugetul, urmărea îndeplinirea legilor. În subordinea lui se aflau *procuratorii* (strângeau impozitele), precum și numeroși funcționari mai mici, proveniți din rândul *liberților* (sclavi eliberați).

Centralizarea excesivă a administrației promova un strict control ierarhic, anula autonomia zonală, determina respectarea dispozițiilor și a hotărârilor superioare, motiva folosirea forței, atunci când se impunea, toate acestea în scopul realizării obiectivelor prioritare, subsumate dorinței de stăpânire continentală și universală.

Unii dintre urmașii la tronul lui Octavianus Augustus au adus anumite completări sau modificări în metodologia conducerii statale. Așa, de exemplu, împăratul Tiberius (14-37) introduce *Lex maiestas*, prevăzând pedepsirea aspră a celor ce se opuneau, prin vorbe sau fapte, deciziilor principelui, determinând, astfel, scăderea influenței personalităților senatoriale. La rândul său, împăratul Vespasianus (69-79) promovează în forurile centrale mulți provinciali, cărora le-a acordat cetățenie, inițiativă defavorabilă păstrării spiritului aristocratic.

Importante măsuri au fost adoptate, apoi, de împăratul Traianus (98-117). Bunăoară, s-a înființat instituția numită *alimenta*, ce acorda diverse credite, cu dobândă modică, proprietarilor mici ori mijlocii, sumele realizate folosindu-se, în special, pentru întreținerea și educația copiilor săraci sau orfani. Obligațiile fiscale au devenit suportabile, iar urbanistica și comerțul vor contribui, în proporție sporită, la evoluția generală a statului. Pe timpul acestei domnii, Imperiul Roman a atins maxima întindere teritorială: de la Oceanul Atlantic, Strâmtoarea Gibraltar și Cataractele Nilului, până la Munții Carpați și Fluviul Eufrat din actualul Irak. Numărul locuitorilor ajungea la peste 54 000 000 de persoane.

Ulterior, împăratul Hadrianus (117-138) a conferit *Consiliului principelui* posibilitatea de a elabora direct legile organice, fapt ce a condus la drastica diminuare a rolului *Senatului*. Sunt atrase în conducerea administrației numeroase familii de cavaleri, dislocându-se masiv libertii, autonomia orașelor era multiplicată, reflectându-se în grija pentru gospodărirea propriilor teritorii și a zonelor rurale adiacente. Sporește gradul de civilizație, cultură, urbanism.

Pe timpul împăratului Septimius Severus (193-211), cele mai însemnate funcții publice erau acordate *ofițerilor* și *soldaților*, aspectul

determinând *militarizarea* aparatului de stat. Sporește rolul îndeplinit de *cancellarius* (cancelar), grefier care se posta *ad cancellos* (lângă un grilaj în formă de *crab*, ce despărțea judecătoria de auditoriu).

Ulterior, împăratul Diocletianus (284-305) a instaurat, la Roma, o nouă formulă de conducere, *Dominatul*, după modelul monarhiei despotice orientale. Renunțând la titlul de *princeps*, și-a asumat pe cel supralicitat *dominus* (stăpân absolut al supușilor), fiind, totodată, adorat ca zeu (*deus*). De asemenea, a creat *Tetrarhia* (conducerea în patru), ceea ce a presupus asocierea la domnie a încă trei personalități, dintre care două aveau calitatea de *împărat*, iar celelalte deveneau *cezari*. Imensul areal roman s-a divizat în patru zone, fiecare membru din *Tetrarhie* având puteri depline în perimetrul pe care îl conducea. Împăratul Diocletianus își păstra, totuși, autoritatea supremă.

Zonele amintite cuprindeau 12 *diocenze*, structuri teritoriale rezultate în urma redimensionării imperiului în 101 provincii, mult mai mici ca suprafață decât cele precedente, dar, teoretic, ușor de apărut. Totodată, prin prevederile noii reforme administrative, împăratul a instituționalizat *Guvernul* central, for executiv, cu atribuții prioritare gospodărești, privilegiile Romei s-au desființat, iar numărul prefecturilor Capitalei este redus de la șase, la patru.

Anumite modificări în sistemul conducerii statului a adus împăratul Constantin cel Mare (306-337). Desființează *Tetrarhia*, ridicând, însă, numărul *diocenezelor* la 14, iar cel al provinciilor la 117. Numește noi comandanți militari, separat de guvernatorii civili. Garda pretoriană a fost reorganizată, în locul *cohortelor* aducându-se alți soldați din legiunile conduse anterior de *Dominus et Deus*. Imperiul Roman era divizat în patru mari prefecturi: Orient, Illyricum, Italia, Gallia.

Capitală imperială a devenit, în 330, prospera colonie grecească din Bosphor, Byzantium, numită, după 328, Constantinopol. Aici s-a format un al doilea *Senat*, primul rămânând la Roma, ambele ajungând, în secolul IV, simple consilii orășenești. În Byzantium a fost instalat un consul și s-a transferat principala *Curte imperială*. Guvernul se constituie din departamente (viitoarele ministere), șeful statului conducând direct internele și justiția. Prin **Edictul de la Milano** (313), Constantin cel Mare proclamă libertatea de credință și egalitatea în drepturi pentru creștinii din tot Imperiul Roman, menținându-se inclusiv cultele tradiționale.

Pentru creșterea prestigiului monarhic, împăratul înființează *Cabinetul* personal, structurat astfel: *Scrinium memoriae* (arhive, informații, hotărâri diverse); *Scrinium epistolarum* (hotărâri foarte importante adoptate la nivelul imperiului, diocenezelor, provinciilor, municipiilor); *Scrinium*

libelorum (afaceri judiciare); *Scrinium dispositionum* (măsuri secrete, directive excepționale). Ca monedă din aur s-a turnat *solidius*, având 4,5 grame, adică, 1/72 dintr-o *livră* romană clasică. De asemenea, funcționarii imperiali aveau șase grade: *nobilissimi* (principii familiei monarhice); *illustres* (înalții demnitari de stat); *spectabiles* (slujbașii din a doua clasă); *clarissimi* (guvernatorii provinciilor); *perfectissimi* și *egregii* (categori inferioare). Intrarea și menținerea în unele din aceste trepte birocratice se făcea prin *examen* periodice foarte exigente.

Sub presiunea atacurilor declanșate de populațiile migratoare, împăratul Teodosius I cel Mare (379-395) a înfăptuit, în 395, o reformă esențială, prin care divide statul roman în două părți: de Apus, reședința oficială Ravenna, respectiv, de Răsărit, menținându-se capitala Constantinopol. Anterior, printr-un **decret special** (391), instituisese folosirea exclusivă a creștinismului, în defavoarea celorlalte religii practicate în imperiu.

Partea occidentală a revenit la organizarea de factură provincială, iar spre sfârșitul secolului V, ocupa numai Italia. La 28 august 476, Roma era cucerită de mercenarii germanici, însemnele statale fiind trimise, cu o ambarcațiune specială, la Constantinopol. Lua astfel sfârșit, după 1 229 de ani, un sistem politic, economic și militar unic pentru toată lumea antică, având influență incontestabilă asupra gândirii și acțiunii generațiilor din veacurile următoare. Ultimul împărat a fost Romulus Augustulus (31 octombrie 475-28 august 476), substituind, așadar, numele primului rege, Romulus (753-717 î.Hr.) și al primului împărat, Augustus Octavianus (27 î.Hr.-14 d.Hr.). În 476, Roma avea 100 000 de locuitori. Continentalizarea se bazase, prioritar, pe forța armatei, aspect ce a influențat, fără îndoială, dispariția împărăției invocate.

Cutreierată de mai multe *valuri* migratoare, Italia dăcade vizibil după încetarea, istoricește, a Antichității clasice (476). Începutul Evului Mediu are ca suport tentativa reconstrucției europene bizantine. Astfel, în 553, peninsula era *ocupată* de armatele *Imperiului Roman de la Constantinopol*, influența acestuia diminuându-se, treptat, până în 1071. Senturile *ortodoxismului*, aduse de împăratul bizantin, Iustinianus I (527-565), sunt *dezavuate* la înființarea, în 756, a Statului Papal. Relansarea feudalității italiice va aparține, așadar, spiritului catolic occidental.

Ca dovadă, Italia de Nord și Centrală sunt incluse în *Imperiul Roman de Națiune Germană*, mizându-se pe senturile posibilei continentalizări nobiliare, cu deosebire în timpul domniei lui Otto I cel Mare (936-973, împărat din 962). Erau reevaluate prevederile **Tratatului de la Verdun**

(august 843), atunci când unul dintre *nepoții* lui Carol cel Mare (768-814), împăratul Lothar, obținuse, credibil, ca succesiune, Italia de astăzi.

Dinamismul evenimentelor majore, specifice secolelor X-XIX, înregistrează multiple momente de maximă densitate pentru acest areal. Bunăoară, la 16 aprilie 1071, încetează, total, așadar, stăpânirea bizantină în Italia, ultimul *avanpost*, orașul Bari, fiind ocupat de normanzi. Peninsula devine, apoi, scena *luptelor pentru investitură*, amintite în relatările precedente, în *bază de atac* a multor strategii *cruciați* (veacurile XI-XIII), în *teatrul* confruntărilor, principiale sau pragmatice, dintre puterea civilă și ecleziastică, vizând primordialitatea subordonării administrației comunitare orășenești (1080-1188), finalizată cu victoria instituțiilor laice.

Pe un asemenea fundal, Italia se transformă, începând cu secolul XIII, în *Patria Renașterii și a Umanismului*, doctrine izvorâte din mediul laic al Florenței, dar și al altor republici sau zone considerate libere, dornice să promoveze autonomia, pacifismul, progresul economic modern, toleranța socială, creația umană.

De aceea, teritorial se va menține, timp de aproape 800 de ani, ca *entitate necentralizată*, bazându-se pe structuri urbane și provinciale autonome, multe ocupate, însă, de puterile vecine. Implicată în diverse confruntări militare europene premoderne, lumea italică tradițională cunoaște, surprinzător, un anumit reviriment pe durata celor două *exprimări* ale ocupației sau influenței franceze, din vremea împăraților Napoleon I (1804-1814/1815) și Napoleon III (1852-1870). Competiția europeană dintre Austria și Prusia (1866) atestă o nouă *fățetă* a perspectivei peninsulare, în sensul promovării conceptului unității și libertății naționale, inclusiv pentru Veneția. Așa, de exemplu, *dogia* republicii amintite se va racorda doctrinei *risorgimento* (1815-1870), continuată, riguros, după *Revoluția de la 1848-1849*, favorabilă programului centralizării.

Deși înfrântă în războiul cu Prusia (1870-1871), Franța s-a dovedit, din nou, un interesant *avocat* al unificării Italiei. Parisul devine, pentru demersurile anterioare ale contelui Camillo Benso de Cavour (1810-1861) și ale regelui Piemontului, Victor Emmanuel II (1861-1878), din Dinastia de Savoya, *suportul moral* în direcția definitivării preceptelor modernității statale. Lombardia se unise, deja, cu Piemontul, formând, în 1860, nucleul viitorului stat italian, iar în 1871, Roma este proclamată *Capitală*, după reuniunea pregătitoare de la Florența. Italia rămâne *regat* până în 1946.

La încheierea *Primului Război Mondial* (1914-1918), s-a aflat în tabăra învingătorilor. Dacă spre finalul secolului XIX contribuise la formarea *Puterilor Centrale*, în timpul conflagrației s-a apropiat de *Antanta*, purtând 12 bătălii cu armata Imperiului Austro-Ungar pe fluviul Isonzo

(mai 1915-octombrie 1917), intrate în istorie. Beneficiază, apoi, de multiple facilități prin **Sistemul păcilor de la Versailles** (1919-1920). Așa, de exemplu, va obține, în 1924, regiunea Fiume (retrocedată Iugoslaviei în 1947). Urmează, ca importanță, **Tratatul de la Palatul Lateran** (1929), stabilindu-se independența Vaticanului și caracterul reședinței oficiale a Bisericii Catolice, respectiv, Statul Papal, în Roma.

După mai multe decizii europene controversate din etapa interbelică și participarea la formarea *Axei* (1936), spre sfârșitul celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), guvernul fascist de la Roma, condus de Benito Mussolini (1883-1945), catalogat dictator (1922-1943), este copleșit de *Aliați*, trupele anglo-americane debarcând (10 iulie 1943) în Sicilia. Adoptând *arta compromisului*, trece în tabăra *Națiunilor Unite* (3 septembrie 1943, Siracusa), primind, în 1945, cobeligeranța. Pe baza unui **Referendum** (2 iunie 1946, vot majoritar), Italia era proclamată *republică* (10 iunie 1946), ultimul rege fiind Umberto II (mai-iunie 1945). Din această perspectivă a semnat, ca stat învingător, având 301 220 de km², **Tratatul de la Paris** (10 februarie 1947).

Contemporaneitatea oferise Italiei aprige lecții de moralitate! Ca urmare, la 4 aprilie 1949, președinte, Luigi Einaudi, aderă, fiind considerată membru fondator, la *NATO*, iar ceva mai târziu, 14 decembrie 1955, președinte Giovanni Gronchi, este primită în *ONU*. Astăzi, lista *Părinților Europei Unite* cuprinde mai mulți demnitari peninsulari. Printre aceștia: Alcide de Gasperi (1881-1954), prim-ministru în etapa 30 noiembrie 1945-28 iulie 1953, lider al Partidului Creștin-Democrat, partizan convins al continentalizării, subscrie, pentru Italia, **Tratatul Comunității Economice a Cărbunelui și Oțelului (CECO)**, Paris, 18 aprilie 1951, secondat, cu mare succes, de Altiero Spinelli (1907-1986). Ambii au busturi în București, împreună cu alte zece personalități, dezvelite la 9 mai 2006, *Ziua Europei*.

Una dintre cele mai presante probleme ale anilor postbelici italieni a fost lipsa specialiștilor necesari industrializării *zonelor nordice*, având niveluri inferioare comparativ cu alte regiuni europene. De aceea, guvernul a lansat, în 1950, **Programul amalgamării forței de muncă**, obținându-se importante succese privind alinierea Lombardiei la standardele timpului, astăzi, continentale. Italia beneficiază, totodată, de înlesnirile oferite prin **Planul Marshall**, acceptat la 16 aprilie 1948.

Pentru realizarea obiectivelor strategice, Italia a colaborat, *în primul rând*, cu Franța. Totodată, s-a arătat favorabilă **Proiectului Miciei Europe**, formată, așadar, din cele șase state fondatoare ale Comunităților Occidentale, apropiindu-se, diplomatic, de Belgia, care a gestionat tratativele economice preliminare din 1956, derulate la Bruxelles.

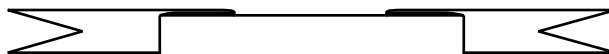
După semnarea **Tratatului de la Roma** (25 martie 1957), statele din *G6* (Franța, Germania de Vest, Italia, Belgia, Olanda, Luxemburg) au supus deciziile constituirii *Pieței Comune* și a *Euratom*, parlamentelor proprii. Italia a ratificat aceste documente într-un timp rezonabil (iulie 1957), demonstrând, constant, interesul major față de posibilitatea evoluției occidentale unitare, funcțională de la 1 ianuarie 1958. Pentru desființarea treptată a barierelor vamale și adoptarea *Tarifului Extern Unic*, operant în interiorul Comunității Economice Europene (*CEE*), Italia a acceptat o *perioadă de grație* însumând 12 ani.

O etapă importantă a evoluției generale a fost guvernarea *democrat-creștinului* Aldo Moro, inaugurată la 5 decembrie 1963 și prelungită, cu intermitențe, până după 1977. Anumite măsuri adoptate cu peste trei decenii în urmă au valabilitate și în 2009, mai ales lupta împotriva corupției. De la 1 ianuarie 2002, Italia a aderat la **Planul Werner** (1936,2 lire:1 *Euro*).

După extinderea *UE* din 2007, aderarea Bulgariei și a României, Italia avea 78 de deputați în Parlamentul de la Strasbourg, 29 de voturi ponderale în deciziile Consiliului de Miniștri, un comisar *executiv* (Franco Frattini, vicepreședinte, *Justiție, libertate și securitate*), un judecător la Curtea de Justiție, câte 24 de experți în Consiliul Economic și Social, respectiv, Comitetul Regiunilor.

S-a aflat la președinția Consiliului de Miniștri al *CEE*, apoi, al Uniunii Europene, în semestrul I din 1980, 1985, 1996 și în semestrul II din 1959, 1962, 1965, 1968, 1971, 1975, 1990, 2003. Va reveni în semestrul II din 2014. De asemenea, Dino Del Bo a condus *CECO* în etapa 8 octombrie 1963-1 martie 1967, iar președinți ai Comisiei Executive Europene au fost Francesco Malfatti (2 iulie 1970-21 martie 1972) și Romano Prodi (5 mai 1999-31 octombrie 2004). Parlamentul European s-a aflat sub *zodie italică* prin președinții: Gaetano Martino (1962-1964), Mario Scelba (1969-1971), Emilio Colombo (1977-1979).

Italia (peste 55 400 000 de locuitori) a acționat pentru: aplicarea **Acordului Schengen** (14 iunie 1985) și a **Tratatului de la Lisabona** (2007); surmontarea crizei financiare mondiale; participarea civică la alegerile europarlamentare (6-7 iunie 2009), când s-au stabilit cei 72 de noi deputați. Președinte (2007): Giorgio Napolitano. Ziua Națională: 2 Iunie.

14. LETONIA

În 1940, asemănător altor teritorii adiacente Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, Letonia, *Țara celor 4 000 de lacuri*, a fost integrată Federației amintite, redobândindu-și independența (14 ianuarie 1991), concomitent cu Estonia și Lituania. Apoi, la 1 mai 2004, Republica Letonia era primită în Uniunea Europeană (UE). Aducea, în perimetrul *continentalizării*, 63 700 de km² și 2 600 000 de locuitori, din care 54% letoni, 3,3% ruși, 5% bieloruși, 3% ucrainieni, 3% poloni, 2% alte etnii. Capitala, orașul Riga, având, aproximativ, 900 000 de coabitanti, este cea mai mare demografie a țării, comparativ cu celelalte 56 de așezări urbane. Totuși, 50% din populație trăiește la sate.

Aflată pe litoralul Mării Baltice, lungime aferentă, 500 de km, Letonia are, de la Nord, la Sud, 210 km, iar de la Est, la Vest, 450 de km. Rețeaua căilor ferate însumează numai 2 800 de km. Pe lângă cele 4 000 de lacuri, pădurile de pini și de mesteceni ocupă circa 40% din teritoriul național. Când a intrat în Uniunea Europeană, Letonia a excelat, ca potențial propriu, în: electronică, radiotehnică, aparataje telefonice, mijloace de transport, chimie, computere, trenuri electrice și *diesel*, roboți industriali, inginerie genetică, sporturi de iarnă, muzică simfonică, gimnastică, teatru de amatori. La 1 ianuarie 1986, Partidul Comunist din Letonia avea 177 000 de membri, respectiv, 6,8% din totalul locuitorilor. Pe timpul Federației Sovietice, Letonia devenise, ca importanță unională, cea de a zecea republică, din totalul de 15 asemenea structuri administrative.

Cele mai vechi urme de locuire, pe actualul teritoriu al Letoniei, probează *Preistoria*, cu deosebire perioada *metalelor*, interferată glaciațiunilor Guntz, Mindell, Riss, Würm. În Mileniul I, Letonia a fost *explorată* de *neamurile* germanice, dar și de cele ale slavilor. De aceea, în zonele baltice, cu deosebire după *Marea Schismă* din 1054, s-au confruntat modalitățile pentru răspândirea și menținerea uneia dintre variantele creștine, catolică, ori ortodoxă.

În documente importante ale secolului XII apare, deseori, numele de *Livonia*, care, teritorial, se suprapunea, prioritar, *Letoniei* de astăzi, dar și Estoniei, fiind amintite, frecvent, zonele *livilor* și *estonilor*. Treptat, se va impune influența catolicismului, *indus* mai ales de papalitate, prin intermediul *negotului* medieval și al *ordinelor* cavaleresti

Prima dintre aceste modalități se concretiza începând cu 1159, când s-a stabilit *vatra* așezărilor Holm și Uexküll, aflate la vărsarea fluviului Dvina de Vest (Daugava) în Marea Baltică. Cursul de apă amintit parcurge 1 020 de km, începând cu izvoarele aflate în Podișul Valdai, din Nord-Vestul Câmpiei Ruse, până la întâlnirea cu actualul oraș Riga, ajungând, apoi, în Delta Baltică. Amintim existența și a fluviului Dvina de Nord, care se varsă, însă, în Marea Albă, aproape de Arhanghelsk.

Înființarea *făcatoriilor* comerciale Holm și Uexküll a determinat ca multe activități din Letonia actuală să *graviteze*, începând cu secolul XII, spre *Hansa germană*, întemeiată în 1161, asociație a negustorilor interesați de comerțul cu *geografiile* scandinave și baltice, având multiple beneficii pentru ample zone din Europa de Nord.

Cea de a doua modalitate a început să prindă contur, mai ales, după 5 octombrie 1199, când Papa Inocențiu III (1198-1216) a proiectat *Cruciada din Livonia*, pentru a-și asigura, prin forță, atât noi surse de venituri, cât, mai ales, *primordialitatea* față de ortodoxism. Precizăm faptul că, în 1030, cneazul Kievului, Iaroslav cel Înțelept (1019-1054) întemeiase, în Estonia, orașul Iuriev, stabilit ca suport strategic pentru extensia influenței slave în tot *perimetrul baltic*.

Inițiativa *pontificală* se va amplifica datorită numirii lui Albert de Buschoevden ca episcop al Livoniei, investit cu dubla calitate de *lider* spiritual catolic și *comandant* militar german în spațialitatea baltică. De aceea, în 1202, a fost înființat, pe teritoriul Letoniei actuale, *Ordinul gladiferilor*, având ca principale misiuni creștinarea catolică și supunerea populațiilor *livone*. Datorită unor asemenea acțiuni concertate, războinice și religioase, dominația germană asupra Letoniei s-a consolidat. În folosul cuceritorilor, regele german, Frederic II de Hohenstaufen (1215-1250), care, inițial, a stăpânit numai Sicilia, a emis **Confederatio cum principibus**

eclesiastica (aprilie 1220), acordând, în teritoriile controlate, importante privilegii nobiliare preoților și prelaților catolici. Tot din 1220, *cavalerii teutoni*, la îndemnul *cruciatului* Conrad de Mazovia, sunt determinați să se implice în acțiunile baltice.

Datorită acestei *competiții* militaro-religioase din Letonia, la 11 aprilie 1226, Marele Pontif, Honoriu III (1216-1227), a fost obligat să medieze conflictul reprezentanților săi cu administrația orașului Riga. Fiecare dintre cele trei *forțe concurente*, respectiv, Episcopatul condus de Albert, *Ordinul gladiferilor*, puterea civilă a reședinței Letoniei, preluau controlul asupra unor teritorii egale.

Peste zece ani, în 1236, se înregistrează, însă, prima victorie a *Alianței baltice* din istoria medievală împotriva străinilor, concretizată prin bătălia de la Saule, pierdută de *cavalerii gladiferi*. De aceea, la 13 mai 1237, noul papă, Grigore IX (1227-1241), a decis constituirea *Ordinului livonian*, prin contopirea structurilor locale aparținând *Ordinului gladiferilor* și *Ordinului teutonic*, având menirea să reziste ofensivei eliberatoare.

Treptat, în Letonia, ca și în celelalte zone baltice, se infiltrează inclusiv interesele *nobilimii* slave. Ca urmare, la 13 iulie 1260, prin bătălia purtată în apropierea Lacului Durbe, marele cneaz Mindovg al Lituaniei (1240-1263) obține o importantă victorie împotriva atât a *ordinelor catolice*, dar și a tendințelor grupărilor slave sau germane expansioniste. De partea învingătorilor s-au aflat, atunci, diverse comunități din mai multe teritorii baltice, încrezătoare într-o viitoare alternativă statală. Totuși, superioritatea rușilor se va impune și asupra Livoniei.

Stăpânirea Cnezatului rus este exercitată, în Letonia, din secolul XIII, până la 1502, când se înregistrează, prin lupta de la Lacul Smolina, revanșa *Ordinului livonian*. Confruntările militare se continuă, sporadic, inclusiv în ultimele decenii ale veacului XVI, etapă denumită, generic, *Războiul livonian*. Un moment important al conflictului este lupta de la Ermes (2 august 1560), oastea rusă învingând atunci, definitiv, *Ordinul livonian*, desființat, apoi, de Marele Pontif Pius IV (1559-1565), prin decizia papală din 5 martie 1562. Acest moment a însemnat și oficializarea luteranismului în Letonia.

Prelungindu-se, conflictul livonian (1558-1583) aduce, însă, în prim-plan, alături de ceilalți participanți, autoritatea regatului Polonia, partizan *fervent* al catolicismului fundamentalist. Aflată în plină ascensiune, Polonia a *dislocat* puterea Rusiei asupra Letoniei (28 noiembrie 1561), foarte *productivă* dovedindu-se, pe plan extern, domnia regelui Sigismund II August (1548-1572). Prin implicarea în *Războiul livonian*, Polonia obține anumite avantaje, precum: secularizarea *Ordinului livonian*, constituirea

ducatului de Curlanda, anexarea, în 1581, a orașului Riga. Practic, Letonia era desființată. Oficial, Rusia a renunțat la acest *spațiu baltic* prin **Tratatul** bilateral din 15 ianuarie 1582, încheiat în favoarea Poloniei.

La începutul veacului XVII, Letonia va trece, în cea mai mare parte, sub stăpânirea Suediei. Astfel, în etapa 1600-1629, are loc *Războiul polono-suedez*, cauza constituind-o adjudecarea Livoniei, formată, după cum s-a precizat anterior, din actualele republici baltice Estonia și Letonia. Confruntările militare nu au adus, practic, un învingător. De aceea, prin **Armistițiul de la Altmark** (26 septembrie 1629), Suedia a încorporat Letonia de Nord, inclusiv reședința tradițională Riga, iar Polonia păstra Letonia de Sud. Războiul de 30 de ani (1618-1648) va consolida puterea Suediei în zonele baltice, exprimată total asupra Letoniei, timp de peste șapte decenii.

Primul Război Nordic, derulat în etapa 1655-1660, între Suedia, aliată cu Brandenburg împotriva Poloniei, Rusiei, Danemarcei, Prusiei, favorizează Suedia, care primea, de la Polonia, datorită **Păcii de la Oliva** (3 mai 1660), inclusiv Letonia de Sud.

În 1700, a izbucnit, însă, *Al Doilea Război Nordic*, prelungit până în 1721, între Rusia, aliată cu Polonia și Danemarca, împotriva Suediei. Evenimentul i-a adus Suediei, prin **Pacea de la Nystadt** (30 august 1721), numeroase dezavantaje. Ca dovadă, pierde, în favoarea Imperiului Țarist, printre altele, întreaga Letonie, cuprinzând și orașul Riga, important port baltic, administrat de ruși încă din 1710.

Atestat documentar la 1201, declarat oraș liber în 1561, integrat Poloniei din 1581, ocupat de Suedia în 1621, preluat de Imperiul Țarist începând cu 1710, orașul Riga, având, printre alte elemente de patrimoniu, Domul (secolele XIII-XV), Biserica Sfântul Petri (secolele XIV-XVII), Castelul (secolele XIV-XVII), Turnul Pulberăriei (secolul XVI), a cunoscut, împreună cu celelalte zone ale Letoniei, *sistemul reformator* al țarului Petru I cel Mare (1682-1725).

În secolul XVIII, luptători din Letonia au participat la acțiunile militare ale Rusiei împotriva altor state, iar la începutul veacului XIX, se regăsesc în armata țarului Aleksandru I (1801-1825), opusă, cu succes, celei conduse de Napoleon I (1804-1814/1815). Cu toate că *rusificarea* a fost intensivă, Letonia nu a abandonat principiile *culturii germane normandiste*, iar în urma dezmembrării Imperiului Țarist, asemănător Estoniei, Lituaniei, ori a altor *gubernii*, se va proclama republică independentă, având, ca suport, **Declarația drepturilor popoarelor din Rusia**, până la despărțirea de stat, elaborată de Guvernul Sovietic (15 noiembrie 1917).

După ieșirea Rusiei din Primul Război Mondial (1914-1918), în februarie 1918, Letonia a fost ocupată de armatele germane. În ziua de 17 decembrie 1918, Partidul Social-Democrat din Letonia a instituit, la Riga, *Puterea sovietelor*, fapt care a determinat Rusia bolșevică să-i recunoască imediat independența (22 decembrie 1918).

Noul sistem politic a fost, însă, *dislocat* de forțele naționale în ianuarie 1920, ceea ce a atras proclamarea *Republicii Constituționale Letonia*, de factură democratică occidentală. La 11 august 1920, sub presiunea evenimentelor, s-a semnat **Tratatul de pace letono-sovietic**, Moscova acceptând, oficial, *statutul* distinct al Letoniei. Pe plan european, importanța acesteia a crescut, mai ales, după primirea în *Liga Națiunilor* de la Geneva (22 septembrie 1922). Tot în 1922, s-a adoptat **Constituția Republicii Letonia**.

Contextul internațional nefavorabil, determinat, mai ales, de instaurarea regimului fascist în Germania, a grăbit încheierea **Tratatului de neagresiune letono-sovietic** (5 februarie 1932). Realitățile din Capitala Riga s-au precipitat, însă, în favoarea instaurării unui regim politic dictatorial autoritar (15 mai 1934), condus de liderul Partidului Agrarian, Karlis Ulmanis, care a suspendat **Constituția** din 1922. După declanșarea celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), în Letonia s-a convenit staționarea *Armatei Roșii*, pe baza **Tratatului de ajutor reciproc letono-sovietic** (5 octombrie 1939), ulterior, așadar, **Tratatului de neagresiune sovieto-german** de la Moscova (23 august 1939). În 1940, Letonia a fost ocupată, prin urmare, de unități militare sovietice.

După intrarea trupelor naziste pe teritoriul URSS (22 iunie 1941), Letonia era cuprinsă în **Planul General de Apărare a Patriei**. La 1 iulie 1941, totuși, armata germană a cucerit Riga, luptele din zonă durând numai câteva zile. Noua ofensivă sovietică (10 iulie-22 octombrie 1944) a determinat reocuparea *teritoriilor baltice*, iar *Confărințele Aliaților*, de pe timpul celui de Al Doilea Război Mondial, ori din etapa imediat următoare, au recunoscut prevalența intereselor sovietice în Letonia.

Prin **Tratatul de Pace de la Paris** (10 februarie 1947), se admitea tacit, apartenența totală a Letoniei la Confederația Sovietică. Deși confruntată cu numeroase inconveniente, mișcarea națională, *resuscitată*, în special, după 1960, s-a menținut datorită, mai ales, instituțiilor eclesiastice luterane. Așadar, dezagregarea URSS a fost grăbită inclusiv de redimensionarea raportului forțelor politice din Letonia. În aprilie 1989, demonstrațiile deschise sunt radicalizate, iar în mai 1990, s-a cerut independența. După tentativa *loviturii de stat a durilor comuniști*, sprijiniți pe o parte a locuitorilor, Federația Rusă a acceptat, oficial, în 1991,

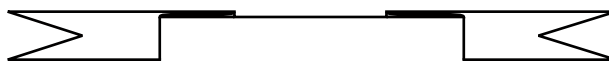
independența Letoniei, retragerea trupelor sovietice realizându-se, treptat, până în 1994. Înțelegerile au fost convenite, atunci, cu Sovietul Suprem Republican.

Primită în Uniunea Europeană prin *Văzul V* (1 mai 2004), împreună cu Cehia, Cipru, Estonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia, Ungaria, Republica Letonia s-a integrat cu bune rezultate structurilor continentale. A stabilit, pentru Parlamentul de la Strasbourg, inclusiv după 1 ianuarie 2007, aderarea Bulgariei și a României, nouă eurodeputați. Are, totodată, patru voturi ponderale în Consiliul de Miniștri, un comisar în Comisia Executivă a Europei (Andrius Piebalgs, *Energie*), un judecător la Curtea de Justiție, câte șapte experți în Comitetul Economic și Social, respectiv, în Comitetul Regiunilor. Va conduce Consiliul de Miniștri al UE în primul semestru din 2015, continuând președinția Italiei.

Executivul de la Riga s-a adaptat, operativ, cerințelor *postaderare* ale UE, iar la 13 decembrie 2007, a acceptat **Tratatul de Reformă**, propus de *Summit*-ul continental întrunit la Lisabona. Beneficiind de solidaritatea europeană, traversează, prin măsuri specifice, influențele negative ale crizei financiare mondiale, menține parametrii economiei naționale, contribuie la relaxarea relațiilor dintre Vest și Est.

La 6 iunie 2009, a gestionat noile alegeri pentru Parlamentul European de la Strasbourg, cu activitate timp de cinci ani (2009-2014), delegând, nominal, opt reprezentanți naționali. Șeful statului este președintele republicii. În 2007: Vaira Vīke Freirbera. Ziua Națională se celebrează la 18 Octombrie.

În general, Republicile Baltice, aflate la interferență de interese nord-europene, sunt considerate, pentru acest început de Mileniu, un teritoriu cu multiple valențe, proprii echilibrului pacifist, dar și strategic militar. Asemenea caracteristici sunt specifice inclusiv Letoniei.

15. LITUANIA

Denumită, convențional, *Ținutul chihlimbarului*, Lituania se află în zona de interferență a Mării Baltice cu Oceanul Atlantic, ceea ce îi conferă o importantă poziție strategică pentru Europa de Nord-Est, adiacentă râului Neman (Niemn). Integrată, din 1940, Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, Lituania și-a redobândit independența la 14 ianuarie 1991, fiind admisă, prin *Văzul V*, împreună cu Cehia, Cipru, Estonia, Letonia, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia, Ungaria, în Uniunea Europeană (1 mai 2004).

Teritorial, noul stat al *Clubului* occidental aducea 65 200 de km², dar și 3 600 000 de locuitori, cei mai mulți, 80%, fiind lituanieni, urmați de: ruși, 9%; poloni, 7%; bieloruși, 2%; alte naționalități, 2%. În Capitala Vilnius trăiesc peste 600 000 de oameni, completându-se, astfel, sistemul urban, asigurat de cele aproape 100 de orașe. Lungimea căilor ferate proprii însumează 2 000 de km.

La intrarea în Uniunea Europeană, Lituania avea, aproximativ, 200 de mari capacități industriale, un loc special ocupând Centrala Atomoelectrică *Ignalinskaia*, șantierele navale, unitățile pentru produse electronice, de prelucrare a petrolului sau a lemnului. Academia de Științe din Lituania, prin cele 12 institute de specialitate, s-a remarcat în domeniile

cercetării compușilor activi biologici, fizicii semiconductorilor, fizicii nucleare, implementării matematicii în medicină etc.

Lituania a dat patrimoniului continental, printre altele, Catedrala în stil gotic *Sfânta Ana* (secolul XVII), Catedrala *Sfinții Petru și Pavel*, având 2 000 de sculpturi, Teatrul de Operă și Balet, Palatul Sporturilor, importante tradiții culturale, recorduri europene, mondiale și olimpice obținute de renumiți atleți. Aflată, din cele 15 republici, pe poziția *opt* a ierarhizării *sui-generis*, folosită de Confederația Sovietică, fosta Republică Unională Lituania a avut, între 1940-1990, **Constituție**, Parlament, Guvern, Tribunal Suprem, Imn, Drapel, Stemă, toate acestea în consens cu cele *agreate* de Moscova. Conform unei statistici oficiale din 1986, în evidențele forurilor de la Vilnius se aflau, atunci, 197 000 de membri ai Partidului Comunist al Lituaniei, succedând, la mare distanță, cifra folosită pentru Azerbaidjan (377 000) și devansând, cu puțin, pe cea din Moldova (189 000).

În cadrul Uniunii Europene, orașul Vilnius, reședință oficială a Lituaniei, se apropie așezărilor urbane tradiționale cu demografie medie. Existent, oficial, din 1323, Vilnius are Universitate începând cu 1579, biserici gotice reprezentative, precum *Sfântul Bernard*, calitate de Capitală *cnezială* din 1569, renumele unui centru spiritual *novator* al spațialităților nordice. Din Lituania este originară Marija Gimbutas, apreciat cercetător american, specialist în neoliticul european.

De asemenea, în orașul Kaunas din Lituania a trăit și a lucrat Ludwig Zemenhof, cel care a creat *Limba esperanto*, casa autorului primului **Manual** de asemenea factură fiind, acum, restaurată. La 27 august 1986, versurile poetului lituanian Eduardaj Mejelaitis s-au publicat în *graiul* amintit. Străvechea Capitală a Lituaniei este așezarea Kernave, aflată la 60 de km de orașul Vilnius. În 1390, având 4 000-5 000 de locuitori, a fost arsă pe timpul năvălirii cruciaților catolici.

Dintre republicile baltice, Lituania s-a exprimat, de-a lungul evoluției tuturor etapelor temporale, cel mai convingător și mai concludent. Urme materiale *preistorice* și *protoistorice* probează cuprinderea acestui teritoriu în amplul *arc* al *antropogenezei* continentale. Apoi, *obștile sâtești*, specifice zonelor finice, dar și slavilor de răsărit, au devenit o importantă *punte de legătură* între Marea Baltică și Marea Neagră, facilitând, încă din secolul IV, constituirea primelor structuri medievale prestatale. Vor aparține, spre sfârșitul Mileniului I, pentru început, Cnezatului Kiev, condus, succesiv, de Vladimir (980-1015) și Iaroslav cel Înțelept (1019-1054). Tot în atare perioadă, lituanienii acceptă, inițial, creștinismul ortodox și se opun valurilor migratoare, inclusiv tătarilor.

În secolul XIII, Lituania s-a detașat de alte structuri teritoriale adiacente, devenind, astfel, *cnezat* distinct. Acțiunea unificării statale, cu deosebire a comunităților proprii sâtești, este inițiată de nobilul Mindaugas (Mindaugas), considerat un adevărat lider administrativ, care, printr-o domnie prelungită (1240-1263), a înființat și a consolidat, convingător, *Marele Cnezat Lituanian*.

Totodată, a condus spre victorie (13 iulie 1260) *prima alianță baltică*, împotriva *ordinelor catolice*, ori a altor influențe externe, confruntarea având loc, așa cum este precizat în paginile consacrate Letoniei, în zona Lacului Durbe. De altfel, încă din etapa *incipientă* a existenței triburilor baltice, s-a *cristalizat* ideea că acestea reprezentau realități autonome, evoluând separat de cele finice, slave, germane sau scandinave, *concept* promovat, mai ales, în Lituania actuală.

Realizările deceniilor de început ale veacului XIV s-au datorat domniei cneazului Gedymis (1316-1341). Astfel, în plan intern, au fost elaborate primele **ucazuri** (*norme*) ce reglementau relațiile dintre feudali și supușii lor. S-a preocupat, insistent, de organizarea administrației, fiind considerat întemeietorul comunei urbane Vilna (1323), ulterior, orașul Vilnius, având calitatea de reședință oficială a statului medieval.

De asemenea, Gedymis a stabilit o nouă *conduită* a Lituaniei în politica externă, promovând *ofensiva* diplomatică și militară. Așa, de exemplu, au fost subordonate, prin *tratare* bilaterale, cnezatele Minsk, Volânia și alte spațialități slave apropiate, iar pe câmpurile de luptă, a obținut victorii importante împotriva cavalerilor teutoni. S-a autointitulat, deseori, *rege al lituanienilor și al rușilor*.

Cea de-a doua jumătate a secolului XIV a fost *marcată*, în Lituania, de continuarea *confruntărilor* războinice împotriva altor state apropiate, inițiativele aparținând, mai ales, ducelui Olgerd (1345-1377). Acțiunile s-au derulat pe trei direcții. Prima a vizat *neutralizarea* tătarilor, ceea ce s-a dobândit prin victoria de la *Apele Albastre* (1363). Următoarea demonstra dorința Lituaniei de a controla cursurile de apă spre Marea Neagră, Nistru și Nipru, fapt ce *conferea* posibilitatea *practicării* comerțului meridional, iar pe planul al treilea, s-a aflat *angajarea* Lituaniei în luptele pentru supremație cu Marele Cnezat al Moscovei. Oastea lui Olgerd a fost, însă, diminuată simțitor ca urmare a victoriilor adversarilor (1368, 1370, 1372).

Renumita *Casă europeană Jagiello* este originară din Lituania. Fondatorul *patronimic* al acesteia rămâne ducele Jagiello, conducător al *Țării chihlimbarului* în etapa 1377-1434, respectiv, 57 de ani. Lituania a pecetluit, atunci, prin *Uniunea de la Krewo* (14 august 1385), o alianță dinastică, suficient de avantajoasă, cu Polonia.

Data amintește căsătoria ducelui Jagiello cu Jadwiga, regina Cracoviei (1384-1386), urmată de acceptarea creștinismului (martie 1386) și de înscăunarea noului monarh, sub numele de Wladislaw II Jagiello (1386-1434). Totuși, până în 1392, păstrează inclusiv titlul tradițional de *Mare Cneaz al Lituaniei*. În acest mod, Polonia va fi condusă, în succesiunea dinastiei Piaștilor (c. 880-1386), de familia lituaniană Jagiello, timp de 200 de ani (1386-1586).

În 1392, prin **Tratatul de la Ostrow**, Lituania recunoaște, oficial, suzeranitatea Poloniei, conducerea administrativă autonomă fiind preluată de marele cneaz Witold (1392-1430). Deși nu mai avea totală independență, Lituania a continuat să se exprime ca importantă putere a timpului medieval.

Astfel, sunt relevante luptele cu tătarii, iar în urma confruntării de la Worskla (12 august 1399), finalizată neconcludent, Lituania a ocupat Podolia de Sud, în defavoarea *alogenilor*, ajungând cu stăpânirea până la Marea Neagră. Totodată, Witold a colaborat cu Polonia, Rusia și Moldova pe timpul bătăliei de la Grünwald (Tannenberg), purtată împotriva cavalerilor teutoni (15 iulie 1410). Conducătorul acestora, *marele maestru*, Ulrich von Jungingen, a căzut la datorie. În urma *surclasării* teutonilor, Lituania ocupă regiunea Samogiția, iar Alexandru cel Bun își consolidează domnia (1400-1432).

Unul dintre reformatorii Lituaniei, la interferența dintre medieval și modern, a fost marele cneaz Cazimir (1440-1492), devenit inclusiv rege al Poloniei, sub numele Cazimir IV Jagiello (1447-1492). După elaborarea **Privilegiului** din 1447, care reglementa structurile sociale rurale, pe baza acestui document se va emite, în 1558, **Statutul privind măsurarea și distribuirea pământului**, având prevederi speciale referitoare la clacă, iobăgie, circulația proprietăților funciare.

Un moment important în istoria Lituaniei a fost 1 iulie 1569, când s-a constituit *Uniunea de la Lublin*. Oficial, Lituania se alipea, teritorial, Poloniei, formând, împreună, *Reczpospolita Polska*. Aveau un singur conducător, în persoana regelui polon, se desființa calitatea de mare cneaz lituanian, era constituită o singură *dietă* (legislativă), circula aceeași monedă. Primul monarh unic s-a numit Zigmunt II August (1548-1572), succesorul lui Aleksander (1501-1508), respectiv, Zigmunt I Stary (1508-1548), ultimii fiind atât regi ai Poloniei, cât și mari duci ai Lituaniei, membri ai dinastiei Jagiello. Lituania, prin integrarea în Polonia, a păstrat propria organizare internă, împreună cu normele fiscale, juridice și militare, devenind, uneori, voievodat.

Apartenența Lituaniei la Polonia a determinat, în octombrie 1596, anumite *clarificări* de ordin religios. Întrucât, o parte a Bisericii Ortodoxe

din Polonia și Lituania recunoșteau autoritatea papală, acestea au format *Uniunea de la Brest*. Ceilalți credincioși, consecvenți creștinismului oriental, printre care mulți lituanieni, au constituit, împreună cu protestanții catolici, *Confederația de la Vilna*. În atare context, se poate explica *multireligiozitatea* cetățenilor de astăzi ai Lituaniei.

Împărțirea Poloniei, succesiv, 25 iulie 1772, 23 ianuarie 1793, 3 ianuarie 1795, între Rusia, Austria și Prusia, a favorizat integrarea parțială a Voievodatului Vilno în Imperiul Țarist (1793). La 1830, Lituania și-a proclamat independența, detașându-se, unilateral, de Rusia, calitate care nu a fost, însă, recunoscută. Apoi (5 octombrie 1831), Lituania este subordonată, în *totalitate*, statului Romanovilor. Supusă unui prelungit regim de *rusificare*, existent până în 1918, Lituania își va păstra, totuși, identitatea națională.

Prin **Tratatul de la Brest Litovsk** (3 martie 1918), încheiat între Rusia Sovietică și Puterile Centrale, participante la Primul Război Mondial (1914-1918), Lituania era desprinsă din structurile anterioare țariste, proclamându-se republică independentă. Pentru două decenii, orașul Vilnius a intrat, însă, atunci, în componența Republicii Polonia.

Pe fundalul instabilității vieții politice din fostul Imperiu Țarist, în Lituania au existat (5 noiembrie 1918-15 mai 1920), *paralel*, două structuri de putere, respectiv, *republica sovietică* și *republica liberală*, ultima fiind condusă de guvernul lui Augustin Voldemaras. Sub presiune occidentală, Rusia a recunoscut, prin **Tratatul de pace lituano-sovietic** (12 iulie 1920), existența statului independent lituanian, de factură democratică.

La 22 septembrie 1922, Lituania a fost primită în *Liga Națiunilor*, având sediul la Geneva, iar raporturile cu Moscova sunt reglementate datorită **Tratatului bilateral de neagresiune** (28 septembrie 1926). Peste câteva luni (17 decembrie 1926), în Lituania s-a instalat, însă, un guvern de *extremă dreapta*, etichetat ca fascist. Având acest suport politic, Germania nazistă ocupă (22 martie 1939), *parțial*, Lituania, anexând regiunea Memel și portul Klaipeda.

În octombrie 1939, Polonia, invadată de armata hitleristă (1 septembrie 1939), a retrocedat Lituaniei orașul Vilnius. Mulți evrei din Varșovia au fost primiți în această republică baltică datorită medierii ambasadorului Japoniei din Lituania. Declanșarea celui de Al Doilea Război Mondial a impus, concomitent cu acțiunile germane, extensii teritoriale sovietice asupra restului Lituaniei, devenind, pe baza hotărârii Adunării Naționale, așa cum s-a precizat, Republică Unională (7 iulie 1940).

Pe timpul conflagrației, în etapa 1941-1944, Lituania a fost ocupată, total, de armata Germaniei naziste, în ofensiva spre Moscova. Succesul

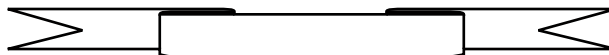
Armatei Roșii, din iulie-august 1944, a readus, la situația din 1940, întregul litoral baltic, ceea ce se va menține aproape o jumătate de secol.

Pe fundalul destrămării sistemului comunist din *URSS*, în 1990, Lituania și-a proclamat, unilateral, independența, acțiunea având sprijinul nemijlocit al instituțiilor religioase catolice. Noul statut a fost recunoscut, oficial, de guvernul Federației Ruse, aspect precizat anterior, la 14 ianuarie 1991. De reținut aspectul că Lituania s-a arătat rezervată atunci când a primit invitația de a participa la Comunitatea Statelor Independente (*CSI*), declinând un asemenea proiect.

Istoria contemporană a Lituaniei a intrat, așadar, într-o nouă etapă, prin aderarea la Uniunea Europeană (1 mai 2004). Avea: în Parlamentul de la Strasbourg, inclusiv după 1 ianuarie 2007 (aderarea Bulgariei și a României), un număr de 13 reprezentanți; șapte voturi în Consiliul de Miniștri; un comisar în forul executiv continental (Dalia Grybauskaitė, *Programare financiară și buget*); un judecător la Curtea de Justiție; câte nouă membri în Comitetul Economic și Social, dar și în Comitetul Regiunilor. Va deține președinția *UE* pentru semestrul II din 2013. În mandatul 2009-2014, trimite forului legislativ 12 eurodeputați.

Precizăm faptul că, la 8 martie 2006, Comisia Juridică a Parlamentului Lituaniei a avizat favorabil **Tratatul de Aderare** a României la Uniunea Europeană, ulterior, conlucrarea bilaterală devenind tot mai fructuoasă. Ca și alte țări admise relativ recent în *UE*, Lituania s-a bucurat de ajutorul statelor occidentale pentru adaptarea economiei *etatiste* la regulile concurenței și inițiativei personale, cu deosebire după accentuarea efectelor crizei financiare mondiale, având efecte negative vizibile în republicile baltice.

Totodată, conlucrarea cu *NATO*, susținerea principiilor **Tratatului de Reformă**, stabilit pe timpul mandatului prezidențial portughez la președinția Consiliului de Miniștri al *UE* (semestrul II din 2007), urmările alegerilor europarlamentare (7 iunie 2009), redimensionarea relațiilor cu Federația Rusă, ori cu celelalte state vecine, sunt permanent înscrise pe agenda de lucru a executivului de la Vilnius. Șeful statului este președintele republicii. În 2007: Valdas Adamkus. Ziua Națională se celebrează la 16 Februarie.

16. LUXEMBURG

În Europa Occidentală există, de secole, un important *triunghi* strategic pentru economia, politica, religia și structurile militare continentale, format din Regatul Belgiei, Regatul Țărilor de Jos-Olanda și Marele Ducat de Luxemburg, constituind, împreună, *Benelux* (Royaume de Belgique, Koninkrijk der Nederlanden, Grand-Duché de Luxembourg). Prin *poziționarea* geografică, Marele Ducat de Luxemburg face *joncțiunea* între Belgia, Republica Federală a Germaniei și Franța, transformând prelungirea Câmpiei deluroase a Lorenei, precum și Valea Mosellei, într-o *punte* ce unește lumea *Cocoșului galic* parizian cu aceea a legendarului viteaz saxon Ariovist.

Ca dovadă, unul dintre marii comandanți militari ai *Hexagonului*, ducele de Luxemburg, mort în 1695, a obținut, în numele Franței lui Ludovic XIV (1643-1715) și al comunităților din acest areal, victoriile de la Fleurus, Steinkerque și Neerwinden (1688-1697), contra *Ligii de la Augsburg*, formată, în 1686, din Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană (care cuprindea și Spania), aliat cu Suedia, Olanda, ulterior, Anglia (1689). Se consolidează, astfel, în conștiința posterității, ideea conform căreia Marele Ducat s-a aflat, întotdeauna, la intersecția principalelor interese occidentale.

Existența distinctă, încă din secolul X, a entității statale invocate, demonstrează faptul că marile Capitale au *intuit* rolul de *nod al complexităților continentale* al acesteia, iar tendința de anexare, din partea altor țări, a fost diminuată constant, fără *inflamarea* întâlnită în multe alte cazuri asemănătoare. De precizat aspectul că, la încheierea favorabilă a conflictului militar al *Hexagonului*, cu *Liga de la Augsburg* (20 septembrie 1697), prin **Pacea de la Torino** (Italia) și **Tratatul de la Ryswick** (Olanda), se reevalua suportul pe care ducele de Luxemburg îl oferise regelui Franței, Ludovic XIV, în sensul *coagulării* dorințelor mai multor state europene, raportate, însă, la cele pariziene. Într-adevăr, în Marele Ducat de Luxemburg, limba oficială este și acum *graiul* tradițional al Bourbonilor, chiar dacă se folosește numai pe o suprafață însumând 2 586 de km², locuită de aproximativ 400 000 de cetățeni europeni.

Cu toate influențele preponderent franceze, Marele Ducat are propria sa istorie. Ca nominalizare distinctă apare, așadar, în secolul X, pe timpul Imperiului vest-european condus de Otto I cel Mare (936-973), devenind, apoi, unul dintre teritoriile integrate Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană (Primul *Reich*).

De aceea, în diverse perioade (1308-1313, 1347-1378, 1410-1437), marii duci de Luxemburg ajung regi ai *teutonilor*, cumulând, uneori, inclusiv conducerea *Sfântului Imperiu*. Astfel, pe durata când puterea Coroanei germane a emanat de la Dinastia de Hohenstaufen (1138-1437), Henric VII de Luxemburg avea titlul de rege (1308-1313) și de împărat (1312-1313). Apoi, Carol IV de Luxemburg conduce, prin decizii monarhice, timp de peste 30 de ani (1347-1378), fiind, totodată, încoronat și acceptat împărat în etapa 1355-1378, iar Sigismund de Luxemburg a exercitat calități asemănătoare peste un sfert de veac (1410-1437), din 1433, fiind ales împărat. După 1438, coordonarea structurilor germane va fi preluată, până în 1740, de Dinastia de Habsburg.

Amintim, în contextul reliefării ascensiunii spre *vârful piramidei* feudalității nobiliare a Casei de Luxemburg, detaliul că alegerea conducătorului *Sfântului Imperiu Romano-German* se realiza prin votul a șapte *mari electori: patru laici* (regele Cehiei, ducele Saxoniei, margraful de Brandenburg, comitele Palatinatului) și *trei eclesiastici* (arhiepiscopii de Köln, Mainz, Trier). Principiul a funcționat în virtutea unei legislații speciale, **Bula de Aur**, elaborată, în 1356, pe timpul lui Carol IV de Luxemburg, amintit anterior. De la Otto I cel Mare (936-972), având *virtute* imperială din 962, până la Carol V *Quintul* (1516-1556), împărat *universal* după 1519, toți conducătorii romano-germani au fost încoronați de papalitate, ultima *procesiune* având loc la Bologna, în Italia.

Începând cu secolul XV, Ducatul de Luxemburg, dezvoltat, mai ales, în perimetrul *adiacent* orașului cu același nume, a fost disputat, deseori, de Marile Puteri ale Europei de Apus. Ca dovadă, în 1477, după decăderea Ducatului Burgundiei, aflat în vecinătate franceză, Casa de Habsburg a transformat Ducatul de Luxemburg în provincie imperială germană, statut anulat la 1684. De asemenea, aceeași dinastie, atunci când stăpânea zonele iberice, a administrat Ducatul de Luxemburg prin intermediul Madridului, așa cum s-a întâmplat, bunăoară, în etapa 1648-1659. Spania a fost obligată, în urma **Păcii de la Pirinei** (7 noiembrie 1659), să renunțe, temporar, la acest teritoriu, care a trecut sub tutela directă a Vienei.

Prin sporirea rolului Franței în politica europeană, regele Ludovic XIV (1643-1715) *adjudeca*, spre mijlocul deceniului nouă al secolului XVIII, stăpânirea asupra Ducatului de Luxemburg, în defavoarea habsburgilor vienezi. Prevederile înscrise în **Tratatul de la Regensburg** (15 august 1684), stabileau ca Franța să preia în stăpânire, tot atunci, inclusiv arealul Strasbourg, ambele zone fiind denumite, convențional, *oferte ale Camerelor de Reuniune*.

Deoarece Franța s-a confruntat, pentru menținerea poziției de lider al Europei, timp de peste un deceniu (1688-1697), cu *Liga de la Augsburg*, demers amintit mai sus, prin **Tratatul de la Ryswick**, semnat, succesiv, la 20 septembrie 1697, cu Anglia, Olanda și Spania, respectiv, 30 octombrie 1697, cu *Sfântul Imperiu*, Ludovic XIV a retrocedat Ducatul de Luxemburg pentru Madrid, victorios, de această dată, în luptele navale, ceea ce a însemnat, efectiv, sfârșitul supremației continentale a *Hexagonului* în domeniul maritim.

În etapa 1700-1713, s-a desfășurat, însă, Războiul de succesiune la tronul Spaniei. **Tratatul de la Utrecht** (13 august 1713), încheiat la finalul acțiunilor militare, a consemnat revenirea Ducatului de Luxemburg sub stăpânirea nemijlocită a *Căsuței Veneze de Austria*, realitate ce se va menține, în linii mari, până la 1794. Deși integrat unui mare imperiu, dar cu o economie încă medievală, Ducatul de Luxemburg a evoluat, constant, spre structuri moderne, dezvoltând anumite ramuri productive în domeniile forestier și viticol, stimulând, sistematic, activitățile tradiționale (marochinărie, zootehnie, prelucrarea laptelui).

Transformarea Franței postrevoluționare în Republică (1792) nu a presupus anularea dorinței Parisului de a reocupa Ducatul de Luxemburg. Ca urmare, la 26 iunie 1794, în urma victoriei de la Fleurus, împotriva Austriei, armata franceză a luat în stăpânire orașul Luxemburg, concomitent cu capitala Belgiei, Bruxelles. Ulterior, Ducatul de Luxemburg a făcut parte

din Imperiul Francez condus de Napoleon I (1804-1814/1815), când s-a *infuzat* sensul reformativ și legislativ, de natură continentală.

Printr-o prevedere specială, înscrisă în **Actul final al Congresului de la Viena** (9 iunie 1815), Luxemburg devine *Mare Ducat*, inclus în Confederația Germană, aplicându-se, însă, *clauza* unei *Uniuni personale* cu monarhul Wilhelm I de Orania, recunoscut atât rege al Olandei, cât și al Belgiei. Se va desprinde, definitiv, de *Uniunea personală* cu Olanda la sfârșitul domniei regelui Wilhelm III de Orania (1849-1890). Ca urmare, Adolf de Nassau se proclamă, în 1890, *Mare duce al Marelui Ducat de Luxemburg*. Belgia era detașată încă din 1830.

Granițele noului stat erau prevăzute în **Tratatul belgiano-olandez** semnat la 19 aprilie 1839, iar **Conferința Internațională de la Londra** (7-11 mai 1867), a proclamat neutralitatea perpetuă a Marelui Ducat de Luxemburg, care fusese invadat de Prusia în condițiile războiului cu Austria (15 iunie-26 iulie 1866).

Evoluția internă a devenit, astfel, benefică pe mai multe planuri ale economiei independente capitaliste. Ca dovadă, în 1842, Luxemburg a intrat în Uniunea Vamală Germană (*Zollverein*), condusă de la Berlin, ceea ce a facilitat importante progrese industriale, comerciale și financiare, cum a fost, de exemplu, construirea, în 1845, a primei căi ferate.

La 17 octombrie 1868, în Marele Ducat de Luxemburg s-a adoptat **Constituția** națională, inspirată din cele ale altor comunități occidentale, prevăzându-se, expres, *statutul neutralității*. Cu toate acestea, în contextul Primului Război Mondial (1914-1918), la 2 august 1914, trupele germane de pe *Frontul din Vest* au intrat pe teritoriul invocat. Acțiunea era urmată de invadarea Belgiei, stat neutru, 3/4 august 1914. Pentru Luxemburg, neutralitatea se va reinstitui prin **Conferința de Pace de la Versailles** (18 ianuarie 1919-21 ianuarie 1920).

Perioada interbelică (1918-1939) a determinat în Marele Ducat, sub domnia Marii ducese, Charlotte (1919-1964), refacerea și extensia capacităților aducătoare de prosperitate. În acest scop, la 22 decembrie 1921, s-a creat *Uniunea Vamală cu Belgia*, funcțională din 1 mai 1922. Ritmul strategiei amintite este întrerupt datorită celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), Marele Ducat, Belgia și Olanda, fiind invadate de trupele germane (10 mai 1940). Armata regală olandeză a capitulat la 15 mai 1940, iar cea a Regatului Belgiei, în ziua de 28 mai 1940. Până spre sfârșitul conflagrației, pe teritoriul Marelui Ducat au fost *încartiruite* importante efective hitleriste, obligate să se retragă, apoi, sub presiunea *Aliaților*, începând cu 1 septembrie 1944.

În 1945, Luxemburg devine membru fondator al *ONU*. Din 1947, la *Uniunea Vămală cu Belgia*, realizată, aşadar, în 1921, a aderat Olanda, pe baza căreia, prin tratativele din 1948 și 1960, s-a definitivat, ca suport al integrării economice, *Uniunea Benelux* (1 noiembrie 1960). Concomitent, la 17 martie 1948, Marele Ducat a denunțat *neutralitatea perpetuă*, convenită prin **Conferința Internațională de la Londra** (1867), amintită mai sus, încălcată brutal de Germania în 1914 și 1940. Conducerea statului a hotărât, atunci, să-și asigure *securitatea mutua lă* în cadrul **Pactului de la Bruxelles**, prin care cinci state occidentale, Anglia, Franța, Belgia, Olanda, Luxemburg, își uneau eforturile lor diplomatice pentru a se apăra împotriva tendințelor *revanșarde* postbelice.

De asemenea, Marele Ducat este membru fondator al *NATO* (Washington, 4 aprilie 1949), al Comunității Europene a Cărbunelui și Oțelului (Paris, 18 aprilie 1951), al Pieței Comune și al *Euratom* (Roma, 25 martie 1957), ultimul **tratată** intrând în vigoare la 1 ianuarie 1958. Poate să fie considerat unul dintre cei șase *constructorii* ai Europei actuale, împreună cu Belgia, Franța, Germania Federală, Italia, Olanda (*G6*). De reținut faptul că forul conducător al *CECO* (1951) s-a numit *Înalta Autoritate* (10 august 1952-1 iulie 1967), implicând și specialiști din Luxemburg.

Ca dovadă, Marele Ducat a susținut atragerea în Grupul celor șase (*Mica Europă Occidentală*) inclusiv a altor state, iar în februarie 1992, a semnat **Tratatul de la Maastricht** (Olanda), referitor la constituirea *Uniunii Europene*. Pe acest document, din 1992, sunt înscrise numele a 12 miniștri de externe, reprezentând, atât cele șase țări fondatoare ale Pieței Comune (*CEE*), nominalizate anterior, cât și Danemarca, Irlanda (de Sud), Marea Britanie, Grecia, Spania, Portugalia, alături de demersurile invocate prin *Valuri* ulterioare.

Ca formă de stat, Luxemburg este *monarhie constituțională ereditară*, respectându-se, astfel, **Legea fundamentală** din 17 octombrie 1868. Conducătorul țării, *Marele duce*, numește *Cabinetul* (Guvernul), puterea legislativă aparținând suveranului și Parlamentului unicameral (Camera Deputaților), mandat pe cinci ani. Are 2 586 de km², 350 000 de locuitori, trei districte, 12 cantoane, un oraș autonom (Capitala Luxemburg). Ziua Națională suprapune data de naștere a Marelui duce, iar *drapelul*, proporție 5:3, se constituie din trei benzi orizontale, culorile roșu, alb, albastru deschis. *Moneda* națională a fost *francul*, divizat în 100 de *centimes*, convertire 40,3: un *Euro*. Cea mai importantă instituție superioară de învățământ este *Université Internationale de Sciences Comparées* (1957).

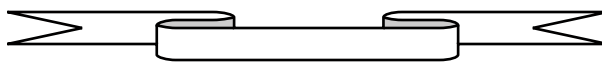
Țara a cunoscut o relevantă evoluție, cu deosebire, pe timpul Marelui duce Jean (1964-2004), șef al statului fiind, acum, Marele duce

Henric. Luxemburg contribuie la depășirea crizei financiare mondiale, oferind resurse minerale de fier, energie electrică, produse din fontă și oțel, articole chimice și de marochinărie, materiale de construcții, diverse sortimente alimentare. Aici se află sediul mai multor instituții europene, iar șeful guvernului este și ministru de externe. Timp de șase luni (1 ianuarie-1 iulie 2005), etapă când România a semnat **Tratatul de Aderare** (25 aprilie 2005), concomitent cu Bulgaria, coordonarea acțiunilor *Clubului celor 25* a fost asigurată de oficialii din Luxemburg.

Marele Ducat are înscris, constituțional, pluripartidismul. Dintre structurile actuale s-a remarcat *Linia Verde (Greng Lescht)*, număr mic de membri, având doctrină radicală, fondată, în 1986, de Jup Weber. Ulterior a format, împreună cu *Alternativa Ecologică (Ekologesch Initiativ)*, o alianță electorală. După extinderea din 1 ianuarie 2007, Luxemburg avea, în continuare, șase europarlamentari, patru voturi în Consiliul de Miniștri, un comisar în *executivul UE* (Viviane Reding, *Societate informațională și mass-media*), un judecător la Curtea de Justiție, șase reprezentanți în Comitetul Economic și Social, iar alți șase la Comitetul Regiunilor.

Retrospectiv, a asigurat președinția Consiliului European de Miniștri în semestrul I din: 1960, 1963, 1966, 1969, 1972, 1976, 1991, 2005, precum și în semestrul II din: 1980, 1985, 1997. Va reveni în semestrul II din 2015. Au condus Comisia (*Guvernul*) Europei: Gaston Thorn (6 ianuarie 1981-5 ianuarie 1985) și Jacques Santer (6 ianuarie 1995-15 martie 1999). Luxemburghезilor Joseph Bech (1887-1975), fost ministru de Externe, și Pierre Werner (1913-2002), *părintele sistemului Euro*, li s-au ridicat busturi în București (9 mai 2006). Statul lor rămâne, în continuare, un important factor de echilibru al istoriei europene.

Legislativul propriu a acceptat prevederile **Tratatului de Reformă de la Lisabona** (2007), iar guvernul a organizat euroalegerile din 7 iunie 2009 (prezența la vot obligatorie), finalizate cu nominalizarea celor șase noi deputați pentru Strasbourg, mandatul 2009-2014. Unele ministere au delegat autoritatea internă instituțiilor comunitare, mai ales în domeniile politicii externe și monetare.

17. MALTA

Uniunea Europeană cuprinde, începând cu 1 mai 2004, prin *Vălul V*, inclusiv Republica Malta, rămânând, în 2009, cea mai mică dintre structurile continentale: 316 km². Sub raport geografic-teritorial, *statul maltez* este format din șase insule, regăsite în Bazinul Central al Mării Mediterane, suprapus Europei Meridionale, mai mari fiind: *Malta* (246 de km²); *Gozo* (67 de km²); *Comino* (2,5 km²). Demografic, Malta însumează aproximativ 320 000 de locuitori, majoritatea fiind *catolici*. Folosesc, oficial, *limbile malteză și engleză*.

Așezarea naturală strategică a atras atenția, inițial, *fenicienilor* (corăbieri, meșteșugari, negustori), care, prin secolele XII-X î.Hr., o transformă în *colonie* cu multiple avantaje pentru ambele comunități antice. Devine, ulterior, *colonie elenă*. În veacurile III î.Hr.- IV d.Hr. (218 î.Hr.- 395), Malta a fost *provincie romană*, apoi *bizantină*, iar în 870, insula principală a intrat sub *stăpânire arabă*. Treptat, se definește, cu ajutorul Bisericii Catolice de la Roma, *rezistența populară*, finalizată prin eliberarea de sub dominația *maură*. Din 1090, influența covârșitoare în Malta revine *normanzilor* Cruciadei I (1096-1099), conduși de Robert Guiscard.

Ca dovadă, a luat ființă, în debutul secolului XII, inițial la Ierusalim, *Ordinul Ospitalierilor Sfântului Ioan (ioaniți)*, devenit, mai târziu, *Ordinul*

Cavalerilor de la Malta, având un *Mare Maestru*. O informație documentară din 1530 precizează că acest *Ordin*, care stăpânise, succesiv, Regatul Ierusalim (1099-1187), orașul Acra (1197-1291), Insula Cipru (1291-1309), Insula Rodos (1309-1522), apoi, Insula Malta (1530-1798), plătea, simbolic, un *tribut pecuniar* Sfântului Imperiu Romano-German, condus de Carol V (*Quintul*), din Dinastia de Habsburg (rege, 1516-1556, din 1519, împărat).

Avea, prin urmare, *autonomie*, favorabilă inițiativei dezvoltării teritoriului administrat. Așa se explică faptul că, în secolul XVI, prin intermediul *Ordinului Ioaniților (Cavalerilor de la Malta)*, s-a edificat și fortificat renumita cetate *La Văletta*, reședința statului, proclamat, oficial, prin **Constituția** anului 1964. Punctul de atracție al orașului devine *Palatul Marilor Maeștri*, existent din 1569, dar și *Universitatea* actualei Capitale a Maltei, înființată în 1592. Precizăm faptul că, din 1834, *Ordinul Cavalerilor de la Malta (Ioaniți)* rezidă la Roma.

Contextul campaniei militare contra Angliei, derulată în Marea Mediterană și pe teritoriul Egiptului, face ca armata navală a Franței, aflată sub comanda generalului Napoleon Bonaparte (1769-1821), să ocupe Malta (1798). Datorită victoriilor maritime britanice ulterioare, insula va intra sub stăpânirea Regatului Unit (1800).

Noul statut european se precizează, inițial, prin **Acordul de la Amiens** (25-27 martie 1802), dintre Paris și Londra. Documentul institua pe insulă *Pacea Perpetuă*, convenită, principial, de *Marile Puteri* ale Occidentului și aliații lor, încălcată, însă, parțial, chiar în lunile următoare. Ca dovadă, Anglia nu a eliberat Malta, așa cum se stabilise la Amiens, ci, din contră, își consolidează administrația în spațiul terestru mediteranean.

Concomitent, Franța s-a îndepărtat de *atracția malteză*, mai ales, după înfrângerea suferită în bătălia navală de la Capul Trafalgar (21 octombrie 1805), eveniment militar în timpul căruia s-a lansat, pentru istorie, celebra reflexie: "*Amiralul moare, dar armanda nu se predă*"! Este vorba de Horațiu Nelson (1758-1805), comandantul flotei britanice, căzut la datorie, cu prețul victoriei contra Franței, immortalizat prin impunătoarea statuie amplasată chiar în *Piața Trafalgar*, din centrul metropolei Londra.

Apoi, prin **Actul Final al Congresului de la Viena** (9 iunie 1815), Insula Malta rămâne, în continuare, colonie sub *stăpânire britanică*, realitate menținută până în etapa postbelică. De aceea, pe timpul Primului Război Mondial (1914-1918), Malta s-a aflat în sistemul strategic englez, *acoperind*, mai ales, *segmentul militar sanitar*. În 1921, era elaborată, de Parlamentul britanic, prima **Constituție** a Maltei, aceasta primind *autonomie limitată*.

Anii celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945) aduc sporirea rolului Maltei ca *bază militară navală și aeronavală* a *Aliaților*, dezvoltându-se, cu deosebire, portul Gran Harbor, apoi, aeroportul Luqa. Deși a fost bombardată, insistent, mai ales, de *flotila* Italiei, dar și de Germania, Malta nu a capitulat, devenind, prin această atitudine, o entitate învingătoare, integrată *Coroanei* londoneze.

În 1947, Malta își dobândește *deplina autonomie*, rămânând, totuși, în *Commonwealth*. Pe baza **Constituției** din 31 iulie 1964, amintită anterior, se proclamă *republică independentă* (21 septembrie 1964), păstrând, în continuare, relațiile stabilite cu Comunitatea Engleză. **Constituția, amendată** peste zece ani (10 decembrie 1974), înscria posibilitatea alegerii unui președinte, moment derulat, ca premieră, în 1976.

Legislativ, Malta este, astăzi, *republică de nuanță constituțională parlamentară*, are o singură structură decizională, respectiv, *Camera Reprezentanților*, cu mandat pe *cinci ani*. După obținerea independenței (1964), un moment important a fost, pentru contemporaneitatea insulei, primirea, la 1 decembrie 1964, în Organizația Națiunilor Unite.

Redimensionarea recentă a comunităților continentale a vizat inclusiv Malta. Ca urmare, apele teritoriale malteze devin locul unde președintele SUA, George Bush, s-a întâlnit (1989) cu liderul sovietic, Mihail Gorbaciov, convenind modificări importante și nuanțate, mai ales, pentru Europa de Sud-Est.

Tratativele privind aderarea Republicii Malta la *UE* s-au inițiat în februarie 2000, pe timpul unui guvern dominat de Partidul Naționalist. Decizia supremă a aparținut, însă, la 8 martie 2003, *votului popular*, rezultatele fiind favorabile intrării în federația occidentală, existentă, economic, din 1957 (*CEE*).

Asemenea sufragiu pozitiv se *plia*, de altfel, sensurilor cuprinse în prevederile **Agendei 2000** a Comisiei Europene, adoptate, în decembrie 1997, la *summit*-ul din Luxemburg, privind extinderea amintită. Succesul deplin survine, așadar, la 1 mai 2004, fiind cea mai amplă atragere de state spre *UE*, respectiv, zece țări, toate republici. Sunt, în general, state mici, dar cu importante valențe strategice: Cehia, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia, Ungaria.

În forul legislativ de la Strasbourg, Republica Malta a fost reprezentată, inițial, de cinci europarlamentari, jumătate fiind socialiști, număr menținut și după extinderea din 2007 (primirea Bulgariei și a României). De asemenea, Malta dispune de patru voturi în Consiliul de Miniștri al *UE*, are un post de comisar în Comisia (Executivă) Europeană,

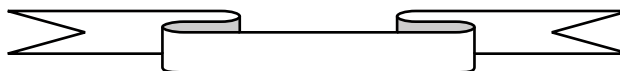
un judecător la Curtea de Justiție, câte cinci experți în Comitetul Economic și Social, dar și în Comitetul Regiunilor.

Șeful *Executivului* din La Valletta va conduce Consiliul de Miniștri al UE în primul semestru din 2017, preluând atribuțiile Slovaciei (semestrul II din 2016), precedând pe cel al Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (semestrul II 2017). Pentru exercițiul 2004-2009, comisarul maltez, Joe Borg, se ocupă, la nivelul Comisiei Europene (*Guvernul Europei*), cu sediul la Bruxelles, de *Pescuit și probleme maritime*.

Începând cu 1 ianuarie 2008, moneda națională, *lira malteză*, subdiviziuni, *100 Cents (1 000 Mils)*, s-a convertit în *Euro*. Drapelul (proporție 3:2), este *bicolor*, folosindu-se *nuanțele alb și roșu*. Înscris, stânga sus, pe banda albă, Crucea Sfântului Gheorghe. Șeful statului este președintele republicii. În 2007: Edward Fenech Adami. Zile Naționale: 13 Decembrie; 21 Septembrie.

Diversificarea și consolidarea activităților continentale va determina, cu toată certitudinea, *delegarea* autorității naționale malteze, din multe sectoare tradiționale, spre forurile europene, în mod special, domeniile militare și de politică externă, ceea ce va contribui, efectiv, la federalizarea preconizată. Asemenea principii se regăsesc, nuanțat, în **Tratatul de Reformă de la Lisabona** (13 decembrie 2007), acceptat de membrii Parlamentului din Malta. Recesiunea economică, determinată de criza financiară mondială, este *gestionată*, în 2009, prin conlucrarea cu instituțiile comunitare contemporane.

Alegerile europarlamentare din 6 iunie 2009 au demonstrat *quantumul* atractivității și interesul direct al maltezilor față de sensurile federalizării *Bătrânului Continent*, reflectate, prevalent, în: prezența la urne, selecția candidaților pentru cei cinci noi deputați în legislativul de la Strasbourg (2009-2014), dorința amplificării rolului statelor mici în strategia viitorului mondialității.

18. OLANDA/ȚĂRILE DE JOS

Un loc special în istoria *construcției europene* contemporane îl ocupă Regatul Țărilor de Jos/Olanda (*Țara lalelelor*), stat aflat, încă din 1957, în prim-planul inițiativelor *continentalizării*. Ca *fondator* al mai multor structuri economice, politice, monetare și militare postbelice, Olanda a exprimat, deseori, personalitatea națională a deciziilor, în *concertul* țărilor *superdezvoltate* ale Lumii, așa cum a fost cazul neaprobării, prin referendum, a **Proiectului Constituției Europene** (2005).

Având, în prezent, ca suprafață, 40 844 de km² și o populație însumând aproximativ 15 000 000 de locuitori, Olanda oferă imaginea unui stat specific Europei Occidentale *prosperă*, al cărui potențial își extrage vigoarea, în egală măsură, atât din tradiția proprie, cât și din provocările actuale, relevante la începutul Mileniului III.

Cele mai îndepărtate vremuri sunt demonstrate prin descoperiri aparținând *Preistoriei* sau *Protoistoriei*. Totuși, certitudinea *individualizării* este conferită de *Antichitatea clasică* a triburilor germanice, formate din *bata vi* și *frizi*, aparținând celor 60 de comunități ale *celto-galilor*, amintite în ultimele secole precreștine de *izvoarele* latine.

Apoi, în veacul I î.Hr., Republica Romană își extinde stăpânirea europeană până spre Marea Nordului, inclusiv asupra Olandei de astăzi,

ceea ce *Imperiul Augustin* va consolida, pentru încă 200 de ani, prin ampla provincie *consulară* Germania Inferioară.

Ulterior, în etapa *marilor migrații* (secolele V-IX), teritoriul actual olandez a cunoscut *fluența* dominatoare a francilor și a saxonilor. Primul imperiu cu valențe europene medievale, condus de Carol cel Mare (768-814), a cuprins inclusiv fostele obști tribale stăpânite, cu secole în urmă, de *batavi* și *frizi*, epicentrul aflându-se la Aachen, oraș de la granița cu Germania. De aici, *Renașterea carolingiană*, cu vizibile *creionări* și pe teritoriul Olandei, a remis posterității, printre altele, stilul artistic propriu, întâlnit la *Capela Palatină* (secolele VIII-IX), operă a arhitectului Odo (Eudes) de Metz, care i-a dedicat-o stăpânului de atunci al Occidentului, precum și *Primăria*, edificată în stil gotic, datînd din secolul XIV.

Prin urmare, Olanda este una dintre țările continentului care s-a aflat în interiorul primei *uniuni europene* medievale, condusă de *Charle-Magne*, încoronat ca împărat al acesteia în anul 800. Fondatorul real al *Dinastiei Carolingienilor* s-a confruntat, strategic, cu saxonii, bavarezii, longobarzii, arabii, avarii, slavii, consolidând, prin forța armelor, *mărcile* de graniță (Altmark, Ostmark, Spanmark), introducând norme administrative generale, legi comune, obligații militare unitare, instituții culturale și religioase convergente, toate având vizibile influențe *perene* asupra viitorului Olandei.

Asemenea concepte au fost evaluate, ulterior, printre alții, de Ludovic cel Pios (814-840), de Carol cel Pleșuv (840-877), rege al francilor, considerat *împărat al Occidentului* din 875, ori de Carol III cel Gros (881-887), cumulând calități identice. Pe baza **Tratatului de la Verdun**, din august 843, care, practic, a dezmembrat prima uniune medievală europeană, teritoriile olandeze au intrat în stăpânirea Lotharingiei, ce cuprindea mai multe regiuni din partea centrală a fostului Imperiu Carolingian.

Noua entitate era condusă, atunci, de regele Lothar I (840-855), înfrînt, inițial, de frații săi, regii Ludovic *Germanicul* (843-876) și Carol cel Pleșuv (840-877), în lupta de la Fontenoy (841). Toți trei erau fiii împăratului occidental al francilor, Ludovic cel Pios (814-840), urmașul direct al lui Carol cel Mare (768-814), amintiți mai sus. Împăcarea din august 843 este ulterioară evenimentului cunoscut sub genericul **Jurămintele de la Strasbourg** (14 februarie 842), depuse numai de Ludovic *Germanicul* și Carol cel Pleșuv, al *Hexagonului*, considerate primele documente ce relevă, distinct, limbile germană și franceză. *Protagoniștii* s-au adresat armatelor aliate, folosind *vorbirea* înțeleasă de acestea: Ludovic (franceză); Carol (germană).

În concluzie, strămoșii olandezi ai Uniunii continentale de astăzi pot să fie considerați ca *făurari* ai Europei divizate de la mijlocul veacului IX,

atunci când s-au succedat patru momente semnificative: decesul împăratului occidental Ludovic cel Pios (840), confruntarea militară a fiilor săi de la Fontenoy (841), **Jurămintele de la Strasbourg** (842), **Tratatul de la Verdun** (843).

Reconstrucția europeană medievală a fost relansată, în secolul X, de regele german Otto I cel Mare (936-973), devenit, prin încoronarea oficiată de Papa Ioan XII (955-965), *împărat al Occidentului* (962). Făcea parte din Dinastia de Saxonia. S-a detașat de marii nobili, adepți ai fărâmițării feudale (939), a învins oștile slavilor *polabi* (939-940), pe cele ale maghiarilor (955) și a cucerit Italia în urma campaniilor din 951-952, 961-962, 966-972. De aceea, Otto I cel Mare, stăpân și asupra Olandei de atunci, este considerat fondatorul unui nou Imperiu Occidental, numit, din secolul XV, până în 1806, *Sfântul Imperiu Roman de Națiune Germană*. Inițial, a cuprins numai Germania și Italia de Nord.

Deși implicate într-o asemenea acerbă *competiție* a supremației continentale, teritoriile olandeze cunosc, în secolele XI-XIV, o continuă dezvoltare economică, proprie timpului prosper al atelierelor meșteșugărești urbane și activităților agricole rurale. Ca urmare, se constituie *adunările pe stări*, cele din Olanda având, constant, un rol important în adoptarea deciziilor imperiale, intermediare de *statele provinciale*.

Încă din primele veacuri ale Mileniului II, erau cunoscute, în Europa, orașele olandeze Utrecht, Amsterdam, Leiden (Leyda). Astfel, localitatea Amsterdam este atestată documentar în 1275, iar *statut urban* obține din 1300. Datorită activităților productive, orașul a fost primit în *Hansa germană* (1369), devenind un mare centru bancar și comercial, având, în secolul XVII, resurse financiare redutabile, care îi permiteau acordarea unor importante credite, inclusiv externe. De altfel, din acest veac datează edificarea Primăriei *comunale*. Amsterdam, transformată, ulterior, în Palat Regal, monument al arhitecturii premoderne.

Capitală a Republicii Batave (1795), apoi, a monarhiei Țărilor de Jos (1808), metropola Amsterdam joacă un important rol în structurile continentale ale tuturor timpurilor. De precizat că Olanda are universități tradiționale în Leyda (1575), Utrecht (1636), Groningen (1641), Amsterdam (1877). Cealaltă metropolă, Rotterdam a amenajat, începând cu 1968, primul terminal naval contemporan din *Lumea Vechi*, renumitul *Europoort*, ajuns, acum, cel mai mare de pe Glob.

Ca și Belgia, în secolul XV (1428), importante zone din *Țara lălelelor* au fost ocupate de ducii Burgundiei (Bourgogne), provincie din NE Franței, având reședința la Dijon, desprinsă din Imperiul Carolingian, cu evoluție spectaculoasă, mai ales, în vremea lui Carol *Temerarul*

(1433-1477). După alipirea unei părți din Burgundia la Franța (1477), Olanda, asemănător Belgiei, Ducatului Luxemburg, a altor teritorii aferente, ajunge sub stăpânirea Casei de Habsburg, având epicentru în Austria.

Oficial, din 1482, Țările de Jos au fost incluse *Imperiului Venez*, condus, atunci, de Frederic III (1440-1493). Importantă dinastie europeană, habsburgii obțin, în 1516, inclusiv tronul Spaniei. Ca urmare, Olanda este subordonată, la mijlocul secolului XVI (1555), pe finalul domniei regelui Carol V *Quintul* (1516-1556), intereselor iberice, implicit celor ale Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană, condus, din 1519 de monarhul amintit. A administrat un imens areal euro-american, însuși Carol V apreciind: „*În imperiul meu, Soarele nu apune niciodată*”.

La un deceniu după instituirea puterii habsburgice spaniole asupra teritoriilor olandeze (1555-1565), protestanții calvini din Țările de Jos s-au răzvrătit împotriva dominației catolice fundamentaliste iberice, *reactivată* de noul monarh, Filip II de Habsburg (1556-1598), ajuns la tron prin împărțirea imperiului cu fratele său, Ferdinand de Habsburg (1556-1564), la abdicarea tatălui lor, Carol *Quintul* (1556).

Evenimentele de la 1565 marchează începutul *Revoluției moderne a Țărilor de Jos*, prima acțiune cu asemenea factură din istoria universală. După mai multe confruntări militare, monarhia spaniolă a acceptat **Acordul de la Gand** (1576), fiind constituite *șase provincii* olandeze autonome în partea de Nord a Țărilor de Jos.

Pentru a se consolida în plan politic, economic și religios, acestea au format, la 23 ianuarie 1579, *Uniunea de la Utrecht*, proclamând, unilateral (26 iulie 1581), desprinderea totală față de Spania. Se adopta sintagma *Republica Independentă Provinciile Unite*. Ulterior, la 9 aprilie 1609, au obținut, din partea Madridului, prima recunoaștere externă, pe baza unui **armistițiu** bilateral, valabil, însă, numai 12 ani. Între timp, a avut loc Războiul de 30 de ani (1618-1648), când Olanda, nume folosit frecvent după 1609, s-a plasat în tabăra adversă Casei de Habsburg, alături de Franța, Danemarca, Suedia, Transilvania, Veneția, precum și de unii principii protestanți germani.

Prin **Tratatul Westfalic** (24 octombrie 1648), Olanda devenea unul dintre statele învingătoare, opozante Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană, care cuprindea inclusiv Spania. Ca urmare, s-a recunoscut, oficial și definitiv, independența Olandei, fixându-se, totodată, granițele cu Belgia și Principatele Germane. Așadar, *Revoluția modernă a Țărilor de Jos* a durat, practic, de la 1565, până la 1648, respectiv, 83 de ani. Fusese determinată, prioritar, de cauze naționale ori religioase, comparativ cu

acțiunile din Anglia sau Franța, unde preponderente vor deveni cerințele de ordin politic și social.

Eforturile prelungite s-au concretizat, în secolul XVII, prin urmări deosebit de benefice. Ca dovadă, Olanda dezvoltă intensiv industria minieră, metalurgia, atelierele portuare, de țesături din bumbac și lână, extinde cultivarea plantelor tehnice, zootehnia, prelucrarea produselor animaliere, comerțul intern și internațional, perfecționează sistemul bancar și financiar, impune, pe piața mondială, cursul monedei naționale, *guilder*, subdivizat în 100 de cents. Totodată, inaugurează propriul imperiu colonial, format din teritorii aflate în Africa de Sud, Asia, Australia, America de Nord, America de Sud. Datorită evoluției acestor domenii, Olanda a devenit, în veacul amintit, cea mai mare putere comercială a Europei, dominând, autoritar, *cărăușia* pe mările și oceanele Lumii.

Asemenea *prevalențe* au determinat declanșarea unor conflicte externe prelungite, mai ales cu Anglia, interesată *vital* de supremația maritimă și colonială. Așa, de exemplu, la 9 octombrie 1651, autoritățile londoneze au elaborat **Actul de navigație**, având *trimiteri* nedisimulate împotriva folosirii navelor olandeze de către comercianții britanici, precum și imposibilitatea ancorării vaselor *batave* în porturile controlate de companiile britanice. Totuși, Olanda a oferit Angliei primul *rege constituțional*, Wilhelm de Orania (1688-1702), căsătorit, însă, cu principesa britanică Mary, din dinastia detronată anterior.

Concomitent, Franța urmărea *dislocarea* influenței olandeze *de peste mări*, scăderea puterii economice a Provinciilor Unite, atașamentul constant față de Dinastia Bourbon. Supusă, așadar, unor multiple presiuni externe, Olanda a înregistrat, în secolul XVIII, un vizibil regres maritim, comercial și colonial, fiind depășită, comparând aceste domenii ale mondialității, de Marea Britanie. În etapa 1700-1713, Olanda a participat la Războiul de succesiune pentru tronul Spaniei, găzduind, spre finalul evenimentului, delegațiile care au semnat **Tratatul de la Utrecht** (13 august 1713).

Spre finalul veacului, în decembrie 1794, Olanda a fost ocupată, datorită inițiativelor militare ale *Convenției Thermidoriene*, de armatele franceze, luptele prelungindu-se și în prima parte a anului 1795. **Pacea franco-olandeză** s-a încheiat la Haga (16 mai 1795), Țările de Jos devenind *Republica Batavă*, apropiată intereselor Parisului.

Împăratul Napoleon I (1804-1814/1815), preocupat, permanent, de contracararea *penetrației* engleze pe Continent, a transformat Olanda în *regat*, acțiunea conexându-se pregătirii blocadei comerciale asupra Marii Britanii. Proclamat oficial la 24 mai 1806, Regatul Țărilor de Jos/Olanda este condus, inițial, de Ludovic Bonaparte, intrând, în 1810, sub autoritatea

personală a împăratului, *statut* menținut până la 1814. De aceea, administrația Olandei promovează mai multe reforme moderne, iar prin aplicarea legislației napoleoniene, s-a încercat uniformizarea instituțională adaptată sensului european al vremurilor.

Congresul continental de la Viena (14 septembrie 1814-9 iunie 1815), întrunit după dizolvarea structurilor imperiale franceze, a decis revenirea Olandei la independență și constituirea *Regatului Țărilor de Jos Unite* (8 iunie 1815), împreună cu Belgia și Luxemburg. În urma revoluției din iunie 1830, Belgia s-a detașat, ca stat distinct, de acest regat, iar în 1890, încetează și *Uniunea personală* cu Olanda a ducatului Luxemburg.

Parțial, forul european amintit restituia Olandei fostele sale colonii, ocupate de Anglia în perioada 1795-1814. Precizăm faptul că Londra va beneficia, din plin, de *inapetența* lui Napoleon I față de confruntările militare navale și, în consecință, pentru extinderea puterii coloniale a *Hexagonului* pe cale maritimă. Primul împărat modern al Franței se arăta preocupat, prioritar, de *continentalizarea și modernizarea* Europei, iar la întrebarea privind posibila cucerire a Chinei, folosindu-se, bineînțeles, navigația, a replicat: „*Lăsați Monstrul Galben să doarmă!*”!

Timp de aproximativ 150 de ani, până la mijlocul secolului XX, Olanda nu s-a implicat în evenimentele majore ale Europei, ceea ce i-a permis să impună un *ritm alert* dezvoltării economice interne. Una dintre inițiativele de răsunset a fost acțiunea pentru mărirea teritoriului terestru național, prin *sistemul îndiguirii platourilor continentale*. Ca dovadă, s-au recuperat, din apele Mării Nordului, întinse suprafețe de *poldere*, transformate în pământuri *roditoare*, deși acestea se află, cu mult, sub cota de inundații. Asemenea acțiune, de *anvergură* nemaiîntâlnită, a atras expresia: „*Dumnezeu a creat Lumea, iar olandezii și-au creat Țara*”.

Dacă în Primul Război Mondial (1914-1918), Olanda a reușit să rămână neutră, în 1940, Germania fascistă a subordonat-o, prin ocupație militară, intereselor expansioniste europene. Regalitatea olandeză era obligată să renunțe, capitulând (15 mai 1940), la *opозиția armată*, total *disproporționată*, întrucât a fost amenințată cu bombardarea digurilor nordice sau vestice, ceea ce însemna distrugerea naturală a statului.

Pe teritoriul Olandei au pătruns, începând din toamna anului 1944, importante efective ale *Aliaților*, inclusiv trupe blindate americane. Una dintre bătăliile celebre s-a angajat în perimetrul orașului olandez Arnhem (17-27 septembrie 1944), căreia i s-a consacrat, de către Cornelius Ryan, scrierea **Un pod prea îndepărtat**. De asemenea, în descrițiile lor, Charles de Gaulle (**Memoriile speranței**) și David Eisenhower (**Cruciadă în**

Europa), fac numeroase referiri la rolul Olandei din etapa finală a celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945).

Treptat, s-a definit *opoziția civilă*, antihitleristă, urmărind, printre altele, protejarea cetățenilor evrei. Așa, de exemplu, a existat un *nucleu profesionist* care s-a ocupat de salvarea bunurilor cu valoare deosebită din *Rijksmuseum*, cu deosebire a renumitei picturi **Rondul de noapte**, una dintre marile creații ale lui Harmensz van Ryn Rembrandt (1606-1669), născut în orașul Leyda (Leuden). Tot olandez este cunoscutul istoric Pieter Geyl, remarcat special pe timpul rezistenței antifasciste. În 1947, va publica lucrarea **Napoleon pro și contra**, tradusă și în limba română, urmată de volumele **Utilitatea și denaturările istoriei** (1955), respectiv, **Disputele în domeniul istoriei** (1961). Devenit *ostatic* evreu la Buchenwald, lagăr fascist de lângă Weimar, atașat de presă în Anglia, profesor universitar la Utrecht, autorul amintit rămâne unul dintre intelectualii reprezentativi ai Olandei contemporane.

După cel de Al Doilea Război Mondial, regatul a aplicat, printr-o amplă colaborare cu învingătorii, un consistent **Program de reconstrucție și modernizare internă**, beneficiind, substanțial, de pe urma ajutoarelor directe sau a creditelor acordate, mai ales, de Statele Unite ale Americii. Pe plan extern, a inițiat operațiunile militare împotriva Indoneziei (1945), prelungite până în 1949, finalizate prin *Conferința de la Haga* și acordarea independenței fostei sale colonii asiatice.

Stăpânirea invocată data din 1602, când se crease *Compania Olandeză a Indiilor de Est*, ulterior, în 1619, întemeindu-se, acolo, orașul *Batavia*, astăzi *Djakarta*, aspecte ce au permis dislocarea portughezilor. Tot în cadrul *Conferinței de la Haga* (1949), s-a convenit formarea *Uniunii Olandezo-Indoneziene*, care eșuează, însă, în 1954.

Regruparea intereselor economice europene occidentale, cu deosebire după semnarea **Tratatului de Pace de la Paris** (10 februarie 1947), a determinat proiectarea, în același an, a *Uniunii Vămale Benelux*, formată din Belgia, Olanda și Luxemburg, documentele semnându-se, la Bruxelles, în 1848, aplicabile, efectiv, de la 1 noiembrie 1960.

Începând cu 1945, când Olanda devine membru fondator al Organizației Națiunilor Unite, apoi al *NATO* (1949), intrarea în structurile continentale ori mondiale, a înregistrat o *cadență* constantă, deosebit de avantajoasă. Astfel, în 1951 (Paris, 18 aprilie), a aderat la Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului (*CECO*), în 1954, la Uniunea Europei Occidentale (*UEO, Mica Europă*), iar în 1957, la Comunitatea Economică Europeană (*CEE, Piața Comună*) și *Euratom* (Roma, 25 martie).

În toate cazurile, Olanda este membru fondator, component al Grupului celor șase state (*G6*), format din: Regatul Belgiei, Republica Federală Germania, Republica Franceză, Republica Italiană, Marele Ducat al Luxemburgului, Regatul Țărilor de Jos/Olanda. Deseori, a îndeplinit mandate prezidențiale pentru conducerea unor asemenea foruri politice, economice sau militare. Astfel, Sicco Leendert Mansholt (1908-1995) a fost președinte al Comisiei Europene (instituția având rol executiv), de la 21 martie 1972, la 31 decembrie 1972. Totodată, Olanda a exercitat președinția Consiliului de Miniștri al Europei în semestrul I din 1981, 1986, 1997 și în semestrul II din 1960, 1963, 1966, 1969, 1972, 1976, 1991, 2004, urmând să revină în semestrul I din 2016.

La Maastricht, localitate urbană olandeză, s-a convenit (10 decembrie 1991), **Actul privind transformarea Comunității Economice Europene în Uniunea Europeană**. După aprobarea în cadrul parlamentelor statelor membre, forma finală este cunoscută sub titulatura **Tratatul de la Amsterdam** (1 noiembrie 1993). Sediul Înaltei Curți de Justiție se află, de asemenea, în *Țara lălelelor*, la Haga.

Olanda este *monarhie constituțională ereditară*, regele fiind șef al statului. Numește guvernul, responsabil în fața Parlamentului (*Staten-Generale*), având: *Prima Cameră*, formată din reprezentanții Consiliilor Provinciale, mandat pentru șase ani; *A Doua Cameră*, deputați aleși prin vot direct, pe patru ani. **Constituția**, care a consacrat modernitatea Olandei, datează încă de la 30 noiembrie 1887, suportând, ulterior, mai multe amendamente, conexe etapele principalelor etape istorice.

În Parlamentul de la Strasbourg, după 1 ianuarie 2007, Olanda trimite 27 de eurodeputați, dispune de 13 voturi în Consiliul de Miniștri, are un comisar în Comisia (Executivă) a UE (Neelie Kroes, *Concurență*), un judecător la Curtea de Justiție, iar câte 12 experți o reprezintă în Comitetul Economic și Social, respectiv, Comitetul Regiunilor. Pentru perioadele 1973-1975 și 1982-1984, Parlamentul European a fost condus de reprezentanți ai Olandei. Printre *Părinții fondatori* ai UE se află, pe lângă Sicco Leendert Mansholt, amintit mai sus, Johann Willem Beyen (1897-1976), ambii având, de la 9 mai 2006, busturi în București, alături de alte zece personalități continentale, reprezentând celelalte state inițiatoare ale actualelor comunități: Franța, Germania, Italia, Belgia, Luxemburg.

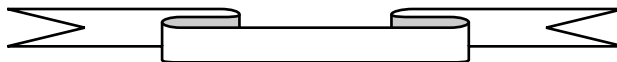
Teritorial, Olanda este împărțită în 12 provincii, Capitală rămâne orașul Amsterdam, iar sediul Guvernului, reședința regală oficială, precum și *Palatul Păcii* se află la Haga. Drapelul, raport 3:2, este tricolor: roșu, alb, albastru, benzile fiind așezate orizontal. Șef al statului (2007): regina Beatrix. Ziua Națională se celebrează la 30 Aprilie.

Regatul Țărilor de Jos este considerat unul dintre statele *superdezvoltate* ale Lumii, excelând în industriile alimentară, textilă, constructoare de mașini, navală, siderurgică și chimică, ori în domeniile specifice agriculturii intensive, de maximă producție cerealiară la hectar, creșterii animalelor pentru lapte și carne, pomiculturii, legumiculturii, horticulturii, pescuitului. De aceea, uneori adoptă poziții protecționiste pentru economia autohtonă, contrare tendințelor continentale. Așa cum s-a spus, în 2005, prin *referendum*, olandezii au respins **Tratatul Constituției Europene**.

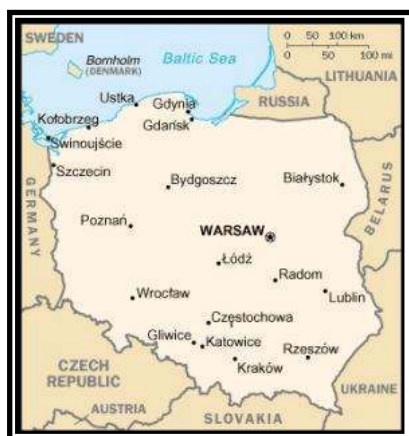
Mai multe localități din România au stabilit colaborări directe, pe diverse planuri, cu așezări din Olanda, printre acestea aflându-se municipiile Pitești sau Curtea de Argeș, precum și comuna Leordeni, Argeș. Modelele concludente, oferite de regatul contemporan, pentru țările din Uniunea Europeană, sunt munca și toleranța.

Asemenea virtuți devin necesare, pregnant, în această etapă delicată a crizei financiare mondiale, care afectează vizibil activitatea cotidiană, calitatea vieții, relațiile externe. Totodată, noua viziune asupra Uniunii Europene (*UE*), preconizată prin **Tratatul de Reformă de la Lisabona** (2007), presupune importante eforturi diplomatice din partea Regatului Țărilor de Jos/Olanda, derulate, constant, după formarea noului Parlament Continental (14 iulie 2009). În urma alegerilor proprii de la 4 iunie 2009, are, în legislativul de la Strasbourg, 25 de eurodeputați (2009-2014).

Instituțiile *batave* acordă atenție specială, inclusiv financiară, aspectelor militare mondiale. După constituirea, la Washington (4 aprilie 1949), a *Pactului Atlanticului de Nord/North Atlantic Treaty Organization* (*NATO*), prin reunirea celor 12 țări fondatoare (Statele Unite ale Americii, Anglia, Belgia, Canada, Danemarca, Franța, Islanda, Italia, Luxemburg, Olanda, Norvegia, Portugalia), oficialitățile de la Haga s-au implicat, permanent, în consolidarea și extinderea alianței, organizarea misiunilor continentale, furnizarea de servicii trupelor transatlantice dislocate în Europa, desemnarea secretarilor generali, a altor înalți funcționari. Toate acestea conferă Olandei un rol distinct în fizionomia contemporană și viitoare a Mapamondului.

19. POLONIA

Aflată, convingător, la interferența intereselor geo-politice ale Nordului Europei Centrale, Polonia reprezintă, astăzi, un spațiu de referință în structurile continentale. Importanța atitudinii Varșoviei, față de tendințele contemporaneității, s-a reflectat, printre altele, în declanșarea procesului istoric ce a favorizat *diluarea* sistemului socialist european postbelic, conturat, inițial, sub influența Uniunii Sovietice, accesarea la conducerea Statului Papal, opoziția față de **Proiectul Constituției Europene**, contribuția specială privind elaborarea și adoptarea **Tratatului de Reformă al Uniunii Europene de la Lisabona** (13 decembrie 2007).

Actualitatea din Polonia, care suprapune primul deceniu al Mileniului III Creștin (2001-2010), are, ca suport, o istorie complementară tuturor perioadelor evoluției societăților umane, deseori pline de dramatism, integrate, însă, tradițional, succeselor statale, naționale și internaționale.

Etnicitatea polonă rămâne, prevalent, de sorginte slavă, nuanțată, secular, prin multiple *ingrediente* germane. Asemenea *echilibru* este dovedit, astăzi, de exemplu, prin componenta lingvistică, preponderent răsăriteană, ori arhitectura religioasă occidentală, așa cum demonstrează, bunăoară, *Catedrala gotică* de la Gdansk, *orașul Ligii Hanseatice*.

Reprezintă unul dintre cele mai importante edificii ale Europei, primul, ca mărime, în atare stil, din Polonia.

Statul medieval polon datează din secolul X, fondator, *voievodul* Mieszko I (960-992), aparținând *Dinastiei Piaștilor* (880-1386). S-a creștinat în 966. Titlul de *rege* va fi adoptat, inițial, de Boleslaw I Chrobry (992-1025), iar sub presiunea *Ordinului Cavalerilor Teutoni*, stabiliți în Polonia de Nord la 1226, catolicismul va triumfa începând cu veacul XIII. Tot în acest secol, multe așezări polone erau distruse, covârșitor, de prelungitele invazii mongole.

Asemănător altor țări europene, centralizarea Poloniei survine după 1300, fiind un succes al dinastiei tradiționale, prin regii Wladislaw I Lokietek (1306-1333) și Cazimir III (1333-1370). Contextul specific nordului și estului european determină, însă, apropierea Poloniei de Lituania, concretizată, la 14 august 1385, prin *Uniunea de la Krewo*. Este vorba de o alianță dinastică, bazată pe căsătoria reginei Cracoviei, Jadwiga (1384-1386), cu ducele lituanian, Iagiello (1377-1434).

Timp de 200 de ani (1386-1586), Polonia a fost condusă de noua dinastie, inaugurată prin domnia regelui Wladislaw II Iagiello (1386-1434) și încheiată de guvernarea principelui Ștefan Báthory (1575-1586). În continuare, tronul Poloniei aparține *Dinastiei Vasa* (1587-1668), iar după un *intermezzo*, dominat de liderul nobiliar autohton, Jan III Sobieski (1674-1696), conducerea statului revine *Dinastiei de Saxa* (1697-1795), cel mai cunoscut monarh rămânând Stanislaw August Poniatowski (1764-1795).

Devenind unul dintre cunoscutele regate ale perioadei, Polonia a participat la importante evenimente ale Europei medievale, realizând multiple alianțe cu forțe redutabile ale vremii. Bunăoară, confruntările militare de la Grünwald (1410) și Marienburg (1422), dintre coaliția statelor din zonă (Lituania, Polonia, Rusia, Moldova) și *cavalerii teutoni*, au relevat inclusiv potențialul său strategic, având *epicentrul* la Cracovia. Aspectul s-a reflectat atât în victoriile repurtate pe câmpul de luptă, dar și în conținutul **Actului oficial** din 1466, care înscrisa autoritatea statului polon asupra teritoriului străbun, evitându-se, astfel, tendințele anexioniste ale germanicilor.

Orașul Varșovia, atestat documentar în secolul XIII, este declarat reședință oficială a Poloniei în 1596, calitate exercitată, efectiv, după 1609. Are universitate din 1818. Cea mai veche *școală superioară*, numită *Iagiellona*, se găsește, însă, la Cracovia, fiind deschisă în 1364. Aici s-a aflat Capitala statului în etapa 1320-1609. Administrativ, Polonia este organizată în *voievodate*, iar relieful se compune din cote puțin înalte (173 de metri altitudine medie). Importanță economică și strategică au prezentat

Marea Câmpie Polonă, făcând parte din *Marea Câmpie Nord-Europeană*, cursurile navigabile de apă Odra, Elba, Bug, Pilica, Vistula, golfulurile Gdansk și Szczecin, împreună cu *cele 1 000 de lacuri* de la Mazuria, resursele naturale baltice, posibilitățile circulației terestre și navale.

Condițiile geografice, bogățiile, inițiativele diplomatice, implicarea în conflicte europene, victoriile militare au transformat Polonia într-o autentică putere continentală a secolelor XVII-XVIII, incluzând, pe lângă Lituania (1569, *Uniunea de la Lublin*), zone de atunci din Prusia, Suedia, Ucraina, Bielorusia, Imperiul Otoman, Imperiul Habsburgic.

De aceea, cunoscutele *împărțiri* ale Poloniei, de la sfârșitul secolului XVIII (1772, 1793, 1795), între Rusia, Austria și Prusia, finalizate prin desființarea temporară a statului, trebuie privite inclusiv din punct de vedere al interesului puterilor amintite pentru: recucerirea unor *spații istorice*, subordonarea potențialului demografic și productiv al regatului, valorificarea motivațiilor de factură militară sau strategică.

Prima împărțire a Poloniei s-a *consumat* la 25 iulie/5 august 1772. Imperiul Țarist (Ecaterina cea Mare) prelua Bielorusia de Est, parțial, Livonia; Imperiul Habsburgic (Maria Tereza) anexează Oswiecim și Zator, partea sudică din Cracovia și Sandomierz; regatul Prusiei (Frederic II) ocupă Warmina, Pomerania (fără Gdansk), Malbork, Chelmin (fără Torun), o mare parte din Inowroklaw, Gniezno, Poznan. *Dieta* polonă, sub presiunea celor trei Mari Puteri, era obligată să accepte (30 septembrie 1773), noua realitate teritorială. Tot în 1773, s-a desființat *Ordinul iezuit* din Polonia, fiind declanșată reformarea societății. Prin *cea de a doua împărțire* (23 ianuarie 1793), la care participă numai Imperiul Țarist și Prusia, primul anexează voievodatele Kiev și Volânia, parțial, Vilno, iar Berlinul, ocupă orașele Gdansk, Torun și Poznan. În 1795, la 3 ianuarie, Imperiul Țarist și Viena își reînnoiesc apartenențele stăpânirii polone. Apoi, la 24 octombrie 1795, aderă, la *cea de a treia împărțire* a acestor spații, Prusia. Ca urmare, Polonia se reducea numai la zona Varșovia.

Prelungirea stăpânirii *alogene* a declanșat mișcarea de eliberare națională. Dintre multiplele inițiative se detașează, fără îndoială, elaborarea unei **Constituții**, adoptată încă de la 3 mai 1791, reprezentând prima lege fundamentală modernă din Europa și a doua din Lume, după cea aplicată în Statele Unite ale Americii (1787).

Acceptarea preceptelor *Revoluției pariziene* (1789), programul lui Tadeusz Kościuszko (1794), înființarea, din inițiativa lui Napoleon I, prin **Tratatul de la Tilsit** (1807), cu țarul Aleksandru I (1801-1825), a *Marelui Ducat al Varșoviei*, răscoala antiaustriacă din *Polonia Mică* (Galiția de

Vest) și Cracovia (1809), participarea la campania franceză împotriva Rusiei (1812), demonstrează *apetența* pentru reconstrucție.

Prin **Actul Final al Congresului de la Viena** (9 iunie 1815), nu obține, în totalitate, ceea ce își dorea. Se înființează *Regatul Constituțional al Poloniei*, agreat de Aleksandru I (27 noiembrie 1815), subordonat, însă, printr-o *uniune personală*, Imperiului Țarist. Avea, din nou, Parlament (*Dietă* proprie, redeschisă în 1827). Totuși, peste câțiva ani, statul era încorporat Rusiei, ca urmare a înfrângerii răscoalei din *Polonia Mare* (1830-1831). Alte teritorii importante aparțineau Prusiei (*Marele Ducat al Poznaniei*), ori Austriei (Galiția, din 1846 și fosta reședință Cracovia, declarată, inițial, în 1815, spațiu autonom).

Situația enunțată se va menține până la *Primul Război Mondial* (1914-1918), când, la 5 noiembrie 1916, *Puterile Centrale* (Germania, Austro-Ungaria), au constituit un regat polonez *factice* independent, recunoscut numai de statele decizionale. În contextul prăbușirii Imperiului Țarist (1917), dar și al preconizatei victorii a *Antantei*, Polonia se proclamă republică (5 septembrie 1918), participând, apoi (1919-1921), la intervenția militară împotriva Rusiei Sovietice. Prin **Tratatul de la Versailles** (1919-1920), zona Gdansk devenea liberă.

Perioada interbelică stimulează extrema dreaptă, mareșalul Józef Pilsudski (1867-1935) instaurând (1926-1935) dictatura militară. Interesele contradictorii, dintre *sistemele hitlerist și stalinist*, determină Germania să declanșeze (1 septembrie 1939), cel de *Al Doilea Război Mondial* pe direcția Varșovia, pretextul fiind redobândirea portului Gdansk. Anexează, inițial, 187 000 de Km². În replică, pe baza **Pactului Ribbentrop-Molotov** (Moscova, 23 august 1939), Uniunea Sovietică ocupa 200 000 de Km² din Polonia de Est.

Guvernul Varșoviei, inclusiv cu ajutorul României, ajunge în exil la Londra, unde organizează (1942), *Armia Krajowa* (*Armata Țării*), concomitent cu existența, în interior, a *Gărzii Populare* (*Gwardia Ludowa*). Dominată, în principal, de Germania nazistă, Polonia dezvoltă una dintre cele mai active mișcări de rezistență antifascistă din Europa anilor 1939-1944. La 5 ianuarie 1944, *Armata Roșie* intră în Polonia, ofensiva fiind dezvoltată, treptat, până la ocuparea Varșoviei (17 ianuarie 1945) și eliberarea teritoriilor de sub administrația celui de *Al Treilea Reich*.

Forul executiv Provizoriu al Unității Naționale din Polonia semnează, după deciziile *Conferinței de la Potsdam* (17 iulie-2 august 1945), tratatele cu Germania (pentru granița de Apus) și Uniunea Sovietică (pentru granița de Răsărit), ulterior, cu alte state beligerante, valabile și astăzi. Conform **Constituției** din 1947, Polonia devenea *stat al democrației*

populare, de factură socialistă, apropiat sistemului *moscovit*. La 22 iulie 1952, s-a adoptat o nouă **Constituție**, modificată în 1972.

Dinamica unor asemenea evenimente cruciale a determinat ca, de-a lungul timpului, peste 10 000 000 de persoane din Polonia (*poleacii*) să formeze o puternică *diasporă*, cea mai importantă regăsindu-se în Statele Unite ale Americii. Totodată, aproximativ 80 000 de opozanți ai regimului de ocupație țarist și sovietic au fost deportați, după 1864, în Siberia, constituind adevărate *colonii* cu domiciliu forțat.

Situația Europei de Est, în ultimele decenii ale secolului XX, a plasat Polonia în prim-planul schimbărilor structurale. Cu toate că era țară fondatoare a *CAER* (1949) și a **Tratatului de la Varșovia** (1955), Polonia s-a dezis de aceste organisme suprastatale, aflate sub tutela *URSS*, optând pentru apropierea de Occident.

Mișcările protestatare s-au regăsit, inițial, în amplele greve organizate de Sindicatul *Solidaritatea*, condus de Lech Walesa, devenit primul președinte al statului după desființarea *Republicii Populare Polonia*, ales prin scrutinul din noiembrie 1990. Acțiunile au fost sprijinite, fără rezervă, de Biserica oficială catolică și de Statul Papal, prevalent de *Marele Pontif*, Ioan Paul II, care, anterior acestei demnități, îndeplinise înalte misiuni religioase la Cracovia. A vizitat România în 1999.

Polonia a primit, oficial, invitația pentru începerea **Tratatelor de aderare la UE** în 1997, pe timpul *Summit*-ului din Luxemburg. Devine membru cu drepturi depline la 1 mai 2004, *Văzul V*, împreună cu alte nouă state din Europa de Nord, Est și Sud, respectiv: Cehia, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Slovacia, Slovenia, Ungaria.

Acum, Polonia ocupă locul opt, ca populație, pe Continent, are 16 voievodate, iar cea mai lungă frontieră (790 de km) se găsește pe granița cu Cehia. Suprafața (312 677 de km²) o plasează între primele șase țări europene, foarte aproape de Italia (301 220 de km²). Este unul dintre statele fondatoare ale *ONU* (1945).

Constituția Poloniei din 1997 a înscris, ca formă politico-administrativă, *republica parlamentară*, îmbinată cu sensuri prezidențiale, asemenea principii fiind aprobate prin sufragiu popular. *Președintele Poloniei* are un mandat de *cinci* ani, iar *Seimul* (Parlament *bicameral*), ales pe *patru* ani, reprezintă puterea legislativă. Șeful statului este președintele. În 2007: Lech Kaczyński. Ziua Națională se celebrează la 3 Mai și 11 Noiembrie.

După extinderea *UE* din 2007, Polonia dispune de 27 de voturi în *Consiliul de Miniștri*, 54 de locuri în *Parlamentul European*, câte 21 de membri la *Comitetul Economic și Social*, respectiv, *Comitetul Regiunilor*,

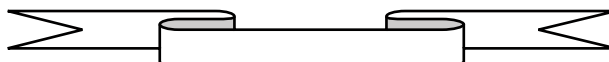
un comisar în *Comisia Executivă Europeană* (Danuta Hübner, *Politică regională*) și un judecător la *Curtea de Justiție*. Va conduce Uniunea Europeană în semestrul II din 2011, după Ungaria, înaintea Danemarcei. La 14 iulie 2009, chimistul Jerzy Buzek, cunoscut demnitar polonez, a fost ales, pentru doi ani și jumătate, președinte al noului Parlament European (736 de deputați).

Anterior primirii în *UE*, guvernele de la Varșovia, Praga, Budapesta au constituit *Grupul de Vîșegrad*, coroborând viitoarele aderări la *NATO* (1999) și la Comunitatea Continentală (2004). Asemenea cooperare s-a datorat multiplelor similitudini existente, mai ales, după 1945: ocupația *Armatei Roșii*, acțiunile naționale anticomuniste, menținerea, pentru un timp, a pluripartidismului, opoziția față de *etatizarea* proprietăților urbane, profilul industrial complementar, reticența la socializarea agriculturii, apropierea teritorială, promovarea naționalismului.

După 2006, Polonia s-a arătat favorabilă extinderii securității *NATO* spre Est, acceptând ideea amplasării *scutului de apărare* în apropierea granițelor Federației Ruse. Totodată, recente alegeri prezidențiale au determinat creșterea intensității *vocii Varșoviei* în ceea ce privește reformarea structurilor europene, promovând, așadar, multe din ideile **Tratatului de la Lisabona** (13 decembrie 2007). La 10 octombrie 2009, președintele Poloniei a semnat documentul oficial privind aprobarea acestui **tratat**, moment precedat de o vizită specială în România. Efective militare polone răspund solicitărilor de a interveni în *teatre active*, ori pentru supravegherea *conflictelor înghețate* de pe Glob.

Prin prestația *postaderare*, Polonia dorește să se transforme într-un pol al echilibrului continental, favorabil, cu deosebire, statelor mici și mijlocii. Asemenea poziționare devine suportul diminuării, pe cât posibil, a efectelor crizei financiare mondiale asupra economiei proprii. Participarea locuitorilor la alegerile europarlamentare (7 iunie 2009) rămâne un adevărat *barometru* al încrederii în viitorul Uniunii. În noul legislativ de la Strasbourg (2009-2014), Polonia are 50 de deputați.

Atenție distinctă acordă Varșovia relațiilor cu Ucraina, întrucât, după 1945, unele teritorii tradiționale polone au intrat în *gestiunea* guvernului de la Kiev, spațiile demografice respective având și comunități de origine română. Eventuala extindere a *UE* și a *NATO*, dincolo de Nistru, va *armoniza*, probabil, conlucrarea celor două state, asigurând libera circulație a mărfurilor, serviciilor, capitalului și a persoanelor.

20. PORTUGALIA

Denumită, astăzi, oficial, *República Portuguesa*, țara ce *gravitează* spre cunoscuta reședință Lisabona (*Lisboa*) a intrat în structurile continentale prin *Văzul III*, semnând **Tratatul de Aderare** la Comunitatea Economică Europeană în ziua de 12 iunie 1985, aplicabil, efectiv, de la 1 ianuarie 1986. Demersurile s-au realizat concomitent cu Spania, ocupând, ca succesiune, locul 12 în acceptarea noilor tendințe occidentale postbelice.

Istoria Portugaliei relevă o valoroasă tradiție, dar și inițiative contemporane de certă importanță pentru Uniunea Europeană (*UE*). Dacă ne referim, de exemplu, la *Antichitatea clasică*, precizăm faptul că teritoriul de astăzi al Portugaliei a fost locuit, constant, *de triburile iberice ale lusitanilor*, purtători ai unei civilizații bine definite. Ca dovadă, atunci când *Republica Romană* (secolele II-I î.Hr.) le va supune, noii stăpâni peninsulari acceptă ca provincia să se numească *Lusitania*.

Medievistica timpurie aduce, după retragerea italicilor din spațiul portughez, stăpânirea *suevilor* (secolul V), urmați (veacul VI) de *bizantini*, intrați în conflict cu *vizigoții*. Cea mai prelungită administrație o vor exercita, însă, *arabii*, veniți din Africa, începând cu 711. Deși ultimii *alogeni* au rămas în *Peninsula Iberică* până în secolul XV, deci, peste 800 de ani, totuși, locuitorii din Portugalia au *conservat* romanitatea, formând

unul dintre cele cinci *popoare neolatine* europene (italian, francez, spaniol, portughez, român).

Asemenea stăpâniri succesive au influențat, din anumite puncte de vedere, spiritualitatea locală. Bunăoară, vizigoții, ajunși în Peninsula Iberică sub conducerea regelui Euric (468-477), vor aplica primul **Cod de legi postroman**, denumit **Codex Euricianus**, valabil, câteva secole, pe tot cuprinsul teritoriului amintit.

Ulterior, în vremea arabilor, mai ales, după declanșarea *Reconquistei* (718), creștinismul hispanic se va exprima prin modalități diversificate, civile sau militare, autohtonii reușind, deseori, victorii împotriva *emiratelor*, *califătelor* sau *taifasurilor* (mici formațiuni teritoriale) *maure*. Apar și se consolidează regatele locale formate după 718, primul fiind *Regatul Asturiilor*, fondator, Pelayo (718-737).

În 1095, Regatul Leónului și Castiliei, condus de Alfons VI, a decis constituirea *Comitatului Portugalia*, fiindu-i acordat, spre administrare, lui Henric de Burgundia, aliat împotriva arabilor. Din 1109, se va exprima independent față de celelalte structuri hispanice ale timpului, având reședința la Coimbra. În 1139, Portugalia devine *regat*, asemănător și egal cu toate entitățile peninsulare. Importanță prezintă domnia regelui Ferdinand III cel Sfânt (1217-1252, pentru Castilia; 1230-1252, pentru León), luptător consecvent împotriva *maurilor* (1230-1248). Cucerește, inițial, Córdoba (1236) și Sevilla (1248).

Actuala Capitală a Portugaliei, construită pe fluviul Tajo, port la Oceanul Atlantic, a fost întemeiată de fenicieni, locuită de lusitani, stăpânită de romani (secolul III î. Hr.), suevi și vizigoți (secolul V), apoi, de arabi (714-1147). Eliberarea (*Reconquista*) s-a realizat sub conducerea lui Alfons I Henriques. În 1256, regele local, Alfons III, a transferat instituțiile centrale de la Coimbra, în orașul Lisabona, consecință directă a controlului obținut (1249), asupra provinciei sudice Algarve, ultima din spațiul portughez, ocupat, multe secole, de alogeni.

Treptat, după evenimentele din 1492, respectiv, centralizarea regatelor iberice, victoria concludentă a *Reconquistei*, succesul deplin asupra *maurilor*, împlănite cu ajutorul altor state europene, inclusiv al Bisericii Pontificale, Portugalia devine importantă *putere colonială*. Ca dovadă, pe timpul regelui Manuel I (1495-1521), cunoaște maxima extensie intercontinentală, africană și americană, iar pe plan intern, se dezvoltă puternic economia, știința, cultura. Reliefăm aspectul că atât Lisabona, cât și Coimbra, au universități din 1290 (cea de la Porto sa va înființa în 1911). De asemenea, multe dintre construcțiile reprezentative, în stil autohton sau arab,

sunt ridicate în secolele XII-XIV (*Catedrala*), XVI (*Turnul Belém*), XVII-XVIII (diverse așezăminte religioase și laice).

Inițial, marele navigator italian, Cristofor Columb (1451-1506), născut la Genova, s-a stabilit în Portugalia (1476). Va realiza, însă, expedițiile transatlantice în numele *Coroanei Spaniei* (1492-1504). Folosind experiența și îndrăzneala altor temerari ai apelor, inclusiv forța militară a *Conquistadorilor*, Portugalia ocupă și transformă în colonii Insula Capului Verde, Angola, Mozambic, Coasta Indiei (Goa, Diu, Damão), Ceylon, Macao, iar în America de Sud, prioritar, vastul teritoriu al Braziliei, însumând 8 511 965 de km², comparativ cu 92 082 de km² ai Metropolei.

Descoperitorul Coastei Braziliei este considerat Pedro Alvarez Cabral (1467-1520), moment datat 22 aprilie 1500. Peste trei decenii (1530-1532), Martin Alfonso de Souza extinde, mai ales, cuceririle terestre, pătrunzând în interiorul acestui areal, organizat după model european. Astfel, în 1549, se stabilește reședința oficială a coloniei, orașul Bahia, la 1557, era întemeiat orașul Sao Paulo, iar în 1565, orașul Rio de Janeiro (din 1763, până la 21 aprilie 1960, *Capitală*). Astăzi, reședința Braziliei este *megapolisul* Brasilia.

Portugalia va accepta independența Braziliei la 7 septembrie 1822, aceasta devenind, inițial, *Imperiu* (1822-1889), apoi, *Republică Federativă* (*Statele Unite ale Braziliei*). Secolele XVI-XVIII au adus importante venituri navigatorilor și contrabandiștilor portughezi, care au *traficat*, din *Continutul Negru* (Africa), spre America de Nord, dar și în America de Sud (Brazilia), un impresionant număr de *sclavi*, vânduți pe sume imense.

În etapa 1580-1640, Portugalia a fost anexată de Spania, inițiativa aparținând regelui Filip II (1556-1598), urmaș natural și testamentar direct al monarhului Carol V *Quintul* (rege al habsburgilor iberici, 1516-1556; împărat al *Sfântului Imperiu Romano-German*, 1519-1556), motivându-se, mai ales, oportunitatea păstrării catolicismului fundamentalist unitar, precum și aplicarea *Contrareforme* religioase. Noului rege, Filip II, i-au revenit, pe lângă teritoriile hispanice, importante zone *transoceanice*, comparativ cu celălalt moștenitor, Ferdinand I de Habsburg (1556-1564), stăpân în Europa Centrală și purtător al Coroanei Sfântului Imperiu.

În 1640, regele portughez, João IV (1640-1656) din *Casa de Braganza*, a proclamat, unilateral, independența țării sale, statut juridic consolidat prin victoria militară de la Montijo (1644). Oficial, se va recunoaște, însă, la 13 februarie 1668, pe timpul domniei spaniole a reginei Ana Maria de Habsburg (1665-1675).

Tratativele, purtate la Lisabona, s-au mediat de Anglia, care va obține, în schimbul acestor eforturi diplomatice, mai multe colonii

portugheze. Beneficii asemănătoare revin și Olandei. Apoi, la 16 mai 1703, Portugalia a semnat, tot la Lisabona, **Alianța perpetuă cu Anglia**, ceea ce a presupus, printre altele, acceptarea coordonării comerțului său extern de Companiile londoneze, inclusiv cel brazilian, timp de un veac.

Aflată sub protecția Marii Britanii, Portugalia a realizat, în secolul XVIII, mai multe reforme de natură antinobiliară, apropiate, ca sens, conceptelor *absolutismului luminat*. Sunt atribuite regelui Jose Manuel I (1750-1777) și colaboratorului său, Johe Pombal de Carvalho e Nero (1699-1792), prim-ministru din 1756. Statul, organizat după model englez, își consolidează independența față de Spania, dezvoltă industria, comerțul, finanțele, adoptă **Coduri legislative**, iar școlile devin laice.

Evoluția favorabilă a Portugaliei, conform *reformelor* amintite, s-a diluat în etapa imediat următoare, pe vremea domniei reginei Maria (1777-1816) și a fiului său, João, coregent din 1799. Fostul inițiator, Pombal, era înlăturat și exilat, iar demersurile anterioare sunt anulate. Pe timpul acestei domnii, Portugalia a suportat, în 1807, ocupația Franței napoleoniene, eliberarea survenind, la scurt timp, prin acțiunile populare de *guerilă*, organizate și finanțate de Marea Britanie.

Portugalia va avansa spre modernitate prin Revoluția din 1820-1823, reușindu-se elaborarea **Legii fundamentale** cu conținut liberal, instaurarea *monarhiei constituționale* (23 septembrie 1822), acordarea independenței pentru Brazilia, fapt enunțat mai sus. După acerbe confruntări programatice, dintre Partidul Liberal, adept al republicii, și Partidul Conservator, rămas partizan al monarhiei, în Portugalia se aprobă (1826) o altă **Constituție**, notificată, figurativ, **Carta de lei**, având caracter moderat.

Ca urmare, lupta pentru redefinirea regimului politic s-a transferat în planul unui adevărat *război civil*, finalizat prin detronarea regelui Manuel II (1908-1910) și proclamarea *republicii* (5 octombrie 1910). Noua **Constituție**, adoptată la 21 august 1911, instituie funcția de președinte, primul ales, Manuel d'Arriaga. Printre marile reforme republicane au fost cele referitoare la separarea Bisericii de Stat și secularizarea averilor eclesiastice mănăstirești.

În Primul Război Mondial (1914-1918), Portugalia s-a aflat de partea *Antantei (Cordiale)*, optând, așadar, pentru păstrarea bunelor relații cu Anglia și Franța. Prin **Tratatul de Pace de la Versailles** (28 iunie 1919), ca stat învingător, a obținut o parte din Africa Germană de Est, denumită, convențional, *Triunghiul Kionga*. La 8 aprilie 1920, Portugalia devine membru al Ligii (Societății) Națiunilor, cu sediul la Geneva.

Perioada interbelică a favorizat, însă, instabilitatea guvernamentală (16 lovituri de stat, datorate, mai ales, implicării generalilor), precum și

promovarea *conceptelor extremiste*. Astfel, în ziua de 28 mai 1926, generalul Gomes da Costa a instaurat *dictatura fascistă*, iar la 9 iulie 1926, generalul Antonio Oscar de Fragoso Carmona prelua puterea, printr-o nouă lovitură de stat, devenind președinte dictator al statului (1927-1951). Regimul politic din 1927 s-a prelungit, prin mici ajustări, până în 1974.

Totuși, figura centrală a Portugaliei interbelice rămâne Antonio de Oliveira Salazar (1889-1970), lider al Partidului Uniunea Națională (1930), inițial, titular al portofoliului finanțelor, apoi, șef al executivului statului și prim-ministru (1932-1968). La 19 martie 1933, se va adopta, în Portugalia, **Constituția Statului Nou (Estado Novo)**, aprobată, majoritar, la 19 martie 1933, prin vot plebiscitar.

Generalul Antonio Carmona, împreună cu fostul ministru de finanțe din 1928, Antonio Salazar, au proclamat *neutralitatea* țării lor pe timpul *Războiului Civil* din Spania (1936) și în anii celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945). Portugalia a sprijinit, însă, regimul fascist instituit de generalul Francisco Franco la Madrid, existând, în atare sens, inclusiv **Tratatele de Prietenie** din 1939 și 1948.

Interferența economică a Portugaliei, ca Metropolă, cu posesiunile coloniale din celelalte continente, a condus, deseori, la disfuncționalități financiare, concretizate prin *manifestarea* accentuată a unor *simptome* inflaționiste. Au fost observate, în Europa, ca premieră, spre finalul secolului XIX. Fenomenul *reverberează*, la Lisabona, în anii interbelici, ceea ce a determinat Liga (Societatea) Națiunilor să instituie, în 1928, *monitorizarea* Portugaliei. Soluția salvatoare a venit din partea universitarului Antonio Salazar, nominalizat anterior, promovat, așadar, ministru de finanțe (1928), apoi, șef al guvernului (1932-1968).

Dictatura de sorginte *corporatistă*, colaborarea cu Biserica și Armata, anularea pluripartidismului, reabilitează principalele pârghii ale statului. Metodele folosite de Portugalia, în anii crizei din 1929-1933, stabilă economic, politic și social, s-au bucurat, prevalent, de atenția cercurilor europene *de dreapta*. Toate demersurile respectau principiile **Constituției** anului 1933, document amintit mai sus.

Încă din primii ani postbelici, Portugalia republicană se *raliază* noilor provocări europene sau universale. Așa, de exemplu: în 1948, devine membru fondator al *Organizației Economice Central-Europene (OECE)*, semnează, apoi, tot ca membru fondator, documentele *NATO* (4 aprilie 1949), în 1955 este primită în *ONU*, iar în 1959, intră în *Asociația Economică a Liberului Schimb (AELS)*.

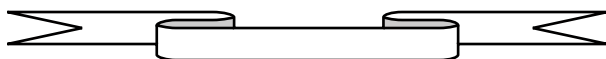
Asemenea *recalibrări*, efectuate pe fundalul politic statornic al anilor 1933-1945, s-au datorat efectuării unor reforme ulterioare *de*

adaptare, ce vor pregăti *Revoluția Garoafelor Roșii* din 25 aprilie 1974. Noua **Constituție** (1974) oglindea transformările care promovau principiile democrației europene occidentale. Evenimentul amintit a fost, ca esență, o lovitură de stat militară împotriva prim-ministrului Marcelo José das Neves Alves Caetano (1904-1981), succesor (1968-1974) al lui Antonio Salazar, cel ce se aflase la conducerea statului portughez timp de 36 de ani, perioadă deja notificată (1932-1968).

O problemă specială pentru Portugalia a fost atitudinea față de colonii. Datorită *turbulenței* internaționale, Angola, Mozambic, Guineea Bissau deveneau, în 1951, *efectiv, provincii* portugheze, obținând anumite avantaje. Totuși, după 1961, Lisabona s-a confruntat cu ampla ripostă a *gherilelor* naționale din teritoriile africane, iar India, stat asiatic, independent de sub Anglia (1947), eliberează și alipește *Coasta Indiei* (Goa, Diu, Damão), stăpânită de Portugalia încă din secolul XVI. Sub influența prevederilor **Rezoluției ONU** și a ideilor promovate de *Revoluția Garoafelor Roșii* (25 aprilie 1974), Portugalia recunoaște independența și suveranitatea pentru: Guineea Bissau (10 septembrie 1974); Mozambic (25 iunie 1975); Angola, Insula Capului Verde, Sao Tomé și Príncipe (1975), Macao (remis Chinei Populare).

După admiterea în structurile europene, Portugalia a condus Consiliul de Miniștri al Uniunii în semestrul I din 1992 și 2000, dar și în semestrul II din 2007, când s-a adoptat **Tratatul de Reformă de la Lisabona**. Funcțional începând cu 1 decembrie 2009, documentul instituie, printre altele, trei *responsabili de rang înalt* ai Consiliului *UE*: președintele, vicepreședintele împuternicit cu politica externă, secretarul executiv. Primii, nominalizați sub mandat suedez, au fost aprobați la *summit*-ul din Capitala Belgiei (19 noiembrie 2009).

În preajma alegerilor din 7 iunie 2009, Portugalia avea 12 voturi în Consiliul Uniunii Europene, 24 de locuri în Parlamentul *UE* (astăzi, 22), câte 12 reprezentanți în Comitetul Economic și Social, respectiv, Comitetul Regiunilor, un judecător la Curtea de Justiție. Portugalia conduce, efectiv, Comisia Europeană (*Guvernul*), cu sediul la Bruxelles, prin José Manuel Barroso (*Președinte*), mandate succesive: 2004-2009; 2009-2014. Din 1999, a aderat la **Planul Werner** (curs de reconversie, 200,4 *Escudo*:1 *Euro*). Președinte (2007): Anibal Cavaco Silva. Ziua Națională: 10 Iunie.

21. REGATUL UNIT AL MARII BRITANII ȘI IRLANDEI DE NORD

În istoria mondială, Anglia joacă, tradițional sau contemporan, un rol de primă mărime. Arhetipul britanic este analizat, cu mare interes, de numeroase personalități din toate țările, iar *alianțele* din care face parte Anglia devin, întotdeauna, victorioase. Asemenea principii datează din vremuri imemorabile, concretețea survenind, prevalent, după secolul V.

Ca urmare a decăderii *Antichității*, în Europa de Vest s-au exprimat, timp de mai multe veacuri, realitățile de factură *feudală*, notificate în literatură prin *Evul Mediu* și considerate o perioadă tranzitorie spre *modernism*. Noua societate se formează, în general, pe vatra Imperiului Roman de Apus, a cărui existență a încetat, oficial, în 476, datorită, cu deosebire, impunerii, în această zonă, a supremației imprimate, incontestabil, de neamurile germanice.

Sistemul *administrativ* propriu Cetății Eterne a fost, inițial, agreat în mică măsură de noii stăpâni ai Occidentului, care au dorit, legitim, să-și structureze alte norme, specifice conceptului lor de viață. Treptat, însă, *latinitatea* și modalitățile feudale de guvernare se vor interfera, conturându-se o simbioză interesantă, existentă în anumite spații până astăzi.

Atunci când acești cuceritori au *tranzat* dispariția de pe harta *Lumii* a celebrei statalități italice, grupurile de luptători se găseau în etapa superioară a societății gentilico-tribale, identificată, în plan social-politic, prin *sintagma democrație militară*. De aici rezultă că asemenea etnii, devenite, la începutul Mileniului I creștin, o realitate pregnantă a Europei apusene, au trecut de la *Protoistorie*, direct la *Feudalism*, bazându-se, într-o oarecare măsură, pe experiența celor ce clădiseră, cu migală și pricepere, strălucita civilizație romană antică.

Stabilitatea comunităților germanice în fostele provincii imperiale a permis, de timpuriu, identificarea lor teritorială ori de neam, precum: *alamanii* și *francii*, care locuiau o bună parte a Franței de astăzi; *vizigoții* și *ostrogoții* aflați, cu deosebire, în zonele Italiei; *vandalii* și *alarii*, stabiliți în Spania sau Africa de Nord. În cea mai mare parte, aceștia vor fi, însă, asimilați de autohtoni, constituindu-se, astfel, popoarele medievale francez, italian, spaniol, portughez, toate origine *neolatina*.

În cazul *anglo-saxonilor*, așezați dincolo de Canalul Mânecii, superioritatea lor s-a impus în fața *celților*, slab romanizați, rezultând, apoi, în contextul venirii succesive a *danezilor* și a *normanzilor*, actualul popor englez. Ținuturile renane și scandinave, zonele Elbei și Vistulei, au fost dominate, multă vreme, de grupuri exclusiv *germanice*, formându-se popoarele suedez, norvegian, helvet, german.

Cele mai întâlnite forme de stat, la începutul Evului Mediu, au devenit *regatele*, care, însă, nu aveau, inițial, granițe și capitale stabile. Forul suprem de guvernare era *monarhul*, stăpân absolut al teritoriului obținut *patrimonial* (prin moștenire), ori în urma victoriilor dobândite pe câmpul de luptă. Pornind de la acest *modul*, popoarele amintite își vor *adjudeca* propriile lor practici *constructive*, factorul decisiv fiind, în medievistica Europei de Vest, *așadar, regele*.

Caracteristici specifice, privind coordonarea evoluției economice, a treburilor publice, ori particulare, s-au constituit și consolidat în zonele *britanice*, răspândite, apoi, pe întinse arii europene, americane, afro-asiatice. Romanii părăsesc arhipelagul în 410-411, debarcând, peste puțină vreme (477), de pe *Bătrânul continent*, saxonii. Forma provincială unitară, folosită de stăpânirea italică, a fost înlocuită prin mai multe regate, ceea ce a grăbit destrămarea societății gentilico-tribale de nuanță germanică.

Primele regate distincte apar la sfârșitul secolului V, respectiv, Kent (reședința oficială, Canterbury) și Sussex (491). Erau completate, în veacul următor de: Wessex (500), Essex (527), Bernicia (547), Deira (559), Mercia (586), Anglia de Est (596). Se contura, astfel, o structură teritorială originală, formată din opt regiuni, cunoscută sub denumirea de *Heptarhia*

anglo-saxonă. Aceste mari domenii feudale își vor disputa hegemonia, aparținând, inițial, regatului Kent (560-612), continuată de Northumbria (613-632), care a rezultat prin unificarea Berniciei cu Deira (605), apoi de Mercia și Wessex.

În 650 s-au emis, la Londra, primele monede (*shilling*) din argint, iar în secolul VII, era încheiată creștinarea de rit occidental. Din 954, apare, documentar, superioritatea influenței exercitate exclusiv de regele Angliei de Est, dornic să subordoneze toate celelalte zone.

Referindu-se la calitățile locuitorilor insulari, academicianul francez André Maurois (1885-1967) aprecia în 1935: „*Bărbatul din asemenea rasă poate accepta un superior, este capabil de devotament și de respect, este religios, are imaginație exaltată și uneori tristă*”. Caracterizarea vizează, predilect, tradiționalitatea comportamentului uman pozitiv, raportat la cerințele societății engleze, exprimate, de-a lungul timpului, cu deosebită rigoare și eficiență.

Ajunse pe noile locuri, neamurile de origine germanică au folosit parțial vechile *urbe romane*. Ca dovadă, *habitatul rural* a devenit preponderent, având ca nucleu o unitate teritorială denumită *town* (sat), ce stăpânea, în exclusivitate, pământul așezării respective. Suprafețele se împărțeau în trei *câmpuri*: arabil, pășuni, păduri. Cel cultivabil se acorda, sub formă de parcele separate prin mici fâșii cu iarbă, tuturor familiilor pentru a obține produsele necesare traiului.

Fiecare *town* (sat) era locuit de o comunitate formată din 10-30 de gospodării, problemele administrative specifice acelor timpuri fiind rezolvate de Adunarea locală (*moot*). Se întrunea în aer liber. Deciziile vizau: repartizarea pământului, stabilirea numărului de animale pentru pășunat, retribuiția acordată păstorilor. Îndatorirea cardinală devenise, însă, alegerea unui *reev* (primar și *gestionar* al domeniului comunal), a ajutorului său (*wood-reev*), preocupat, special, de păduri, precum și a *gospodarului*, care avea în grijă plugul comunal.

Separat de aceste funcții eligibile, exista căpetenia războinică (*thane, thegn*), responsabilitate asumată de o persoană cu posibilități materiale superioare și calități adecvate. Oamenii liberi datorau comunității *trinoda necessitas*, adică, obligația bărbaților de a participa la: acțiuni militare, reparația drumurilor, executarea podurilor.

Specificitatea tradiționalității engleze rezidă și în stabilirea unui anumit nivel economic (*hides*), egal, simbolic, cu potențialul întreținerii familiei. Asemenea aspect a stimulat departajarea materială a locuitorilor, o parte având posibilitatea să multiplice acest *indicator* medieval, oglindind hărnicia. Procedul se folosise, anterior, de grecii antici.

Întemeierea regatelor (secolele V-VII), lupta pentru supremație în cadrul *Heptarhiei*, au determinat creșterea importanței și rolului autorității la nivel central. Principalul factor guvernant a devenit, așadar, *monarhul*. Conducea cu ajutorul Sfatului înțelepților (*witan*), constituit din mai mulți notabili locali, inițial laici și militari, ulterior adăugându-se abații, episcopii, arhiepiscopii. Cu toate că înalta calitate de șef al statului devenise ereditară, membrii din *witan* erau solicitați, în continuare, să accepte noul rege, exersându-se, astfel, anumite *atribuții democratice*, adaptate *Palatului englez*.

Statul medieval se diviza în mai multe *shires* (regiuni), unele existând și acum, sub titulatura de *comitate*. La început, *shires* desemna numai sediul Curții zonale justițiare, pentru care orice *town* (sat) stabilea anual delegați cu mandat comunitar. Suzeranul era reprezentat în teritoriu de *sheriff*, trimis ca persoană oficială cu împuterniciri depline. Există, totodată, demnitatea de guvernator local (*ealdorman*), îndeplinind atribuții civile și războinice, paralel cu aceea de președinte al Curții nobiliare de judecată.

Locuitorii din fiecare *shires*, ori din mai multe sate, au fost grupați, încă de timpuriu, în *hundreds*, constituit din 100 de familii, capabile să ofere monarhului 100 de soldați. Între 690-693, regele Ina din Wessex (688-726) alcătua câteva **legiuri** cu nuanță disciplinară, considerate, astăzi, cele mai vechi *monumente juridice anglo-saxone*. Stabileau, printre altele, că omuciderea, furtul cu mâna înarmată și certurile violente reprezentau adevărate crime.

Pedepsele se măreau proporțional cu numărul vinovaților: până la șapte făptași, se considera că s-a săvârșit o fărâdelege obișnuită; de la șapte, la 35 de participanți, se aprecia că ar fi acționat o bandă periculoasă; peste 35 de împricinați, se etichetau ca formând o armată. Cea mai gravă crimă devenea *violarea păcii regelui*, săvârșită de grupuri mari, verdictele fiind proporționate pe măsură.

Așa, de exemplu, **Legile lui Ina** precizau: „*Dacă un om se bate în casa regelui, poate să-și piardă toate bunurile și viața lui e la discreția suveranului; dacă se bate într-o biserică, va plăti 120 de șilingi; dacă făpta se întâmplă în casa unui ealdorman (guvernator), va plăti 60 de șilingi acestuia și 60 de șilingi regelui; dacă se bate în casa unui țăran, va plăti 120 de șilingi regelui și șase țăranului*”.

Pentru condamnarea, ori eliberarea unei persoane, se hotăra un procent valoric (*wergeld*), achitat păgubașului, inclusiv monarhului. În cazul nobilului, acesta era de șase ori mai mare decât cel fixat unui om liber, dar și jurământul devenea credibil tot de atâtea ori. La anumite judecări se implora miracolul descoperirii vinovăției, mai ales în cazul furtului de bunuri, prin: aruncarea în apă cu mâinile și picioarele legate, purtarea unor bucăți de fier

înroșit în mâini pe o anumită distanță, *ordalia* (tortura fizică) până la solicitarea iertării, tratarea direct între părți fără martori. Una dintre cele mai importante măsuri a fost stabilirea, în 991, a perceperii permanente a *impozitului* general (*danegeld*), ceea ce a influențat creșterea numărului de țărani dependenți (*vilani*).

Concomitent cu organizarea teritorială, înființarea sistemului de judecată și a celui financiar, *armata* a devenit, în structurile timpului, o instituție primordială. Din paginile lucrării **Cronica anglo-saxonă** (787), rezultă că oastea regatelor britanice s-a constituit în condițiile apărării acestor locuri de primele valuri ale *vikingilor* nordici (danezi, suedezi, norvegieni), acțiune finalizată, însă, cu victoria alogenilor. Având o civilizație proprie, foarte puțin influențată de cea romană, *vikingii* erau organizați, la venirea în Anglia, sub forma grupurilor mici de războinici, ascultau de șefi, călătoreau spre insulele britanice cu ambarcațiuni pictate și sculptate, deseori înlocuind confruntările militare prin negoț sau viclenie. Foloseau topoare de luptă, căști și zale din oțel, iar la debarcare puteau deveni, prin capturarea cailor de la autohtoni, buni călăreți.

Mulți dintre *vikingii* locuiau, efectiv, pe corăbiile lor înguste și lungi, fiecare tânăr, provenit din familiile comandanților militari, putea să constituie o proprie *caravană războinică*. Atunci când *danezii* au derulat primul atac masiv în regatul Kent (835), documentele vremii consemnează că aceștia s-au confruntat cu miliția oamenilor de rând (*fyrð*), formată din țărani ușor înarmați (țepușe și furci de fier), luptând eroic alături de suita personală a monarhului (*tati, gesithe*). De-a lungul traseelor unde angajau lupte, *vikingii* au construit, în timp record, mai multe *forturi*, devenite, ulterior, adevărate nuclee *protourbane*, populate prin simbioza localnicilor și a noilor veniți.

Pentru sporirea capacității de apărare, regii englezi au folosit trei modalități: mărirea numărului de ostași din *fyrð* (miliția oamenilor de rând), apelarea la mercenarii cu soldă, inițierea armatei permanente profesioniste autohtone, formată din luptători cărora li se acordau diverse proprietăți funciare (gentlemen, nobili, cavaleri). S-a constituit, totodată, *armata seniorială*, subordonând, în principiu, orice locuitor rural (*ceorh*), dornic să fie apărat. Achitau asemenea servicii în produse, muncă sau bani. Ca urmare, a apărut doctrina specifică societății britanice: „*Nici un pământ fără senior*”, ceea ce a condus, pentru o anumită perioadă, la scăderea rolului puterii centrale în favoarea nobililor.

Totuși, pe vremea domniei regelui Alfred cel Mare (871-899), guvernarea emana de la monarh. Prin inteligență și originalitate, reușește să refacă prestigiul forurilor centrale, mai ales al armatei profesioniste de elită

(*house-carls*). A conferit calitatea numită *thane* (căpetenie de războinici, proprietar funciar) majorității oamenilor liberi, posesori a cinci *hides* (putere economică egală cu posibilitatea întreținerii unei familii), precum și negustorilor din porturi, toți aceștia fiind înrolați în unități ecvestre.

De asemenea, regele a constituit: contingentele militare, flota engleză, sistemul de fortificații, apărarea mobilă (*cavalerii câmpiilor*), armata burgurilor. Pe timpul lui se elaborează un nou **Cod judecătoresc**, unde este invocat **Decalogul lui Moise**, dar și realitățile secolului IX creștin. S-a menținut, de exemplu, vechea modalitate de răscumpărare a pedepsei (*wergeld*), cu excepția cazurilor de trădare (*felonie*) a suzeranului, care nu se putea ierta. Domnia monarhului Alfred cel Mare reprezintă triumful concepțiilor *neofeudale* asupra vechilor idei tribale în spațialitatea engleză.

Un alt reformator a fost regele Canut (1016-1035), de origine danez, impus nobilimii prin forța cuceritoare a *vikingilor*. Personalitate medievală adaptată condițiilor insulare britanice, a creat *garda personală* constituită din 3 200 de luptători de elită (*house-carls*), ce primeau soldă și nu pământ. Banii necesari erau obținuți din *dangeld* (impozit funciar). Reședința oficială a statului devenea Londra.

În 1018, era convocată la Oxford, pentru prima dată, o adunare reprezentativă a întregii țări, formată, în egală măsură, din autohtoni și alogeni, eveniment de referință în evoluția sistemului politic englez. Devenit creștin, Canut nu va mai purta coroană. A așezat-o deasupra marelui altar din Catedrala Winchester, arătând, prin asemenea gest, că „*Dumnezeu este unicul rege de pe pământ*”.

Pentru a se opune atacurilor externe tot mai persistente, precum și tendinței de *extrapolare* a marilor proprietari funciari, majoritatea suzeranilor din *Heptarhie* au acceptat unirea teritorială deplină sub patronajul Londrei. Guvernarea centrală a *capotat*, însă, definitiv, în favoarea *vikingilor danezi* (1031), apoi, a *normanzilor francezi*, conduși de Wilhelm *Cuceritorul* (1066). Ca stăpâni ai țării, monarhii vor purta titlul de *bretwalda* (ai întregii Anglii).

Datorită acțiunilor politice și economice întreprinse de noile familii regale, s-a reușit, în bună măsură, subordonarea căpeteniilor războinice, devenite mari proprietari funciari, laici ori eclesiastici (*thane, thegn*). Constrângerea se concretiza prin suprafețele de pământ aprobate. În consecință, deseori, nobilii apreciau: „*Suntem nimic fără rege, dar și regele fără noi nu poate să facă nimic*”!

Provenind de pe continent, monarhul Wilhelm I (1066-1087) a *translat* în Anglia, odată cu originea sa normandă, diverse modalități folosite în țara de origine, ceea ce a contribuit la interferarea metodelor

guvernării din ambele state. Ca dovadă, deciziile vitale se adoptau direct de rege, considerat cel mai mare proprietar funciar și comandant militar. Poseda 1 442 de domenii, majoritatea preluate prin forță de la cei care se opuneau politiciii normande în Anglia. De asemenea, a acordat diferite suprafețe agricole la peste 5 000 de luptători ai suitei sale, proclamați nobili și regăsiți în tot regatul, demers necesar păstrării controlului central asupra structurilor administrației locale.

Funcțiile importante ale statului se ocupau de normanzi. Țăranii englezi erau obligați să presteze *corvoada pământului*, constând din participarea la amenajarea unor movile artificiale, pe care se amplasau, apoi, turnuri crenelate din lemn, ulterior din piatră. La rândul lui, fiecare cavaler normand acorda regelui, pentru o unitate de pământ (*knight's fee*), câte un călăreț pe timp de război, fără a avea dreptul să posede mai mult de cinci asemenea suprafețe convenționale. Se evita, astfel, constituirea unei noi clase opozante, capabilă să se ralieze marilor nobili de origine autohtonă.

Wilhelm *Normandul* (numit, de englezi, William I *Cuceritorul*) a înființat, în Anglia, după model francez, *Curia regis* (*Curtea regală*) și un *Concilium*, care a înlocuit vechiul *witan* (*Sfătul înțelepților*). Noul for avea, de regulă, 150 de membri, proveniți din rândurile prelaților și ale marilor nobili. Ca expresie a puterii, dar și a dorinței de a se afla cât mai aproape de contribuabili, regele purta coroana numai de trei ori pe an (la Crăciun, la Rusalii și la Paști), atunci când convoca mari *adunări* publice, având ca obiectiv adoptarea celor mai înțelepte decizii. Dacă pleca din Anglia la domeniile normande de pe teritoriul Franței, conducerea executivă era lăsată în seama unui mic grup de justițieri.

În 1086, Wilhelm I a impus principiul „*Vasalii vasalilor mei sunt vasalii mei*”. Aducea în prim-plan loialitatea obligatorie a tuturor categoriilor sociale față de monarh. Sunt instituite diverse taxe ce reveneau regelui, precum: *reliefs* (pentru schimbarea vasalului); *aides* (participarea la cruciade, căsătoria fiicei suzeranului, intrarea primului născut în categoria cavalerilor); *gardes* (protejarea bunurilor unui vasal minor). Se adăugau contribuțiile orășenilor și ale evreilor, amenzile, impozitele, toate mărind vistieria șefului statului. La nivelul *comitatelor* a numit *comiți* (gubernatori).

Pentru coordonarea treburilor publice sau private, noul monarh păstra, totuși, caracterul anumitor instituții tradiționale engleze. Astfel, Wilhelm I *Cuceritorul* a recunoscut miliția oamenilor de rând (*fyrd*), în măsura în care și nobilii locali acceptau superioritatea puterii centrale. *Sheriful* din fiecare regiune (*shires*) devenea *vicecomite*, funcția nefiind ereditară. Avea ca principale atribuții: prezidarea Curții zonale de judecată; reprezentarea permanentă în teritoriu a ordinii civice regale; supravegherea

lucrărilor *Curților manoriale* (nobiliare) de pace, aflate, permanent, sub controlul funcționarilor superiori; fixarea impozitului funciar (*danegeld*), ca sursă profitabilă de venituri, și încasarea acestuia. După model francez, vechile libertăți se puteau răscumpăra numai de la suveran: alegerea *sheriff* ului din interiorul teritoriului pe care urma să-l servească, organizarea de târguri pe domeniile feudale, săratul peștelui.

În activitatea eclesiastică, s-a menținut convocarea periodică a Adunării religioase, concomitent, însă, cu întrunirea Curții regale (*Curia regis*), ambele fiind conduse de monarh. Marele pontif de la Roma trebuia să fie recunoscut, inițial, de rege, apoi, de supușii săi, ceea ce va determina reacții spectaculoase, imprevizibile, din partea Statului Papal.

Pe timpul domniei lui Wilhelm I *Normandul* au fost declanșate, în guvernarea engleză, diverse alte inițiative. Comisarii săi au realizat (1086) un prim **Cadastru parțial**, denumit **Cartea judecății din urmă** (**Domesday book**), înregistrându-se suprafețele, proprietarii, uneltele, animalele, lucrătorii pământului. Calculele ulterioare totalizau, pentru sfârșitul secolului XI, aproape 300 000 de *capi de familie*, ceea ce însemna că Anglia avea peste 1 500 000 de locuitori, dacă se socoteau și sclavii transformați, ulterior, în *vilani* (șerbi).

În centrul domeniilor, nobilul era obligat să ridice viitorul castel (*hall*). Când lipsea un timp mai îndelungat, marele proprietar funciar avea datoria să-și stabilească un administrator (*bailiv*), recunoscut ca om de încredere în relațiile cu demnitarii monarhici. Tot atunci, au apărut două categorii de proprietari: *freeholderii*, de drept, fără probleme de moștenire, respectiv, *copyholderii*, înscriși distinct în registrul general funciar, primeau *duplicate* după filele cuprinzând numele, suprafețele de pământ, domiciliul, considerate acte doveditoare certe. S-au înființat *pădurile regale*, prin deposedarea unui mare număr de țărani și biserici. Asemenea suprafețe erau ocrotite de **legi** foarte aspre, favorizante monarhului, care, așa cum apreciau documente opozante: „*În pădure își uită orice grijă, până și aceea de a se comporta drept cu supușii săi*”.

De asemenea, în lumea rurală se generaliza „*dreptul de mână moartă*”, sau taxa succesorală, cu obligativitate specială pentru categoriile țărănești. Orașele anglo-saxone au păstrat vechile privilegii, cu deosebire în domeniul transmiterii proprietății, autonomia lor comunală fiind deseori știrbită. Puterea monarhului se exprima datorită coroanei, sigiliului și cheii tezaurului, iar cea a episcopului era intermediată de cârjă și inel.

Prin guvernarea din secolul XI, victoria practicilor medievale insulare devenea deplină pentru următoarele două veacuri, începând apoi, treptat, să dispară sub presiunea propriilor sale succese. Ca dovadă, regele

Henric I (1100-1135), bazându-se pe forța economică și militară a Angliei, transformă teritoriile continentale din aliate în subordonate. Pasionat de științele juridice, a inovat administrația, extinzând autoritatea juriului Curții regale (*Curia regis*) asupra tuturor curților *manoriale* (senioriale) de judecată.

Au fost create *departamentele* centrale, conduse de specialiști în materie, precum: *marele justițiar* (coordona activitatea judecătorească la nivelul statului, controla pe cea din teritoriu, rezolva neînțelegeri majore); *cancelarul* (păstra evidența documentelor și sigiliul regal); *vistierul* (administra finanțele). Pentru *bilanțarea* încasărilor și a cheltuielilor Coroanei, efectuate în comitate, de două ori pe an se întrunea *Curtea eșichierului*. Denumirea derivă de la masa special *caroiată*, pe care, cu ajutorul unor *jetoane*, erau evidențiate sumele creditoare și debitoare prezentate de fiecare *sheriff*, exprimate în penny, șilingi, livre, monede oficiale engleze ale timpului.

Dovada credibilității acestui original calcul, primită de *sheriff*, consta într-o bucată de lemn înjumătățită și incrustată cu semne (*tally*), echivalând *contabilitatea* aprobată a cuantumului din etapa respectivă. Cealaltă parte rămânea la sediul *Curții eșichierului*, unde se afla și **Marele registru** sau **Registrul pipei**. Formula este o transpunere liberă a cuvintelor *pipe roll* (*Registrul fluierului*), constituit din rulouri de pergament asemănătoare cu un fluier (*pipe*) englez medieval. În ceea ce privește plăcuța de lemn (*tally*), creștătura lată de o palmă presupunea 1 000 de livre, iar cea cât degetul gros, 100 de livre.

Pe timpul domniei regelui Henric II (1154-1189), a continuat să crească importanța puterii centrale în defavoarea celei provinciale. De asemenea, stăpânirea Angliei s-a extins asupra Irlandei (1155), deși această parte a Marii Britanii își va menține forul local administrativ, subordonat, însă, celui londonez, precum și Consiliul regal. Apoi, în 1175, Scoția a recunoscut suveranitatea Angliei, monarhul William Leul depunând omagiul de vasalitate. Țara Galilor va accepta supremația londoneză în 1536, având, până atunci, tot comitate, instanțe de judecată, alte instituții specifice guvernării britanice. Henric II a inaugurat *Curtea itinerantă*, care se deplasa prin regat, în frunte cu monarhul, consumând, direct, veniturile în natură datorate de vasali. Subordona, totodată, atributele judecătorești private ale seniorilor. În fiecare comitat se instituia, așadar, câte o Curte regală de justiție.

La mijlocul secolului XII, s-a decis expulzarea din Anglia a răufăcătorilor, iar în 1215, papalitatea interzicea proba apei, fierului roșu sau a focului, menținându-se, însă, până după 1800, *ordalia* (tortura fizică).

Amenzile erau încasate de visteria centrală, având dreptul să solicite, expres, trimiterea la *penitență* a datornicilor. Sunt anulate *cutumele* provinciale, aplicându-se **Legea comună pentru toți (Common Law)**. Deseori, noua jurisdicție cuprindea, în materie administrativă, unele prevederi tradiționale reactualizate, ceea ce conferea posibilitatea regelui ca, folosind Curtea itinerantă „*să se încalce legea pentru a asigura dreptatea*”. După consolidarea rolului factorilor centrali de decizie, s-a renunțat la deplasările *Curții regale judecătorești* în comitate.

Lupta dintre nobilime și monarh a dobândit noi fațete în secolul XIII. Ca dovadă, la 1215, prin **Magna Charta Libertatum**, nobilimea a reușit să diminueze, substanțial, excesiva putere exercitată de monarh. Documentul fixa privilegiile marilor seniori, așeza autoritatea regală sub influența aristocrației funciare, menținând, însă, exprimarea unitară a factorilor administrativi la nivelul întregii țări.

Printre altele, documentul prevedea: „*Există legi ale statului și drepturi aparținând comunității. Regele trebuie să le respecte. Dacă le încalcă, loialitatea încetează a fi o datorie și supușii au dreptul să se răscoale*”. Ca nuanță pur financiară **Charta** preciza: „*Nici o taxă fără reprezentare*”, în sensul că monarhul putea să solicite, în viitor, noi venituri, de la vasalii săi, numai cu acceptul *Marelui Consiliu*, care cuprindea, prioritar, bogații Angliei.

Plângerile împotriva Coroanei urmau să fie judecate printr-un *Comitet*, special instituit, format din 25 de membri, cuprinzând, de această dată, inclusiv primarul Londrei, devenită comună urbană. Noul for s-a consolidat în scurtă vreme, suveranul emițând un **Ordin** (*writ*) referitor la obligația expresă a tuturor locuitorilor de a se supune solicitărilor *Comitetului celor 25*, pe bază de *angajament*, monarhul însuși neavând dreptul să se sustragă de la sesizarea acestuia.

Magna Charta Libertatum a fost semnată, în 1215, de regele Ioan fără Țară (1199-1216). Până în secolul XV, toți suveranii britanici jurau la încoronare, ori cu alte prilejuri, pe **Chartă**, tradusă din latină în engleză (veacul XVI), ignorată, ulterior, pe timpul dinastiilor absolute.

O etapă importantă a consolidării statului premodern este reprezentată de formarea și evoluția comunităților urbane. În secolul XIII, Londra avea, aproximativ, 30 000 de locuitori, iar în veacul următor, pe timpul regelui Eduard III (1327-1377), existau, deja, 79 de corporații meșteșugărești și negustorești, ai căror reprezentanți făceau parte din *Consiliul comunal* și alegeau primarul (*lord-mayor*).

Aceeași sursă documentară menționează alte 200 de târguri și orașe, unde s-au format bresle și ghilde (prima gildă comercială este menționată

în 1193), de regulă, închise și ereditare, care vor stabili modalități proprii de conducere locală urbană. Cu timpul, orașele au ieșit de sub tutela baronilor și chiar a regilor, având conducere, visterie, oaste, cancelarie, judecătorie, biserică, separate de celelalte comunități sau de stat.

Din 1239, a început să se folosească, în Anglia, termenul de *Parlament*, ceea ce presupunea, atunci, inițiativa participării la dezbaterile Marelui Consiliu Regal. Asemenea for, constituit sub maniera unei Curți de justiție, cuprindea *barones maiores*, chemați individual de suveran, și *barones minores*, convocați de *sheriff*. Sub presiunea reformiștilor, regele Henric II (1216-1272) a fost obligat, în 1264, să convoace Marele Consiliu, din care să facă parte și câte patru *cavaleri*, ca reprezentanți ai fiecărui comitat (*shires*). Noua categorie se formase, de-a lungul anilor, din oameni liberi ce aveau 20 de livre venit anual, sumă ce egala, în Anglia, titlul de cavaler. Rolul acestora a crescut mai ales pe timpul *Curților itinerante* de judecată, ca aporți ai *sheriffului* din *shires*.

Anul 1265 aduce, în Anglia, constituirea primului *Parlament* din lume. Era format, atunci, din: membrii *Marelui Consiliu Regal*, invitați nemijlocit de suveran, câte doi cavaleri ce reprezentau comitatele (*shires*), stabiliți de *sheriff*, dar și câte doi delegați din fiecare oraș sau târg, convocați printr-un *writ* (**Ordin**) trimis direct comunităților urbane, cei din urmă având, însă, rol consultativ.

Activitatea *Parlamentului* s-a amplificat pe vremea domniei regelui Eduard I (1272-1307), aspectul fiind o consecință directă a diversificării activității statale, confruntată, permanent, cu neînțelegerile dintre monarh și rege, dintre tradiționalitatea și reformismul novator. Numele monarhului, preocupat permanent de perfecționarea diplomației engleze, este asociat cu unul dintre cele mai originale **Tratate** din istorie, încheiat de Marea Britanie, cu sultanul Egiptului, în 1272, valabil pe „zece ani, zece luni, zece săptămâni, zece zile și zece ore”.

De asemenea, a introdus în administrație folosirea obligatoriu a *limbii engleze*, defavorizând, vizibil, latina și franceza. Deși consecvent cu principiile dreptății, deseori, așa cum apreciau cei din anturajul său „*declara legal tot ceea ce îi convenea*”. Întrucât a realizat mai multe reforme, Eduard I este supranumit „*Iustinian al Angliei*”. Dintre inițiativele sale se detașează: inventarierea tuturor marilor proprietăți funciare, verificarea dreptului pe baza căruia (*quo warranto*) baronii aveau funcții publice, interzicerea practicilor de a plăti taxe în afara regatului, aprobarea sumelor achitate Statului Papal, constituirea marilor ferme agricole, folosindu-se metoda *împrejmuirii* pământurilor comunitare.

Aplicarea unor noi norme financiare a determinat sporirea numărului de funcționari. Astfel, paleta impozitelor s-a diversificat, introducându-se taxele: pe scut; pentru răscumpărarea serviciului militar (*scutagium*), desființată în 1322; asupra bunurilor mobiliare și funciare (1/5 la sate și 1/10 la orașe din valoarea lor totală); privind drepturile de aducere în țară a mărfurilor (*customs*), mai ales piei, lână, vin. În scopul stimulării participării finanțistilor autohtoni la viața economică internă și externă, regele Eduard I a decis (1290) expulzarea evreilor din Marea Britanie, hotărâre rămasă valabilă până în secolul XVII.

Parlamentul britanic devine *bipolar*, prin departajarea *Camerei Lorzilor* și a *Camerei Comunelor*, angajate direct în acțiunea de coordonare a treburilor publice. Erau convocate numai din inițiativa regelui, care prezida *Camera Lorzilor*. Monarhul, așezat pe tron, transmitea, anual, **Mesajul** adresat acestui organism legislativ. Prin tradiție, *cancelarul* avea, de asemenea, loc fix (un sac plin cu lână).

Camera Lorzilor era, în esență, *Marele Consiliu Regal*. La 1305, avea 70 de membri: cinci comiți, 17 seniori, 48 de înalți funcționari civili și eclesiastici. *Camera Comunelor* se constituia din reprezentanții comunităților rurale, respectiv, 37 de comitate (*shires*), ce stabileau, fiecare, câte doi *cavaleri*, precum și delegații orașelor mai importante (100), care desemnau tot câte doi participanți. Ca urmare, la începutul secolului XIV, în Camera Comunelor existau 274 de *deputați*, având îndatoriri privind fixarea impozitelor, primirea petițiilor, transmiterea, spre concetățeni, a hotărârilor adoptate de Parlamentul london ez.

Uneori, componenții camerei inferioare își depășeau atribuțiile. Nutreau dorința de a deveni părtași la conducerea efectivă a statului, ceea ce i-a determinat, deseori, să lucreze în secret, întrunirile lor fiind *tolerate*, dar nu *legale*. Având în vedere asemenea aspecte, pe vremea lui Eduard I se aprecia: „*Originea Camerei Lorzilor este o Curte de judecată, în timp ce originea Camerei Comunelor este un comitet clandestin*”.

Titlul nobiliar de *baron*, superior cavalerului și inferior vicontelui, a fost adus în Anglia de suzeranii normanzi. Ulterior, regele Iacob I (1603-1625) a creat pe cel de *baronet* (1611), selectat, exclusiv, dintre cavaleri și devenit *apanaj* ereditar. Prima atestare documentară a *baroniei*, calitate convocată individual de către monarh, pentru a participa la guvernare, datează, însă, din 1387. De atunci, Camera Lorzilor începe să se constituie numai din asemenea persoane, ca privilegiu al puterii lor economice, politice, militare.

Pentru a se evita conflictul dintre rege și Parlament, în prim-planul administrației vor fi plasați *miniștrii*, considerați responsabili pentru faptele

lor din unghi de vedere juridic. Erau aduși sub acuzare, în cazuri speciale, de Camera Comunelor, în Camera Lorzilor, devenită, prin asemenea situație excepțională, Înalta Curte de Justiție a Angliei. Așadar, Marea Britanie rămâne primul stat din lume unde a început să funcționeze sistemul reprezentativ parlamentar, precum și răspunderea ministerială.

Ca principiu, *monarhia* engleză medievală era dependentă de Parlament, sprijinindu-se pe micii producători și pe miliția oamenilor de rând (*fyrđ*). Cu timpul, însă, asemenea instituție centrală se va confrunta cu situații dintre cele mai dificile. Una dintre acestea este pierderea definitivă, în urma Războiului de o sută de ani (1337-1453), purtat cu Franța, a domeniilor din Normandia provincială, cu excepția portului Calais.

De asemenea, a fost obligată să accepte autonomia a șase mari așezări maritime din arhipelag. Acestea aveau corăbii și armată proprii, folosite, apoi, cu succes, în declanșarea colonizării. Definitivarea, în secolul XVI, după supunerea Țării Galilor (1536), a entității *Marea Britanie*, ca teritoriu, economie și structură instituțională, a atras după sine noi obligații pentru Coroana engleză. Devenea oportună transformarea *Curții regale* din factor solitar de decizie, într-unul de echilibru, acțiune finalizată în veacul amintit. Dar, strategia guvernării a condus spre *monarhia absolută*, una dintre cele mai puternice ale Europei Occidentale, reprezentative fiind dinastiile Tudor (1485-1603) și Stuart (1603-1649). S-au bazat, în plan economic, pe noua nobilime și burghezie, dornice să participe la conducerea efectivă a statului, invocând prevederile cuprinse în **Magna Charta Libertatum** (1215), adaptate timpurilor respective.

Printre aliații monarhiei din veacurile amintite s-au aflat: gentlemenii (*gentry*), originari de la sate, posesori de proprietăți funciare, venit anual însumând cel puțin 20 de livre și posibilitatea de a ajunge judecători de pace, nivel obligatoriu, cândva, pentru cavaleri; *yeomenii*, quantum valoric egal cu 40 de șilingi pe an din activități preponderent agricole, categorie socială inferioară gentlemenilor, dar superioară *vilanilor* (șerbi), participau la vot în cadrul comitatului, *accesau* spre juriile locale de judecată, posedau legal pământ și calitatea de soldați atașați regelui; negustorii (*merchant*), venituri variabile, puteau deveni, totodată, armatori, pirați, coloniști (*pionieri*), investitori în arsenale (pe vase fiind amplasate tunuri), comerț și manufacturi, apropiați Coroanei, în numele căreia acționau, considerându-se, permanent, protejați.

Regele Henric VII (1485-1509) a apărat componenții acestor trei categorii, mai ales prin introducerea sistemului *progresiv* de impozitare, raportat la veniturile obținute, scoaterea lor de sub jurisdicția curților locale și posibilitatea de a fi aduși numai în fața *Curții prerogativelor*, desprinsă

din Consiliul personal monarhic. Noua instituție avea sediul în așa numita *Cameră înstelată* din Palat, unde, în numele regelui, judecătorii „*storceanu mai mult aur decât sânge*”. Cu timpul, *Camera înstelată* a devenit (secolul XVII) un instrument al *tiraniei monarhice absolute*. Tot prin intermediul *Curții prerogativelor* s-a decis reducerea numărului valeților și al servitorilor de la castelele nobiliare, diminuând, astfel, forța militară opozantă a baronilor.

În vederea aplicării hotărârilor adoptate în *Camera înstelată*, aflată, benefic, la îndemâna regelui, s-a înființat un corp special de control, constituit din înalți judecători, oficial având titlul de *attorney*, abilitați să intenteze și să pledeze procese în numele și interesul Coroanei. A rămas celebră convorbirea dintre regele Henric VII și contele de Oxford, după vizita monarhului la castelul acestuia din urmă: „*My lord, îți mulțumesc mult pentru masă, care a fost foarte bună, dar nu pot tolera ca legile să fie încălcate chiar în prezența mea. Attorney-ul meu va sta de vorba cu dumneata*”. Observația monarhului se referea la numărul prea mare al valeților în uniformă ai gazdei, contrar celor decise de *Curtea prerogativelor*. Interlocutorul ar fi întrebat: „*Syre, mă veți degrada, ori amenda*”? Răspunsul a fost clar: „*Veți plăti funcționarului ce va sosi mâine 10 000 de livre*”. Guvernarea bazată pe finanțe dădea, astfel, roade.

În preajma *Revoluției moderne* (1642-1649), Parlamentul englez era, practic, subordonat Consiliului privat regal, prin intermediul *Camerei înstelate*, iar implicarea în guvernare devenise o preocupare a multor subordonați ai monarhului, exercitând, frecvent, puteri discreționare. Concomitent, Anglia ajungea *Atelierul Lumii*.

Datorită despărțirii totale a *Bisericii anglicane* de *Statul Papal*, condusă, începând cu Henric VIII (1509-1547), de suveran, un rol tot mai important în rezolvarea problemelor specifice diferitelor așezări revine *parohiilor* locale. Gestionarea activităților încredințate unor asemenea instituții s-a bazat, mai ales, pe voluntariat, iar Adunarea sâtească (*moot*, *folk-moot*) se subordona preoților, majoritatea deciziilor sociale și judecătorești intrând, atunci, în competența bisericii.

Întrucât parohiile, preponderent cele din mediul rural, îngemănau interesele personale și obștești, acestea reprezentau (secolul XVII) centrul de referință comunitar, deseori apreciindu-se concluziv: „*Satul fiecărui devine închisoarea sa*”. Viața cotidiană engleză afișa particularități distincte față de alte etape, ori state europene, influența organismelor centrale guvernante făcându-se vizibilă, prevalent, în provocările majore ale timpului. Astfel, liniștea în parohie (*pacea regelui*) devenea un atribut al agentului de poliție amator (*constable*), stabilit pe timp de un an dintre

cetățenii onorabili. Toate gospodăriile mici din sate posedau, în jurul casei, patru *acri* și jumătate de pământ, iar bătrânii primeau o contribuție bănească de la obște, însumând între patru penny și un shilling pe săptămână.

De asemenea, cu aprobarea parohiei, gentlemanii puteau să accepte, la solicitarea regelui, funcția de *judcător de pace*, realizând legătura dintre localitatea respectivă și comitat. Persoana stabilită trebuia să participe, de patru ori pe an, la sesiunile din reședința regiunii, unde rezolva diverse *pricini* ca reprezentant al puterii centrale. Judecătorul de pace dintr-o parohie devenise o adevărată personalitate, prin intermediul căreia se uneau segmentele social-religioase sătești cu instituția zonală a dreptății, în spiritul dorinței monarhice, iar ca temporalitate, se plasează între feudalitatea nobiliară și birocrăția modernă.

Lipsa de la slujba religioasă de duminică se amenda, sumele fiind oferite săracilor. Părăsirea parohiei, sau intrarea în această structură teritorial-religioasă, se făcea din motive „*legale și valabile*”. Întoarcerea la *papism* era, astfel, total compromisă. Fiecare parohie trăia, deci, ca entitate administrativ-teritorială distinctă, sub privirile atente ale preotului, agentului amator de poliție și judecătorului de pace, supervizați, în acțiunile lor, de *lordul-locotenent* al comitatului, reprezentant al miniștrilor londonezi. Parohiile nu se revoltau, dar se auto-guverneau.

Cu toate acestea, în conștiința publică a existat permanent ideea că Parlamentul reprezenta adevăratul for suprem al Marii Britanii. În opera **De Republica Anglorum**, gânditorul Thomas Smith (1514-1577) aprecia: „*Puterea cea mai înaltă și cea mai absolută a regelui Angliei o constituie Parlamentul, căci orice englez e presupus a fi reprezentat acolo în persoană sau prin mandat, de la prinț și până la cel mai umil ins din Anglia, astfel încât consimțământul Parlamentului este considerat consimțământul tuturor*”. Pe acest fundal debutează *Revoluția industrială*.

Echilibrul s-a deteriorat spre mijlocul secolului XVII, atunci când *Coroana* și *Camera Comunelor* au supralicitat decizia politică. Discordanța dintre *vectori* favorizează declanșarea *Revoluției sociale moderne*, finalizată cu victoria noilor doctrine: înlăturarea absolutismului, experimentarea republicii, instituirea, în 1688, a *monarhiei constituționale*.

Așadar, tradiționalitatea engleză își diminuează particularitățile prin ceea ce numim *Revoluția glorioasă*, premieră, ca specific, pentru Europa (1642-1649). Comparativ cu Țările de Jos/Olanda, unde, cu un secol înainte, se declanșase o *revoluție timpurie*, având caracter național și religios, de eliberare de sub habsburgii catolici spanioli, în Marea Britanie contradicțiile au luat forma *războiului civil*, oglindind confruntarea dintre categoriile ce vizau modernitatea și cele conservatoare. Din această etapă datează inițierea

Commonwealth (1649-1660), reprezentând, atunci, forma republicană de conducere, instituită la 19 mai 1649. Puterea se exercita, de fapt, prin armata liderului burgheziei, Oliver Cromwell (1599-1658). Monarhia și Camera Lorzilor erau abolite.

Succesul real, ulterior acestor dispute, tranșate, deseori, prin intermediul *prafului de pușcă*, a devenit, deci, instaurarea *monarhiei constituționale*, acceptată de Wilhelm III de Orania (1689-1702), originar din Olanda. Apoi, secolele XVII-XIX au însemnat transformarea Angliei în cel mai întins imperiu colonial din istorie, având sub stăpânire teritorii de pe toate continentele (circa ¼ din suprafața Globului).

De-a lungul veacurilor moderne, Marea Britanie a fost condusă de mai multe dinastii, toate având reprezentanți recunoscuți pentru demersurile lor, unele cu sensuri universaliste. În succesiune, s-au aflat dinastiile: Orania (1689-1714), Hanovra (1714-1901), Saxa-Coburg-Gotha (1901-1917), Windsor (1917~). Așa, de exemplu, domnia regelui George III (1760-1820), din Dinastia de Hanovra, este suprapusă revoluției americane și recunoașterii independenței fostelor colonii, prin **Tratatul de Pace de la Paris** (3 septembrie 1783). Acceptă, apoi, **Constituția Statelor Unite ale Americii** (1787), iar în etapa Imperiului Francez, din timpul lui Napoleon I (1804-1814/1815), s-a plasat în *avanpostul* coalițiilor europene. Anglia devenise, deja, putere industrială.

La rândul său, regina Victoria (1837-1901) obține controlul asupra Canalului de Suez (1875), consolidează Imperiul colonial, promovează numeroase proiecte interne și internaționale, așa cum au fost *Războiul Crimeii* (1853-1856) sau inaugurarea stăpânirii asupra Insulei Cipru, acceptată de Congresul european de la Berlin (1878).

Pe timpul celor două conflagrații mondiale, Londra a colaborat, în primul rând, cu Parisul, devenind, de fiecare dată, putere învingătoare (*cobeligerantă*). Astfel, în Primul Război Mondial (1914-1918), rege, George V (1910-1936), a făcut parte din *Antanta*, împreună cu Franța și Imperiul Țarist, la care s-au adăugat mai multe țări, inclusiv Federația Americană (1917). Apoi, succesul împotriva fascismului s-a dobândit, la finalul celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), pe timpul regelui George VI (1936-1952), care, împreună cu Winston Churchill (1874-1965), prim-ministru (1940-1945; 1950-1955), implică Marea Britanie în acțiunile militare ale *Aliaților*, sprijină guvernele statelor ocupate, relansează dezvoltarea postbelică.

Ca dovadă, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord devenea membru fondator al *ONU* (1945), apoi, al *NATO* (1949). După 1945, Imperiul Colonial se diminuează, prin acordarea statutului de

independență pentru: India (fosta *Perlă* a Coroanei), Egipt, Pakistan, Ceylon, Birmania, iar redimensionarea scopului *Commonwealth* (1947) asigură o anumită *relaxare* în relațiile cu *teritoriile de peste mări*. Australia, Canada, Noua Zeelandă primesc statut de dominion.

Londra a susținut, constant, creșterea rolului *ONU*, devenind, în atare scop, unul dintre inițiatorii înființării și definirii atribuțiilor pragmatice ale *Consiliului de Securitate*, din care face parte, având drept de *veto* și poziție privilegiată pentru asemenea structură mondială.

Surprinzător, Anglia nu a intrat, de la început, în *CECO* (1951), în Piața Comună (*CEE*) și în *Euratom* (1957). După clarificările de rigoare, aderarea survine prin *Vălul I*, din 1973, împreună cu Danemarca și Irlanda (de Sud). Ulterior, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord a exercitat, deseori, conducerea instituțiilor continentale, așa cum a fost cazul în semestrul I din 1977, 1998 și în semestrul II din 1981, 1986, 1992, 2005. Va reveni în semestrul II din 2017, după Insula Malta, precedând Republica Estonia.

După prăbușirea *Cortinei de Fier* și a *Zidului Berlinului*, guvernul de la Londra stimulează extinderea Uniunii Europene (*UE*) spre Est, subscriind **Tratatul de la Maastricht** (Olanda), inaugurat, efectiv, la 1 noiembrie 1993. Atitudinea pozitivă față de fenomenul continentalizării s-a exprimat inclusiv de Roy Jenkins, fost președinte al Comisiei Europene în etapa 6 ianuarie 1977-6 ianuarie 1981, precum și de lordul Henry Plumb, care a condus Parlamentul European din 1987, până în 1989.

În urma primirii României și a Bulgariei în *UE* (1 ianuarie 2007), Regatul Unit avea 78 de locuri în Parlamentul European, 29 de voturi ponderale în Consiliul de Miniștri, câte 24 de experți în Comitetul Economic și Social, respectiv, Comitetul Regiunilor, un comisar în Comisia (*Guvernul*) Europei (Peter Mandelson, *Comerț*), un judecător pentru Curtea de Justiție. Reprezintă interesele naționale și comunitare a 54 300 000 de locuitori, rezidenți pe 244 044 de km² insulari.

Tradițional, Anglia a susținut mai multe inițiative externe ale *SUA*, având implicații afro-asiatice, așa cum este războiul din Irak. Conducerea țării s-a confruntat cu anumite aspecte financiare ce decurg din bugetul *UE*, iar în aprilie-mai 2008, conservatorii au revenit în prim-planul vieții politice interne, dislocându-i pe laburiști. Concomitent, Casa Regală cunoaște o anumită *criză de imagine*, datorată, în special, *liberalizării* comportamentului tinerilor din familia monarhică, ori atitudinii față de conflictele militare externe. Șeful statului este, din 1952, cunoscuta regină Elisabeta II, iar Ziua Națională se celebrează la 15 Iunie. Deși a manifestat, în perioada imediat postbelică, o anumită rețineră privind structurarea

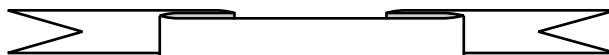
comunităților europene, care i-a dislocat rolul preponderent decizional în probleme majore ale *Bătrânului Continent*, Londra se readaptează, cu deosebire după 1973, actualelor realități.

Printre provocări, un loc distinct îl ocupă trecerea, de la 1 ianuarie 2002, la moneda unică europeană, fenomen cvasigeneralizat în *statele federale*, asupra căruia Londra *reflectează profund*. Inconvenientul financiar s-a regăsit, de exemplu, la adoptarea, în decembrie 2005, sub președinția semestrială britanică, a bugetului *UE* pentru perioada 2007-2013, când discordanțele erau mediate de Germania.

Confruntarea cu acțiunile teroriste derulate în *Arhipelag*, adoptarea unor hotărâri privind diminuarea afectelor crizei financiare universale, cerințele liberalizării *pieței muncii*, contracararea extinderii *gripei noi* (2009) demonstrează Angliei că asemenea fenomene se pot gestiona, mai eficient, prin consens continental. Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord a fost, este și va rămâne un stat al disponibilităților mondiale, iar alegerile europarlamentare din 4 iunie 2009, în urma cărora a trimis, la Strasbourg, 72 de noi deputați, ori contribuția la aplicarea cerințelor **Tratatului de Reformă de la Lisabona** (13 decembrie 2007) consolidează această viziune.

Remarcăm faptul că integrarea în Uniunea Europeană nu a redus potențialul militar al Angliei, activitățile specifice *NATO* sunt permanente, prezența în *teatrele de operațiuni* este veridică, iar atitudinea față de progresele strategice ale fostelor colonii sau dominioane rămâne constantă. În 2007, ca expresie a respectării egalității tuturor locuitorilor de pe *Terra*, Marea Britanie a consemnat 200 de ani de la interzicerea comerțului cu sclavi.

Prin decizia *summit*-ului de la Bruxelles (19 noiembrie 2009), i-a revenit, în premieră, funcția de *vicepreședinte, înalt reprezentant* al Consiliului *UE* pentru politică externă și colaborare internațională (Catherine Ashton).

22. ROMÂNIA

Aflată în Europa de Sud-Est, România a devenit membru al actualelor structuri continentale, având drepturi depline, oficial, începând cu 1 ianuarie 2007, formând, alături de Bulgaria, ceea ce numim *Vălu V Extins*. Practic, succesul finalizează, aproape de încheierea primului deceniu al Mileniului III, demersurile constituirii grupului celor 27 de țări (*G27*), aparținând, acum, aceluiași benefice *tendințe federative*, suprapuse proiectelor *istoriei recente* a Europei.

Interesele geo-politice față de România, dar și intențiile naționale, exprimate prin forurile de la București, rezidă, printre altele, în poziția strategică a statului, aparținând Bazinului Inferior al Dunării. Granițele se desfășoară, favorabil, pe o lungime de 3 153 de km, din care: *spre Est și Nord*, 1 328,8 km cu actualele republici Moldova și Ucraina, aflate, până în 1990, sub jurisdicție sovietică; *spre Nord-Vest*, 442 de km cu Ungaria, ce aparține, tradițional, Europei Centrale; *spre Sud-Vest*, 546,2 km cu Serbia, nucleul fostei Republici Socialiste Federative Iugoslavia, confruntată cu dezagregarea susținută inclusiv de Statele Unite ale Americii; *spre Sud*, 591 de km cu Bulgaria, țară ce *deschide ușile Balcanilor*; *spre Sud-Est*, 245 de km la Marea Neagră, facilitând trasee favorabile, uneori conjuncturale, spre Asia islamică sau republicile transcaucaziene.

Totodată, România contribuie la consolidarea *UE* cu 237 500 de km² (locul 12 pe Continent și 74 pe *Glob*), densitate, 90,8 locuitori/km², luând în

calcul cifra aproximativă de 22 000 000 de cetățeni, aflați atât în țară, cât și, temporar, pe alte meridiane.

Apropierea României de UE s-a datorat, în măsură covârșitoare, succesului evenimentelor revoluționare din decembrie 1989, care au favorizat căderea sistemului politic totalitar comunist.

Ca structură teritorial-administrativă existau, atunci: 39 de județe și Capitala București, 56 de municipii, 180 de alte orașe, 147 de așezări suburbane, 2 706 comune, circa 13 146 de sate. Ca succesiune, centrele urbane, cu peste 100 000 de locuitori, având, totodată, un important potențial economic, erau: București, Timișoara, Iași, Cluj-Napoca, Brașov, Constanța, Galați, Craiova, Ploiești, Brăila, Oradea, Arad, Sibiu, Târgu Mureș, Bacău, Pitești, Satu Mare, Baia Mare. Majoritatea au cunoscut ample acțiuni populare în decembrie 1989-ianuarie 1990.

Resursele naturale din România prezintă o diversitate atractivă pentru investitori, respectiv: petrol, gaze naturale, cărbune, minereuri de fier, minereuri neferoase, sare, piatră de construcții, ape minerale. Totodată, industria, grupată, de regulă, pe mari platforme specializate, asigura ocuparea forței de muncă, schimburile economice externe, dinamica locațiilor și a zonelor adiacente, iar agricultura se axa pe cultura cerealelor, pomilor fructiferi, viței de vie, activități zootehnice, avicole, piscicole, cinegetice. Existau, însă, multiple disfuncționalități.

După evenimentele invocate, economia națională a fost restructurată fundamental, desființându-se *etatismul* (generalizat în 1948), sistemul cooperatist agricol (existent din 1962), instituțiile postbelice ale puterii politice, iar proprietățile confiscate prin deciziile guvernelor din perioada 1945-1989, s-a prevăzut să fie retrocedate *in integrum*. La primirea în UE, cele mai multe capacități productive erau privatizate, funcționa economia de piață, inclusiv falimentul. Începând cu 1 ianuarie 2007, există libera circulație a persoanelor, capitalului, serviciilor, mărfurilor.

România s-a reîntors spre Europa Occidentală cu o istorie care *acoperă* toate etapele și perioadele existenței societăților clasice continentale, începând cu timpurile imemorabile, gentilico-tribale, până la debutul Mileniului III.

Așa, de exemplu, cercetătorii autorizați ai *Preistoriei* apreciază, în mod distinct, *urmele materiale* aparținând *culturilor neolitice*, cu deosebire descoperirile ceramice de la Cucuteni, unicat în Europa, *piese* create prin 4000-3000 î.Hr. Ulterior, izvoare scrise grecești *protoistorice* integrează locuitorii spațiului danubian civilizației tracilor nordici, cunoscători ai metalurgiei bronzului și fierului, apropiați spiritualității elene coloniale din

Pontus Euxinus. În *Antichitate*, se individualizează triburile de geto-daci, unite, politic și militar, de regele Burebista (70-44 î.Hr.).

Marea putere a Imperiului Roman s-a extins inclusiv asupra Daciei, condusă de regele Decebal (87-106), constituind, la Nord de Dunăre, o provincie cu același nume, existentă până în 274, iar în Dobrogea de astăzi se forma provincia Moesia. Ocupația italică a determinat *amalgamarea* demografică, lingvistică și religioasă, ceea ce face ca românii să constituie unul dintre *cele cinci popoare neolatine* din Europa, împreună cu italienii, francezii, spaniolii, portughezii.

După retragerea armatelor romane la Sudul Dunării (veacul III), autohtonii au suportat, aproximativ 1 000 de ani, ceea ce va deveni *Mileniul negru*, dominat de numeroasele *valuri* migratoare, majoritatea deplasându-se spre Vest și Sud, iar altele, precum cele ale slavilor (secolul VII), fiind asimilate de aborigenii daco-romaniilor populare.

Evul Mediu se va prelungi, în spațiul de la Dunăre și de pe Carpați, până la sfârșitul secolului XVIII-începutul secolului XIX. Evoluția statală s-a realizat, ca și în cazul altor entități continentale, prin existența unor provincii bine definite denumite, istoricește: Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș, Țara Românească (Muntenia și Oltenia), Moldova (de Sus și de Jos), Dobrogea, aflate, uneori, sub stăpânire străină.

În toată perioada feudală, pentru conservarea identității, locuitorii s-au opus acțiunilor dominatoare ale Ungariei, Imperiului Otoman, Imperiului Țarist, Poloniei, Imperiului Habsburgic. Remarcăm, pentru început, victoria de la Posada (1330), în urma căreia se va întemeia Țara Românească, fondator, Basarab I (1310-1352), devenit suveran față de regele maghiar, precum și succesul de la Baia (1359), datorat întemeietorului Moldovei, Bogdan I (1359-1365).

Etapele istorice ulterioare aduc, în prim-plan, cunoscuți domni ai românilor, apreciați în Europa acelor timpuri, precum: Mircea cel Bătrân (1386-1418) și Vlad Țepeș (1448, 1456-1462, 1476) din Țara Românească; Ștefan cel Mare (1457-1504) și Petru Rareș (1527-1538, 1541-1546) din Moldova; Iancu de Hunedoara (1441-1446, 1448) din zonele transilvane, opozanți, mai ales, față de ofensiva otomană.

Un moment de referință pentru evoluția medievală a românilor a devenit unificarea teritorială inițiată de voievodul Țării Românești (*Vălahia*), Mihai Viteazul (1593-1601), fiind aduse, *sub același sceptru*, Muntenia, Oltenia, Transilvania (1599), Moldova (1600). Intrarea triumfală în reședințele de la Nord și Est de Carpați, Alba Iulia (21 octombrie/1 noiembrie 1599), respectiv, Suceava (6 iulie 1600, **Hrisovul unificării**), a demonstrat „*pentru o clipită*”, cum spunea istoricul revoluționar de la 1848,

Nicolae Bălcescu (1819-1852), constituirea statului centralizat autohton din debutul secolului XVII.

Asasinat în Transilvania, pe Câmpia Turzii (9/19 mai 1601), din ordinul fostului său aliat în lupta de la Gorâslău (3/13 august 1601), generalul austriac, de origine italiană, Gheorghe Basta (1550-1607), Mihai Viteazul rămâne, pentru memoria autohtonilor, un adevărat *lider balcanic* (1596-1598), remarcabil om politic și comandant militar de talie europeană, opozant față de stăpânirea și extensia puterii Înaltei Porți, apărător al creștinătății europene.

Demersuri asemănătoare întâlnim, totodată, pe timpul voievozilor valahi, Constantin Șerban (1654-1658) și Mihnea III Radu (1658-1659), al principilor transilvăneni, Gabriel Bethlen (1613-1629) și Gheorghe Rakoczi II (1648-1660), al domnilor cărturari *luminști* munteni, Șerban Cantacuzino (1678-1688) și Constantin Brâncoveanu (1688-1714), sau al moldoveanului enciclopedist, Dimitrie Cantemir (1693, 1710-1711), implicați în conflicte militare ce aveau, ca protagoniști, imperiile Otoman, Țarist, Habsburgic.

Aderarea României la *UE* favorizează mai buna cunoaștere, pe continent, a citoriiilor medievale de factură ortodoxă, cu deosebire a curților voievodale și eclesiastice de la Argeș, Câmpulung, Târgoviște, aparținând, prevalent, Dinastiei Basarabilor, remarcată încă din secolul XIV, a reședințelor domnești și mănăstirilor Moldovei, ridicate pe timpul domnilor Alexandru cel Bun (1400-1432), Ștefan cel Mare (1457-1504), Vasile Lupu (1634-1653), a *cetăților* din Cluj-Napoca, Alba Iulia, Sighișoara, Baia Mare, Oradea, Timișoara, având inclusiv edificii catolice sau reformate.

O etapă distinctă pentru istoria românilor, plasată la interferența Evului Mediu cu Modernitatea, este definită prin *domniile fanariote* din Moldova (1711-1822) și Țara Românească (1716-1822), la care se adaugă stăpânirea habsburgilor în perimetrul transilvănean (1699-1867). De origine greacă, veniți din Istanbulul otoman, fanarioții reprezentau grupărilor elene adiacente Fanarului (Cartierul Farului din Bosphor), interesate atât de obținerea independenței Greciei de sub *Imperiul Semilunei*, dar și de promovarea conceptelor occidentale în societatea orientală a timpului.

Mulți domni fanarioți, ajunși pe tronul de la București sau Iași, au stimulat economia de factură capitalistă, elaborează legi după model apusean, printre acestea aflându-se, la 7/18 februarie 1741, **Marele Hrisov (Constituția)** lui Constantin Mavrocordat, text publicat în **Mercure de France** (Paris, iulie 1742), redimensionează raporturile dintre țărani și marii proprietari, acceptă dezvoltarea învățământului și a culturii naționale. Totuși, regimul fanariot a intrat în *criză de încredere*, manifestată din partea Imperiului Țarist și a Turciei, *domniile pământene* revenind la putere în

1822. Solicitarea se găsea, expres, în **Programul** novator susținut de Tudor Vladimirescu, la 1821.

Clasicitatea *modernității* autohtone (1821-1918) suprapune, vădit, *arhetipul* european occidental. Astfel, în etapa invocată, au avut loc acțiuni revoluționare în Țara Românească (1821, 1848), Moldova și Bucovina (1848), Banat și Transilvania (1848-1849), care au prezentat concepte axate, principial, pe ideile burgheziei din Europa Centrală și de Vest. De asemenea, s-a realizat unirea Moldovei cu Muntenia (1859), a fost adusă pe tronul României, după expirarea *mandatului* de șapte ani (1859-1866) al principelui Alexandru Ioan Cuza (1820-1873), monarhia germană de Hohenzollern-Sigmaringen, reprezentată, succesiv, de Carol I (1866-1914), Ferdinand I (1914-1927), Carol II (1930-1940), Mihai I (1927-1930, 1940-1947), s-a cucerit independența națională, de sub Imperiul Otoman, pe calea armelor (1877), recunoscută, oficial, prin intermediul Congresului european de la Berlin (1 iunie-1 iulie 1878).

Pe timpul Primului Război Mondial (1914-1918), după doi ani de neutralitate activă (1914-1916), deși avea un **Tratat cu Austro-Ungaria** (18/30 octombrie 1883), România a trecut de partea *Antantei*, formată din: Franța, Anglia, Imperiul Țarist și aliații lor, care vor obține victoria finală. Participarea efectivă, pe front, a unităților militare autohtone, contra *Centralilor*, cu deosebire împotriva Germaniei și Austro-Ungariei, constituie suportul înfăptuirii României Mari (1 decembrie 1918).

Așadar, teritoriilor unite la 24 ianuarie 1859, Moldova și Valahia, li se va adăuga, inițial, *Dobrogea* (1878), preluată de la Turcia. Apoi: *Basarabia*, anexată de Imperiul Țarist prin **Pacea ruso-turcă de la București** (16/28 mai 1812), revine la *Patria Mamă* (27 martie/9 aprilie 1918); *Bucovina*, aparținând, pe baza **Tratatului de la Constantinopol** (7 mai 1775), Casei de Habsburg, provincie subordonată, anterior, Imperiului Otoman, aderă la Regatul Român (15/28 noiembrie 1918); *Transilvania*, încorporată (5/17 februarie 1867) structurilor Ungariei, anterior, provincie a Imperiului Habsburgic, precum și *Banatul*, guvernat de Viena, au adoptat **Hotărâri plebiscitare**, urmate de **Decizia adunărilor și forurilor politice reprezentative**, referitoare la unirea cu Statul Român (18 noiembrie/1 decembrie 1918). Asemenea acțiuni primesc autentificare internațională prin **Tratatul de Pace Paris-Versailles** (1919-1920). În 1923, s-a elaborat **Constituția României Mari**, considerată una dintre cele mai democratice ale Europei. Țara avea, atunci, 295 049 de km².

Evoluția *interbelică* a României (1918-1939) a favorizat creșterea potențialului financiar, industrial, comercial, agricol, spiritual, nivelul maximal, pentru etapa amintită, fiind înregistrat în 1938. Viața politică era,

însă, contradictorie, ceea ce a permis ascensiunea *mişcării legionare*, atașată Germaniei fasciste, iar în 1940, după abdicarea regelui Carol II, era adus la guvernare *cabinetul* generalului Ioan/Ion Antonescu (1882-1946).

Receptând contextul declanșării celui de Al Doilea Război Mondial (1 septembrie 1939), România a aderat la *Axa fascistă* (23 noiembrie 1940), având ca obiectiv recuperarea teritoriilor pierdute, diplomatic, în favoarea Uniunii Sovietice (26 iunie 1940, **Nota ultimativă** pentru Basarabia și Bucovina de Nord), respectiv, Ungariei (30 august 1940, **Diktatul de la Viena**, privind Sud-Vestul Transilvaniei), apoi, Bulgariei (7 septembrie 1940, **Tratatul de la Craiova**, referitor la *Cadrila ter*.

Din 22 iunie 1941, România intră în război contra URSS, alături de Germania hitleristă, armata participând la operațiuni militare în adâncimea Frontului de Est, până la Cotul Donului. Suportă, apoi, în 1943-1944, retragerea, suferind importante pierderi umane și materiale. La 23 august 1944, noul executiv de la București, condus de generalul Constantin Sănătescu (1885-1947), cu acordul regelui Mihai I, acceptă apartenența la gruparea *Aliaților*, respectiv, integrarea în *strategia* militară sovietică pe Frontul de Vest. Finalul conflagrației (9 mai 1945) găsește România în tabăra învingătorilor, prim-ministru, Petru Groza (1884-1958), țara proclamându-se *democrație populară* (6 martie 1945). Efective ale *Armatei Roșii* s-au aflat pe teritoriul României până în 1958. Monarhia a fost abolită la 30 decembrie 1947, instituindu-se Republica Populară Română (1947-1965). Prin **Tratatul de Pace de la Paris** (10 februarie 1947), se anula, oficial, **Diktatul de la Viena** (30 august 1940), referitor la Transilvania. Basarabia și Transnistria devin Republica Moldova din Confederația Sovietică, Bucovina de Nord, dar și teritorii din Basarabia de Sud, intră în componența Ucrainei. *Cadrila terul* rămâne Bulgariei.

La 13 aprilie 1948, s-a votat, de Marea Adunare Națională, prima **Constituție** postbelică. Partidele istorice (Liberal, Național-Țărănist, Social-Democrat) erau neutralizate. Numeroși opozanți ai noului regim politic au fost arestați, judecați, condamnați și lichidați în penitenciare. *Diaspora* devine activă, mai ales, în Franța.

Pentru prima etapă *postbelică* (1948-1989), guvernarea autohtonă a insistat, predominant, asupra *etatizării*, cooperativizării agriculturii, industrializării socialiste și reconstrucției urbane, având urmări definitorii pentru numeroase comunități și zone provinciale. Ca sens politic, a fost *exacerbat* rolul Partidului Comunist Român (existent din 1921), lideri autoritari, Gheorghe Gheorghiu-Dej (1945-1965) și Nicolae Ceaușescu (1965-1989), proclamat (1974), primul președinte al României. În noiembrie

1968, s-a creat Frontul Unității Socialiste, denumit, din ianuarie 1980, Frontul Democrației și Unității Socialiste.

România devine membru al *ONU* la 14 decembrie 1955. Aderase, ca stat fondator, la *CAER* (25 ianuarie 1949) și la **Tratatul de la Varșovia** (14 ianuarie 1955). Marea Adunare Națională aprobă o nouă **Constituție** (21 august 1965), statul numindu-se Republica Socialistă România (1965-1989).

În cea de a doua etapă postbelică, inaugurată la 22 decembrie 1989, eforturile naționale s-au axat, așa cum s-a precizat mai sus, pe revenirea la conceptele și realitățile constituționale occidentale. Apoi, aderarea României la *UE* a determinat reevaluarea fenomenelor economice, sociale, culturale și religioase din ultimele decenii ale secolului XX, conexarea acestora la tendințele recente, aprofundarea democrației electorale, perfecționarea activității legislative și judecătorești, exprimarea pluripartidismului, participarea la forurile continentale.

Dinamica realizării cerințelor anterioare datei de 1 ianuarie 2007 a presupus acordul politic național, referitor atât la intrarea oficială a României în *NATO* (2 aprilie 2004), cât și la domeniul enunțat. Acceptarea, prin negociere, a capitolelor (31) ce constituie **Acquis**-ul european, semnarea **Tratatului de Aderare** (Luxemburg, 25 aprilie 2005), ratificarea textului în parlamentele celorlalte 26 de state, ori în Parlamentul European (29 noiembrie 2006), rezolvarea sau ameliorarea observațiilor înscrise în **Rapoartele de monitorizare**, aprobarea ultimelor documente (Bruxelles, 15 decembrie 2006), sunt momente care au fost gestionate de președinții: Ion Iliescu (1990-1996, 2000-2004), Emil Constantinescu (1996-2000), Traian Băsescu (2004-2009; 2009~), precum și de șefii guvernelor: Petre Roman, Nicolae Văcăroiu, Victor Ciorbea, Teodor Stolojan, Radu Vasile, Mugur Isărescu, Adrian Năstase, Călin Popescu Tăriceanu, Emil Boc.

În urma definitivării *Vălului V*, extins prin intrarea în *UE* a Bulgariei și a României, numărul parlamentarilor continentali a crescut de la 732, în 2004, la 785, după 1 ianuarie 2007, voturile ponderale, în Consiliul de Miniștri al Europei, ajung la 345, iar Comitetul Economic și Social, respectiv, Comitetul Regiunilor, instituții specializate ale *federației*, se constituie, fiecare, din 344 de experți. Totodată, în Comisia (*Guvernul*) Europei, dar și la Curtea de Justiție, sunt câte 27 de înalți demnitari, cifră egală cu numărul statelor ce formează actuala Uniune.

Prezența României, în forurile continentale (2007-2009), este conferită de: 35 de europarlamentari, 14 voturi în Consiliul de Miniștri, câte 15 specialiști în Comitetul Economic și Social, respectiv, în Comitetul Regiunilor, un comisar în Comisia (*Guvernul*) Europei (Leonid Orban, *Multilingvism*), un judecător la Curtea de Justiție. România va conduce

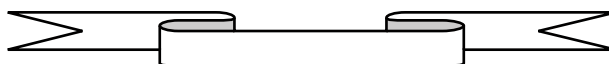
Consiliul de Miniștri al *UE* în semestrul II din 2019. Șeful statului este președintele, ales pe cinci ani. Ziua Națională se celebrează la 1 Decembrie.

După acceptarea primirii României în *UE*, numeroși demnitari continentali s-au aflat la București, având misiuni speciale referitoare, cu deosebire, la: stabilirea strategiei ulterioare aderării, folosirea fondurilor comunitare, armonizarea legislației, rezolvarea *problemelor spinoase* în ceea ce privește combaterea corupției, protecția mediului, redimensionarea economică, implementarea cerințelor formulate prin **recomandările** și **deciziile** adoptate de Comisia Europeană. Asemenea colaborări vor continua, persistent, având ca prioritate pregătirea României pentru adoptarea sistemului financiar bazat pe *Euro (2013/2015)*, monedă generalizată pe Continent și recunoscută în tranzacțiile universale, începând cu 1 ianuarie 2002, ori admiterea la *Spațiul Schengen (2011)*.

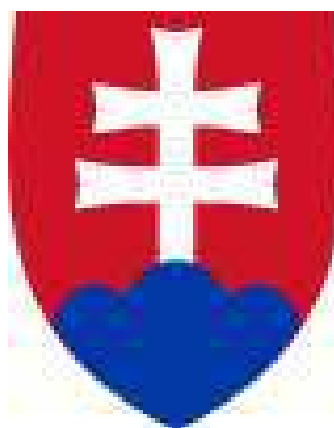
Totodată, România a devenit *gazda* celei mai ample reuniuni *NATO* din istoria Alianței (București, 2-4 aprilie 2008), are militari în *teatrele active* de operațiuni și pentru monitorizarea *conflictelor înghețate*, oferă diferite locații trupelor speciale americane.

Favorabilă primirii în *UE* a Republicii Moldova, Croației, Albaniei, dar și a altor țări cu potențial intern conexas cerințelor celor 31 de capitole din **Acquis**-ul obligatoriu, România, prin forul său legislativ, a ratificat **Tratatul de Reformă**, propus țărilor membre (27) la *Summit*-ul de la Lisabona (13 decembrie 2007).

Uniunea Europeană își dovedește permanent atașamentul față de România, cu deschidere în ceea ce privește gestionarea efectelor crizei financiare mondiale, acordarea **Împrumutului de ajustare (2009)**, facilitarea adaptării treptate a justiției, serviciilor, protecției mediului, învățământului, ocrotirii sănătății, agriculturii la standardele prestabilite. Dovada aderenței populare la pragmatismul integrării sunt rezultatele alegerilor din 7 iunie 2009, pentru legislativul de la Strasbourg, unde România are 33 de eurodeputați (2009-2014), cu doi mai puțin decât în exercițiul 2007-2009. Au fost aleși pe șapte liste de partid, iar ca număr de parlamentari continentali, România ocupă locul șapte. În viitor, se va folosi, probabil, votul uninominal. La 26 noiembrie 2009, președintele Comisiei/*Guvernului UE*, José Manuel Barroso, a acordat României portofoliul pentru *Agricultură și Dezvoltare Rurală*.

23. SLOVACIA

Istoria națiunii slovace se interferează, uneori secular, cu evoluția Ungariei, Austriei sau Cehiei, iar de la 1 mai 2004, este conexată noilor sensuri ale construcției continentale. Tradițional, Slovacia rămâne componentă a *demografiei* slavilor de Apus, dar, spiritual, se regăsește, din mai multe puncte de vedere, în exprimările de factură germană.

Astăzi, ca formă de stat, Slovacia este republică suverană, calitate proclamată la 1 ianuarie 1993. Anterior, în ziua de 1 septembrie 1992, având consensul inclusiv al forurilor de la Praga, Parlamentul Federal a aprobat **Constituția** Slovaciei, ceea ce egala exercitarea independenței naționale. Precizăm faptul că, după finalizarea celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), Slovacia a revenit la *uniunea* cu Cehia, formând, împreună, Cehoslovacia, existentă în etapa interbelică.

Evenimentele europene de la sfârșitul deceniului nouă al secolului XX au readus, a doua oară, detașarea de Cehia, reședința oficială a țării stabilindu-se în orașul dunărean Bratislava. Slovacia are privilegiul *providențial* de a se afla în *centrul geometric* al Europei naturale, punctul notificat pe *caroiajele* continentului fiind aproape de localitatea Kremeniča.

Teritorial-administrativ, Slovacia are opt regiuni, totalizând 49 000 de km². Religia predominantă este romano-catolicismul.

După cum s-a precizat mai sus, Slovacia aparține, în primul rând, lumii slavilor occidentali. La începutul *medievisticii*, secolele VI-VII, comunitățile autohtone au suportat, însă, ocupația avarilor, care vor deschide seria unor prelungite dominații ulterioare, exercitate de statele puternice apropiate acestui areal, Ungaria și Austria.

Astfel, după conflicte prelungite cu maghiarii, Slovacia intră în componența Imperiului Habsburgic. Evenimentul era determinat de victoria turcilor împotriva Regatului Ungariei, obținută la Mohacs (29 august 1526), care pierdea prevalența în zonă. Peste trei ani (27 septembrie-14 octombrie 1529), a avut loc *primul asediu otoman asupra Vienei*, iar în 1532-1533, s-a derulat conflictul austro-turc, încheiat cu *Pacea de la Istanbul* (23 iulie 1533), devaforabilă Austriei. Totuși, armata *Semilunei* nu va ocupa teritoriul Slovaciei.

De-a lungul timpului, atât Ungaria, cât și administrația vieneză au transferat în spațialitatea slovacă, mai ales, coloniști germani. Dependenta provincială a Slovaciei, față de habsburgi, s-a prelungit până în 1918. Capitulând la 3 noiembrie 1918, în localitatea Villa Giusti, practic, Imperiul vienez, învins de *Antanta*, s-a destrămat. Anterior, la 30 octombrie 1918, *Consiliul Național Slovac* se detașa, oficial, de autoritatea monarhului Carol de Habsburg (1916-1918), urmașul lui Franz Joseph (1848-1916), hotărând unirea cu Cehia.

Noua statalitate se va numi, așadar, Cehoslovacia, având ca suport legislativ **Constituția** adoptată la 29 februarie 1920. Erau confirmate, în esență, viitoarele realități interbelice, hotărâte prin *Sistemul de păci Paris-Versailles* (1919-1920). **Tratatul cu Austria** a fost semnat la Saint-Germain-en-Laye (10 septembrie 1919), Viena recunoscând formarea Republicii Cehoslovacia, președinte, Thomaš Masarik (1850-1937). În același timp, **Tratatul de la Trianon** (4 iunie 1920), fixa granițele Ungariei.

Amplele confruntări militare europene, din secolele medievale, moderne sau contemporane, au favorizat stabilirea și consolidarea, pe teritoriul Slovaciei, a unor importante comunități de maghiari, germani, cehi, austrieci, ceea ce se regăsește inclusiv în structura demografică actuală. După slovaci, locuitorii cei mai numeroși (10,6%) sunt maghiarii.

Respectarea prevederilor **tratatelor** din 1919-1920 s-a deteriorat periculos în etapa când mișcarea fascistă interbelică își declara doctrina revizionistă, camuflată prin naționalism. Fenomenul este cunoscut, concret, inclusiv în Slovacia, instituțiile din Bratislava proclamând, 6 octombrie 1938,

autonomia internă. Țările occidentale, întrunite la München, prin **Acorul** din 30 septembrie 1938, acceptaseră, tacit, un asemenea proiect.

Peste puțin timp, se va *consuma* **Primul Diktat de la Viena** (2 noiembrie 1939), când Germania și Italia au acordat Ungariei suprafața de 12 000 de km², unde locuiau peste 1 000 000 de cetățeni. Era vorba de regiunile sudice ale Ucrainei Subcarpatice și Slovaciei. Prin urmare, Cehoslovacia, în primul rând, Slovacia, erau desființate.

Reconstituirea postbelică a Cehoslovaciei, intrată, însă, sub influență și ocupație militară sovietică, s-a făcut în 1945. Amintim faptul că, în etapa finală a celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), pe teritoriul Slovaciei s-au purtat lupte grele, victoria finală a *Aliaților*, contra Germaniei hitleriste, bazându-se și pe sacrificiul a mii de luptători români, căzuți în satele sau orașele slovace.

Ca suprafață, Slovacia postbelică este diminuată prin cerințele exprese ale Uniunii Sovietice, formulate la *Conferințele Internaționale de la Ialta* (4-11 februarie 1945) și *de la Potsdam* (17 iulie-2 august 1945). De aceea, *partea estică* a Ucrainei Subcarpatice devenea un adevărat *coridor* al Moscovei spre cât mai multe țări din Centrul Europei, intrate sub tutela Kremlinului. Aspectul a determinat, atunci, revigorarea organizației *Slovacia Mamă*, înființată în etapa construcției statale moderne, interzisă, apoi, în 1948.

Primăvara de la Praga, din 1968, s-a extins și în Slovacia, având loc mișcări antitotalitare, anticomuniste, antisovietice, cu un pronunțat caracter național. Ca urmare, prin *Reforma Constituțională* a Cehoslovaciei, de la 1 ianuarie 1969, Slovacia devenea Republică Socialistă egală în drepturi cu Cehia, constituind, împreună, *Federația Cehia și Slovacia*.

Evenimentele europene din 1989 au grăbit dezagregarea acestui stat federal, rămas, după 1968, tot sub influența Moscovei. La Bratislava, naționaliștii, conduși de Mečiar, au declarat desprinderea unilaterală de Cehia (20 aprilie 1990). Tot în acest context, reapare organizația *Slovacia Mamă*, care s-a dovedit, prin acțiunile extremiste de dreapta, opozantă față de etnicii tradiționali, mai ales maghiari.

Evoluția pașnică a evenimentului din Cehia, prin așa-numita *Revoluție de catifea* de la Praga (1989), va diminua virtualele conflicte din Slovacia, proclamată stat independent constituțional la data amintită anterior (1 ianuarie 1993). Momentul a fost susținut, mai ales, la Bratislava (Slovacia de Vest), Banská Bystrica (Slovacia Centrală), Košice (Slovacia de Est).

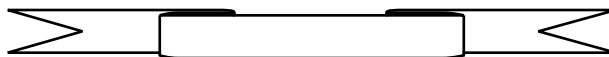
Demersurile președintelui Slovaciei, ales pentru cinci ani, ale altor personalități aflate în conducerea țării, au favorizat primirea în *UE*

(1 mai 2004), alături de Cehia, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovenia, Ungaria, ceea ce a constituit *Vălul V* al extinderii continentale. Grăbirea reformelor a înlesnit redefinirea economiei de piață, libera inițiativă, aderarea la structurile contemporane. Anumite nemulțumiri sociale și politice s-au *gestionat* în favoarea *cultivării* consensului național, oportun adaptării la noile realități europene.

După 1 ianuarie 2007 (aderarea la Uniunea Europeană a Bulgariei și a României), Slovacia avea 14 locuri în Parlamentul continental, șapte voturi în Consiliul de Miniștri, câte nouă experți la Consiliul Economic și Social, respectiv, în Comitetul Regiunilor, un comisar în Comisia (*Guvernul*) Europei (Ján Figel, *Educație, formare, cultură și tineret*), un judecător la Curtea de Justiție. Președinția Consiliului de Miniștri al Uniunii Europene îi va reveni în semestrul II din 2016, continuând demersurile Olandei, precedând Malta.

Șeful statului este președintele (2007), Ivan Gasporovici. Ziua Națională se celebrează la 29 August și 1 Ianuarie. Hotărârile sunt adoptate la Bratislava, port fluvial, menționat documentar încă din secolul X. Pe timpul cât Slovacia a fost integrată Regatului Ungariei (anterior anului 1526), actualul oraș Bratislava se numea Pozsony, iar sub stăpânirea Imperiului Habsburgic (1526-1918), Pressburg. Catedrala gotică (secolele XVII-XVIII), Universitatea *Jan Komensky* (1919), Academia de Științe, industria diversificată, sistemul rutier și feroviar, turismul montan, izvoarele minerale, constituie *cartea de vizită* a celor peste 5 000 000 de slovaci contemporani.

Mai mulți demnitari de la Bruxelles s-au deplasat, în ultimul timp, la Bratislava, urmărind evoluția disputelor etnice, dintre slovaci și maghiari, implementarea hotărârilor comunitare, exprimarea conceptelor referitoare la **Tratatul de Reformă a Uniunii Europene** (Lisabona, 13 decembrie 2007), efectele crizei financiare mondiale, convertirea monedei unice *Euro*, pregătirea alegerilor pentru Parlamentul de la Strasbourg (6 iunie 2009). În urma scrutinului național, Slovacia a trimis legislativului european 13 deputați (2009-2014). Cu toată certitudinea, asemănător altor state mici, rolul Slovaciei, în adoptarea deciziilor europene, va spori considerabil pentru viitor.

24. SLOVENIA

Evoluția Sloveniei se aseamănă, din punct de vedere istoric, prin tradiționalitate milenară, cu aspectele întâlnite în alte state mici din Europa Centrală, devenite, uneori, *teatru de luptă* între Marile Puteri ale Continentului. Astăzi, Slovenia are Capitală proprie, orașul Ljubljana (1991), iar vecinii sunt țări importante ale actualității, respectiv, Italia, Austria, Ungaria, integrate *Uniunii Europene*, precum și Croația, interesată, vizibil, de atare apartenență.

Aflată, pentru contemporaneitatea ce caracterizează deceniile 1918-1990, sub directă înrăurire a Federației Iugoslave (regat sau republică), Slovenia a devenit membru al *UE* la 1 mai 2004, alături de alte nouă națiuni din Europa de Nord, Centrală sau de Sud (Cehia, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Ungaria), prin așa-numitul *VăI V*. Ca teritoriu, adăuga UE 20 300 de km², iar demografia anului 2004 se cifra la aproximativ 1 700 000 de locuitori.

Așadar, după cel de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), Slovenia a reprezentat una dintre structurile subordonate Belgradului, formând, împreună cu Serbia, Croația, Bosnia-Herțegovina, Macedonia și Muntenegru, *sextetul* teritorial iugoslav, completat cu două republici autonome, Voivodina și Kosovo, aparținând Serbiei.

Antichitatea slovenă s-a exprimat, în secolele III-I î. Hr., prin intermediul civilizației romane, interferată, cu succes, dincoace de Marea Adriatică. Apoi, pentru veacurile VI-VII, se stabileau în zonă populații de origine slavă. Totuși, în veacurile VIII-X, slovenii, detașându-se de celelalte entități *premedievale*, *cultivă* sistemul de viață german. Primul stat sloven a fost Principatul Karintia, liderii și locuitorii acestuia acceptând religia catolică. Astăzi, o bună parte din Karintia se află între granițele Austriei.

În contextul ofensivei otomane spre Europa de Sud și Centrală (secolele XIV-XV), când *Semiluna* obține victoriile balcanice de la Marița (1371) și Kosovopolje (1389), ocupând, ulterior, Serbia (1459), Bosnia (1463), Herțegovina (1482) și Muntenegru (1499), Imperiul Habsburgic s-a reorganizat teritorial. Ca urmare, anexează, printre alte spații apropiate, regiunile Stiria (1278-1282), Kraina și Karintia (1335), Istria (1374), Triest (1382), aparținând arealului Sloveniei.

Cu toate că autohtonii au încercat, prin revolte țărănești, eliberarea de sub stăpânirea *Casei de Austria*, acțiunile lor din 1515 sau 1573 eșuează. Opoziția față de Viena a continuat și în secolul XVII, fiind cunoscută mișcarea din Kraina Superioară, condusă de Iacob Stare. Trecerea spre *modernitate* determină organizarea, în primele decenii ale secolului XVIII, a manufacturilor de postav din Ljubljana, Ţelovțe și Vetrine, iar împărăteasa Maria Tereza (1740-1780) va elabora **patente** speciale referitoare la relațiile agrare din Stiria și Karintia (1778). Pe timpul domniei împăratului Iosif II (1780-1790), *sevitățile corporale* ale țăranilor sloveni erau abolite (1782).

Victoriile Primului Imperiu Francez, condus de Napoleon I (1804-1814/1815), asupra Imperiului Habsburgic, au determinat includerea Sloveniei în *Provinciile Ilirice* (1809-1813), subordonate Parisului. După succesul militar obținut de *Coaliția Europeană* la Leipzig (16-19 octombrie 1813), acestea erau desființate, Slovenia revenind Imperiului Habsburgic. Prin constituirea Statului dualist Austro-Ungaria (5/17 februarie 1867), Slovenia a rămas, în continuare, sub autoritatea guvernului de la Viena. Încoronarea împăratului Franz Joseph I al habsburgilor (1848-1916), în calitate și de rege al Ungariei (8 iunie 1867), a determinat conturarea celor două mari zone teritoriale, numite: *Cisleitania* (Austria, Capitala la Viena), care cuprindea inclusiv Slovenia, respectiv, *Transleitania* (Ungaria, având reședința la Budapesta).

Slovenii au beneficiat de înlesnirile oferite prin **Constituția** imperială promulgată la 21 decembrie 1867, unde s-au prevăzut libertatea cuvântului, libertatea presei, libertatea de asociere, participarea, prin intermediul *curiilor*, la alegerea reprezentanților în *Reichsrat* (Parlament), cu excepția locuitorilor de la sate. Peste aproape 40 de ani, la 26 ianuarie 1907,

Viena a generalizat votul universal pentru bărbații cu vârsta de 24 de ani împliniți, intrând în *Reichsrat* și câțiva deputați sloveni.

Declanșarea Primului Război Mondial a impus mobilizarea generală în *Imperiul Dualist*, militarii sloveni regăsindu-se în armatele *Puterilor Centrale* (1914-1918). Victoria *Antantei*, consemnată, inițial, prin **Armistițiul cu Austro-Ungaria de la Villa Giusti** (3 noiembrie 1918), a determinat, efectiv, destrămarea fostului Imperiu Habsburgic, precum și redimensionarea Ungariei.

La 24 noiembrie 1918, *Vecea Populară* (Parlamentul) de la Zagreb (reședința Croației) a proclamat Statul Sârbo-Croato-Sloven, existent, oficial, de la 1 decembrie 1918. Ca formă de guvernământ, *noua federație* era regat constituțional, condus de dinastia Karagheorghevič, provenită din Serbia, având Capitala la Belgrad.

Prevederile cuprinse în **Tratatul de la Saint-Germain-en-Laye** (10 septembrie 1919) și în **Tratatul de la Trianon** (4 iunie 1920), dintre *Puterile Alia te* și Austria, respectiv, Ungaria, ulterioare Primului Război Mondial, recunoșteau apartenența Sloveniei la acest regat, fără portul Triest, adjudecat de Italia. În 1929, *Regatul Sârbo-Croato-Sloven* devine *Regatul Iugoslaviei*, vechea **Constituție** (1921) fiind abrogată de monarhul Alexandru I Karagheorghevič (1921-1934).

Perioada interbelică a demonstrat *inapetența* Sloveniei față de unele inițiative *emanate*, autoritar, de la Belgrad. Așa, de exemplu, în aprilie 1919, *social-democrații* sloveni nu au aderat la *Partidul Muncitoresc Socialist din Iugoslavia*, acesta având doctrină de orientare comunistă. De asemenea, minerii sloveni au declanșat o grevă generală în decembrie 1920, opunându-se **Constituției Centraliste Vidovdan**, aprobată, însă, de Adunarea Constituantă (28 iunie 1921), anulată, ulterior (1929), cu ocazia proclamării Regatului Iugoslaviei.

Instaurarea dictaturii de nuanță fascistă în Iugoslavia, prin generalul sârb Petar Živković (6 ianuarie 1929), asasinarea regelui Alexandru I (Marsilia, 9 octombrie 1934), urmat, la tron, de fiul său minor, Petru II, au influențat starea de spirit în Slovenia și Croația, ultima reușind să obțină *autonomia internă* față de Belgrad, precum și aprobarea de a alege, distinct, un *ban* (conducător administrativ).

Cu toate acestea, Slovenia a rămas în Regatul Iugoslaviei pe întreaga durată a celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945), suportând atacul Germaniei, Italiei și Ungariei (6 aprilie 1941), urmat de capitularea *Armatelor II și IV* Iugoslave (17 aprilie 1941), apoi, de ocupația trupelor bulgare. Concomitent, în spațiul iugoslav se organizează *Armata de Eliberare Națională* (27 de divizii în 1943), este înființată (noiembrie 1942)

Vécea Antifăscistă de Eliberare Națională, care, la 29 noiembrie 1943, creează *Comitetul Național de Eliberare*, cu atribuții de *Guvern Provizoriu*, condus de Iosip Broz Tito (1892-1980). La 13 decembrie 1943, Slovenia obține, prin **Constituția Federativă**, elaborată în timpul desfășurării războiului, *autonomie internă*.

După victoria *Alianțelor* și a mișcării iugoslave de eliberare asupra Germaniei, Slovenia alipește portul Triest. Împreună cu celelalte cinci entități din fostul regat, constituie, la 29 noiembrie 1945, *Republica Federativă Iugoslavia*, situație menținută până în 1991.

Conflictul sloveno-italian, reactivat, constant, de-a lungul timpului, a determinat *ONU* să gestioneze, spre sfârșitul anului 1945, un *arbitraj*, prin care Slovenia pierde, totuși, portul Triest. Decizia, rămasă contradictorie, a dezavantajat Iugoslavia, membru fondator al *ONU* (1945), Italia obținând această calitate tocmai peste un deceniu (1955).

Federația Iugoslavă, proclamată *Republică populară*, la abolirea monarhiei (noiembrie 1945), apoi, *Republică socialistă*, prin **Constituția** din 7 aprilie 1963, nu a fost unitară în idealuri naționale. Ca dovadă, mai ales după 1974, când Iosip Broz Tito devenea președinte pe timp nelimitat, Slovenia s-a *aliniat* cu greu deciziilor Belgradului, conducerea de la Ljubljana stimulând, discret, diverse inițiative autohtone, inclusiv *ideea secesionistă*. În ianuarie 1989, Slovenia accepta *pluripartidismul* și se apropie de Croația, unde exista, la Zagreb și la Rijeka (Fiume până în 1945), o puternică opoziție contra dominației federale a Serbiei. *Tandemul* format din Slovenia și Croația a devenit hotărâtor în ceea ce privește *disoluția* Iugoslaviei.

După 1989, radicalizarea naționalismului intern este accentuată, din ianuarie 1990, politicienii sloveni detașându-se de *Liga Comuniștilor*, coordonată de sârbi. În urma unui scrutin regional (1990), s-a constituit guvernul sloven necomunist, care, la 25 iunie 1991, a proclamat independența față de Belgrad. Acțiunile militare declanșate de executivul federal, prelungite vreme de 30 de zile, nu au avut succes. Susținerea internațională era favorabilă Sloveniei.

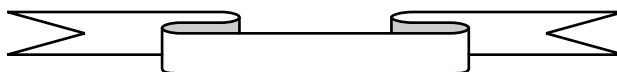
Politica ulterioară dobândirii independenței a stimulat pacifismul zonal, ceea ce va influența favorabil primirea Sloveniei în *ONU* (22 mai 1992). Prin **Constituția** elaborată în 1991, s-a înscris, ca formă de stat, *republica parlamentară*, președintele fiind ales pentru o perioadă de cinci ani. În iunie 1996, Slovenia a semnat **Acordul de Asociere** la *UE*, atitudinea constructivă a statelor occidentale decizionale contracaraând intenția *blocării* accesului spre forurile continentale din partea Italiei.

La 29 martie 2004, Republica Slovenia intră în *NATO*. Începând cu 1 mai 2004, după cum deja s-a precizat, este acceptată ca membru cu drepturi depline al Uniunii Europene. Pentru semestrul I din 2008, instituțiile specializate de la Ljubljana, *Capitală oficială a noului stat din 1991*, au exercitat, în *premieră absolută*, conducerea Consiliului de Miniștri al *UE*. Faptul plasează Slovenia într-o poziție privilegiată, comparativ cu celelalte nouă țări nominalizate anterior. Asemenea calitate a asigurat continuitatea demersurilor reformatoare ale Portugaliei (semestrul II din 2007). Slovenia era urmată de președinția franceză (semestrul II din 2008).

După 1 ianuarie 2007, când Bulgaria și România au fost acceptate în Comunitatea Continentală, Slovenia avea șapte europarlamentari, patru voturi în Consiliul de Miniștri al *UE*, câte șapte experți în Consiliul Economic și Social, respectiv, în Comitetul Regiunilor, un judecător la Curtea de Justiție și un comisar în Comisia (*Guvernul*) de la Bruxelles (Janez Potočnik, *Știință și cercetare*). Șeful statului este președintele (2007), Janez Drnovsek. Ziua Națională se celebrează la 25 Iunie.

Istoria distinctă a Sloveniei, suficient de zbuciumată, își regăsește, prin *Familia Europeană*, actualele valențe, pe măsura dorinței poporului său de a reevalua continuu standardele economice, sociale și culturale, în consens cu celelalte țări continentale. Asemenea direcționare dobândește sensuri concrete prin ajutorul acordat de *UE* pe timpul crizei financiare mondiale, având impact negativ asupra Sloveniei în 2008-2009. La 1 ianuarie 2009 s-a generalizat folosirea monedei unice *Euro*.

Totodată, Ljubljiana este favorabilă aplicării prevederilor **Tratatului de Reformă a Uniunii Europene**, adoptat în 2007 la Lisabona, document care influențează sporirea contribuției statelor mici și mijlocii la adoptarea deciziilor comunitare. De aceea, alegerile europarlamentare din 6 iunie 2009 au reprezentat un autentic *test național* pentru Slovenia, reliefând interesul locuitorilor față de realitățile și perspectivele apartenenței la *Federația Continenta lă*. Păstrează, în noul legislativ de la Strasbourg (2009-2014), numărul de șapte deputați.

25. SPANIA

Potențialul economic, financiar, militar sau științific al Uniunii Europene (*UE*) integrează, cu deplin succes, în 2009, remarcabilele înfăptuiri ale Spaniei, obținute după aderarea la structurile occidentale contemporane (*Vălul III*, 1986). Totodată, Spania a *livrat* istoriei recente a *UE* importante tradiții, interferate specificităților *Vechiului Continent*, dar și Africii, Americii Centrale, Americii de Sud, Extremului Orient, spații geografice aflate, deseori, sub înrâurirea Madridului.

Lumea iberică a parcurs toate etapele, perioadele și evenimentele *cardinale* întâlnite în existența multimilenară a mondialității. Așa, de exemplu, pentru a demonstra spiritualitatea din *Preistoria* universală, este suficient să raportăm acest fenomen la relevantele descoperiri făcute în Peștera Altamira (1868), aflată la Vest de Santander (Castilia Veche), constând din celebrele *picturi rupestre*, atribuite, unanim, creației locuitorilor Paleoliticului Superior.

În *Antichitate*, atât sursele arheologice, dar și izvoarele scrise localizează, pe teritoriul Spaniei de astăzi, triburile iberice, celtiberice și lusitane, ocupate parțial (secolul III î.Hr.) de orașul-stat african Cartagina, cea mai mare putere din bazinul occidental al Mării Mediterane (veacurile VII-III î.Hr.). Spania era integrată, apoi, pentru aproape 700 de ani (secolele II î.Hr.-V), stăpânirii Romei republicane și imperiale, cunoscând, astfel, din

interior, *prima continentalizare europeană*. Denumită, de atunci, *Hispania*, a fost una dintre cele mai relevante entități ale supremației italiice, care administra, la apogeu, 101 provincii.

Treptat, la începutul *Medievisticii*, pe măsura diminuării puterii romane, în Peninsula Iberică s-au infiltrat neamurile germanice, mai cunoscuți fiind vizigoții, constituiți, prin secolul V, într-un stat distinct peninsular. Din 475, monarhul roman Iulius Nepos (474-475) a recunoscut deplina suveranitate a vizigoților asupra teritoriilor fostei provincii imperiale Hispania, iar regele acestora, Euric (466-484), impunea, ca lege supremă, **Codex Euricianus**, considerat o primă reglementare civilă și militară germanică europeană. Ulterior (506), Alaric II promulgă, în Spania, **Lex Romana Visigotorum (Breviarul lui Alaric)**. Tot în spațiul iberic medieval timpuriu s-a remarcat învățatul Isidor din Sevilla (c. 560-636), episcop creștin, autor al scrierilor **Cronica mare**, **Cronica mică**, **Istoria goților, vandalilor și suevilor**.

Vizigoții *spanioli* sunt învinși (711-718) de arabii *africani*, care, după ce trec *Stânca Gibraltarului*, transformă statul anterior unitar, în zone provinciale nobiliare feudale. Puternic devine Emiratul de Cordoba, întemeiat în 756, conducerea fiindu-i încredințată unui guvernator (*emir*). La începutul secolului X (929), emiratul amintit dobândește un statut administrativ superior, fiind transformat în Califatul de la Cordoba, conducătorul, *calif*, gestionând, concomitent, treburile politice, militare și religioase, ceea ce este caracteristic autocratismului musulmanilor suniți.

Spania rămâne primul stat european medieval care declanșează un *război civil de eliberare*. Este denumit, sugestiv, *Reconquista (Recucerirea)*, fiind prelungit, din secolul VIII, până în secolul XV, având, ca obiectiv esențial, înlăturarea dominației maure. Pe timpul *Reconquistei*, sunt întemeiate regatele Leon, Castilia, Navarra și Aragon, erau definite principalele caracteristici ale poporului *neolatin* spaniol, valorificându-se tradițiile *amalgamării* antice a celtiberilor cu stăpânitorii romani, se statornicesc valențele creștinismului catolic, limba literară, *cutumele* juridice, preocupările economice și militare. Evitând inteligent *nihilismul*, spaniolii *Reconquistei* au valorificat talentul meșteșugarilor arabi, conservând construcțiile reprezentative edificate de aceștia, pasiunea și cunoștințele lor în domeniile navigației, comerțului, extinderii terenurilor agricole, științei, artei, preocupărilor militare.

Secolul XV reprezintă un reper distinct pentru istoria și evoluția Spaniei. Ca dovadă, în 1479, regatul Aragon, monarh Ferdinand II/V *Catolicul* (1479-1516), stăpân, din 1468, și asupra Siciliei, se unește cu Castilia, regină Isabela I *Catolica* (1474-1504), formând, împreună, *nucleul*

viitorului regat modern al Spaniei. Apropiati ca idealuri, inclusiv religioase, Ferdinand de Aragon și Isabela de Castilia, căsătoriți în 1469, sunt considerați, pe bună dreptate, fondatori ai noii țări europene occidentale.

Tot în secolul XV (1492), se finalizează *Reconquista*, fiind ocupat inclusiv Emiratul Granada, ceea ce a echivalat cu obținerea controlului total asupra teritoriului, vieții politice, economiei, structurilor militare și administrative, funcțiilor externe ale statului independent.

Anul 1492 aduce, în prim-plan, de asemenea, descoperirea *Indiilor Occidentale*, respectiv, *Americii (Lumea Nouă)*, prin reușita deplină a expediției transatlantice, opera navigatorului genovez Cristofor Columb (1451-1506), aflat în slujba Coroanei tânărului regat spaniol. De altfel, la plecarea *temerarului spre alte zări*, regina Isabela I de Castilia i-a adresat următoarele cuvinte: „*Pășește drept înaintea și, dacă Pământul pe care îl cauți nu există încă, fii sigur că Dumnezeu îl va crea într-adins pentru a-ți răsplăti îndrăzneala*”. După 70 de zile de navigație, la 12 octombrie 1492, s-a ajuns în Insula *San Salvador* (Wastling), din Arhipelagul Bahamas, America Centrală.

Secolul XV a presupus așezarea, pentru sute de ani, a bazelor Imperiului Colonial Spaniol, având, în componență, după 1492, întinse teritorii din America Centrală, America de Nord, America de Sud, completate, ulterior, cu zone africane și asiatice. Prin intermediul Spaniei se va difuza, insistent, dogma catolică, mai ales că, în 1480, Ferdinand de Aragon și Marele Pontif, Sixt IV (1471-1484), au convenit asupra înființării *Inchiziției*, pentru a contracara principiile *Reformei religioase*.

Din secolul XVI, Spania se transformă în monarhie absolută, acceptând supremația Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană. Coordonarea europeană a acestei structuri revine, mai multă vreme, orașului Viena. Dominând inclusiv în Spania, Carol V de Habsburg (*Carol Quintul*), purtând, însă, pentru noul domeniu, numele de Carol I (1516-1556), transformă Peninsula Iberică într-un adevărat *bastion catolic*, iar imensitatea intercontinentală îl determină să aprecieze că în stăpânirea lui europeană și americană „*Soarele nu apune niciodată*”. Pentru etapa 1519-1556, Carol V de Habsburg a purtat coroana *Sfântului Imperiu*, ajuns la apogeu. Urmărea să constituie o monarhie catolică universală, ceea ce l-a determinat să se confrunte, militar, cu Franța (pentru stăpânirea Italiei), cu Turcia (pentru controlul Mării Mediterane și Africii de Nord), ori cu principii protestanți din zonele germane, adepți ai *Reformei religioase*.

După abdicarea suveranului invocat (1556), se declanșează *prima revoluție modernă* din Europa, inițiată de orașele Țărilor de Jos, stăpânite, atunci, de Spania. Totodată, imperiul lui Carol Quintul era *partajat*,

testamentar, între fiul său, regele Filip II (1556-1598), stăpân în Spania, Țările de Jos, Italia, coloniile americane, respectiv, fratele său, împăratul Ferdinand I de Habsburg (1556-1564), cu autoritate asupra Imperiului Habsburgic, Principatelor Germane, Ungariei, Boemiei. Moștenea, totodată, coroana *Sfântului Imperiu*.

La începutul domniei regelui Filip II, Spania domina: Țările de Jos/Olanda (din 1581, numai partea de Sud, întrucât, zona de Nord își asumase independența), Nord-Estul Franței, Regatul Neapole (Sudul Italiei), Algeria, Tripolitania, Tunisia, Filipine, teritorii americane coloniale, Portugalia (1580-1640).

Cu toate acestea, supremația europeană a Spaniei cunoaște, spre finalul secolului XVI, începutul declinului. Primele efecte insurmontabile apar în urma *războiului maritim* cu Anglia. Deși, la 7 octombrie 1571, flota hispano-venețiană, aflată sub comanda lui Don Juan de Austria, obținuse victoria de la Lepanto (Golful Corinth), contra Imperiului Otoman, confruntarea ulterioară cu britanicii (31 iulie-8 august 1588) i-a fost total defavorabilă. Amiralul spaniol, Medina Sidona, a suferit catastrofa înfrângere din apropierea Insulelor Hebride (aflate în Oceanul Atlantic, spre Nord-Vestul Scoției, circa 500 de mici suprafețe terestre, din care, 100 locuite), administrată, convingător, de comandantul englez, Thomas Howard. O puternică furtună duce la completa distrugere a *Invincibilei Armade*. Casa Regală londoneză era condusă, atunci, de Elisabeta I Tudor (1558-1603). La puțin timp după succesul naval amintit, regina a dispus înființarea *Companiei Indiilor de Est* (1600).

Declinul Spaniei continuă și în secolul XVII. În urma confruntărilor prelungite cu Franța (19 mai 1635-7 noiembrie 1659), cea mai relevantă înfrângere fiind suferită la Rocroi (19 mai 1643), Spania pierde, efectiv, supremația europeană, instaurată, cu un veac în urmă, de Carol *Quintul*. Ca dovadă, prin **Tratatul de la Pirinei** (7 noiembrie 1659), Spania recunoștea eșecul din *războaiele franceze*, acceptând cele mai importante dintre solicitările Parisului. Pe tronul *Hexagonului* se afla renumitul monarh Ludovic XIV (1643-1715).

În același context s-au înscris: pierderea Portugaliei (1640), independența noului stat (13 februarie 1688), acordată sub presiunea Angliei, dar, în special, aplicarea clauzelor **Tratatului de la Münster** (30 ianuarie 1648), integrat, apoi, **Păcii Westfalice** (24 octombrie 1648). Era finalizat, așadar, *Războiul de 30 de ani* (1618-1648), defavorabil *Sfântului Imperiu Roman de Națiune Germană*, desființat, oficial, în 1806. Este vorba de recunoașterea independenței Țărilor de Jos/Olanda (1648) și renunțarea,

în favoarea acestora, la zone importante din Flandra, Brabant, Limburg, ori la coloniile asiatice.

După moartea regelui Carol II (1665-1700), ultimul suveran din Dinastia de Habsburg, implicat, direct, în conducerea *spațiului iberic*, s-a declanșat, între Viena și Paris, *Războiul de Succesiune* la tronul Spaniei (1701-1713). Victoria militară și diplomatică aparține Franței, iar teritorial, Spania pierde posesiunile italice, se retrage, definitiv, din Țările de Jos/Olanda și este obligată să renunțe la stăpânirea Gibraltarului, intrat sub controlul Angliei (4 august 1704). Asemenea prevederi sunt înscrise în **Tratatul de la Utrecht** (1713) și în **Tratatul de la Rastadt** (1714).

Modernitatea clasică a Spaniei se suprapune cu principalele domnii ale monarhilor din Dinastia Bourbon, de sorginte franceză: Filip V (1700-1746), anterior, duce de Anjou; Carol III (1759-1788), mare reformator *luminist*; Carol IV (1788-1801), obligat, de *stăpânul Europei*, Napoleon I (1804-1814/1815), să renunțe la tron (1808), împreună cu fiul său, viitorul rege Ferdinand VII.

Așadar, în 1808, Spania a fost ocupată de trupele imperiale franceze, ceea ce a determinat declanșarea războiului de *guerilă*, pentru eliberare națională, acțiune dublată de *prima revoluție modernă* (eșuată). Prolungită până în 1814, stăpânirea pariziană, exercitată de regele Joseph Bonaparte, a implementat mai multe legiuri, inspirate din **Codul lui Napoleon**, acțiune care va completa, practic, interferențele franceze în administrația Spaniei, timp de peste un secol (1700-1814). Precizăm faptul că, la 22 februarie 1813, Joseph Bonaparte decretase desființarea *Tribunalului Inchiziției*.

Revenit la tron, regele Ferdinand VII (1814-1833) reinstaurează absolutismul. Ca urmare, **Legea fundamentală**, elaborată de *Cortesul* de la Cadix și promulgată de Joseph Bonaparte (19 martie 1812), prin care Spania fusese proclamată *monarhie constituțională*, era anulată. Prevederea esențială se referea, în 1812, la modalitatea exprimării puterii legislative, respectiv, conlucrarea dintre parlament și dinastie. Documentul este readus în actualitatea anilor 1820-1823, când, în Spania, are loc *cea de-a doua revoluție de factură modernă*, lider, generalul Rafael Riego y Nunez (1785-1823), lichidată de armata lui Ferdinand VII, cu ajutorul Franței postnapoleoniene, prin victoria de la Trocadero (31 august 1823).

În 1810, este inițiat *Războiul de Independență* al coloniilor spaniole din America Centrală și de Sud. Acțiunile s-au prelungit, într-o primă fază, până la 1826, noul statut fiind adoptat de mai multe *comitete* naționale, cu excepția celor din Cuba și Porto-Rico. După ce, în 1817, regele Ferdinand VII interzice, în Spania, comerțul cu sclavi, vinde, Statelor Unite ale Americii, cunoscuta colonie Florida (22 februarie 1819), obținând

importanta sumă de 5 000 000 de dolari. Tranzacția a fost stipulată în **Tratatul hispano-american**, convenit de monarhul iberic și președintele american James Monroe (1817-1825).

Încercarea de a menține controlul asupra coloniilor este contracarată prin puternica ofensivă a armatelor organizate în fostele teritorii spaniole din America Centrală și de Sud. Așa, de exemplu, la 9 decembrie 1824, *conchistadorii* sunt înfrânți la Ayacucho, în Peru, confruntare devenită, simbolic, *Waterloo-ul spaniol*. Alte zone obțin independența folosind inclusiv conjunctura diplomatică, aspect concretizat, pentru Mexic, prin **Tratatul de la Cordoba** (24 august 1821), numit și **Planul Iquala**, calitate recunoscută, oficial, de Spania, la 28 septembrie 1821. Mexicul devine, prin **Constituția** din 4 octombrie 1824, Republică Federativă.

Consolidată la conducere datorită intervenției militare a *Sfintei Alianțe*, efectuată prin intermediul Franței (1823), Casa monarhiei spaniole introduce, pe timpul domniei reginei Isabela II (1833-1868), mai multe legiuri ne natură modernă. Astfel, la 10 aprilie 1834, s-a elaborat **Statutul regal (Noua Constituție)**, în care s-a prevăzut posibilitatea alegerii Parlamentului bicameral. Peste aproximativ trei ani (18 iunie 1837), se elaborează o altă **Constituție**, reprezentând, ca esență, un compromis național între **Legile fundamentale** din 1812 și 1834.

Prerogativele *monarhiei constituționale* sunt contestate, vehement, prin cea *de-a treia revoluție modernă spaniolă* (1868-1873), declanșată de flota din Cádiz. Noua mișcare se raportează, succesiv, celor din 1804-1814 și 1820-1823. Escaladarea evenimentelor face ca, în 1873, Spania să fie proclamată, pentru prima dată, *republică*, existentă numai un an.

Folosind, însă, calea loviturii de stat (1875), Dinastia Bourbonilor spanioli se reinstaurează, tronul fiind ocupat de Alfonso XII (1875-1885). Va promulga o altă **Lege fundamentală** (1876), statul devenind, de această dată, *monarhie ereditară constituțională catolică*.

Admite ideea pluripartidismului, fiind înființate (1875) Partidul Liberal și Partidul Conservator, la care se vor adăuga grupări politice mai mici, formate din diverse categorii sociale, având orientări ideologice apropiate, ori discordante.

Spre sfârșitul secolului XIX (1898), Spania s-a confruntat, militar, cu Statele Unite ale Americii, succesul revenind puterii aflate în plină ascensiune. Ca urmare, Madridul pierde: Cuba, Porto-Rico, Insula Guam, din Arhipelagul Mariane, precum și Filipine (aproximativ, 300 000 de km²). Noile realități s-au consemnat în **Tratatul de Pace** din 10 decembrie 1898, aprobat de regele spaniol, Alfonso XIII (1885-1931), și de președintele american, William McKinley (1897-1901).

O altă etapă a istoriei Spaniei este reprezentată de evenimentele dintre 1914-1975. Bunăoară, în timpul Primului Război Mondial (1914-1916), monarhia iberică a declarat neutralitatea țării, ceea ce s-a respectat atât de *Puterile Centrale*, cât și de *Antanta*, ori de aliații acestora. Fragilitatea vieții politice europene interbelice (1918-1939) se va reflecta, însă, pregnant, în spațiul geografic fundamental, ori în colonii. Astfel, în 1921-1926, Spania pierde, temporar, stăpânirea tradițională asupra Marocului, fiind învinsă în bătălia de la Anual de trupele *rifanilor* (21-26 iulie 1921). Este proclamată *Republica Rif* (19 septembrie 1921), primul președinte devenind Abd el-Krim (1921-1926). Independența reală a Marocului se va acorda, însă, la 14 august 1957, când devine regat.

Totodată, în interiorul Spaniei au loc numeroase mișcări sociale, ceea ce favorizează instaurarea dictaturii militare, printr-o lovitură de stat (13 septembrie 1923), *orchestrată* de generalul Miguel Primo de Rivera y Orbaneja (1870-1930), având sprijinul monarhiei și al bisericii. După ce suprimă autonomia Cataloniei (21 martie 1925), la 11 septembrie 1926, regatul spaniol se retrage ostentativ din *Liga (Societatea) Națiunilor*, revenind la 22 martie 1928, timp în care definitivează **Tratatul de Prietenie cu Italia** (7 august 1926).

Activitatea guvernului militar nu se dovedește, însă, perenă. Miguel Primo de Rivera demisionează (28 ianuarie 1930), este relansată doctrina republicană, regele Alfonso XIII abdică (14 aprilie 1931), Spania devenind, pentru a doua oară, republică (prima, în 1873-1874). O nouă **Constituție**, aprobată în *regim de urgență* (9 decembrie 1931), înscrisă, expres, despărțirea bisericii de stat. De aceea, *Ordinul iezuiților* era desființat (24 ianuarie 1932), iar președintele Alcalá Zamora y Torres, liderul Partidului Liberal, declanșează a patra *revoluție spaniolă* (1931-1939), succesoarea, așadar, a celor din 1808-1814, 1820-1823, 1868-1873, dar care nu va avea succesul scontat.

Amplificarea contradicțiilor dintre republicani și monarhiști, ori a disputelor separatiste provinciale, la care s-a adăugat proclamarea Republicii Catalane, având reședința la Barcelona (13 aprilie 1931), coagulează forțele politice ultranaționaliste. Așa, de exemplu, la 29 octombrie 1933, s-a înființat Partidul Falanga Spaniolă, unit, după câteva luni, cu Partidul Junta Național-Sindicalistă (13 februarie 1934). La polul opus, s-a aflat Frontul Popular, al forțelor politice de stânga, existent din 15 ianuarie 1936. Obține victoria în alegerile parlamentare (16 februarie 1936), când își *adjudecă* 268 de mandate, din cele 473, precum și conducerea guvernamentală, prin Manuel Azaña y Diaz (1880-1940), devenit, apoi, președinte al Republicii (1936-1939).

Confruntarea programatică a celor două grupări politice degenează în *Războiul Civil Spaniol* (1936-1939). Debutază prin rebeliunea fascistă (18 iulie 1936), formarea, la Burgos (Provincia Castilla la Vieja), a Juntei Apărării Naționale (30 iulie 1936) și a guvernului (29 septembrie 1936), condus de generalul Francesco Franco y Bahamonde (1892-1975), având titlul de *generalissim*, numit comandant suprem al armatelor de operațiuni. Cabinetul său era recunoscut, inițial, de Germania și Italia (18 noiembrie 1936), ambele având regim politic extremist.

În replică, se înființează Armata Populară (10 octombrie 1936), precum și Brigăzile Internaționale Antifasciste (octombrie 1936-octombrie 1939), formate inclusiv din militanți români. De reținut aspectul că, la 1 octombrie 1936, s-a adoptat **Statutul Țării Bascilor**. Guvernul central republican, apărut de Armata Populară, era obligat să se stabilească la Valencia (6 noiembrie 1936), revenind, la Madrid, după doi ani și jumătate (11 februarie 1939), dar numai pentru trei luni.

Derularea acțiunilor militare favorizează superioritatea administrației de la Burgos, condusă de Francesco Franco, agreeat inclusiv de Anglia și Franța (27 februarie 1939). *Surclasarea* adversarilor republicani se obține cu ajutorul *Corpului Expediționar Italian* și al aviației Germaniei naziste, care a distrus, aproape în totalitate, orașul Guernica (26 aprilie 1937), moment tragic, evocat, constant, prin creații artistice, în special de renumitul pictor Pablo Picasso (1881-1973). *Liga (Societatea) Națiunilor* a adoptat, pe toată durata *Războiului Civil din Spania*, o atitudine extrem de rezervată, recomandând neintervenția altor state (12 decembrie 1936).

Ajuns, prin forță militară fascistă, la cârma *puterii executive* (6 martie 1939), Francesco Franco, având și calitatea de președinte al statului, a anulat cele mai multe dintre deciziile regimului republican anterior (1936-1939). Aderă la **Pactul Anticomintern** (27 martie 1939), retrage țara din *Liga (Societatea) Națiunilor* (8 mai 1939), decretează înființarea *Sindicatelor verticale* (corporatiste, după modelul Italiei, gândit de Benito Mussolini), formate din patroni și angajați (8 august 1939), proclamă neutralitatea Spaniei în timpul celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1945). Totuși, pe Frontul de Est, contra Uniunii Sovietice, s-a aflat și *Divizia albastră* din Madrid.

Primită, inițial, în *ONU* (25 aprilie 1945), Spania a fost exclusă, totuși, la 20 iunie 1945, motivându-se natura regimului politic, etichetat dictatură cu nuanțe fasciste. Asemenea *stigmat* internațional se va menține pentru toată perioada *conducătorului pe viață*, Francesco Franco, decedat în funcție (1975). Devenise *Caudillo* din 1947.

La 31 martie 1947, acesta a inițiat, surprinzător, **Legea devoluției**, respectiv, posibilitatea transformării Spaniei din nou în regat, desemnarea succesorului urmând să se facă, personal, de Francesco Franco, cu aplicabilitate testamentară după moartea sa. Ca urmare, un *referendum* din 14 octombrie 1966 a modificat **Legea organică**, iar în 1969, decizional, șefului statului și al guvernului, Francesco Franco, a stabilit ca viitorul monarh să fie prințul Juan Carlos de Bourbon, nepotul regelui Alfonso XIII. Revenirea Spaniei la monarhie, după 44 de ani (1931-1975), este, în esență, un model al posibilului compromis politic și administrativ, realizat pentru a asigura dezvoltarea națională, ieșirea din izolare internațională, integrarea europeană.

De altfel, *gestul monarhic*, venit din partea lui Francesco Franco (31 martie 1947), nu a rămas fără anumite urmări pozitive. Astfel, la 6 septembrie 1950, Congresul Statelor Unite ale Americii a aprobat, cu anumite restricții, aderarea Madridului la **Planul Marshall**, iar la 14 decembrie 1955, Spania este reprimită în *ONU*. Apoi, în 1958, era acceptată ca membru al Fondului Monetar Internațional (*FMI*) și al Băncii Internaționale de Reconstrucție și Dezvoltare (*BIRD*). **Cererea de Aderare** la Piața Comună (*CEE*) datează din 1962. Se va *temporiza*, însă, până în 1979, urmărindu-se asigurarea garanției noului regim monarhic, adept al constituționalismului. *Unda verdei* a fost primită la 12 iunie 1985, cu aplicabilitate, așadar, de la 1 ianuarie 1986.

Pentru posteritate, *Caudillo* este considerat o personalitate controversată. Aflat în fruntea statului, ca șef al guvernului și președinte al țării, fără să folosească o **Constituție** clasică, Francesco Franco a aplicat prevederile colecției de acte fundamentale, cuprinzând: **Carta spaniolilor** (1937), **Legea succesiunii** (31 martie 1947), **Legea organică** (14 decembrie 1966). Pe timpul dictaturii sale, a existat, principial, separația puterilor în stat, respectiv: puterea executivă, exprimată de *Caudillo* și de Consiliul de Miniștri; puterea judecătorească, *aservită* șefului statului; puterea legislativă, ce revenea *conducătorului pe viață* și unui Cortes (Parlament) unicameral. Acesta din urmă era format din 570 de membri, din care, 46 *ex officio* (miniștrii, rectorii universităților), 124 numiți de *Caudillo*, 104 aleși de șefii familiilor, 150 de sindicate, 112 de *Cortesurile provinciale*, 34 de asociațiile liber-profesioniștilor, toți deputații având un mandat de patru ani.

Domenii sensibile ale perioadei 1939-1975 sunt, special pentru Spania: interzicerea partidelor politice, cu excepția *Falangei*, contrară, virtual, acțiunilor separatiste ale bascilor și catalanilor; realizarea **Tratatului cu Statele Unite ale Americii** (1953), defavorabil Europei de Est; diminuarea drastică a opoziției interne, cu deosebire în 1960, când s-a

declanșat ofensiva împotriva demonstrațiilor studențești, Bisericii Catolice, muncitorilor sau ale naționaliștilor basci, considerați teroriști (*ETA*, înființată la 31 iulie 1959). Deciziile adoptate purtau *pecetea* personalității militarului de profil, Francesco Franco, Șef al Statului Major Militar (1935), guvernator al Insulelor Canare (1936), comandant al trupelor din Maroc (1936), fondator al Guvernului naționalist de la Burgos (1936), aureolat cu victoria contra republicanilor liberali (1939), conducător, timp de 36 de ani, al statului unitar (1939-1975).

După 1975, Spania, redevenită monarhie, adoptă **Constituția Regatului**, conexasă spiritului contemporan european și universal, dezvoltă industria modernă, promovează democrația, descentralizarea administrativă, economia de piață, libera circulație a mărfurilor, a persoanelor, a serviciilor și a capitalului, toleranța politică și religioasă, relațiile internaționale active.

Spania este membru *NATO* (1982), iar prin *Vălul III* (efectiv, așadar, de la 1 ianuarie 1986), împreună cu Portugalia, aderă la *CEE*, devenită, ulterior, *UE*. Acceptă, apoi, folosirea sistemului monetar continental (166,3 peseta: un *Euro*). *Voceea Madridului* reprezintă, în structurile europene actuale, peste 500 000 de km² și aproximativ 35 000 000 de locuitori, unii provenind, după 1990, inclusiv din România.

Oficialii spanioli, acreditați la Bruxelles și Strasbourg, sunt coautori ai marilor decizii comunitare, țara lor găzduind, periodic, importante *summit*-uri continentale. Simboluri ale cutezanței și culturii iberice, precum: Francisco Pizarro (1475-1541), fondatorul orașului Lima (Peru); Hernando Cortes (1485-1547), exploratorul Mexicului; Miguel de Cervantes (1547-1616), autorul romanului **Don Quijote de la Mancha**; Antonio Gaudi (1852-1926), arhitectul Catedralei neo-gotice *Sagrada Familia*, din Barcelona; Pablo Picasso (1881-1973), deja amintit, întemeietorul *cubismului*; Salvador Dali (1904-1989), reprezentant autorizat al *suprarealismului* în pictură și literatură; regizorul Pedro Almodovar, câștigător, de două ori, al *Premiului Oscar*; muzicianul Julio Iglesias (n. 1943) și mulți alții, au devenit autentice valori pentru suportul istoriei recente a Mapamondului.

Se poate afirma că, prin ceea ce numim *Vălul III*, din 1986, Spania intra în structurile reprezentative ale timpului, astăzi, *Uniunea Europeană* (*UE*), ridicând numărul statelor, atunci, alături de Portugalia, la 12. Momentul este consemnat, acum, printre altele, de înscrierea, pe drapelul *UE*, a 12 stelute, amintind țările admise (1957-1986) în *Mica Europă*. Simbolul 12 sugerează, totodată: 12 țări importante ale Occidentului postbelic, 12 apostoli, 12 luni ale anului.

După 1986, reședința Spaniei, orașul Madrid, devenit Capitală din 1561, calitate preluată de la *Cetatea* Toledo, se va remarca prin multiple inițiative, valabile atât pentru cele 52 de provincii naționale, dar și în plan continental sau mondial. Un loc special îl ocupă festivitățile *Semimileniului* descoperirii Americii (12 octombrie 1492), organizate, în 1992, sub egida Casei Regale, la care a participat și România.

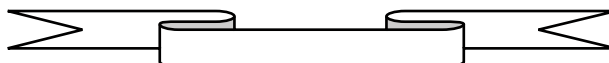
În demersurile ulterioare, guvernul spaniol a oferit Comisiei Europene experiența unor importante personalități. Bunăoară, Javier Solana se remarcă în calitate de *Înalt Reprezentant* al *UE* pentru politică externă, iar diplomatul Josep Borrell Fontelles a îndeplinit, având rezultate distincte, funcția de președinte al Parlamentului European (2004-2006). Ambii sunt considerați colaboratori de excepție ai actualului președinte al Comisiei Europene, cu mandat până în 2009, José Manuel Barroso, originar din Portugalia, stat intrat în *UE*, printr-un benefic *tandem*, împreună cu Spania.

După 1 ianuarie 2007, primirea Bulgariei și a României în *UE*, Madridul are: 54 de europarlamentari, 27 de voturi ponderale în Consiliul de Miniștri al Uniunii, câte 21 de experți la Comitetul Economic și Social, respectiv, la Comitetul Regiunilor, un comisar în Comisia (*Guvernul*) Europei (Joaquin Almunia, *Afaceri economice și monetare*), un judecător al Curții de Justiție.

Consiliul continental de Miniștri a fost coordonat de președinția colegială spaniolă în semestrul I din 1989, continuând Grecia și precedând Franța, ulterior în semestrul I din 2002, mandat preluat de la Belgia și oferit Danemarcei. Se adaugă semestrul II din 1995. Va reveni în semestrul I din 2010, după Suedia, fiind continuată de Belgia.

Cu certitudine, rolul Spaniei, transformată radical, în sensul dinamicii evoluției favorabile după aderarea la *UE*, se va amplifica permanent, fiind un posibil *arhetip* viabil pentru alte țări continentale. *Examene autentice* ale eficienței integrării europene a Spaniei rămân, totuși, depășirea efectelor crizei financiare mondiale, participarea cetățenilor la alegerile unionale din 7 iunie 2009, adaptarea la celelalte provocări internaționale. Noul legislativ de la Strasbourg (2009-2014) nominalizează 50 de europarlamentari spanioli.

Asemenea garanții sunt asigurate inclusiv prin demersurile monarhiei de Bourbon, tradițională secular, regele Juan Carlos aflându-se pe tron începând, așa cum s-a precizat, din 1975. Ziua Națională se celebrează la 12 Octombrie.

26. SUEZIA

Consacrăm paginile următoare sintezei istoriei regatului Suedia, primit în *UE* acum un deceniu și jumătate (1995), constituind, însă, pentru mai multe state contemporane, un adevărat *model* economic, politic, social, administrativ.

De fiecare dată, la aniversarea regelui aflat pe tron, Suedia își venerează tradiția, actualitatea și viitorul prin manifestări specifice *Zilei Naționale*. Statul este bine consolidat și poziționat, prezentând caracteristici ce-i conferă prestigiu de necontestat, printre motivații, aflându-se coagulările din domeniul continentalizării postbelice.

Arealul acestei țări, însumând, aproximativ, 449 750 de km² și peste 8 200 000 de locuitori, a cunoscut, în timpuri imemorabile, prelungitele *ere glaciare* Günz, Mindel, Riss, Würm, care au însoțit procesul *Antropogenezei* pe întinse spații geografice, exercitând o puternică influență asupra comunităților ce se vor constitui, treptat, pe teritoriile acoperite, altădată, cu masive calote înghețate. Denumirile invocate amintesc patru afluenți ai Dunării, inițiativa aparținând cercetătorilor Albrecht Penck (1858-1945) și E. Brückner, oameni de știință germani.

Pe la mijlocul mileniului VII î.Hr., sunt semnalate, arheologic, primele așezări umane *preistorice* în Suedia de Sud, adiacente orașelor de

astăzi Göteborg și Mullerup. Evoluția preocupărilor locuitorilor de atunci a implicat: prelucrarea primitivă a pietrei, pescuitul, vânatul, cultivarea incipientă a plantelor (3000-2000 î.Hr.). Admitem, asemănător altor zone, ceata, familia, ginta, tribul.

Pentru perioada *protoistorică* a *metalelor* (ulterior anului 1500 î.Hr.), concomitent cu *industria* prelucrării locale a silexului, sunt cunoscute obiectele din *bronz* aduse din Europa de Sud, printr-un comerț activ, având ca *monedă de schimb*, mai ales, chihlimbarul scandinav. Inițial, suedezii au folosit, în preocupările lor economice ori militare, unelte și arme *alogene* din bronz, ulterior, prelucrează acest metal în mari ateliere specializate, având continuitate timp de peste un mileniu.

Treptat, se constituie uniunile de triburi, având teritorii bine delimitate, conducere militară, civilă și religioasă proprie. Foloseau, cel puțin în zonele sudice ale peninsulei, graiul germanic al timpului. Noile structuri au extins navigația, construind corăbii alungite cu *prore* înalte, acționate prin vâsle, inclusiv în scopuri războinice. Desenele incrustate pe stânca de la Tanum demonstrează această preocupare. Politeismul a cultivat *trinitatea* zeilor: Odin (*supremul*); Frya (soția acestuia); Thor (fiul lor).

Pe la mijlocul ultimului mileniu precreștin, comunitățile teritoriale sunt densificate prin construcții mult mai rezistente la intemperii. Locuitorii au parcurs atunci, datorită unor condiții climaterice dificil de reci, așa cum apreciază istoricul suedez Ingvar Andersson, timpul „*secarei, fierului și al pantalonilor*”. Încă din 330 î.Hr., se arată într-un izvor scris elen, geograful grec Pytheas a ajuns, plecând din Marsilia de astăzi, până în zonele Mării Nordului, numind teritoriile de aici *Țara Thule*. Apoi, Tacitus (55-120) îi amintește pe *suioni*, care, în veacul I d.Hr., erau buni navigatori.

În secolele I-VII, scandinavii cunosc practicile de viață ale celților, germanilor și romanilor. De asemenea, este accentuată diferențierea socială, apare *aristocrația gentilică*, iar oamenii liberi constituie comunități *sătești* precis definite, având între 50 și 500 de locuitori. De asemenea, pe actualul spațiu geo-istoric suedez apar primele entități *antice*, cum a fost regatul Svear. Istoricii bizantini Procopius din Caesarea și Iordanes vorbesc, pentru secolul VI, de două uniuni tribale, convertite în regate cu mici dimensiuni: *suiones*, având epicentru în Svealand, și *gauti* (*goții, goeții*) din Gotland.

Numite generic, în limba suedeză, *rijk*, erau coordonate de câte un rege (*konung*), ajutat de Sfatul conducătorilor ginților (*sippen*) și de Adunarea bărbaților înarmați (*thing*). Ca stadiu evolutiv se găseau, încă, în *democrație militară*, regii fiind, totodată, judecători și comandanți luptători. Ei stabileau, în exclusivitate, detalii privind războiul ori pacea. Atunci când

konung-ul conducea un teritoriu format din mai multe zone distincte, deciziile sale se prezentau, spre aprobare, *thing*-urilor *provinciale*, care, însă, nu întotdeauna își dădeau acordul.

Inițiativa unificării administrative aparține etniei *suionilor* din Svealand, care au cucerit teritoriile stăpânite de goți. Mulți dintre aceștia din urmă își părăsesc locuințele, în căutarea unor zone mai favorabile, fiind localizați, inițial, între Marea Baltică și Marea Neagră, ulterior, în partea sudică a Europei, inclusiv în Italia antică. Diversele comunități ale *goților* (*goeților*), rămase, totuși, în regatul Svear (Sverige), au primit dreptul de autoguvernare, anulat târziu, în secolul XVII, pe timpul regelui Gustav II Adolf (1611-1632), când sunt desființate ultimele lor *curți superioare* de justiție: *sveahofrat* și *gothahofrat*.

Regii sueonilor erau aleși, la începutul Evului Mediu, de *thing*-ul (Adunarea) din zona Uppland, întrunită pe Câmpia Marastone, fiind aprobați, apoi, în celelalte provincii (*eriksgata*) de adunările locale. Dobândeau, astfel, dreptul încoronării ca „*rex suecorum, vandalorum et gothorum*”. Primele reședințe oficiale medievale suedeze au fost, succesiv: Birka, Sigtuna, Uppsala. Pe vatra ultimei localități s-a aflat templul zeului suprem Odin.

Deși, în general, statornici, totuși, prin sporurile demografice înregistrate spre finalul primului mileniu creștin, unele grupuri de suedezi, renumiții *vikingi*, au plecat spre alte orizonturi, căutând, mai ales, pământuri fertile. Experiența lor va fi extinsă, de exemplu, începând cu 793, pe teritoriul Angliei, iar între 855-862, în Franța, unde au format provincia Normandia, recunoscută în 911. Apoi, la 1007, *vikingii* sunt atestați pe litoralul răsăritean al Americii de Nord, creând o comunitate numită Vinland. Cei plecați spre Est și Sud, în lumea slavilor, bulgarilor, bizantinilor și chiar a arabilor, purtau numele de *varegi*.

Întâiul reformator al societății suedeze este considerat Erik IX cel Sfânt/ *Legislatorul* (1150-1160). Unificând toate provinciile sub o singură conducere civilă, favorizează extensia creștinismului catolic prin înființarea episcopiei de la Uppsala, adună și stipulează vechile obiceiuri provinciale în **Codul Sfântului Erik**, interzice oamenilor liberi să poarte arme, cu excepția celor din *hird* (sua regală), acceptă perceperea de către trimișii papalității a „*dinarului pentru Sfântul Petru*”, cucerește Finlanda.

Sub urmașii săi, deși au continuat luptele politice pentru tron, ori confruntările militare cu vecinii, Suedia a cunoscut, până în veacul XIII, o dezvoltare economică superioară altor etape anterioare, exprimată inclusiv prin construirea unor așezări urbane, care amintesc, astăzi, structura celor 25 de provincii tradiționale. Astfel, regele Knut Eriksson (1167-1196) a inițiat

edificarea fortăreței Stockholm, pe vatra vechii așezări Sigtuna, iar din 1210, Eric Knutsson (1208-1216) va introduce ceremonialul încoronării monarhilor Suediei la Catedrala din Uppsala, ceea ce dovedește transformarea țării într-o realitate stabilă, de factură clasică medievală vest-europeană.

Până în secolul XIX, Suedia a rămas țară preponderent *agrară*, iar conducerea s-a derulat în raport cu acest specific, având ca nucleu economic și administrativ *comunitățile satești*. De-a lungul *Evului Mediu*, țărănimea a posedat mai mult pământ decât Coroana, Biserica și nobilimea, luate la un loc, a păstrat vechile libertăți, avea reprezentanți în Adunările publice, iar pe baza vechiului **Cod de legi** din provincia Västergötland, în *Parlamentul (riksdag)* suedez, deputații sâtenilor se așezau lângă rege.

În cele mai multe provincii (*eriksgata*), *Antichitatea* suedeză, bazată pe munca sclavilor, a fost de foarte scurtă durată. Ca urmare, organizarea gentilică a societății s-a translat direct în cea medievală, prin intermediul *obștilor satești*, numite *mârți*. Conform practicilor seculare, componenții acestora erau independenți față de nobilimea feudală, concept cunoscut prin expresia *free-holders*, aveau îndatoriri fiscale și militare pentru monarhie, achitau *dijma* (zeciuiala) Bisericii.

În reglementările provinciale s-a precizat că lotul de casă era „*mama acru*” (4425 de metri pătrați). Primeau pământ numai membrii obștii, notificată *byalag*, adică „*forța satului*”, iar un for local, existent în fiecare așezare, prin hotărârile numite **Codul bytvang**, stabilea regimul exploataților funciare pe culturi, ani, proprietari. Făceau excepție de la *legea satului* proprietățile eclesiastice.

Provincia Uppland, locuită de *sueoni*, urmașii tribului *svear*, de unde și denumirea actuală *Sverige*, folosită frecvent pentru Suedia, a devenit *polul* puterii centrale. Până în secolul XIV, Suedia a fost un stat *electiv-confederativ*, în sensul că regele se alegea cu acordul adunărilor (*thing*) provinciale, devenea singur stăpânitor al țării, dar fiecare zonă istorică tradițională avea drept de *autogovernare* teritorială, judiciară și fiscală.

Ierarhia nobiliară includea, imediat după monarh, persoana amiralului flotei din Marea Baltică, numit *jarlul*, coordonator general al guvernării și *majodorm* al regatului. Urmau: comandanții oștirilor provinciale și ai navigatorilor, funcționarii publici și judecătorești de la nivelul *heraduri*-lor (districte provinciale), conducătorii mârților și ai satelor libere. Proprietățile persoanelor implicate în guvernarea centrală ori locală, inclusiv cele ale clerului, aveau imunitate fiscală, nu dădeau *dijmă* regelui, sistem specific suedez numit *frälse*. În schimb, serviciul militar se presta ecvestru, pe cheltuială proprie, la solicitarea monarhului.

Anul 1350 aduce Suediei prima **Constituție** aprobată de Marea Adunare a Regatului, întrunită în noua Capitală, orașul Stockholm. Este opera regelui Magnus Eriksson (1319-1363), cel care, în 1335, elaborase **Legea** referitoare la desființarea oficială a sclaviei sau robiei. **Constituția** din 1350 a stabilit drepturile și îndatoririlor celor patru stări: nobilimea, clerul, burghezia, țărănimia. Totodată, se preciza că „*regele vine la tronul Suediei prin alegere și nu prin moștenire*”, în sensul exprimării acordului provinciilor pentru cel încoronat. Administrația urma să folosească numai funcționari autohtoni, proprietatea era garantată, iar cei ce întrețineau un cal, echipat pentru război, erau scutiți de impozite.

În februarie 1389, Suedia a intrat în Uniunea Regatelor Scandinave, alături de Norvegia și Danemarca, temporar Islanda și Finlanda, recunoscând domnia reginei Margareta a Danemarcei (*Semiramida Nordului*) asupra domeniilor guvernate anterior de la Stockholm. *Mica federație*, coordonată de un singur monarh, s-a decis la 10 iulie 1397, în orașul Kalmar, actul constitutiv fiind semnat de șapte suedezi, șase danezi, trei norvegieni. Principalul obiectiv strategic rămânea lupta contra influenței germane. Provinciile suedeze erau conduse de guvernatori, iar autonomia locală se anulează, ceea ce va determina numeroase confruntări social-politice, finalizate prin ieșirea Suediei din *Uniunea de la Kalmar* (1523) și abdicarea regelui Cristian II al Danemarcei.

Consolidarea statului centralizat suedez, după anularea Uniunii Regatelor Scandinave, s-a realizat prin domnia fermă a regelui Gustav I Wasa (1523-1560). Noul monarh a eliminat elementele germane infiltrate în diferite verigi ale guvernării, determină înlăturarea celorlalți pretendenți la tron, acceptă ideile reformei religioase luterane. De asemenea, în 1527, a convocat la Västeras reprezentanții tuturor categoriilor sociale, respectiv: opt clerici, 15 senatori provinciali, 129 de nobili, 32 de deputați ai burgheziei, 14 deputați ai minerilor, 105 deputați ai țărănimii libere. Obține acordul pentru depozedarea instituțiilor catolice de importante proprietăți, în favoarea regalității, ori a nobililor suedezi, demonstrând, așadar, acceptarea protestantismului și victoria față de Roma.

Comparativ cu perioada precedentă, pentru conducerea provinciilor, Gustav I Wasa a numit *intendenți* regali, aflați sub controlul Cancelariei monarhice de la Stockholm, diminuând, astfel, puterea de decizie a marilor *dominatori* funciari, potrivnici, uneori, centralizării statale. Noua biserică reformată era subordonată puterii civile, fiind diriguată, oficial, de un *superintendent*.

Treptat, *Riksdag*-ul (Parlamentul) va aproba toate legile propuse de șeful statului, Suedia consolidându-se considerabil, așadar, pe vremea

domniei lui Gustav I Wasa. Ca dovadă, din 1544, revizuirea **Constituția**, se acceptă principiul *eredității regale* (pentru primul fiu al suveranului), în defavoarea celui *electiv*, apar titlurile de *duci*, acordate celorlalți urmași, cărora li se atribuiă marile provincii interne, ori teritoriile externe cucerite, devenite *ducate*. Cei mai apropiați colaboratori monarhici sunt cooptați în *Riksråd* (Consiliul Regal). Datorită evoluției favorabile a tuturor componentelor statale, domnia regelui Gustav I Wasa este numită *Epoca de aur* a Suediei medievale.

Începând cu secolul XVI, ierarhia nobiliară suedeză a cunoscut titlurile de *conte* și *baron*, care, alături de *duci*, vor complica administrația statală, lupta pentru tron și relațiile internaționale. De aceea, trecerea spre perioada *modernă*, capitalistă, a presupus, pe lângă succese economice incontestabile, multiple nuanțări ale conducerii teritoriale ori centrale, modificări constituționale, revenirea parțială la catolicism, confruntări militare interne, alianțe matrimoniale.

La 24 octombrie 1648, prin *Pacea din Westfalia*, când s-a finalizat Războiul de 30 de ani, început în 1618, Suedia a obținut mai multe spații germane, 5 000 000 de taleri din provinciile imperiale pe care le ocupa militar, toate insulele Mării Baltice, precum și gurile fluviilor navigabile Neva, Narva, Düna, Oder, Elba, Weser. Din punct de vedere teritorial, însemna un statut privilegiat, specific marilor puteri moderne, mai ales că Baltica devenea, efectiv, un *la c suedez*.

Regina Cristina (1632-1654), ajunsă monarh pe baza unei hotărâri adoptate de *Riksdag* în 1604, privind acceptarea succesiunii feminine la tronul Suediei, a modificat **Constituția**, favorizând categoriile sociale bogate. Primeau dreptul să încaseze impozitele generale, percepute, până atunci, de stat. Țărănimea liberă (*skattebonder*) devenea dependentă de nobilimea tradițională (*frälsebonder*), aceasta din urmă împărțind puterea cu burghezia industrială (*brukspatroner*), aflată în proces de consolidare. Implică țara în Primul Război Nordic (1655-1660).

Pentru dezvoltarea Suediei, un loc aparte îl ocupă reformele regelui Carol XI (1660-1697). **Constituția**, modificată în 1683 și 1693, întărește rolul puterii centrale, promovând regimul absolut. În *Riksdag* (Parlament), monarhul elabora decrete fără să consulte Consiliul de Stat (format din marii nobili), *Riksrådet* (Consiliul Regal), ori Senatul, cu excepția domeniilor aferente finanțelor și impozitelor. Obține avantaje prin *Pacea de la Oliva* (3 mai 1660) cu Polonia, Austria, Brandenburg.

Vechile donații făcute nobilimii laice au fost anulate, folosindu-se metoda *restituției (reversiunii)* în favoarea dinastiei. Suveranul Carol XI se înconjoară de consilieri personali, instituie categoria *funcționarilor de*

carieră, înființează *secretarii de stat (miniștrii)*. Pentru conducerea armatei permanente, dar și a provinciilor străine anexate, va folosi, în continuare, reprezentanții nobilimii. Datorită unei **Legi speciale**, numită **Indelta**, apare *miliția provincială*, angajații civili și ofițerii fiind plătiți de stat. Toți țărani deveneau inclusiv ostași, concept existent până spre finalul secolului XIX.

Rolul economic cel mai important îl jucau orașele-porturi, unde se tranzitau cantități apreciabile de mărfuri. S-au înființat *Compania Sării*, *Compania Tutunului*, specializate în importuri, și *Compania Cuprului*, preocupată de export. În 1651, apare, la Stockholm, Camera de Comerț a Suediei, iar în 1656, Banca Statului, fondată de Johan Palmstruch, originar din Olanda. *Vă emite primii bani de hârtie din Europa*. Pentru buna funcționare, noile structuri economice au folosit specialiști pregătiți în universitățile autohtone, mai ales la cea din Uppsala, existentă din 1477.

Domnia regelui Carol XII (1697-1718) a implicat Suedia în cel de *Al Doilea Războiul Nordic* (1700-1721), purtat împotriva Imperiului Țarist. Atunci a fost diminuat, până la anulare, rolul *dietelor* din provinciile anexate Suediei de-a lungul secolului XVII, crește prestigiul primului ministru și al guvernatorilor din marile orașe, este modificată ierarhia militară, sunt deschise noi fabrici de armament. Numeroase campanii militare externe, îi vor fi, însă, finalmente, potrivnice. Domnia lui Carol XII a devenit, în perspectivă istorică, absolută și despotică. Prin **Pacea de la Nystadt** (30 august 1721), localitate finlandeză, puterea Suediei scade considerabil.

După moartea monarhului (1718), **Constituția** a fost reînnoită (1719), este reabilitat rolul Consiliului de Stat, marii proprietari funciari, ca nobilime tradițională, își redobândesc avantajele, succesiunea ereditară la tron se anulează. În *Riksdag* (Parlament) sunt redefinite stările sociale tradiționale, respectiv, nobilii, clerul, burghezia, țărănimea. Convocarea *Dietei Nordice* se făcea din trei în trei ani, la inițiativa regelui, ori a Senatului. Legile urmau să emane numai de la *Riksdag*, stabilirea strategiei de apărare, dar și declararea războaielor, se acceptă tot de acest for, iar alegerea înalților funcționari de stat se finaliza prin conlucrarea directă a regelui cu *Senatul*.

De asemenea, pentru secolul XVIII, se diminuează, în Suedia, producția de cupru și fier, crescând, concomitent, cererile pe piața textilelor sau a construcțiilor navale comerciale, solicitările de credite, înființarea băncilor. Gestionarea unor asemenea demersuri a fost influențată de guvernarea centrală a *Partidului Pălărilor*, nobiliară și inflaționistă, sau de cea a *Partidului Bonetelor*, burgheză și stabilă în ceea ce privește valoarea *dalerului*, monedă tradițională reconvertită în aur.

La 19 august 1772, regele Gustav III (1771-1792) a dat o lovitură de stat, desființând *Consiliul* nobiliar, Senatul, Guvernul și *Consiliul secret*, creat de opozații monarhiei în *Riksdag*. Noua **Constituție**, elaborată personal de suveran, având 57 de articole, a fost aprobată de *Parlament* la 21 august 1772. Pe baza acestei **legi fundamentale**, de factură modernă, guvernarea Suediei era un atribut, în egală măsură, pentru dinastie și *Riksdag* (Dietă, Parlament). În materie legislativă, monarhul avea drept la inițiativă, putea convoca forul suprem al statului, decidea armistițiile, numea în funcții publice, își stabilea colaboratorii, primea rapoarte din provincii, lua alte hotărâri importante, cu excepția declarațiilor de război, încheierii păcii și a stabilirii impozitelor, ce urmau să obțină girul deputaților.

Printre inițiativele lui Gustav III amintim: desființarea torturii, libertatea presei, scutirea de impozite a familiilor țărănești ori muncitorești ce aveau cel puțin patru copii, distribuirea gratuită de medicamente, trimiterea unor medici la sate, organizarea grânelor publice, libertatea comerțului cu cereale, arendarea, pe termen lung, a domeniilor Coroanei, drepturi civile pentru evrei, fundarea Academiei Suedeze (1786). A făcut parte din categoria *despoților luminați* ai Europei secolului XVIII.

În contextul Revoluției moderne din Franța (1789) și al războaielor imperiale napoleoniene (1804-1814/1815), regele Gustav III a fost obligat să abdice și să părăsească Suedia. În septembrie 1809, s-a elaborat o altă **Constituție**, valabilă, cu importante modificări, și astăzi. Principiul fundamental devine *separarea* puterilor în stat, concept modern al luministului francez Montesquieu (1689-1755), înscris în opera **Spiritul legilor**. Se garantau: libertatea și siguranța tuturor cetățenilor, egalitatea în fața legilor, dreptul lor natural de a se bucura pentru viața cotidiană. Regele deținea puterea executivă, împreună cu guvernul, iar Dieta/ Parlamentul (*Riksdag*), pe cea legislativă. Avea datoria să voteze, de acord cu suveranul, prevalent, impozitele generale.

Monarhul suedez, Carol XIII (1809-1818), pe baza **Constituției** din 1809, folosea consilieri de stat, aleși prin voința sa, care deveneau răspunzători în fața Parlamentului pentru faptele lor. Era prevăzut ca forul legislativ să se întrunească cel puțin la cinci ani, când analiza activitatea Consiliului de Stat și problemele financiare ale țării. S-a decis „*egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor în ce privește ocuparea celor mai înalte funcții*”. Nu peste mult timp, cunoscutul compozitor Richard Dybeck (1811-1877) va compune cântecul **Du gamla, du fria (Bătrâne om liber)**, devenit, ulterior, **Imn Național**.

La începutul secolului XIX, Suedia relansează doctrina *scandinavismului*, cultivând ideea unificării cu Norvegia. Ca dovadă, în

august 1815, atât *Riksdag*-ul suedez, cât și *Storting*-ul norvegian (parlamente) au votat **Actul Regatului**, ce stabilea mai multe direcții comune de acțiune, privite cu suspiciune de puterile Europei. Documentul a rămas valabil până în 1905. Deși aflată în tabăra învingătorilor de la Waterloo (18 iunie 1815), prin hotărârile *Congresului de la Viena* din 1815, care a luat decizii postnapoleoniene, Suedia a pierdut mai multe provincii germane, stăpânite de peste 150 de ani, cum era Pomerania, anexată de Prusia. I se recunoștea, însă, **Tratatul de la Kiel** (1814), când Danemarca renunța, în favoarea Suediei, la stăpânirea Norvegiei. Aceste clarificări au dus, în final, la stabilitatea întinderii teritoriale a țării, păstrată, constant, indiferent de politica promovată de partidele angajate în lupta pentru putere.

În octombrie 1865, are loc modificarea **Constituției** din septembrie 1809, fiind instituit Parlamentul *bicameral*, format din Camera Superioară și Camera Inferioară, desființându-se, așadar, *Riksdag*-ul tradițional, structurat pe cele patru stări medievale amintite anterior. Limba suedeză devine obligatorie pe toate treptele administrației naționale. Se completează, tot atunci, **Legea învățământului primar** (1841) precum și **Codul penal** (1842), sunt precizate mai bine atribuțiile ministerelor existente, iar pe plan extern, se menținea statutul de neutralitate, decis în 1834, pe timpul domniei lui Carol XIV Ioan (1818-1844), rege al Suediei și Norvegiei.

Guvernarea centrală suedeză a urmărit, la începutul secolului XX, îndeplinirea principalelor obiective naționale: reforma armatei, reforma fiscală, protecționismul vamal, votul universal, pacifismul zonal. Acestea au fost rezolvate convenabil, în cea mai mare parte, pentru toate categoriile sociale și forțele politice, datorită inițiativelor legislative parlamentare ale regelui Gustav V (1907-1950). Înaintea primei conflagrații mondiale, înalții funcționari de stat au definitivat: **Legea protecției muncii** (1912), îmbunătățită consecvent de-a lungul deceniilor; **Legea asigurărilor populare de bătrânețe** (1913); **Legea construirii de locuințe în mediul rural**; **Legea pentru reducerea emigrației**. De asemenea, Parlamentul de la Stockholm a fost organizat în mai multe comisii.

Pe timpul Primului Război Mondial (1914-1918), Suedia s-a declarat și a rămas neutră, forțele politice interne realizând, în multe ipostaze, o benefică *pace socială*. Guvernarea a avut de preîntâmpinat numeroase greutăți, specifice, mai ales, domeniului aprovizionării cu alimente și combustibil. După încheierea ostilităților, **Constituția** suedeză din 1809 a primit un alt amendament major, înscriind *votul universal* pentru toți cetățenii care aveau 23 de ani, indiferent de religie, sex, etnie. Era elaborată și o nouă **Lege electorală**. Prin demersuri specifice, s-a realizat evidența electoratului pe circumscripții locale, zonale și provinciale, stabilindu-se

norma de reprezentare parlamentară în raport cu demografiile urbane sau rurale din etapa imediat următoare.

La alegerile din 1919, rezultatele pentru Camera Superioară au relevat un nou raport al opiniilor în *Riksdag* (Parlament), deoarece au fost aleși: 49 de deputați social-democrați, 41 de deputați liberali, 38 de deputați conservatori, 19 deputați agrarieni, trei deputați social-democrați de stânga. Se defineau, astfel, doctrinele proprii celor cinci partide politice suedeze contemporane (în 2009, șase).

Perioada interbelică exprimă, pentru Suedia, câteva aspecte contradictorii. Astfel, în timp ce instabilitatea guvernamentală a fost deosebit de evidentă, economia națională, începând, mai ales, cu 1923, a înregistrat salturi spectaculoase, iar pe fundalul confruntărilor politice electorale, regăsite, apoi, în Parlament, s-au adoptat diverse legi cu caracter social, folositoare, prevalent, proprietarilor mici și mijlocii. Ca dovadă, se organizează: *Comisia de Stat pentru Șomaj*, *Comisia Socială Regală*, *Cooperativele pentru consum (Kf)*. Sunt reduse, în 1925, efectivele militare profesionale, ceea ce favorizează industria civilă și diminuează cheltuielile bugetare, căile ferate particulare se etatizează, iar în 1927, are loc reforma învățământului. Este înființat *Tribunalul Muncii*, care urmărea aplicarea **Legii contractelor colective**, ori soluționarea litigiilor între patronat și angajați. Moneda națională concurează, cu succes, celelalte *etaloane* din Europa Occidentală sau America de Nord.

Un anumit *recul* s-a observat în 1931-1934, când numărul șomerilor crește alarmant, iar conflictele greviste se amplifică. Administrația centrală, din localitățile urbane, uneori și cea rurală, va face eforturi considerabile, sprijinită inclusiv de monarhie, pentru redresarea situațiilor limită. La 24 septembrie 1932, în plină criză economică, regele, interpretând rezultatele alegerilor parlamentare, acceptă formarea unei guvernări social-democrate, prelungită, printr-o colaborare cu agrarieni, până la 19 septembrie 1936.

Deceniile 1932-1936 s-au bazat pe aplicarea a două principii: libertatea de acțiune a individului sau a comunităților; evoluția industriei autohtone, cuprinsă într-un amplu angrenaj de convenții internaționale, cu precădere în așa-numita *Grupă Oslo*. Practica tarife vamale protecționiste, deopotrivă, pentru toate statele aderente. Este lansat, totodată, un vast program de lucrări publice, votat în 1933 și reactualizat de mai multe ori, sub deviza *Folk Hemmet (Căminul poporului)*. Din 1937, s-a legiferat ziua de muncă de opt ore și în cazul muncitorilor agricoli, se introduc, pentru majoritatea categoriilor sociale, concediile plătite, iar în 1938, prin originala *pace industrială*, se decide preavizul de opt zile în cazul întreruperii lucrului, intrării în șomaj, falimentului.

Asemenea oportunități au determinat ca Suedia, anterior noii conflagrații mondiale, să se plaseze, de exemplu, în contextul european al consumurilor, pe primele locuri la: lapte (I), zahăr (III), carne (IV). Localitățile erau catalogate prin raportare la *prețul vieții*, ceea ce implica diferențieri în sistemul impozitelor, salariilor, pensiilor.

Cel de *Al doilea Război Mondial* (1939-1945) conferă Suediei posibilitatea să-și mențină statutul de neutralitate. Amenințarea externă a creat *pacea cetățenească (burgfrieden)*, cadru favorizant pentru stabilitatea și unitatea țării. La 13 decembrie 1939, guvernarea începe fie aplicată de un nou executiv, unde, alături de majoritarii social-democrați, întâlnim doi miniștri conservatori și alți doi miniștri liberali. În discursul de investitură, primul ministru, Per Albin Hansson, unul dintre cei mai apreciați suedezi ai etapei, a declarat: „*Loialitatea față de națiune trebuie să premerge pe cea față de partid!*”.

Printr-o atitudine diplomatică bine calculată, monarhia și administrația centrală au convenit, cu *alianțele războinice*, serviciile pe care Suedia le putea oferi acestora, respectând, permanent, calitatea militară de stat neutru. Acționând precaut, în spiritul *scandinavismului*, existent, sub diferite modalități, de-a lungul secolelor, guvernul de la Stockholm a conlucrat special cu Norvegia și Danemarca, ocupate de Germania fascistă. Astfel, conducerea norvegiană, aflată în exil la Londra, a deschis, *ad-hoc*, o ambasadă în Suedia. Aici s-a găsit înțelegerea necesară privind asigurarea de fonduri și instructori pentru pregătirea viitorilor specialiști din poliția ce urma să preia controlul la Oslo, după victoria previzibilă a *Națiunilor Unite*. Până la sfârșitul războiului, forurile suedeze au investit sume importante în scopul întreținerii și profesionalizării a peste 15 000 de norvegieni și 5 000 de danezi.

Așa cum s-a precizat la începutul sintezei, etapa postbelică a impus în lume, cu succes, *modelul suedez*. Activitatea diverselor compartimente fiind convergentă principiilor *monarhiei constituționale*, Suedia a devenit o țară deosebit de prosperă, al cărui sistem guvernamental a fost și rămâne benefic pentru națiune. Dintre multiplele modalități favorizante redimensionării contemporane a statului, amintim: promovarea valorilor în toate domeniile; stimularea inițiativei personale, de grup ori comunitară; extinderea cercetării științifice; naționalizarea unităților economice nerentabile; colaborarea constructivă dintre toți factorii implicați în administrație; evitarea tulburărilor sociale și a disputelor externe; ajustarea continuă, proporțională, a costului vieții cu salariile, pensiile sau impozitele; evoluția armonioasă a tuturor provinciilor tradiționale; creșterea producțiilor agricole; comerț extern din ce în ce mai activ.

Un aspect particular al modelului suedez este implicarea civică în domeniile contemporane majore, cu deosebire pentru mai buna organizare și funcționare a învățământului, sănătății, asigurărilor sociale, depoluării. Ca dovadă, susținând ultimul obiectiv, s-au înființat, sub deviza „*Påstråfi Suedia curată!*”: Administrația Națională pentru Protecția Mediului și Asociația Suedeză pentru Protecția Naturii.

Actuala **Constituție** suedeză se bazează, ca principii fundamentale, pe cea din septembrie 1809, amendată, ulterior, de mai multe ori, cu deosebire la 1 ianuarie 1975. În textul **Constituției** regăsim patru **legi** esențiale: stabilirea formei de guvernământ monarhică (1809); reglementarea succesiunii la tron (1810); funcționarea Parlamentului, numit *Riksdag* (1866); libertatea presei (1949). În 1968-1969 s-a completat **Constituția** cu prevederea referitoare la trecerea, din 1971, la sistemul parlamentar unicameral.

Forul legislativ, ales prin vot universal, exprimând, așadar, *democrația reprezentativă*, deține puterea supremă în stat, regele având, constant, îndatoriri reprezentative. Suveranii săi îl consideră „*simbol al unității naționale*”. Primul ministru este investit, sau își prezintă mandatul, în relație directă cu președintele Parlamentului.

În 1953, s-a aplicat o nouă reformă administrativă. Datorită exodului rural, cele 2 570 de sate, existente atunci, multe depopulate, au fost structurate în 800 de comune mai mari, fiecare având cel puțin 2 000 de locuitori. Acum, Suedia se împarte în 24 de *länuri* (județe, regiuni, prefecturi), cuprinzând 284 de municipalități, 13 diocenze, 2 570 de parohii, 23 de consilii districtuale.

Particularitate deosebită ilustrează sistemul de pensii. Pentru acordarea anumitor *sporuri* complementare (*ATP*), s-a organizat un *referendum* (1957), rezultatul afirmativ determinând elaborarea **Proiectului de lege**. A fost aprobat de Parlament (1959), cu un singur vot în plus, aparținând unui liberal disident al opoziției. Legea este aplicată și astăzi.

Nivelul general al civilizației suedeze implică nuanțarea fiscalității. Astfel, taxele pentru stat, comună, biserică, sindicat, asigurări, asociație obștească ori profesională, au ajuns uneori, prin anii 1960-1970, la un quantum între 40-70% din veniturile personale. Deși principiul descentralizării s-a aplicat în cele mai multe domenii, totuși, din 1965, poliția a trecut sub finanțarea statului, diminuând, prin aceasta, contribuția cetățenească pentru sectorul respectiv.

Municipalitățile se ocupă, primordial, de școli. Toți copiii încep să învețe la șapte ani, studiind, obligatoriu, nouă ani, apoi, alți doi-trei ani în instituții speciale, după care, prin selecție, pot urma studii superioare.

Cursurile, manualele și mesele la școală sunt gratuite. Totodată, municipalitățile au în grijă asistența pentru vârstnici, mediază, colaborând cu sindicatele, respectarea săptămânii însumând maximum 40 de ore de lucru, asigurarea condițiilor rezonabile de muncă, achitarea concediului plătit și a pensiilor. Toate acestea se susțin prin impozite, reprezentând, de regulă, peste 1/3 din veniturile celor activi.

La rândul lor, Consiliile districtuale au ca principală preocupare organizarea serviciilor de asistență medicală, ce se oferă gratuit, cu unele excepții, tuturor locuitorilor, atât în spitale, cât și prin centre mici, integrate, efectiv, comunităților. Contribuțiile percepute revin, în bună măsură, forurilor municipale și districtuale.

Parlamentul suedez, în structură unicamerală, are 349 de deputați, reprezentând cel mai înalt organism de decizie al statului. Guvernul se formează dintre specialiștii ce constituie, în *Riksdag*, majoritatea colaborării legislative a celor șase partide importante: două socialiste, trei nesocialiste, precum și *verzii* (militează pentru acuratețea mediului înconjurător). Alegerile generale conferă posibilitatea stabilirii și a componenței conducerii administrațiilor locale, având mandat de trei ani.

Moneda oficială a Suediei rămâne Krona (Coroana), divizată în 100 de Öre. Circulă paralel cu *euro*. Stema sugerează, preponderent, însemnele regale și specificul preocupărilor tradiționale. *Drapelul*, raport 5:8, este unicolor (albastru deschis), înscrie o cruce galbenă, așezată în sensul dinspre catarg, având brațul drept prelungit pe orizontală.

Suedia, numită, frecvent, *Sverige*, a devenit membru al *Uniunii Europene* prin *Văzul IV*, aderând, la structurile continentale, împreună cu Austria și Finlanda (1 ianuarie 1995). Pe baza unui *referendum* din 1980, se opune, vehement, producerii, proliferării și folosirii energiei nucleare. Nu a aderat la *NATO*.

În schimb agreează, încă din 1952, cooperarea cu țările din zonă, prin *Consiliul Nordic*, definit conform **Agrementului de la Helsinki** (1962). De asemenea, în 1999, Suedia s-a pronunțat, oficial, împotriva sistemului financiar și monetar *Euro*, dar și a **Proiectului Constituțional**, deciziile fiind adoptate de guvernul condus de Goran Persson.

Pentru forul legislativ de la Strasbourg, Suedia are, după 1 ianuarie 2007, când s-a acceptat intrarea Bulgariei și a României în Uniunea Europeană, ajungându-se, astfel, la 27 de țări comunitare, un număr de 19 deputați. Dispune de zece voturi ponderale în Consiliul European de Miniștri, câte 12 experți în Comitetul Economic și Social, respectiv, în Comitetul Regiunilor. Pentru 2004-2009, a fost reprezentată, în Comisia Executivă (*Guvernul*) de la Bruxelles de un comisar (Margot Wallström,

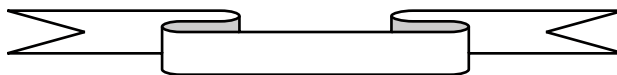
vicepreședinte, Relații instituționale și strategia de comunicare), dar și de un judecător la Curtea de Justiție.

A condus, ca președinte, Consiliul de Miniștri al Uniunii Europene (UE) în semestrul I din 2001, după Franța, fiind urmată de Belgia, precum și în semestrul II din 2009, continuând mandatul Cehiei. Direcționările strategiei naționale, coroborate, principial, sensurilor istoriei actuale, sunt stabilite în *Metropola Nordului*, Stockholm. Capitală a Suediei din secolul XVI, a fost, inițial, *cetate* medievală a veacului XII, ridicată, așadar, pe vatra vechii așezări Sigtuna, amintită mai sus.

Important port la Marea Baltică și Lacul Mälaren, orașul Stockholm, întemeiat de Birger Jarl (statut urban, 1250), completează renumele statelor UE prin: edificiul Cavalerilor (biserica din secolul XIII), așezământ denumit, frecvent, *Panteonul suedez*, Palatul regal (XVII-XVIII); Casa Nobilimii (XVII); Institutul *Nobel*; Stockholms Universitet (1877), mai vechi fiind, însă, *Universitet i Uppsala* (1477) și *Lunds Universitet* (1666); Nordiska Museet; Centrul *Svensk Film*. Contemporaneitatea economică suedeză se bazează pe industria *rafinată* din Stockholm, *cvartalele* moderne, instituțiile conferințelor diplomației internaționale.

Totuși, efectele crizei financiare mondiale se resimt și în Suedia. Asemenea context transformă *rata de participare* a cetățenilor la alegerile europarlamentare din 7 iunie 2009, ori atitudinea lor față de reformarea Uniunii, lansată în Portugalia (2007), într-un adevărat *seismograf* comunitar. Șeful statului este regele. Din 1973: Carl Gustav. Sărbătoarea Națională se consemnează, anual, la 6 Iunie și 30 Aprilie. În actualul legislativ de la Strasbourg (2009-2014), Suedia are 18 deputați.

Sub președinție suedeză (iulie-decembrie 2009): s-a întrunit noul Parlament European; Irlanda, Polonia și Cehia au semnat **Tratatul de la Lisabona** (2007), devenit funcțional începând cu 1 decembrie 2009; *summit*-ul de toamnă (Bruxelles, 19 noiembrie 2009), a ales, în premieră, președintele și vicepreședintele Consiliului UE; șeful Comisiei Europene a nominalizat noii *miniștri* continentali (2009-2014).

27. UNGARIA

La 1 mai 2004, împreună cu alte nouă state europene (Cehia, Cipru, Estonia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, Slovacia, Slovenia), *Ungaria* a intrat, oficial, în structurile continentale actuale, folosind, ceea ce numim, ca succesiune a construcției contemporane, *Válul V*. Având reședința la Budapesta, adăuga, teritorial, *Uniunii Europene (UE)*, 93 030 de km², demografia reprezentând, aproximativ, 10 400 000 de locuitori, fără a se lua în calcul diaspora aflată pe diferite alte coordonate geografice.

Ca formă instituțională, Ungaria este *republică parlamentară*, a cărei istorie tradițională prezintă un mare interes pentru *dinamica* Europei Centrale. Efectiv, așezarea maghiarilor în acest *perimetru* datează din secolele IX-X. Anterior, cea mai pregnantă *pecete* a fost lăsată de romani, prin organizarea, în zonă, a Provinciei *Pannonia* (10 î.Hr.), părăsită sub presiunea *migratorilor timpurii*. De aceea, în secolele IV-V, teritoriul de astăzi al Ungariei a făcut parte din *Imperiul Hunilor*, distrus, total, în confruntările militare cu armatele occidentale premedievale (451-454). Sunt urmași, succesiv, de gepizi (V-VI) și avari (VI-VIII), atrași spre alte spații europene (Boemia, Moravia, Slovacia).

Maghiarii au fost integrați, inițial, triburilor *fino-ugrice*. Plecați din ținuturile Fluviului Volga, se stabilesc, apoi, în spațialitățile europene amintite (896-900), fiind conduși de Arpad (896-907), fondator de dinastie, personalitate distinctă pentru perioada incipientă a întemeierilor statale.

Un moment important al constituirii Ungariei a devenit, ca sens istoric european, adoptarea creștinismului de factură catolică occidentală, pe timpul regelui Ștefan I (997-1038), numit, inițial, Vaic/Veic, și al Marelui Pontif Silvestru II (999-1003). Procesiunea s-a derulat în localitatea Strigoniu (1001).

Spre mijlocul secolului XIII (1241), Ungaria medievală a fost pustiită de grupurile mongolilor (*migratori târzii*), iar în vremea regelui Carol Robert de Anjou (1308-1342), realizează mai multe campanii spre Sud-Estul Europei, monarhul pierzând, însă, confruntarea cu Basarab I (1310-1352) de la Posada (9-12 noiembrie 1330), după cum precizează **Cronicum pictum Vindobonense**, atribuită lui Kalti Mark.

Datorită politicii externe deosebit de active, regele maghiar, Ludovic cel Mare (1342-1382), va deveni, în 1370, inclusiv suveran al Poloniei. Intrată în conflict cu Imperiul Otoman, Ungaria s-a bazat, deseori, pe ajutorul românilor din Transilvania, mai ales prin efectivele voievodului Iancu de Hunedoara (1441-1446, 1448).

În cea de a doua jumătate a secolului XV, Ungaria cunoaște *apogeul* medieval, domnia lui Matei Corvin (1458-1490) fiind considerată una dintre cele mai *productive*, atât ca dezvoltare internă, dar, în special, pentru exprimările adiacente, direcționate spre suprațere subcontinentală.

Diminuarea rolului european al Regatului Maghiar s-a datorat, prevalent, factorilor externi ai secolului XVI, cu deosebire insucceselor înregistrate în *disputele ostășești* cu *Înalta Poartă*, față de care Viena nu era poziționată foarte clar. Așa se explică, de exemplu, înfrângerea de la Mohacs (29 august 1526), dar, mai ales, cea de la Buda (29 august 1541), când, practic, Ungaria se dădea teritorial.

Este momentul istoric al interferenței, pe arealul acestui stat, a două *Mari Puteri* ale vremii, Imperiul Habsburgic (ocupa cea mai mare parte a zonelor apusene, aflate dincolo de Fluviul Dunărea), respectiv, Imperiul Otoman, care înființa, în partea centrală a Ungariei, *Pașalâcul de la Buda* și subordona, nemijlocit, Transilvania. Așadar, se poate observa că în Europa premodernă, primul stat supus *partajării* a devenit Ungaria, urmat, peste 200 de ani, de Polonia. Cu toate acestea, Budapesta va înființa Universitate proprie în 1635, iar administrativ, Ungaria va rămâne organizată, permanent, în *comitate*.

Prelungitele confruntări militare dintre habsburgi și *Înalta Poartă* favorizează schimbarea *dominatorilor*. Astfel, după insuccesul Imperiului Otoman, considerat, frecvent, *Al doilea asediu asupra Vienei* (17 iulie-12 septembrie 1683), *Imperiul Habsburgic* a ocupat, total, Ungaria. Noua realitate era confirmată prin **Tratatul de pace de la Karlowitz** (26 ianuarie 1699).

Turcia se recunoștea *dislocată* din centrul Europei. Primul asediu asupra Vienei (1529) adusese avantaje *Semilunei*.

Răbufnirea orgoliului național maghiar se manifestă, suficient de puternic, pe timpul evenimentelor revoluționare din 1848-1849. Așa, de exemplu, la 14 aprilie 1849, Ungaria proclamă, *unilateral*, independența statală față de *Imperiul Vinez*, inițiativa fiind prezentată de liderul Lajos Kossuth (1802-1894). Finalul revoluției nu a favorizat, însă, un atare demers, victoria habsburgilor de la Șiria fiind concludentă.

Totuși, diplomația s-a dovedit, în continuare, o cale profitabilă, favorizând instaurarea (5/17 februarie 1867), a dualismului Austro-Ungar. Deși se menținea forma de stat imperială, Viena a permis transformarea Ungariei, dintr-o provincie a *Casei monarhice*, într-un regat distinct. Împăratul Franz Joseph I (1848-1916) devenea conducător al Ungariei (*Uniune personală*) la 8 iunie 1867, existând două parlamente, două guverne și trei ministere care acționau unitar (finanțe, armată, externe). Asemenea structură se va menține până spre finalul Primului Război Mondial (1914-1918).

Făcând parte din *Puterile Centrale*, Imperiul Austro-Ungar, *surclasat* pe toate aliniamentele unde acționa, se va destrăma. La 16 noiembrie 1918, Ungaria s-a proclamat republică independentă și va gestiona, de pe această *platformă*, cerințele impuse prin **Tratatul de Pace din Sistemul Paris-Versailles** (1919-1920).

Considerat stat învins, oficialii de la Budapesta au acceptat, *finalmente*, condițiile stipulate în **Tratatul de la Trianon** (4 iunie 1920) cu *Antanta* și aliații grupării militare victorioase. Ca urmare, se vor alimenta, pentru perioada interbelică, starea de *frustrare* și revizionismul, al căror exponent a fost amiralul Miklos Horthy (1868-1957), om politic, devenit dictator (1920-1944), proclamat, la 23 martie 1920, regent. Pentru etapa 30 martie-14 noiembrie 1921, Carol IV de Habsburg a acționat, fără succes, în sensul ocupării tronului Ungariei.

Promovând principiile colaborării cu statele fasciste, Budapesta a aderat, în 1939, la *Axă*, respectiv, *Pactul Anticomintern*, luptând, în prima parte a celui de Al Doilea Război Mondial (1939-1944), alături de Germania, împotriva Iugoslaviei și a URSS. După succesul *Alianțelor*, Miklos Horthy s-a refugiat în Portugalia.

Pentru 1944-1945, Ungaria a suportat, succesiv, ocupația Germaniei (martie 1944), dar și a *Națiunilor Unite* (aprilie 1945), victorioase în conflagrația amintită. Prin **Tratatul de Pace de la Paris** (10 februarie 1947), a fost redusă la granițele din 1937, ceea ce a presupus anularea, *de iure și de facto*, a **Diktatelor de la Viena**, prin care Budapesta obținuse

teritorii slovace (2 noiembrie 1938) și românești (30 august 1940).

Devenită, postbelic, Republica Populară Ungaria (1 februarie 1946), intră sub influență sovietică, având importante efective ale *Armatei Roșii* în multe dintre așezările urbane și rurale. Aspectele demonstau existența *Războiului Rece* și a *Cortinei de Fier* dintre Occidentul și Orientul Europei înainte de 1989. Noua **Constituție**, care ilustra realitatea democrației populare, s-a adoptat la 18 august 1949.

De asemenea, tot în 1949, Ungaria devenea stat fondator al *CAER*, iar 1955 îi confirmă apartenența la **Tratatul de la Varșovia**, dar și la *ONU*. Cu toate acestea, locuitorii s-au ridicat, în 1956, împotriva regimului politic, *orchestrat* de la Moscova, menținut datorită prezenței militare sovietice. Revoluția de la Budapesta, derulată în etapa 23 octombrie-4 noiembrie 1956, este prima acțiune anticomunistă de proporții după stabilirea zonelor de influență ale învingătorilor din cel de Al Doilea Război Mondial: *Ialta* (4-11 februarie 1945) și *Potsdam* (17 iulie-2 august 1945). Folosind armele, efectivele militare de ocupație, în colaborare cu factorii politici responsabili maghiari, au reinstaurat ordinea, evenimentele ilustrând o anumită stare de spirit, existentă în statele plasate sub tutela Kremlinului.

Preocupat de reformarea sistemului, *Partidul Muncitoresc Socialist Ungar* va decide, în 1988, schimbarea liderului János Kádár (n. 1912), aflat la conducere, ca prim-secretar, din 1956, îndeplinind, pentru etapele 1956-1958 și 1961-1965, inclusiv funcția de președinte al guvernului maghiar.

În 1989, viața politică și civică din Ungaria a relansat acțiunile democrației reale. La 4 decembrie 1989, ultimul conducător al partidului maghiar de guvernământ, Rezso Nyers, succesorul lui János Kádár, a participat la întâlnirea de la Moscova cu Mihail Gorbaciov, conducătorul *URSS*, care a relatat despre convorbirile sale cu președintele *SUA*, George Bush, din Malta (2-4 decembrie 1989). S-a aflat, atunci, pentru ultima dată, alături de liderii: Wojciech Jaruzelski (Polonia), Petăr Mladenov, înlocuitorul lui Todor Jivkov (Bulgaria), Egon Krenz, succesorul lui Erich Honeker (Germania Democrată), Karel Urbanek, înlocuitorul lui Gustav Husak (Cehoslovacia), Nicolae Ceaușescu (România).

Statele nominalizate vor înregistra, spre finalul anului 1989, schimbări esențiale, printre acestea aflându-se și cele de la Budapesta. Noii conducători maghiari, aduși la putere prin demonstrații prelungite, au obținut, ca succes major, retragerea *trupelor sovietice*, care, oficial, au *părăsit* Ungaria la 19 iunie 1991.

Apoi, în 1995, Ungaria a încheiat **Acordul de bună-vecinătate cu Slovacia**, iar la 12 martie 1999, era admisă în *NATO*, concomitent cu Cehia și Polonia. Tratatul pentru admiterea în *UE* au început la 16 iulie 1997.

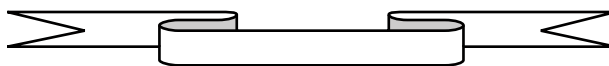
Alegerile din aprilie 2002 aduc cele mai multe mandate parlamentare interne *Partidului Socialist*, adept al accelerării procesului aderării la noile structuri continentale. În același timp, Ungaria, Cehia și Polonia au constituit *Grupul de la Vîșegrad*, o adevărată *troică* regională, prin intermediul *alianței* pregătindu-se, *unitar*, aderarea la *NATO* și la *UE*. A avut caracter *închis*, iar deciziile fiecărui stat component, referitoare la politica externă, deveneau *operante* numai după acordul celorlalți parteneri.

Așa cum s-a precizat mai sus, primirea Ungariei în *UE* are loc la 1 mai 2004, atunci când drapelul național tricolor, format din nuanțele *verde, alb, roșu*, a fost arborat, în mod festiv, ca premieră, la Bruxelles, Strasbourg și pe alte *catarge* continentale. După 1 ianuarie 2007 (aderarea Bulgariei și a României la *UE*), Ungaria avea: 24 de locuri în Parlamentul European, 12 voturi în Consiliul de Miniștri, câte 12 experți în Comitetul Economic și Social, respectiv, în Comitetul Regiunilor, un comisar în Comisia (*Guvernul*) Europei (László Kovács, *Fiscalitate și uniunea vamală*), un judecător la Curtea de Justiție. Cei mai mulți europarlamentari maghiari (13) făceau parte, în 2004, din grupul *popularilor*.

Ungaria va conduce *UE*, ca președinte al Consiliului de Miniștri, în semestrul I din 2011, continuând Belgia și precedând Polonia. Dovedind *apetență* pentru integrarea europeană, Budapesta intenționează să adopte sistemul *Euro* spre finalul acestui deceniu, sau la începutul primului an din cel următor. Treptat, istoria contemporană a Ungariei se conexează, așadar, spiritului proiectelor și preocupărilor continentale.

Din atare unghi de vedere, atitudinea față de preconizatele decizii elaborate după adoptarea finală a **Tratatului de Reformă de la Lisabona** (13 decembrie 2007), participarea la scrutinul european din 7 iunie 2009, ameliorarea efectelor crizei financiare mondiale, constituie repere concrete privind adaptarea Ungariei la cerințele și exigențele continentalizării.

Șeful statului este președintele republicii. În 2007: László Solyom. Sărbătoarea Națională se celebrează la 20 August și 23 Octombrie. În actualul legislativ de la Strasbourg (2009-2014), Ungaria are 22 de deputați.

ANEXE

1. SUCCESIUNEA SEMESTRIALĂ A STATELOR LA PREȘEDINȚIA CONSILIULUI EUROPEAN (1958-2009)

An	Semestru	Președinție consiliu	Ministru responsabil
1958	ianuarie - iunie	 Belgia	Victor Larock
	iulie - decembrie	 Germania	Siegfried Balke
1959	ianuarie - iunie	 Franța	Maurice Couve de Murville
	iulie - decembrie	 Italia	Giuseppe Pella
1960	ianuarie - iunie	 Luxemburg	Eugène Schaus
	iulie - decembrie	 Olanda	Joseph Luns
1961	ianuarie - iunie	 Belgia	Paul-Henri Spaak
	iulie - decembrie	 Germania	Gerhard Schröder
1962	ianuarie - iunie	 Franța	Maurice Couve de Murville
	iulie - decembrie	 Italia	Emilio Colombo
1963	ianuarie - iunie	 Luxemburg	Eugène Schaus
	iulie - decembrie	 Olanda	Joseph Luns
1964	ianuarie - iunie	 Belgia	Hendrik Fayat
	iulie - decembrie	 Germania	Gerhard Schröder
1965	ianuarie - iunie	 Franța	Maurice Couve de Murville
	iulie - decembrie	 Italia	Amintore Fanfani
1966	ianuarie - iunie	 Luxemburg	Pierre Werner
	iulie - decembrie	 Olanda	Barend Biesheuvel
1967	ianuarie - iunie	 Belgia	Renaat Van Elsende
	iulie - decembrie	 Germania	Willy Brandt
1968	ianuarie - iunie	 Franța	Maurice Couve de Murville
	iulie - decembrie	 Italia	Giuseppe Medici
1969	ianuarie - iunie	 Luxemburg	Pierre Grégoire
	iulie - decembrie	 Olanda	Joseph Luns
1970	ianuarie - iunie	 Belgia	Pierre Harmel
	iulie - decembrie	 Germania	Walter Scheel

PETRE POPA

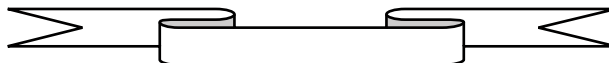
1971	ianuarie - iunie	 Franța	Maurice Schumann
	iulie - decembrie	 Italia	Aldo Moro
1972	ianuarie - iunie	 Luxemburg	Gaston Thorn
	iulie - decembrie	 Olanda	Norbert Schmelzer
1973	ianuarie - iunie	 Belgia	Pierre Harmel
	iulie - decembrie	 Danemarca	Ivar Nørgaard
1974	ianuarie - iunie	 Germania	Walter Scheel
	iulie - decembrie	 Franța	Jean Sauvagnargues
1975	ianuarie - iunie	 Irlanda	Garret FitzGerald
	iulie - decembrie	 Italia	Mariano Rumor
1976	ianuarie - iunie	 Luxemburg	Gaston Thorn
	iulie - decembrie	 Olanda	Max van der Stoel
1977	ianuarie - iunie	 Regatul Unit	Anthony Crosland, apoi David Owen
	iulie - decembrie	 Belgia	Henri Simonet
1978	ianuarie - iunie	 Danemarca	Knud Børge Andersen
	iulie - decembrie	 Germania	Hans-Dietrich Genscher
1979	ianuarie - iunie	 Franța	Jean François-Poncet
	iulie - decembrie	 Irlanda	Michael O'Kennedy
1980	ianuarie - iunie	 Italia	Attilio Ruffini
	iulie - decembrie	 Luxemburg	Colette Flesch
1981	ianuarie - iunie	 Olanda	Chris van der Klaauw
	iulie - decembrie	 Regatul Unit	Peter Carrington
1982	ianuarie - iunie	 Belgia	Leo Tindemans
	iulie - decembrie	 Danemarca	Uffe Ellemann-Jensen
1983	ianuarie - iunie	 Germania	Hans-Dietrich Genscher
	iulie - decembrie	 Grecia	Grigoris Varfis
1984	ianuarie - iunie	 Franța	Roland Dumas
	iulie - decembrie	 Irlanda	Peter Barry
1985	ianuarie - iunie	 Italia	Giulio Andreotti
	iulie - decembrie	 Luxemburg	Jacques Poos
1986	ianuarie - iunie	 Olanda	Hans van den Broek
	iulie - decembrie	 Regatul Unit	Geoffrey Howe

STATELE UNIUNII EUROPENE. SINTEZE ISTORICE

1987	ianuarie - iunie	 Belgia	Leo Tindemans
	iulie - decembrie	 Danemarca	Uffe Ellemann-Jensen
1988	ianuarie - iunie	 Germania	Hans-Dietrich Genscher
	iulie - decembrie	 Grecia	Theodoros Pangalos
1989	ianuarie - iunie	 Spania	Francisco Fernández Ordóñez
	iulie - decembrie	 Franța	Roland Dumas
1990	ianuarie - iunie	 Irlanda	Gerard Collins
	iulie - decembrie	 Italia	Gianni De Michelis
1991	ianuarie - iunie	 Luxemburg	Jacques Poos
	iulie - decembrie	 Olanda	Hans van den Broek
1992	ianuarie - iunie	 Portugalia	João de Deus Pinheiro
	iulie - decembrie	 Regatul Unit	Douglas Hurd
1993	ianuarie - iunie	 Danemarca	Poul Nyrup Rasmussen
	iulie - decembrie	 Belgia	Willy Claes
1994	ianuarie - iunie	 Grecia	Karolos Papoulias
	iulie - decembrie	 Germania	Klaus Kinkel
1995	ianuarie - iunie	 Franța	Alain Juppé
	iulie - decembrie	 Spania	Javier Solana
1996	ianuarie - iunie	 Italia	Lamberto Dini
	iulie - decembrie	 Irlanda	Dick Spring
1997	ianuarie - iunie	 Olanda	Hans van Mierlo
	iulie - decembrie	 Luxemburg	Jacques Poos
1998	ianuarie - iunie	 Regatul Unit	Robin Cook
	iulie - decembrie	 Austria	Wolfgang Schäussel
1999	ianuarie - iunie	 Germania	Joschka Fischer
	iulie - decembrie	 Finlanda	Tarja Halonen
2000	ianuarie - iunie	 Portugalia	Jaime Gama
	iulie - decembrie	 Franța	Hubert Védrine
2001	ianuarie - iunie	 Suedia	Anna Lindh
	iulie - decembrie	 Belgia	Louis Michel
2002	ianuarie - iunie	 Spania	Josep Piqué i Camps
	iulie - decembrie	 Danemarca	Per Stig Møller
2003	ianuarie - iunie	 Grecia	Georgios Papandreou
	iulie - decembrie	 Italia	Franco Frattini

PETRE POPA

2004	ianuarie - iunie	 Irlanda	Bertie Ahern	
	iulie - decembrie	 Olanda	Bernard Bot	
2005	ianuarie - iunie	 Luxemburg	Jean Asselborn	
	iulie - decembrie	 Regatul Unit	Jack Straw Douglas Alexander	
2006	ianuarie - iunie	 Austria	Ursula Plassnik	
	iulie - decembrie	 Finlanda	Matti Vanhanen	
	An*	Semestru	Președinție consiliu	Ministru responsabil
T1	2007	ianuarie - iunie	 Germania	Frank-Walter Steinmeier
		iulie - decembrie	 Portugalia	Luís Amado
T2	2008	ianuarie - iunie	 Slovenia	Dimitrij Rupel
		iulie - decembrie	 Franța	Bernard Kouchner
	2009	ianuarie - iunie	 Cehia	Karel Schwarzenberg Jan Kohout
		iulie - decembrie	 Suedia	Cecilia Malmström

**2. REPREZENTAREA STATELOR UNIUNII EUROPENE ÎN
PARLAMENTUL DE LA STRASBOURG (2009 -2014)**

Nr. crt	Țara	Deputați	Nr. crt.	Țara	Deputați
1	Austria	17	15	Lituania	12
2	Belgia	22	16	Luxemburg	6
3	Bulgaria	17	17	Malta	5
4	Cehia	22	18	Olanda	25
5	Cipru	6	19	Polonia	50
6	Danemarca	13	20	Portugalia	22
7	Estonia	6	21	Regatul Unit	72
8	Finlanda	13	22	România	33
9	Franța	72	23	Slovacia	13
10	Germania	99	24	Slovenia	7
11	Grecia	22	25	Spania	50
12	Irlanda	12	26	Suedia	18
13	Italia	72	27	Ungaria	22
14	Letonia	8	TOTAL		736

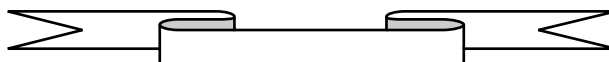
3. MEMBRII COMISIEI EUROPENE (2009-2014),
NOMINALIZAȚI LA 26 NOIEMBRIE 2009

1. **Austria** – JOHANNES HAHN (*Politică Regională*);
 2. **Belgia** – KAREL DE GUCHT (*Comerț*);
 3. **Bulgaria** – RUMIANA JELEVA (*Cooperare Internațională, Ajutor Umanitar și Răspuns în Situații de Criză*);
 4. **Cehia** – STEFAN FŮLE (*Extindere și Politică Europeană de Vecinătate*);
 5. **Cipru** – ANDROULLA VASSILIOU (*Educație, Cultură, Multilingvism și Tineret*);
 6. **Danemarca** – CONNIE HEDEGAARD (*Schimbări Climatice*);
 7. **Estonia** – SIIM KALLAS (*Transporturi*);
 8. **Finlanda** – OLLI REHN (*Afaceri Economice și Monetare*);
 9. **Franța** – MICHEL BARNIER (*Piață Internă și Servicii*);
 10. **Germania** – GÜNTHER OETTINGER (*Energie*);
 11. **Grecia** – MARIA DAMANAKI (*Afaceri Maritime și Pescuit*);
 12. **Irlanda** – MÁIRE GEOGHEGAN-QUINN (*Cercetare și Inovație*);
 13. **Italia** – ANTONIO TAJANI (*Industria și Antreprenoriat*);
 14. **Letonia** – ANDRIS PIEBALGS (*Dezvoltare*);
 15. **Lituania** – ALGIRDAS ŠEMETA (*Taxare, Uniune Valută, Audit și Anti-fraudă*);
 16. **Luxemburg** – VIVIANE REDING (*Justiție, Drepturi Fundamentale și Cetățenie*);
 17. **Malta** – JOHN DALLI (*Sănătate și Politică Consumatorilor*);
 18. **Olanda/Țările de Jos** – NEELIE KROES (*Agendă Digitală*);
 19. **Polonia** – JANUSZ LEWANDOWSKI (*Buget și Planificare Financiară*);
 20. **Portugalia** – JOSÉ MANUEL BARROSO (*Președinte*);
 21. **Regatul Unit** – CATHERINE ASHTON (*Înalt Reprezentant al UE pentru Afaceri Externe și Securitate, vicepreședinte, Consiliul European*);
 22. **România** – DACIAN CIOLOȘ (*Agricultură și Dezvoltare Rurală*);
 23. **Slovacia** – MAROS SEFCOVIC (*vicepreședinte pentru Relații Interinstituționale și Administrație*);
 24. **Slovenia** – JANEZ POTOČNIK (*Mediu*);
 25. **Spania** – JOAQUIN ALMUNIA (*vicepreședinte, Concurență*);
 26. **Suedia** – CECILIA MALMSTRÖM (*Afaceri Interne*);
 27. **Ungaria** – LÁSZLÓ ANDOR (*Ocuparea Forței de Muncă, Afaceri Sociale și Incluziune*).
-

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

- x Arlott, John ș.a., **Illustrated Guide to Britain**, London, 1985;
- x Auge, Claude, **Dictionnaires Encyclopédiques Généraux**, Librairie Larousse, Paris, 1925;
- x Berenger, Jean, **Istoria Imperiului Habsburgic**, Editura Teora, București. 2000;
- x Berstein, Serge, Milza, Pierre, **Istoria Europei**, Institutul European Iași, Iași, 1998, 1999;
- x Campus, Eliza, **Ideea federală în perioada interbelică**, Editura Academiei Române, București, 1993;
- x Ciachir, Nicolae, **Istoria politică a Europei de la Napoleon la Stalin**, Editura Oscar Print, București, 1998;
- x *** **Dicționar enciclopedic, I-IV**, Editura Enciclopedică, București, 1993-2006;
- x *** **Encyclopedie Française, I-XVII**, Editura Larousse, Paris, 1937;
- x Gautier, Théophile, **Spania**, Editura Sport-Turism, București, 1983;
- x Ghica, Luciana (Coord.), **Enciclopedia Uniunii Europene**, Editura Meronia, București, 2007;
- x Goldner, Sergiu (redactor), **Almanah URSS '88**, Agenția de Presă Novosti, Moscova, 1988;
- x Gusti, Dimitrie, **Enciclopedia României, I-IV**, Imprimeria Națională, București, 1938-1943;
- x Gypen, Lieven, **Belgique**, Elsevier Sequoia, Brussel, 1980;
- x Hen, Christian, Léonard, Jacques, **Uniunea Europeană**, Editura Coresi, București, 2002;
- x Hurdubețiu, Ion, **Istoria Suediei**, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1985;
- x Larousse, Pierre, **Marele dicționar al secolului al XIX-lea, I-XVII**, Paris, 1865-1867;
- x Ludwig, Emil, **Germanii. Dubla istorie a unei națiuni**, Editura Secolului XX, București, 1946;

-
- x Madaule, Jacques, **Istoria Franței**, Editura Politică, București, 1973;
 - x Mannerheim, C.G.E., **Memorii (finlandeze)**, Editura Militară, București, 2003;
 - x *** **Manual NATO**, Office of Information and Press NATO, Brussels, Belgium, 2001;
 - x Marseille, Jacques, **Les grand événements de l'histoire du monde**, Editure Larousse, Paris, 1999;
 - x Matei, Horia C. ș.a., **Statele lumii de la A la Z. Mică enciclopedie**, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975;
 - x Oțetea, Andrei (Coord.), **Istoria lumii în date**, Editura Enciclopedică Română, București, 1972;
 - x Pagden, Anthony (Coord.), **The Idea of Europe. From Antiquity to the European Union**, Edited by Cambridge University, Cambridge, 2000;
 - x Popa, Petre, **Europa. Destin continental**, Editura Universității din Pitești, Pitești, 2007;
 - x Popa, Petre, **Evoluții istorice moderne universale (1618-1848)**, Universitatea din Pitești, Pitești, 2006, 2007;
 - x Popa, Petre, **Redimensionări istorice naționale și continentale (1848-1918)**, Universitatea din Pitești, Pitești, 2006, 2007;
 - x Procacci, Giuliano, Tarolfi, Bernardino, **Passato e presente. Corso di storia, 1-3**, Firenze, 1975-1976;
 - x Roncayolo, Marcel, **Histoire du monde contemporaine**, Paris, 1973;
 - x *** **Roumanie. Esquisse encyclopédique**, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980;
 - x Santini, Loretta, **Roma e Vaticano**, Fotorapidacolor *Terni*, Roma, 1972;
 - x *** **The Encyclopedia Americana, I-XXX**, New York, 1976;
 - x *** **The Encyclopedia Britanica, I-XXIX**, London, 1929;
 - x Trzeciak, Ewa ș.a., **Panorama de l'histoire de la Pologne**, Varşovie, 1984,
 - x Urwin, Derek W., **Dicționar. Istorie și politică europeană (1945-1995)**, Institutul European Iași, Iași, 2000.

INDICE DE PERSOANE*

A

- Abd el-Krim – 187
 Abdul Hamid II – 23, 34
 Adami, E.F. – 124
 Adamkus, Valdas – 114
 Adenaur, Konrad – 70, 71
 Adolf de Nassau – 118
 Ahern, Bertie – 214
 Alaric II – 182
 Albert (episcop) – 105
 Albert de Buschoevden – 104
 Albert II – 19
 Albrecht I – 6
 Albrecht II – 6
 Aleksander (rege) – 112
 Aleksandru I – 53, 106, 136, 137
 Aleksandru II – 10, 48, 54
 Aleksandru III – 54
 Alexander, Douglas – 214
 Alexandru cel Bun – 112, 167
 Alexandru I – 178
 Alexandru Macedon – 81
 Alfons I – 141
 Alfons III – 141
 Alfons VI – 141
 Alfonso XII – 186
 Alfonso XIII – 186, 187, 189
 Alfonso, M. – 142
 Alfred cel Mare – 150, 151
 Ali Paşa – 34
 Almodovar, Pedro – 190
 Almunia, Joaquín – 191, 216
 Amado, Luís – 214
 Ana (sfântă) – 110
 Ana Maria (regină) – 142
 Ancus Moncius – 90
 Andersen, Knud Børge – 212
 Andersson, Ingvar – 193
 Andor, László – 216
 Andreotti, Giulio – 212
 Antigonizi (dinastie) – 81
 Antonescu, Ioan/Ion – 169
 Ariovist (german) – 115
 Aristotel (gânditor) – 81
 Arlott, John – 217
 Armand, Louis – 63
 Arpad (rege) – 206
 Arriaga, Manuel de – 143
 Arwidsson, Adolf – 55
 Asan (opozant) – 21
 Ashton, Catherine – 163, 216
 Asparuh (bulgar) – 21
 Asselborn, Jean – 214
 Atatürk, Mustafa K. – 82
 Attila (eponim) – 38
 Attlee, Clement R. – 35
 Auge, Claude – 217
 Auriol, Vincent – 61, 63
 Azaña y Diaz, M. – 187

B

- Badenberg (familie) – 6
 Balke, Siegfried – 211
 Ban Kyi Mun – 71
 Barnier, Michel – 216
 Barosso, J.M. – 145, 216

*Numele amintite de peste zece ori sunt consemnate prin *Passim*.

PETRE POPA

- Barrot, Jacques – 63
Barry, Peter – 212
Basarab (dinastie) – 167
Basarab I – 166, 207
Basileios II – 21
Basta, Gheorghe – 167
Bathory, Ștefan – 135
Battenberg, Alexandru – 23
Bălcescu, Nicolae – 167
Băsescu, Traian – 170
Beatrix (regină) – 132
Bech, Joseph – 120
Behrendt, Walter – 71
Beneš, Eduard – 28
Benso, Camillo de Cavour – 100
Berenger, Jean – 217
Berlaymont (casa) – 18
Bernard (sfânt) – 110
Berstein, Serge – 217
Bethlen, Gabriel – 167
Beyen, Johann – 132
Biesheuvel, Barend – 211
Bismarck, Otto von – 35, 68
Boc, Emil – 170
Bogdan I – 166
Boleslaw I – 135
Bonaparte, Joseph – 185
Bonaparte, Ludovic – 129
Bonaparte, Napoleon – 122
Borg, Joe – 124
Boris (țar) – 21, 23
Borrelles, F.J. – 191
Boru, Brian – 85
Bot, Bernard – 214
Boudouin (rege) – 17
Bourbon (dinastie) – Passim
Braekeller, Henri de – 18
Brahe, Per – 55
Brâncoveanu, C. – 167
Brandt, Willy – 211
Broek, Hans van den – 212, 213
Bruce, Eduard – 86
Brueghel, Jean – 18
Brueghel cel Bătrân, Pieter – 18
Brueghel cel Tânăr, Pieter – 18
Brükner, E. – 192
Burebista (rege) – 166
Bush, George – 123, 209
Buzek, Jerzy – 139
- ### C
- Cabral, Pedro – 142
Caesar, Iulius – 13, 95
Camps, Josep Piqué i – 213
Campus, Eliza – 217
Cantacuzino, Șerban – 167
Cantemir, Dimitrie – 34, 167
Canut cel Mare – 40, 151
Capețieni (dinastie) – 59
Carl Gustav – 205
Carmona, Antonio Oscar – 144
Carol cel Mare – 14, 59, 65, 100, 126
Carol de Lorena – 7
Carol I – 7, 168, 183
Carol I cel Pleșuv – 14, 59, 126
Carol II – 168, 169, 185
Carol III – 126, 185
Carol IV – 10, 15, 27, 116, 173, 185, 208
Carol V (*Quintul*) – Passim
Carol VI – 6, 8
Carol XI – 197
Carol XII – 47, 53, 198
Carol XIII – 199
Carol XIV Ioan – 200
Carol Robert – 207
Carol Temerarul – 15, 127
Carolingieni (dinastie) – 59, 126
Carrington, Peter – 212
-

Cazimir (cneaz) – 112
 Cazimir III – 135
 Ceallaigh, S.T.O. – 87
 Ceaușescu, Nicolae – 4, 29, 169, 209
 Cervantes, Miguel de – 190
 Charlotte (ducesă) – 118
 Chatene, Pierre – 63
 Chiril (învățat) – 21
 Churchill, W.L.S. – 36, 161
 Ciachir, Nicolae – 217
 Cioloș, Dacian – 216
 Ciorbea, Victor – 170
 Claes, Willy – 213
 Clerides, Glafcos – 39
 Clistene (legiuitor) – 78
 Clovis (rege) – 59
 Coburg (dinastie) – 23, 25, 161
 Collins, Gerard – 213
 Colombo, Emilio – 102, 211
 Columb, Cristofor – 142, 183
 Conrad de Mazovia – 105
 Constantin cel Mare – 98
 Constantin II – 83
 Constantin IV Pogonatul – 21
 Constantinescu, Emil – 170
 Cook, Robin – 213
 Coresi (eponim) – 217
 Cortes, Hernando – 190
 Coty, René – 61
 Cristian I – 41
 Cristian II – 41, 196
 Cristina (regină) – 197
 Cromwel, Oliver – 86, 161
 Crosland, Anthony – 212
 Cuza, Alexandru I – 168

D

Dali, Salvador – 190

Dalli, John – 216
 Damanaki, Maria – 216
 Decebal (rege) – 166
 Delafrance, Leonard – 18
 Delors, Jacques – 64
 Denктаş, Rauf R. – 38
 Dimas, Stavros – 84
 Dimitrov, Gheorghii – 24
 Dini, Lamberto – 213
 Dino, Bo Del – 102
 Diocletianus (împărat) – 98
 Don Juan – 7, 34, 184
 Don Quijote – 190
 Donell, Hugh O. – 86
 Dracon (legiuitor) – 76
 Drnovsek, Janez – 180
 Dubček, Alexander – 29
 Dumas, Roland – 212, 213
 Dumnezeu – 151
 Dybeck, Richard – 199

E

Ecaterina cea Mare – 22, 136
 Eduard I – 156, 157
 Eduard III – 155
 Ehrentrön, J. – 54
 Einaudi, Luigi – 101
 Einsenhower, D. – 130
 Elisabeta I – 184
 Elisabeta II – 36, 162
 Elslande, Renaat Van – 211
 Engel, Karl L. – 54
 Erik IX cel Sfânt – 46, 52, 194
 Eriksson, Knut – 194, 205
 Eriksson, Magnus – 196
 Eudes de Metz – 126
 Euric (rege) – 141, 182
 Eyck, Jean van – 18

PETRE POPA

F

Falkenhayn, Erich von – 24
Fanarioți (domni) – 167
Fanfani, Amintore – 211
Fayat, Hendrik – 211
Ferdinand de Aragon – 182, 183
Ferdinand de Saxa-Coburg – 23
Ferdinand I – 7, 9, 128, 142, 168,
184
Ferdinand VII – 185
Figel, Jan – 175
Filip II – 7, 128, 142, 184
Filip IV cel Frumos – 59
Filip V – 185
Fischer Boel, Mariann – 44
Fischer, Heinz – 11
Fischer, Joschka – 213
FitzGerald, Garret – 212
Flesch, Colette – 212
Fontaine, Nicole – 64
Francisc I – 9
Francisc II – 9
Francisco (sfânt) – 62
Franco, Francesco – 144, 188,
189, 190
Franz Ferdinand – 10
Franz Joseph I – 9, 173, 177, 208
Frattini, Franco – 102, 213
Frederic I Barbarossa – 6
Frederic II – 8, 67, 136
Frederic II de Hohenstaufen – 27,
104
Frederic III – 15, 128
Frederic VI – 42
Frederic VII – 42
Frederic VIII – 42
Frederic IX – 43
Frederic cel Frumos – 6
Frederic Wilhelm III – 68

Frederic Wilhelm IV – 69
Freibeira, Vaira V. – 108
Frya (zeiță) – 193
Füle, Stefan – 216

G

Gama, Jaime – 213
Gasperi, Alcide de – 101
Gaspovici, Ivan – 175
Gaudi, Antonio – 190
Gaulle, Charles de – 58, 60, 62,
130
Gauthier, Théophilie – 217
Gedymin (cneaz) – 111
Genscher, Hans-Dietrich – 212,
213
Geofhegan-Quinn, Maire – 216
George III – 86, 161
George V – 35, 86, 161
George VI – 35, 161
Geyl, Pieter – 131
Gheorghe (sfânt) – 124
Gheorghe Rakoczi II – 167
Gheorghiev, Kimon – 24
Gheorghiu Dej, Gh. – 169
Ghica, Luciana – 217
Gilles (sfânt) – 13
Gimbutas, Marija – 110
Girondini (guvernare) – 60
Giscard d'Estaing, V. – 63
Gizikis (general) – 37, 83
Goldner, Sergiu – 217
Gomes da Costa – 144
Gorbaciov, Mihail – 50, 123, 209
Gorm cel Bătrân – 40
Gotha (dinastie) – 161
Grégoire, Pierre – 211
Grigore VII – 66
Grigore IX – 105

Grivas, Theodoros – 35, 36
 Gronchi, Giovanni – 101
 Groza, Petru – 169
 Grybauskaitė, Dalia – 114
 Gucht, Karel de – 216
 Gudule (sfânt) – 13
 Guiscard, Robert – 121
 Güntz (eponim) – 104, 192
 Gustav I Wasa – 41, 55, 196, 197
 Gustav II Adolf – 194
 Gustav III – 199
 Gustav V – 200
 Gusti, Dimitrie – 217
 Gypen, Lieven – 217

H

Habsburg (dinastie) – Passim
 Hadrianus (împărat) – 97
 Hahn, Johannes – 216
 Halltein, Walter – 71
 Halonen, Tarja – 57, 213
 Hannibal (general) – 13
 Hanovra (dinastie) – 161
 Hansch, Klaus – 71
 Hansson, Per Albin – 202
 Harald I – 40
 Harmel, Pierre – 211, 212
 Havel, Václav – 29
 Hedegaard, Connie – 216
 Hen, Christian – 217
 Henric (mare duce) – 119
 Henric I – 141, 154
 Henric II – 66, 86, 154, 156
 Henric IV – 66
 Henric VII – 116, 158, 159
 Henric VIII – 159
 Henry (episcop) – 52
 Herodot (istoric) – 80
 Hirsch, Etienne – 63

Hitler, Adolf – II, 10, 69
 Hohenstaufen (dinastie) – 6, 116
 Hohenzollern (dinastie) – 67, 69
 Honeker, Erich – 209
 Honoriu III – 105
 Horthy, Miklos – 208
 Howard, Thomas – 184
 Howe, Geoffrey – 212
 Hristos (ființă supremă) – Passim
 Hübner, Danuta – 138
 Hurd, Douglas – 213
 Hurdubețiu, Ion – 217
 Husak, Gustav – 209

I

Iacob I – 157
 Iacobini (guvernare) – 60
 Iancu de Hunedoara – 207
 Iaroslav cel Înțelept – 46, 104,
 110
 Iglesias, Julio – 190
 Iliescu, Ion – 170
 Ilves, Toomas H. – 51
 Ina (rege) – 149
 Inocențiu III – 104
 Ioan (sfânt) – 121
 Ioan Asan II – 21
 Ioan fără Țară – 155
 Ioan I Tzimiskes – 21
 Ioan Paul II – 138
 Ioan XII – 127
 Ioaniți (ordin) – Passim
 Ionescu de la Brad, Ion – 4
 Iordanes (istoric) – 193
 Iosif II – 8, 177
 Iquala (plan) – 186
 Isabela I de Castilia – 182, 183
 Isabela II – 186
 Isărescu, Mugur – 170

PETRE POPA

Isidor din Sevilla – 182

Iustinian I – 33, 99, 156

J

Jadwiga (reginã) – 112, 135

Jagiello (dinastie, duce) – Passim

Jan III Sobieski – 135

Jarl, Birger – 205

Jaruzelski, W. – 209

Jean (sfânt, duce) – 13, 119

Jeleva, Rumiana – 216

Jenkins, Roy – 162

Jensen, Uffe Ellemann – 213

Jivkov, Todor – 25, 209

João (coregent) – 143

João IV – 142

Jose Manuel I – 143

José, Marcelo – 145

Juan Carlos – 189, 191

Juppé, Alain – 213

Jürgen (sfânt) – 46

K

Kachuk, Fazil – 38

Kaczynski, Lech – 138

Kadar, János – 209

Kalas, Siim – 51, 216

Kalti, Mark – 207

Kara, Mustafa – 7

Karagheorghevič (dinastie) – 178

Kerenski, Al. F. – 48

Kinkel, Klaus -

Kiprianou, Markos – 39

Klaauw, Chris van der – 212

Klaus, Vaclav – 30

Klepsch, Egon A. – 71

Knutsson, Eric – 195

Kohler, Horst – 71

Kohout, Jan – 214

Komensky, Jan – 175

Kosciusko, T. – 136

Kossuth, Lajos – 208

Kouchner, Bernard – 214

Kovács, László – 210

Krenz, Egon – 209

Kroes, Neelie – 132, 216

Kuneva, Meglena – 25

L

Laar, Martin – 51

Larock, Victor – 211

Larousse, Pierre – 217, 218

Lenin, V.I. – 48, 54

Leon (eponim) – 182

Léonard, Jacques – 217

Leopold I – 8, 16, 19

Leopold II – 17

Leopold III – 17

Lewandowski, Janusz – 216

Licurg (legiuitor) – 74

Lindh, Anna – 213

Lönnrot, Elio – 57

Lothar I – 100, 126

Ludovic (*Germanicu*) – 14, 66,
126

Ludovic cel Mare – 207

Ludovic I cel Pios – 65, 126, 127

Ludovic XI – 15

Ludovic XIII – 59

Ludovic XIV – 59, 115, 116, 117,
184

Ludwig, Emil – 217

Luns, Joseph – 211

Lusignan (familie) – 33

Lusignan, Gui de – 33

Lusignan, Pierre II de – 33

Luther, Martin – 47, 66

Luxemburg (duce, dinastie) –
Passim

M

- Mackensen, August von – 23
Madaule, Jacques – 218
Maeterlinck, Maurice – 18
Makarios III – 36, 37
Maleine (prințesă) – 18
Malfatti, Francesco – 102
Malmström, Cecilia – 214, 216
Mandelson, Peter – 162
Mannerheim, C.G.E. – 55, 218
Mansholt, Sicco L. – 132
Manuel d'Arriaga – 143
Manuel I – 141
Manuel II – 143
Margareta (regină) – 41, 46, 196
Margareta II – 44
Maria (regină) – 143
Maria Louisa – 9
Maria Tereza – 8, 177
Marseille, Jacques – 218
Marshall (plan) – 43, 62, 70, 87, 101, 189
Martino, Gaetano – 102
Mary (prințesă) – 129
Masaryk, Thomas G. – 28, 173
Matei Corvin – 207
Matei, Horia C. – 218
Mateiaș (eponim) – 4
Mavrocordat, Constantin – 167
Mayer, René – 63
McAleese, Mary – 88
McCreevy, Charlie – 87
McKinley, William – 186
Mečiar (militant) – 174
Medici, Giuseppe – 211
Mehmed IV – 7
Mejelaitis, E. – 110
Melisande (alegoric) – 18
Merkel, Angela – 71
Merovingieni (dinastie) – 59
Merx, Edy – 18
Metodiu (învățat) – 21
Michel, Louis – 19, 213
Michelis, Gianni De – 213
Mierlo, Hans van – 213
Mieszko I – 135
Mihai I – 168, 169
Mihai Viteazul – 166, 167
Mihnea III Radu – 167
Milza, Pierre – 217
Mindaugas (nobil) – 111
Mindel (eponim) – 104, 192
Mindovg (cnez) – 105, 111
Mircea cel Bătrân – 166
Mitsotakis, K. – 83
Mitterand, François – 62
Mladenov, Petar – 209
Moise (profet) – 151
Møller, Per Stig – 213
Molotov, V. – 49, 55
Monnet, Jean – 58, 63, 64
Monroe, James – 186
Montesquieu (filosof) – 60, 199
Moro, Aldo – 102, 212
Mouskos, Mihail Ch. – 36
Murville, Maurice Couve de – 211
Mussolini, Benito – 101, 188

N

- Napoleon I – Passim
Napoleon II – 9
Napoleon III – 60, 68, 100
Napolitano, Giorgio – 102
Năstase, Adrian – 170
Neill, Hugh O. – 86
Neill, Shane O. – 86
-

PETRE POPA

- Nelson, Horatio – 122
Nepos, Iulius – 182
Nicolae I – 53
Nicolae II – 54
Nobel (eponim) – 18, 205
Nørgaard, Ivar – 212
Notre Dame (eponim) – 14
Numa Pompilius – 90
Nyers, Rezso – 209
- O**
- Octavianus Augustus – 95, 96, 97,
99
Odin (zeu) – 193, 194
Odo de Metz – 126
Odobescu, Alexandru – 4
Oettinger, Günther – 216
O'Kennedy, Michael – 212
Olgerd (duce) – 111
Orban, Leonid – 170
Ordóñez, Francisco Fernández –
213
Ortoli, François X. – 64
Oscar (eponim) – 190, 217
Otto I cel Mare – Passim
Otto III – 66
Oțetea, Andrei – 218
Owen, David – 212
- P**
- Paetas, Konstantin – 49
Pagden, Anthony – 218
Paisie din Hilandar – 22
Palmstruch, J. – 198
Pangalos, Theodoros – 213
Paolo (sfânt) – 142
Papadopoulos, G. – 83
Papadopoulos, Tasso – 39
Papagos (militant) – 36
Papandreou, Georgios – 213
Papoulias, Karolos – 84, 213
Pârvanov, Gheorghî – 25
Patrick (sfânt) – 88
Pattakos, Stylianos – 83
Pavel (sfânt) – 110
Pelayo (rege) – 141
Pella, Giuseppe – 211
Pelleas (alegoric) – 18
Peneck, Albert – 192
Pepin cel Scurt – 65, 66
Pericle (atenian) – 79
Persson, Goran – 204
Petru (opozant, sfânt) – 21, 106,
110
Petru I cel Mare – 47, 53, 56, 106
Petru II (rege) – 178
Petru Rareș – 166
Piaști (dinastie) – 112, 135
Picasso, Pablo – 188, 190
Piebalgs, Andris – 108, 216
Pilimlin, Pierre – 64
Pilsudski, J. – 137
Pinheiro, João de Deus – 213
Pius IV – 105
Pizzaro, Francisco – 190
Plassnik, Ursula – 214
Plumb, Henry – 162
Poher, Alain – 64
Pombal, Johe de – 143
Poncet, Jean François – 212
Poniatowski, S.A. – 135
Poos, Jacques – 212, 213
Popa, Cristina Mirela – 1
Popa, Dan Gabriel – 1
Popa, Petre – Passim
Popescu Târșiceanu, C. – 170
Porthan, Gabriel – 57
Potočnik, Janez – 180, 216
-

- Premysl (dinastie) – 27
 Premysl I Otakar – 27
 Primo de Rivera, M. – 187
 Procacci, Giuliano – 218
 Procopius (istoric) – 193
 Prodi, Romano – 102
 Pytheas (geograf) – 193
- R**
- Racoviță, Emil – 19
 Rasmussen, Poul Nyrup – 213
 Reding, Viviane – 120, 216
 Rehn, Olli – 56, 216
 Rembrandt, Ryn – 131
 Rey, Jean – 19
 Ribbentrop, J. – 49, 55, 137
 Richard I Inimă de Leu – 33
 Richelieu, Armand – 59
 Riego, Rafael – 185
 Riss (eponim) – 104, 192
 Roman, Petre – 170
 Romanov (dinastie) – 113
 Romanov, Mihail – 47
 Rompuy, Herman Van – 19
 Romulus (legendar) – 90, 99
 Romulus Augustulus – 99
 Roncayolo, Marcel – 218
 Rousseau, J.J. – 60
 Rubens, Peter Paul – 18
 Rudolf I – 6
 Ruffini, Attilio – 212
 Rumor, Mariano – 212
 Rupel, Dimitrij – 214
 Ryan, Cornelius – 130
- S**
- Saedeller, Valerius de – 18
 Salazar, Antonio – 144, 145
 Salvador (sfânt) – 183
 Samo (nobil) – 27
 Samuil (slav) – 21
 Santer, Jacques – 120
 Santini, Loretta – 218
 Sarkozy, Nicolas – 64
 Sauvagnargues, Jean – 212
 Saxa (dinastie) – 23, 25, 135, 161
 Sănătescu. Constantin – 169
 Scelba, Mario – 102
 Schaus, Eugène – 211
 Scheel, Walter – 211, 212
 Schmelzer, Norbert – 212
 Schröder, Gerhard – 211
 Schuman (casa) – 18
 Schuman, Robert – 61, 64
 Schumann, Maurice – 212
 Schüssel, Wolfgang – 213
 Schwarzenberg, Karel – 214
 Sefcovic, Maros – 216
 Selim II – 34
 Semeta, Algirdas – 216
 Semiramida (legendar) – 41, 46,
 196
 Septimius Severus – 97
 Servius Tullius – 90
 Sidona, Medina – 184
 Sigismund (împărat) – 116
 Sigismund II August – 105
 Silva, Anibal C. – 145
 Silvestru II – 207
 Simeon cel Mare – 21
 Simeon II – 25
 Simonet, Henri – 212
 Sixt IV – 183
 Smith, Thomas – 160
 Sobieski, Jan – 7
 Solana, Javier – 191, 213
 Soliman *Magnificul* – 7
 Solon (legiuitor) – 77, 78
-

PETRE POPA

- Solyom, László – 210
Sophia (princesă) – 10
Spaak, Paul Henri – 19, 211
Spénale, Georges – 64
Spidia, Vladimir – 30
Spinelli, Altiero – 101
Spring, Dick – 213
Stalin, I.V. – 217
Stan, Doru Gabriel – 2, coperta IV
Stana, Dana – 2, coperta IV
Stare, Iacob – 177
Stefano (sfânt) – 22
Steinmeier, Frank-Walter – 214
Stoel, Max van der – 212
Stolojan, Teodor – 170
Straw, Jack – 214
Stuart (dinastie) – 158
Sylla, Cornelius – 94
- Ș**
- Șerban, Constantin – 167
Ștefan cel Mare – 166, 167
Ștefan I – 207
- T**
- Tacitus (istoric) – 193
Tajani, Antonio – 216
Tarlé, Evgheni/Eugen – 46
Tarolfi, Bernardino – 218
Tarquinius Priscus – 90
Tarquinius Superbus – 90
Teodosius I cel Mare – 99
Thermidorieni (guvernare) – 60
Thomas (episcop) – 52
Thor (zeu) – 193
Thorn, Gaston – 120, 212
Tiberius (împărat) – 97
Tindemans, Leo – 213
- Tito, Iosif Broz – 179
Traianus (împărat) – 97
Truman (doctrină) – 62
Trzeciak, Ewa – 218
Tudor (dinastie) – 158, 184
Tudose, Cristina – 2
Tudose, Gabriel – 2, coperta IV
Tullus Hostilius – 90
- Ț**
- Țankov, Aleksandăr – 24
- U**
- Ulmanis, Karlis – 107
Ulrich von J. – 112
Umberto II – 101
Urbanek, Karel – 209
Urwin, Derek W. – 218
- V**
- Vaclav (nobil) – 27
Vaic/Veic – 207
Valera, Eamon de – 87
Valois (dinastie) – 59
Vanhanen, Matti – 214
Varfis, Grigoris – 212
Vasa (dinastie) – 135
Vasile II – 21
Vasile Lupu – 167
Vasile, Radu – 170
Vassiliou, Androulla – 216
Vassiliou, Georgios – 38
Văcăroiu, Nicolae – 170
Védrine, Hubert – 213
Veil, Simone – 64
Verheugen, Günter – 71
Vespasianus (împărat) – 97
-

Victor Emmanuel II – 100

Victoria (regină) – 34, 161

Vlad Țepeș – 166

Vladimir (cneaz) – 110

Vladimirescu, Tudor – 168

Voldemaras, A. – 113

Voltaire (luminist) – 60

W

Waldemar II – 46

Waldemar IV – 46

Walesa, Lech – 138

Wallström, Margot – 204

Weber, Jup – 120

Werner, Pierre – 11, 87, 102, 120,
145, 211

Wilhelm I Cuceritorul/Normandul
– 9, 68, 118, 151, 152, 153

Wilhelm II – 69, 129

Wilhelm III – 118, 161

William Leul – 154

Windsor (dinastie) – 161

Witold (cneaz) – 112

Wladislaw I – 135

Wladislaw II – 112

Wladislaw III – 135

Würm (eponim) – 104, 192

Z

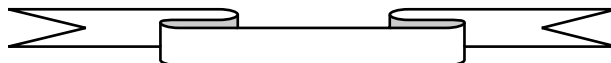
Zamora y Torres, A. – 187

Zemenhof, L. – 110

Zigmunt I Stary – 112

Zigmunt II August – 112

Živković, Petar – 178

PETRE POPA

CUPRINS

STATELE UNIUNII EUROPENE. SINTEZE ISTORICE

16. LUXEMBURG.....	115
17. MALTA	121
18. OLANDA/ȚĂRILE DE JOS	125
19. POLONIA	134
20. PORTUGALIA	140
21. REGATUL UNIT AL MARII BRITANII ȘI IRLANDEI DE NORD	146
22. ROMÂNIA	164
23. SLOVACIA	172
24. SLOVENIA	176
25. SPANIA	181
26. SUECIA	192
27. UNGARIA.....	206
